

Gründungs...

mis
ma
ma

1602
1603
1604

1604

C 8183

1) Despauvrius, Jo.
Pelliss, Jo

2) Pelliss, Jo

3) Perotus, Nicol

frühe lat., französ.
Grammatik.

Jean Pelleson
✓

1

CONTEX-

TVS VNIVERSAE
GRAMMATICES DE-
SPAUTERIANAE,

Primæ partis, Syntaxeos, Artis uersificatoriæ,
& Figurarum; cum suorum commentariorum
Epitome, quàm fieri potuit breuis-
simè concinnata,

per
IOANNEM PELLISSONEM
CONDRIENSEM.

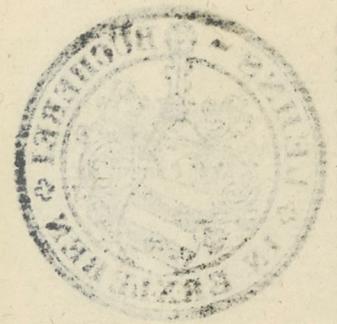
APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,

1538.

CONTEX
TVS VNIVERSAE
GRAMMATICES DE
SEVTERIBUS

Principia Syntaxis, Arithmeticae
& Figurarum: cum locorum constructionum
Epitome, quae hactenus brevis
hinc condita

per
IOHANNEM PELLISSONEM
CONDIDIT

APUD SEB. GRAYBIUM
LVDVIG.
1738

3

IOANNES PELLISSO

CONDRIENSIS RVDOLPHO

Dorleno apud Rhomonum Gymnasiarchæ

lectissimo, S. P. D.

NE M O non in ea est sententia, Rudolphe di-
fertissime, conuenire, ut præceptor bonus sese
accōmodet discentium captui: nam ut uascula
angustioris superfusam liquoris copiã, sic ani-
mi puerorum, quæ nimia sunt, respuūt. Nec pu-
to Ioannem Despaüteriũ alio consilio glossemata in artem suam
aceruatim cõgesisse, quàm ut consuleret docentiũ labori. Quis
enim sibi persuadeat id in hoc ab eo factum, ut pueros sic one-
raret? Imò, non possum quin putem eum tandem, si diu uixisset,
prolixo operis breuiariũ quoddã fuisse peracturũ. Quod, quando
illi per mortem non licuit: & nemo (ut apparet) id uoluit dare
operã, potius habui fame periculũ adire, quàm non scholas meas
hac parte iuuare, si non admodũ multum, certè quantum mihi li-
ceret. Despaüteriũ enim ceteris omnibus recētioribus gramma-
ticis, uel me nõ suasore, prætulerãt: non quòd non optimos illos
censerent: sed quòd nullus uideretur, qui tam propè accederet ad
Alexandrũ Theopagitem. Id scilicet non parum illexerat, quòd
eos aliam uiam ingredi ferè non oporteret. Collegi ergo omnia,
atq; uelut in arctum coëgi, uniuerso opere epitome quaddã cir-
cumscrip̃to. Neque id male omnino processit. Laus & gratia
CHRISTO. Quippe quum inde factum uideã, ut saltem apud
nõstrates, Alexandri ineptum illud & mendosum Doctrinale iam
prorsus neglectum sit & abiectum. Cui lucro in hoc quidem ne-
gotio, non aliud prætulerim. Hoc autem, quicquid est, quod elã-
borauì, amicorũ suauissime, tibi nominatim dedico, quem multis
officijs tibi iandiu obstrinxisti. Vale. Parrhisijs, è Coque-
retio, Pridie Cal. Feb. M. D. XXIX.

d 2

ART

ARTIS GRAM

MATICAE IOANNIS DESPAVTE

rij liber primus de generibus nominū: ad quæ hæc
est Ioannis Pellissonis paraſceue.

Nequid in hoc habeat lector te carmine falſum,
Nominis & poſiſis noſcere quodq; genus:
Vocibus inſpicio, quæ ſignificatio primū
Sit: generalis ea regula multa patet.
Deinde uide, ſinis qui ſit, qui terminet illas:
E uario oſtendunt nomina ſine genus,
Vñ ferè innumerū canones: ſed eo ordine ſcripti,
Vt qui uocales nouerit, hos teneat.
Excipienda tibi fuerint non pauca: tamen quæ
Tu facilè in memori condere mente queas:
Dum prius in promptu tibi ſint gñalia cuncta:
Nam comprehenſa ſub his non repetita leges.
Ambiguum fuerit quicquā: certiffima lex eſt,
Et ſcopus, omne fræqns qd' ueterū uſus habet.

Genera tribus modis noſcuntur. Significatione, ut Ioannes eſt masculini generis, quia uirum ſignificat. Terminatione, ut uulpes eſt feminini generis, quia terminatur in es. Autoritate, ut talpa aliquando eſt masculini generis, quia Vergilius dixit, Talpa oculis capti. De ſignificatione habetur regulae generales à regula, Omne uiro ſoli, &c. uſq; ad regulam, Hæc dat a, &c. A qua ſpeciales terminationum regulae ad huius primi libri finem uſq; patent. Querenti igitur tibi alicuius nominis genus, non,

non segniter uidendum est, an eius significantia ad aliquam generalium regularum spectet: per regulas enim generales bona pars generum patet. Sunt autem hæc memorie mandanda. Nam pleraque apud alios otiose, & nulla necessitate ex specialibus exempta, generalibus, si rem & significatū introspexeris, abunde continentur: quare hic breuitatis gratia nusquam repetentur. Si uero significatio non seruerit, confugiendum ad terminationem, & ad regulas speciales de a, e, i, &c. al, el, &c. Cæteris, quorum genus omnino est anceps & incertum, ut probati auctores usi sunt, ita utendum est.

REGVLAE GENERALES DE
SIGNIFICATIONE.

QMne uiro soli quod conuenit, esto uirile.

Omne uiri specie pictum, uir dicitur esse.

Omne nomen soli uiro datum, est masculini generis: ut, Seneca, Hercules, Hector, &c. propria uirorum. Gabriel, Raphaël, &c. propria angelorum bonorum. Lucifer, Beelzebub, &c. propria angelorum malorum. Iupiter, Mars, &c. propria deorum. Boreas, Aquilo, &c. propria uentorum. Papa, scriba, &c. appellatiua solis uiris data, sub terminatione quam habent. V I R hic dicitur esse, quicquid ut uir pingitur, ueluti Adam, Deus, Angelus, &c.

Esto foemineum, recipit quod foemina tantum.

Foemina dicatur facie pictum muliebri.

Omne nomen soli foeminae datum, est foemini generis: ut, Paula, Glycerium, &c. mulierum propria. Iuno, Pallas, &c. propria deorum. Oreas, Naias, &c. propria nympharum. Alecto, Megera, &c. propria furiarum. Soror, uxor, obstetrix, &c.

appellatiua solis foeminae data. Obstetrix est quae praest parientibus, la saige femme. Foemina hic dicitur quicquid specie muliebri pingitur: ut, dea, nympa, &c.

Quicquid utriusque datur, commune locat, ut exul.

Omne nomen sub una terminatione mari & foeminae conueniens, est communis generis: ut, exul, qui uel quae exulat, banni. Auriga, qui uel quae currum agit, charretier, &c. Dixi sub una terminatione: quia ubi sunt diuersae terminationes, diuersa sunt genera: ut hic Gallus, haec Galla. Hic poeta, haec poetris, haec poetria.

Um neutrum pones, Hominum si propria tolles.

Omne nomen in um, est neutri generis: nisi fuerit uiri, aut foeminae proprium: ut, mancipium, seruus uel serua: hoc scortum, meretrix, &c. Dixi nisi fuerit uiri aut foeminae proprium: quia proprium uiri in um, est masculini generis, ut Dinacium: Proprium foeminae, est foeminini, ut Glycerium.

Adiectiua trium generum communia sunt.

Omne nomen adiectiuum est omnis gen. si unica sit terminatio: ut, felix, audax, discors, quatuor, quinq, centu, &c. Dixi si unica sit terminatio: Nam si declinetur per duas terminationes, prior est communis gen. ut omnis: posterior neutri, ut omne. Si uero per tres: prima masculina est, ut bonus: secunda foeminina, ut bona: tertia neutra, ut bonum. Hanc ob rem datur regula generalis.

Esto genus uarium, fuerit nisi terminus idem.

In substantiuis uirum & foeminam significantibus: & in adiectiuis, si terminationis sint diuersae: distincta dantur genera: ut, hic caupo, uini & epularum uenditor, tauernier. haec caupona, quae id facit mulier, & ipsa taberna, tauerniere & tauerne. Hic citharistes, uel citharista: id est, ciuitharædus. haec citharistria pro foemina, &c. Hic Lacon, uir Laconia. haec Lacana foeminini. Hic acer, haec acris, hoc acre, id est, fortis & uehemens

mens. Hic celebrer, hæc celebris, hoc celebre, id est, nobilis, latè fãmatus & frequens. Hic & hæc melior & hoc melius: hic & hæc fortis, & hoc forte.

Mobile pro fixo (tacitum si subfit) habetur.

Quòd si non tacitum subfit, neutri generis fit.

Adiectiuũ per se positũ, propter aliquid perpetuò subauditũ, putatur esse substantiuũ eius generis, cuius est subauditum: ut molaris, substantiuũ est masculini generis, quia intelligitur dens, uel lapis. Si nihil subauditur, erit neutri generis, ut antecedēs, id est, oratio alteram inferens: consequens, id est, oratio ex altera illata.

Masculinum fluuij nomen decet usq; reponi.

Nomen fluuij, est masculini generis: ut, Tybris, Sequana, Isara, Rhodanus, &c.

Cõmunis proprio quãdoq; genus lego iunctũ.

Nomen minus cõmune quãdoq; genus respicit superioris, uel cõmunioris: ut Bubo est masculini generis, ut sermo: magis cõmune uel superius auis est fœminini gen. sic dicimus magna bubo, quia intelligitur auis. Offa est fœminini gen. ut pœna, musa, interdum masculini reperitur: quia intelligitur mons. Per hanc regulã, fluuiorũ nomina fœminina inueniuntur: quia intelligitur aqua: ut, Albula, Allia. nonnunquã neutra: quia intelligitur flumen, ut Iader. Per hanc etiã regulam fœbularũ nomina sunt fœminini generis: quia intelligitur nomen superius fœbula, uel cõmœdia, uel tragœdia: ut, Eunuchus, Orestes, Ajax. Et nomina nauium: quia illius generis est superius nauis: ut, centaurus.

Insula, & urbs, regio, capit hæc. Neutrũ genus optant

Zeuma, Reate, Argos, Præneste, & Tybur, & Ispal,

Cære, Nepet. Neutrum uel masculinum dabit Anxur.

Hoc Cõm uult. Hic aut hæc donat Lesbos, Abydos.

Hic Sulmo, hic Acragas. Pluralia in i, maribus do.

4 4 A. plu

A plurale, genus neutrum sibi poscit ubique.

Insularum, ut Samos, Britannia: urbium, ut Corinthus, Taraco: Regionum, ut Aegyptus, Aphrica, nomina foemina sunt.

Neutrum genus, &c. A regula, Insula & urbs, &c. demuntur nomina, quæ hic explicantur. Nam Zeuma, Reate, Argos, Præneste, Tybur, Ispal, Cære, Nepet, generis sunt neutri.

Anxur, dubij: quia masculini uel neutri. Cim, tantum neutri.

Lesbos, Abydos, etiam dubij: quia masculini uel foemini. Sulmo, & Acragas, masculini generis tantum. Zeuma, atis, oppidum

ab Alexandro conditum. Reate, ciuitas in Umbria. Argos, oppidum Græciæ. Præneste, oppidum Italia. Tybur, oppidum Italia.

Ispal, ciuitas Hispaniæ. Cære indeclinabile, uel Cære, itis, aut Cerete, Ceretis, oppidum Umbria. Nepet oppidi nomen.

Anxur, urbs Italia. Cim, uici Italici nomen. Lesbos, insula nomen.

Abydos, urbs Asia. Sulmo, Ouidij patria. Acragas, antis,

mons, & oppidum. Pluralia in i, &c. Nomina in i, quæ tantum pluraliter declinantur, quicquid significant, sunt masculini generis. Itaque regula generalis est, non solum exceptio à dicta

regula, ut Parrhisij, Parrhisiorum: Gabij, Gabiorum, &c.

A plurale, &c. Cuncta pluralia in a, neutra sunt: ut, Ilia, Extæ, Cythera, Susa, Hierosolyma, Hierosolymorum, &c.

Arboris est nomen muliebre, Dat hic oleaster,

Vt spin⁹, platanō, acer & tus, robur, habēt hoc,

Arbor uix quæ siler. Dabit hic aut hoc tibi suber.

Hic aut hæc libanus, pinus, rub⁹, atque cupressus.

Nomen arboris est foemini generis: ut, pomus, pyrus, &c.

In um desinentia, fructum & aliquando arbores significantia, neutra sunt, per regulam prius positam, Vm neutrum, &c. ut pyrum, pomum, prunum, &c. Sed nux, ficus, glans, auellana, &

quædam alia, eodem seruato foeminino genere fructu, arboremque significant. Dat hic oleaster, &c. A regula excipiuntur

Oleaster,

Regula generalis.

Oleaster, id est, sylvestris olea. Spinus, pruni species. Platanō, arbor, aut potius locus platanis consitus, masculini generis. Acer, arbor, Gallicè erable. Tus, arbor ferens incensum, libamen quo deū ueneramur, encēs. Robur, aut robor, species durissimæ quercus. Siler, arbuscula, uel potius frutex, neutri generis. Suber, arbor glandifera, masculini uel neutri. Libanus, arbor quæ tus producit. Pinus, pin Gallicè. Rubus, sentis genus, frutex potius quàm arbor. Cupressus, cypres, dubij generis.

Ex se nullius generis, pro nomine sumptum,

Est neutrum: ceu littera: uox quoq; materialis.

Dictio ex sua significatione non recipiens genus (ut de eo in nomine loquimur) si pro nomine sumatur, erit generis neutri: ut omnis littera, & uox materialiter posita: ueluti, pulchrum scire, clarum mane, aliud cras, longum a, magnum b, dissyllabum homo, iucundum benedicamus, paschale Kyrie eleeson.

E P I C O E N V M G E N V S.

Nomina, quæ uolucres signāt, piscesq; ferasq;
Si non discernant sexum, dicas epicœna.

Propria nomina auium, ut Anser, Aquila, Passer: piscium, ut Balena, Muræna, Lucius: ferarum, ut Vulpes, Mustella, Lepus, Cuniculus: in quibus difficulter dignoscitur sexus, epicœni, seu promiscui generis sunt. Quod si abest sexus, non dicentur epicœna: uti nec Pulex, Apex, Musca, Anguilla. Est autem epicœni generis dictio, quæ sub uno articulo, & una uoce significat utrunq; sexum. Muræna, lamproie. Lucius, brochet.

Græca suo generi seruari & barbara possunt.

Græca, & alia, quæ non sunt Latina, sæpe retinent genus suum: ut, Lampas, Adamas: etiam terminatione mutata: ut, hæc Diphthongus, hic Propheta, hic Organista, hic Sarmata. Aliquando apud nos genus mutatur: quia foemina sunt, charta,

a s cera,

cera, amphora, catapulta: quæ Græcè sub es, masculina sunt: sic puls foemininū est, pultos masculinū. Organista, ludens organo. Sarmata, uir Sarmatia, regionis Scythiæ. Amphora, genus uasis uinacij: comme symaise. Catapulta, iaculū celere uel sagitta, &c.

REGVLAE SPECIALES DE
TERMINATIONE.

A Hęc dat a. Do neutris cū pascha, māmona, māna.

Nomina in a, sunt foeminini generis: ut, situla, uas quo hauritur aqua, ung seu. Musa, carmen, uel carminis dea, &c. Do neutris, &c. Excipiuntur tria neutri generis. Pascha, a, id est, transitus, hoc enim die Hebræi mare Rubrum transferunt. CHRISTVS ad immortalitatem transijt. Mammona, pecunia uel diuitia. Manna, cœlestis cibus.

Hadria masculeum datur, atq; cometa, planeta.

Tria sunt masculina: Hadria, id est, sinus maris, uel ipsa mare Hadriaticum, la mer de Venise. Cometa, stella crinita. Planeta, stella erratica: ut, Sol, Venus, &c.

Hic aut hæc talpæ, cum panthera, dato damæ.

Tria in a, sunt dubij generis, hic uel hæc talpa, animal captū oculis, muri simile. Panthera animal prorsus ferum, & maculosum. Dama, capra syluestris.

Sit neutri generis, per a, quicquid tertia flecūt.

Nomen tertiæ declinationis in a, desinens, est neutri generis: ut, scomma, atis, iocosa irrisio, brocart. Problema, propositio, aut questio, &c.

E Hoc dat e. Foemineo generi do Græcula primæ,

Nomen in e, est neutri generis: ut, Cubile, lectus. Sedile, sedes, &c. Foemineo, &c. Tolluntur à regula nomina in e, Græca, primæ declinationis: quæ sunt foeminini generis: ut, hæc Epitome, es: id est, abbreviatio. Campe, id est, eruca, chenille. Ethice, moralis scientia.

I, neu

I, neutrum pono. Finita per o, maribus do.

Omne nomen in i, singulare, est neutri generis indeclinabile: ut, gummi, uiscus ex arboribus fluens. Sinapi, notæ significationis, moustarde, &c. Finita per, &c. Nomen in o, desinens, est masculinum: ut, cento, stragulum lecti uillosum & crassum, est etiam cento carmen ex diuersis locis alicuius poetæ collectū: quale scripsit Proba ex Vergilio. Tyro, onis, nouus & rudis miles, &c.

Pōdo loca neutrū. Verbale io, cū caro, uult hæc. **Talio** iungatur: posuit quod Valla uirile.

Excipiuntur à regula, Finita per, &c. Pondo neutri generis, id est, libra. Secundo excipiuntur nomina uerbalia in io: quæ sunt fœminini generis: & caro, & talio: ueluti religio, à relinquendo, uel religando: id est, dei cultus. Portio, quasi partio, id est, pars. Cœnatio, locus ubi cœnatur. Caro, notum. Talio, æqualis redditio.

Iungito fœmineis do, go, Sed mascula sunt **Ordo**, udo, harpago, cudo, ligo, Sed dubitabis **Margo**, Cupido, qbus iungūt cū cardine bubo.

Nomina in do, & in go, terminata sunt fœminini generis: ut, formido, timor. Sartago, frixorium, poile a frire, &c. Sed mascula. Ex hac exceptione quinque masculini generis rursus excipiuntur, hæc sunt, Ordo, in suo cuiusque loco collocatio. Vdo, onis, calciamenti genus. Harpago, onis, telum in summitate aduncum, quo nauigia capiuntur: uel instrumentum quo capiuntur quæ in puteum uel in flumen deciderunt: & dicitur harpax: est & harpago ferramenti genus, quod nonnulli uocant canem: quo ferramento circi uasis uinarijs aptantur. Cudo, onis, capitis ornamentum ex corio. Ligo, onis, ferramentum quo purgantur fossæ. Sed dubitabis, &c. Dubij gen.
sunt

sunt: ut, hic uel hæc margo, ginis, id est, cuiusq; rei extremitas. Cupido, pro cupiditate: pro amoris Deo, solum est masculini. Carido, inis, quo ianua mouetur: & capitur pro polo. Bubo, bubonis, auis feralis, debilis ad uolandum, cauernis commorans.

V, C, D, V, c, neutra loco, d, uel l, t. Sed hæc dabit hæc
L, T. Aut hoc. Sol, mugil dāt hīc ut sal, qd' et hoc uult.

Nomina desinentia in u, c, d, l, t, sunt neutri generis: ut cornu, gelu, lac, quid. Tribunal, sedes iudicis. Toral, uestis qua thorax ornatur, & c. Synciput, anterior pars capitis: Occiput uero, posterior, & c. Sed hæc, & c. Excipiuntur à regula pauca. Nam hæc tam foemini generis, quam neutri est, pro pisci, qui sola aqua nutritur, & pro quodā liquamine ex intestinis pisciū. Hic Sol, mundi oculus, soleil. Hic mugil, piscis capitosus, qui in metu abscondito capite, totū se occultari putat, generis sunt masculini. Sal nunc est masculinum: olim etiam neutrum: du sel.

An, in, on, maribus dātur. Sint neutra secundæ.
Hic aut hæc python, Syndon muliebris, & icon.

Nomina exeuntia in an, in, on, sunt masculini generis: ut Titan, id est, Sol. Azan, mons Arabiæ. Delphin, piscis quidam, & astrum. Agon, id est, certamen. Demon, id est, diabolus. Sint neutra, & c. Excipiuntur à regula nomina in on, secundæ declinationis, quæ Latini plerunq; uertunt in um: & sunt neutri generis: ut, Colon, id est, membrum. Pelion, nomen montis. Ilion, arx Troiæ, & c. Hic aut hæc, & c. Python, pytho- nis: uel phyton phytonis, serpens quidam, dubij generis est. Syndon, & c. Syndon, syndonis, uelum subtilissimum, & icon imago, foemini generis sunt.

En neutrum pono. Mas est cum pectine, lichen,
Et ren, siuerien, atagen, splen: iunge lienem.

Nomen in en, est neutrum: ut, flumen, id est, fluuium. Fulmen, fouldre

πδ xδλθρ, v.

fouldre. Mas est, &c. Eximuntur à regula pauca huic literæ inserta: quia sunt masculini generis: ut, hic pecten, pectinis, quo pectitur capillus, pigne: & cratis dentata, ad colendam terram: & pubes inferior uiri & mulieris: item instrumentum quo pulsatur cythara: & piscis, qui etiam pectunculus dicitur: & est instrumentum textorū, dictum quod fila in telis figat. Hic lichen, lichenis, mentagra, talis morbus. Ren siue rien, uiscus quoddam, roignon. Hic atagen, atagenis, masculini uel potius epicæni generis, auis est quædam delicati saporis, ualde uocalis: sed capta mox obmutescens. Hic splen, lien, lienis, idem, uiscus, la rate.

Ar petit hoc. Sed lucar auis cū baccare uult hæc. Nūc iubar hoc tātū poscit: iubar hic dedit olim.

Nomina in ar, sunt neutra: ut, lupanar, domus luparum, id est, meretricum, bourdeau. Coclear, quo sorbemus, &c. Sed lucar, &c. Duo fœminina excipiuntur: Lucar, auis quædam suauiter canens: Baccar, baccaris, herba quædā sine aspiratione. Nunc iubar, &c. Iubar nunc tantū neutrum est, olim etiam masculini, id est, Sol, uel illius splendor, à iubis, id est, radijs.

Er petit hic, Terræ hoc fœtus (cucumer nisi) poscit.

Vber, iter, uerber, cancer ternæ, atque cadauer: Ver, spīter, tuber. Dabit hic aut hæc tibi lynter.

Nomina in er, siue declinationis secundæ, siue terciæ, sunt masculini generis: ut, Anser auis, ung oye. Agger, eris, alta terra opposita aquis, &c. Terræ hoc, &c. Demuntur à regula quædam nomina terciæ declinationis neutri generis, ut fructus terræ significantia, uelut papauer, herba semen soporiferum habens. Lauer, eris, alia herba. Cicer, quoddam legumen superius acutum. Sifer, herba quædam: sic Piper, Zinziber, &c. Cucumer tamen masculinum est. Verum sæpius in

nomina

nominatiuo cucumis legitur, cocöbre. Vber, iter, &c. Neutra etiam sunt, quæ sequuntur. Vber mamma pecoris: aliquando etiam hominis, tetine: est etiam ubertas, magna agri fertilitas. Iter & itiner eius synonymum, itio uel actus eundi, & aliquando uia. Verber, uerberandi instrumentum: nominatiuus singularis uix inuenitur. Cancer pro morbo quodam, tertiæ declinationis, neutri generis est apud ueteres, at nunc secundum Priscianum tantum est masculinum, & tenet regulam, Erpe tit hic. Cadauer à cadendo, est corpus mortuum, charoigne. Ver, eris, anni pars temperatior. Spinter, fibula mulieris, id est, uncus quo uestes necluntur, crochet, ou aggraphe. Est & ar: nulla qua nostrates caduceatores hodie utuntur: Gallicè, blasfon. Tuber, priore longa, terræ callus, uulgò tartarus dicitur in Italia, & nomen habet à tumore. Dabit hic, &c. Lynter, du: bij generis est: rectius tamen femininum est: & significat nauiculam, & lignum cauatum, quæ nauia dicitur, qua in uindemijs rustici uti solent.

Ir, iunges maribus: neutri generis tamen est hir.

Nomen in ir, masculinū est: ut, abbadir, lapis quem Saturnus dicitur deuorasse. Sic uir, & gētile Treuir, &c. Neutri, &c. Hir eximitur, quia neutrum est, id est, uola manus.

Hic dat or. Hæc arbor. Cor, ador & hoc, marmor & æquor.

Nomen in or, masc. est: ut, mæror, uehemens dolor: rumor, populi sermo, bruyt de uille. Hæc arbor, &c. Vnicum foem. excipitur à regula, arbor satis notū. Cor, ador & hoc, &c. Quatuor sunt in or, neutra. Cor fons & radix uitæ. Ador frumentum quoddam. Marmor, genus lapidis. Aequor, id est, mare: aliquando etiam campus, aut aër. Nam propriè dicitur superficies rei, ab aqua cui æqua superficies est, quum non fluctuat.

Hoc dat ur. Hic furfur capiet cū uulture turtur.

Nomen

Nomen in *ur*, est neutri generis: ut, *murmur*, *leuis aquæ strepitus*: licet metaphoricè pro quouis strepitu capiatur. *Guttur*, *fistula colli*, &c. Hic *furfur*, &c. Tria hic excipiuntur masculini generis. *Furfur*, purgamentum farina, du son. *Vultur*, *avis uorax* & *carniuora*: quæ etiam *uulturis*, & *uulturius* dicitur. *Turtur*, *avis*, uel *piscis*.

As petit hæc. Neutrū est *uas uasis*, *fas* & *nefas*, ^{AS}
Atq; *Ceras*. **Vult** *as* hic *asis*, ut omnia primæ
Noia, quæis addes *adamas*, *elephas*, *acragas* &.

Nomen in *as*, est fœminini generis: ut, *charitas cum h*, id est, *dilectio*. *Caritas sine h*, id est, *pretiositas*, *cherté*. *Facultas*, id est, *possibilitas*, *ars*, *possessio*, &c. **Neutrum** est, &c. **Excipiuntur** à regula, quatuor neutra. *Vas* quando genitiuus est *uasis*: quod continet aliquid, *uaisseau*. *Fas*, licitum, *chose de faire*, & quæst loysible. *Nefas*, illicitum, *le contraire*. aptota sunt. *Ceras*, *adis*, teste Prisciano, cuiusdam loci nomen. **Vult** *as*, &c. **Masculina** uerò sunt, *as asis*, pondus duodecim unciarum, Græcè *mna* dicitur, accipitur pro tota possessione: ut *heres ex asse*, id est, ex tota possessione. **Masculina** sunt etiam omnia primæ declinationis nomina in *as*, ut *Boreas*, *uentus*. *Satanas*, *dæmon*. *Tyaras*, *capitis ornamentum*, quo *reges*, *sacerdotes* & *utebantur*, &c. Et his iunguntur *adamas*, id est, *lapillus pretiosus*. *Elephas*, *ung Elephant*. *Acragas*, *oppidi* & *montis nomen*.

Es sit fœmineū. **Tudes** hic *uult*, *poples* & *ames*, ^{ES}
Pes, *aries*, *paries*, *palmes*, cum limite *stipes*,
Et fomes, *trames*, *termes*, cum *gurgite cespes*,
Et uerres, *merges*: quibus addito Græca, *diest* &
Tempore pro certo, cum *prole*: dat hæc ita raro.

Nomen in *es*, est fœminini generis: ut, *apes*, *mouche à miel*.
Moles, *magnitudo*. **Cædes**, id est, *interfectio*, *meurtre*, &c. **Tudes**
des

des hic, &c. Excipiuntur à regula quaedã in es, nomina masc. gen. ut, Tudes, id est, malleus, à tundēdo dictus, marteau. Poples, curuatura sub genu. Ames, sine h, baculus, quo sustentatur rete aucuparium. Pes, pars corporis. Aries, masculus ouium: & quoddam instrumentum bellicum. Paries, murus domus ex quacunq; materia. Palmes, ramus uitis. Limes, id est, lignum aut lapis agros distinguens, & quicumque terminus. Stipes, fustis terræ defixus, & quicumq; baculus. Fomes, id est, nutrimentum. Trames, uia uel transitus. Termes, surculus arboris. Gurges, profundus in flumine locus. Cespes, frustum terræ graminose. Verres, porcus non castratus. Merges, manipulus spicarum. Quibus addito, &c. Masculina quoq; sunt nomina Græca primæ declinationis: ut, planetes, prophetes, cometes, &c. Et tertiæ: ut, magnes, nomen lapilli ad se ferrum trahentis. Lebes, uas æneum in quo res bulliunt, chaulderon, &c. Et dies, pro tempore certo, ut uiginti quatuor horarum, est propriè masculini generis, licet etiam reperiatur foemininum. Ab eo compositum meridies, id est, diei medium, solum est masc. Dies pro tempore simpliciter, hoc est, incerto, foem. est, unde diecula pro tempusculo: ut, Venit post multas una serena dies.

Hippomanes neutrum dabimus, uelut æs, cacoëthes.

Neutri generis sunt hippomanes, id est, uirus ab equa collectum, uel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad insaniam redigens. Hippos, id est, equus: Mania, id est, insania. Aes, æris, quod per æ, diphthogū scribitur, quoddã metallū, capitur pro pecunia: unde alienū æs, est debita pecunia. Cacoëthes, malus mos.

Miles, eques, cocles, generis cōmunis et hospes, Indiges, antistes, uates, interpres, & hæres, Et pedes. Ast hic aut hæc fixum suscipit ales.

Nomina quæ hic inferuntur, communis generis sunt, quia uiro

uuro & foeminae cōueniunt per regulam, Quicquid utriusq;
datur, &c. ut miles, qui uel quae militat. Eques, equo insidens.
Cocles, lusceus, uel lusca, id est, alterutro oculo captus. Hospes,
qui quae uel ad hospitium recipit, aut recipitur: & capitur pro
peregrino. Indiges, homo post mortem inter diuos relatus, rela-
ta uel, ut cum uulgò loquar, canonizatus, canonizata uel. Anti-
stes, in aliqua re summus: ut, antistes sacerdotum. Foemina sca-
pius dicitur Antistita, a: aliquando etiam antistes. Vates, poëta
aut poëtria, & quicumq; futura praedicit. Interpres, qui auto-
res explicat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. Hae-
res, ad quem defuncti bona iure perueniunt, heritici. Pedes, pe-
dibus iter faciens, pietton. Ast hic, &c. Ales substantiuum,
id est, uolucris: epiccenum est sub hic aut haec. Diues, locuples,
comes, superstes, hebes, teres, praepes, inquires, deses, & multa
alia in es, in singulari numero omnis generis sunt per regulam,
Adiectiua trium, &c. sed in plurali, neutro carent, saltem
in nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo.

Is dabo foemineis, Sunt mascula piscis, & axis,
Glis, callis, uermis, sotularis, acynacis, orbis,
Et cenchrus, uectis, postis, cum sanguine fascis,
Et fustis, mensis, collis, caulis quoq; follis,
Et cassis, torris, quibus addes pollis, & ensis.
Sic delphis, cucumis, uomis, cōpositatq; ab asse,
In nis finitum, lapis, unguis, aqualis, aprilis.

Nomen in is est foemininum: ut, bilis, id est, colera & ira.
Cratis, rara connexio ferramentorum, aut lignoru, gril. Phra-
sis, elocutio, &c. Sunt mascula, &c. Tolluntur à rego-
la multa masculini generis. Piscis, noti significatus. Axis, sti-
pes uel lignum teres, circa quod rota uertitur: & capitur pro
toto curru: & pro parte caeli, quem polum uocant. Glis, animal

b

non

non ab simile muri, liron. Vnde prouerbium: Il dort comme ung liron. Callis, uia trita. Vermis à uertendo: quia sese torquendo repit, uers. Sotularis, calceus. Acynacis, id est, gladius: & proprie Medus uel Persicus. Orbis, res rotunda, circulus. Cenchrus, quidam serpens: est etiam auis ex accipitrum genere: Latine dicitur tinniculus: & portus Corinthi. Vectis, instrumentum quo clauditur ostium: est quoq; lignum teres, quo aliquid uehitur uel portatur. Postis, latus ianua aut portae. Sanguis est cruor: proprie tamen qui est intra uenas. Cruor fusus siue sanies, ponitur pro genere, pro uita, & peccato. Fascis, pondus, aut res ligata ad portandum: & pro onere ponitur, fais, ou fardeau. Fustis, baculus. Mensis, notum est. Collis, monticulus. Caulis, stipes herbae, tronc dherbae. Follis, instrumentum, quo attrahitur & emittitur uentus: soufflet. Casis dum rete significat, masculinum est: dum galeam, foemininum. Torris, lignum ardens uel adustum, tison. Pollis, flos tritici. Ensis, gladius. Delphis, id est, delphin, maris bellua: & signum coeleste. Cucumis dictum est. Vomis, ferramentum aratri, le soc. Masculina sunt etiam composita ab as asis, ut semis dimidium asis. Tres sis, tres asses, &c. Masculina item sunt in nis finita: ut panis. Penis, id est, cauda, & mentula. Funis, id est, restis. Crinis, capillus, &c. Et lapis. Unguis, durities digitorum tam in auibus ceterisq; bestijs, quam in homine. Aqualis, uas in quo affertur aqua, esguire. Aprilis, nomen mensis.

**Hic aut hæc finis, clunis, cum corbe canalis,
Anguis & Alcyonis, torqs, puluis, cinis, amnis.**

Nomina hic posita sunt dubij generis. Finis, extremitas in unaquaque re. Clunis, natis, siue natis tumor, fesse. Corbis, uas uimineum. Canalis, lignum cauatum, aut quiduis aliud, per quod aqua fluit in uijs: dicitur & hoc canale, canalis, gouttiez re, ou conduit. Anguis serpens, melius est masculinum. Halcyonis,

eyonis, auis est maritima in arenis medio ferè hyemis oua po-
nens: dicitur & hæc alcyo alcyonis, & hæc alcyone alcyo-
nes: Latine autem alcedo alcedinis. Torquis, colli ornamentum,
& summi pectoris: ut circulus aureus flexilis obtortus: dicimus
pro eodem hæc torques torquis, carquant. Pulus, & cinis se-
pius masculina: quid significant apertum est. Amnis tibi sit
masculinum solum, id est, fluuius.

Os maribus deſ. Sint neutra chaos, melos, os, os,
Atq; epos. Hæc arbos dices: cui iūgito cos, dos,
Cum multis Græcis: per us hæc uertere Latini.

Nomen in os, est masculinum: ut, Ros, humor qui sereno tem-
pore fluit supernè, rousee. Logos, sermo. Flos, &c. Sint
neutra, &c. Excipiuntur à regula pauca neutri generis.
Chaos, confusa rerum congeries (ex qua mihi philosophi cre-
diderunt mundum à Deo factum) capitur pro nocte, & inferno.

Melos, id est, dulcis modulatio: Os oris, & Os ofis nota
sunt. Epos, carmen heroicum. Hæc arbos, &c. Fœmi-
nina sunt arbos, id est, arbor. Cos, lapis quo ferrum acuitur:
& quo probatur aurum, une queu. Dos, id est, quod sponso
cum uxore datur: capitur pro quouis dono uel gratia, doere.
Fœminina sunt etiam multa Græca in os, quæ in us uertunt
Latini: ut, papyros, aut papyrus, frutex uel arbuscula Aegy-
pti, ex qua fiebant chartæ, in quibus scribebant: nunc ex lino-
teolis contritis, priore retento nomine. Arctos uel Arctus,
id est, Vrsa, signum cœleste. Balanos uel balanus, id est,
nux uel glans. Eremos uel eremus, locus desertus, hermitage.

Synodos uel synodus, conuentus, senne, &c. Dictum est,
Cum multis Græcis: quia non omnia Græca in os, quæ Latini
uertunt in us, sunt generis fœminini: nam multa etiã sunt mascu-
lina: ut, hic zelos, uel zelus, id est, emulatio, & amor: hic Gy-
ros, uel gyrus, id est, circulus uel ambitus. Gomphos uel gom-

b 2 phus,

phus, id est, clauus. Cyclos uel cyclus, id est, circulus, &c.

v s Vs mas nō ternæ: quod ternæ est, dicitur neutrū.

Nomen in us, secundæ aut quartæ declinationis, est masculini generis. Secundæ: ut, aceruus, cumulus, monceau. Næuus, macula in corpore. Limbus, fascia ambiens extremam partem uestis, bort. capitur pro quavis extremitate: ut, limbus inferni, &c. Quartæ, ut casus, ruina, uel euentus, fortune. Census, pecunia, & substantia, reuenu. Sensus, quo sentimus. Lustus, dolor, &c. Quod ternæ, &c. Nomina uerò in us, tertie declinationis, sunt neutri generis: ut, corpus, quicquid sentitur. Vlcus, collectio corrupti sanguinis in corpore, apostume. Olus, omnis herba satius, quæ in usu cibario est.

Fœmineū dom⁹ est, et uānus, hum⁹, colus, aluus, Et tribus, atq; manus, seu porticus, ac acus, Idus.

A regula, Vs mas non ternæ, &c. excipiuntur pauca fœminini gen. Domus partim secundæ, partim quartæ, ut colus: & quæ tantum sunt secundæ, uannus, humus, aluus. Reliqua sunt quartæ declinationis: & Idus tantum est pluralis numeri. Domus est ædificium ad habitandū factum ex tecto, & parietibus: improprie pro quocunq; habitaculo sumitur: ut pro templis, & nidis ferarumq; latibulis: sumitur pro familia, pro gente, pro patria.

Vannus, us uimineū latum, aptum purgando frumento. Humus, terra humefacta. Colus, Gall. quenouille: instrumentum quod pensa continet, à quo fila fuso ducuntur: at Colus tormenti genus, solum est masculini generis. Aluus, uenter: sed proprie ea pars, qua sordes effluunt: nonnunquam pro alueo sumitur.

Tribus, progenies. Manus, membrum notum: à cuius similitudine, manus instrumentū nauticum dicitur, quo naues harpagonibus raptæ tenentur: manus quoq; est multitudo, & potestas, & elephanti proboscis, & scriptura manuum. Porticus ampla domus: propter repentinis imbres, & umbrarum, ac deambul

bulationis gratia edificata, hale. Acus, instrumentum sartoris, esguille. Idus, dies sunt quidam mensis.

Dat pec⁹ hæc pecudis, subscusc⁹, palusc⁹, salusc⁹, Quæq; senex, iuuenis, cū seruiō nomina donāt: Et uirtus, incus. At mascula sunt lepus & mus: Et quæ pus donat, ueluti chitrapus, uolo iungi.

A nominibus tertiæ declinationis, excipiuntur pauca fœmini generis: quæ sunt hæc: Pecus quando genitiuus est pecudis: nam si pecoris facit, neutrum est: & utrunq; significat omne animal, quod sub hominis imperio, pabulo terræ pascitur: ut sunt boues, asini, equi, capræ, oues, &c. Pecus pecoris etiam totum gregem significat. Subscus, tabella qua tabulæ inter se configuntur: quia quod immittitur, succiditur, cheuille. Palus paludis, terra aquosa, uel aqua nigra non fluens. Salus, incolumitas: aliquando etiam remedium. Senectus, senum ætas.

Iuuentus, ætas iuuenum. Seruitus, quæ contraria est libertati. Virtus, habitus bene recteq; uiuendi. Incus, ferramentum magnum, super quod fabri cudunt, enclume. At mascula, &c. At masculini generis sunt, Lepus, animal notū, ut Mus. Masculina sunt etiam Græca à pus podis, id est, pes: ut Tripus, id est, mensa tripes. Chitrapus, ferramentum, cui supponitur cabus, uel olla super ignē: uel olla habens pedes, tripier. Sciopus, pede umbram faciēs. Antipus antipodis, homo contra pedes nostros ambulans, &c.

Carbasus hîc aut hæc, gross⁹, dāt gr⁹, atomusc⁹, Lecyth⁹, atq; phar⁹, pen⁹, & spec⁹, & paradifus. Sic aluus quondā, iunge intybus, atq; phafelus, Pāpinus, atq; arquus, p fructu ficus: at hîc uult Pro morbo, nunquàm declinat quarta uirile.

Hoc specus, atq; penus dices, dum tertia fleat.
Hic aut hoc uulguS, Solū hoc uirus, pelagusq;.

Quædam in us, sunt dubij generis: ut hic uel hæc carbasus: sapius tamē est fœminini gen. genus lini miræ tenuitatis, unde fiebant uela, quæ ob id undecunque fiant, nunc carbasa dicuntur. Grossus, ficus abortiua, quæ nunquam maturescit. Grus, est episcopi generis sub hic, uel hæc: auis est nota. Atomus, corpus infecabile: ab a, id est, sine, & tomos incisio. Lecythus, ampulla olearia. Pharus, turris altissima in aliquo portu propter nauigantium salutem ad prælucendi ministerium fabricata. Penus, est omne esculentum & poculentum, quo homines uescuntur, toute prouision de uiures. Specus, id est, spelunca, unde spectare licet. Paradisus, pomarium, & locus amœnissimus, in quo constitutus fuerat à Deo homo. Aluus, nunc solum fœminini gen. est, olim etiam masculini. Intybus, herbæ nomē. Phaselus, nauicula uelox, & oblonga. Pampinus, uitis ramus. Arcus, uel arqus, pro iride, tam secundæ, quàm quartæ declinationis, melius est masculini gen. Ficus, arbor nota, solū est fœminini gen. per regulam generalē, Arboris est nomē, & c. & est sic secundæ uel quartæ declinationis. Pro fructu est masculini uel fœmi. gen. Pro masculino quidem solum secundæ declinationis, etiā morbum quendā à similitudine fici significans. Pro fœminino genere tam secundā quàm quartam declinationem recipit. Penus, & specus, tertiæ declinationis solum, sunt neutri generis. VulguS, multitudo ignobilis, tam masculini quàm neutri generis. Virus, uenenum, & grauis odor. Pelagus, mare. Tantum duo hæc neutri generis sunt.

Fœmineum est laus, fraus, uelut s, cui consona iuncta est.

Laus, & fraus, & omnia nomina desinentia in s, præcedente consonante, sunt fœminini generis: ut, trabs, crassum lignum in ædificio. Plebs, uulguS. Vrbs, oppidum. Laus, propriè uirtus,

virtus, & laudatio. Fraus, deceptio, & periculum.

Mascula sunt pōs, fons, mōs, seps dū denotat anguē:

Et cum dente chalybs, asis cui iungito partes.

Et polysyllaba in s, dum p, præponitur illis.

Excipiuntur à regula, Velut s, cui, &c. quedam masculini generis: & sunt hæc: Fons, à fundendo, quia fundit aquam. Pons, id est, per quod supra aquam transimus. Mons, terræ tumor altissimus. Seps, serpens quidam. Dens, notum est. Chalybs, populus quidam: & ferrum optimum, acier. Item masculina sunt nomina significatiua partes asis: ut, Sextans, sexta pars asis. Quadrans, quarta pars asis, id est, uncie tres. Triēs, tertia pars, id est, uncie quatuor. Item mascul. sunt polysyllaba in ps: ut, hydrops aqua intercus. Aethiops notum.

Hic aut hæc forceps, & adeps, frons, cū scrobe, serpēs,

Atq; rudēs, & stirps, dum truncum significabit.

Pauca in s, desinentia, præcedente consonante, sunt dubij generis: ut, Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid: uulgò tenella uocatur. Adeps, pinguitudo cuiuslibet rei. Frons frontis, anterior capitis pars: Frons frondis, arboris folium. Scrobs, fossa, aut putens. Serpens, id est, anguis. Rudens, funis nauticus. Stirps, pro origine uel pro genie, solum est fœmininum. At pro trunco uel radice, tam masculini, quàm fœminini generis est.

Hæc petit x, Polysyllaba ī ax, & ī ex, marib⁹ do.

Dic tñ hæc for nax, similax, carex, uelut halex,

Addatur uibex, cum forfex, atq; supellex.

Nomina in x, sunt fœminini generis: ut, celox, id est, scapha. pax, nox, &c. Polysyllaba in ax, &c. Excipiuntur tam in ax, quàm in ex, nomina polysyllaba: quia sunt masculini generis: ut, thorax, pectus, & pectoris munimentum. Nycticox, id est, coruus nocturnus. Antrax, hulus quoddam, charbon:

b 4

Harpax,

Harpax, uncus quo aliquid trahitur ex puteo. **Frutex** medium quiddam inter arborem & herbam. **Latex**, id est, aqua. **Vertex**, id est, summitas. **Pollex** primus digitus: quia præ cæteris pollet. **Dic tamen, &c.** Inter polysyllaba, id est, habentia plures syllabas quàm unam, fœminini generis sunt. **Fornax**, caminus ubi coquuntur lapides. **Similax**, genus hederæ, flore candido olente lilium. **Carex**, herba acuta & durissima, similis asparago. **Halex**, piscis. **Vibex**, signum flagelli in corpore. **Forfex**, instrumentum sartorum, quo aliquid scindunt, ciseaux. **Supellex**, res domestica.

Mascula sunt fornix, phœnix cū mastice, uarix, **Et bōbix**, spadix, & orix, quodq; uncia præbet, **Grex**, & erix, sandix, uoluox, calyxq; calixq;.

A regula, **Hęc** petit x, tolluntur plura masculini generis: ut, **Fornix**, arcus in edificijs, & quodcūq; opus concameratum. **Phœnix**, avis unica. **Mastix**, flagellum. **Varix**, uena tumida in corpore humano. **Bombix**, uermis, ex cuius textura bombicinū conficitur. **Spadix**, quidam color. **Orix**, animal in Getulia, ex caprarum genere. Et composita ab uncia etiam masculina sunt: ut, quicunx, sextunx, deunx, &c. **Grex**, pecudum multitudo. **Erix**, montis Siciliæ nomen. **Sandix**, herba quædam, & coloris genus. **Voluox**, quidam uermis. **Calyx** cum y Græco priore producta, folliculus quo fructus arboris cooperitur. **Calix** cū i nostro, priore correpta, est uas potorium.

Hic aut hæc cortex, & onyx cū prole: filex, lynx, **Imbrex**, calx, ramex, pumex, obicē uolo iungi, **Atq; culex**, natrix. Sunt qui limax, quodq; iugāt.

Quædam nomina in x, sunt dubij generis, ut hic uel hæc cortex, est ueluti corium cuiuscunq; rei, ut arboris. melius tamen masculini est, escorce. **Onyx**, id est, unguis, & gemma candorem habens

habens unguis humani. Cum prole; quæ est sardonix gemma, sardi onyxisq; colorem representans. Silex, lapis durissimus, unde excutitur ignis. Lynx, animal maculosum, ex luporum genere, acutissime uidens. Imbrex, est canalis in tecto, per quem defluit imber. Calx, pes inus, masculinum est: sed quando significat materiam, qua lapides in muro conglutinantur, solum est foemini generis, chaulx. Ramex, id est, hernia, hoc est, ruptura, & descensio intestini in scortum, id est, saccum testiculorum. Pumex, lapis cauernosus, ad corpora laeuiganda laudatissimus. Obex, rarissime singulariter repertus nominatiuus, significat obiectum uel obstaculum, ut pessulum, seram, & c. Culex, uermiculus alatus. Natrrix, serpens aquaticus. Limax, est testudo, & cochlea terrestris.

DE REGVLA

RI NOMINVM DECLINATIONE, liber secundus.

REGVLAE GENERALES.

Compositum, simplexq; modo simili gradiuntur.

Demitur exanguis, sine carmine plura recludam.

Simplex & compositum plerunq; simili modo declinantur: ut, pes pedis: bipes bipedis. Nam apes, & uulpes, non proprie dicuntur composita figura, licet per etymologiam apes putetur dici ab a, priuatiua particula, & pes: uulpes, quasi uolipes: atq; ideo faciunt genitiuos apis, uulpis: nõ apedis, uulpedis: sicuti nec lepus facit lepedis, licet putetur dici quasi leuipes. Requies non demitur à regula: quia ut requies quinta declinationis est, ita etiã quies apud ueteres, Afranius: Solicito corde, corpus non po-

b s titur

titur quie, &c. *Navius dixit, Suavi quie. Impubis facit genitiuū simile nominatiuo, ut pubes. Impuber uerò impuberis ut puber: ideo perperā excipiuntur. Demitur exāguis, &c. Demitur autē à regula exanguis, quod genitiuū facit simile nominatiuo, quū simplex sanguis, faciat sanguinis, & est carens sanguine, id est, admodū pallidus, uel mortuus. Tolluntur alia: nā à substantiuis facta adiectiua, in ablatiuis et quibusdā alijs casibus, aliter erūt quā simplicia, ut caulis ablatiuū facit caule: unicaulis uerò, unicauli, &c.*

Rectum in cōpositis tantūmodo flectere fas est. Alteruter rectum nescit uariare priorem.

Dictio composita ex pluribus casibus non declinatur: nisi ex parte recti: unde si ex duobus nominatiuis conficiatur, declinatur uterq; nominatiuus, si declinationē recipiat: ut, *Respublica, reipublica, ciuitas libera quæ iure regitur. Si ex recto & obliquo fiat, aut contrā, solus nominatiuus declinabitur: ut, tribunus plebis tribuni plebis, &c. id est, princeps & defensor plebis: urbis præfectus, iurisperitus, &c. Si uerò nomē ex duobus obliquis cōstet, nullo modo flectitur: ut, huiusmodi, eiusmodi, quæ possunt esse orationes. Alteruter, &c. A parte prima excipitur Alteruter: quod licet ex duobus rectis constet, tamen posterior solū declinatur, sic: Nominatiuo alteruter alterutra alterutrum: genitiuo alterutrius, &c. id est, quiuis è duobus, aut unus ex duobus. Aduerte regulam solum intelligi de compositis ex duobus integeris: ideo agricola, & duodecim, huc nō pertinent, nec puerpera, nec leopardus: quia potius à nomine lea fit. Item quotiescunq; alter nominatiuorum aliquo carebit, tota dictio eodem carebit, ut iusiurandum, caret genitiuo, datiuo, ablatiuoq; pluralibus: quia illis ius caret. Item suiipsius, caret nominatiuo, ut sui.*

In neutris primus, quartus, quintus similes sunt. Queis in a, pluralis semper, quū flectimus, exit.

Nomina neutri generis, in quacunq; declinatione, habent tres

tres casus similes: nominatiuum, accusatiuum, uocatiuum, in utroque numero. Et hi casus si declinentur in plurali, terminantur in a: ut, nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo, scānum, & pluraliter scāna, sic corpus corpora: cornu cornua, &c.

Est primo quintus similis. Sed Græcus s, aufert sepe, uelut Thoma, Theseu, Pātheu, Pari, Palla.

Vocatiuus est similis nominatiuo: ut, nominatiuo musa, puer, panis: uocatiuo ò musa, puer, panis, &c. tam in singulari, quam in plurali. Sed Græcus, &c. Ab hac regula excipiuntur primò nomina Græca in s, quæ literam s, in uocatiuo sepe abijciunt: ut, hic Aeneas, Thomas, ò Aenea, Thoma, sic omnia primæ in as terminata: hic Anchises, ò Anchise, sic omnia in es primæ: hic Theseus, ò Theseu, sic omnia in eus per eu diphthongum desinentia, hic Pantheus, ò Pantheu, hæc Pallas, Palladis, ò Palla. Talia sunt in tertia uirorum propria in as, quorum genitiuus fit in antis. Aeneas, Thomas, & reliqua omnia, propria sunt uiuorum. Sunt adhuc duæ à regula exceptiones: Prior est de nominibus in us secundæ declinationis, ut hic dominus, ò domine. Posterior est in eadem declinatione de proprijs in ius, ut Laurentius, ò Laurenti: habebuntur suis locis.

Syncopa plurali nonnunquam fit genitiuo.

Syncopa aliquando fit in genitiuo plurali. In prima quidem, ut coelicolum, pro coelicolarum. In secunda, deum, pro deorum. In tertia, coelestium, pro coelestium. In quarta, currum, pro curruum. In quinta, ut speciem sine r, pro specierum: sed id exoleuit. Syncopa, est ablatio literæ uel syllabæ è medio dictionis: huic est figura contraria Epenthesis, quæ est adiectio literæ, uel syllabæ in medio dictionis: ut alituum pro alitum.

Plurali similis sexto uult tertius esse.

Datiuus & ablatiuus plurales cuiuscunque declinationis, sunt similes, ut datiuo & ablatiuo magistris, manibus, &c. Ponetur ergo solius datiuus regula, quia per hanc ablatiuus notus est.

PRIMA DECLINATIO.

Prima dat as, es, e, rectis, & a. Patrius æ uult,
Cum terno. Sed ab e. recto genitiuus in es fit.
Casibus his Adam tantum flectunt, & Abrahã.

Prima declinatio habet quinq; terminationes nominatiui singularis: as, ut Aeneas, Damocetas, propria uirorũ: es, ut Alcides, Anchises, propria etiam uirorum: e, ut Pentecoste, festum spiritus sancti: a, ut poëta, qui facit carmina: am, ut Adam, Abraham, notæ significationis. Patrius, &c. Genitiuus, & datiuus primæ declinationis, sing. numeri, desinunt in æ diphthongum, ut patria, huius patriæ, huic patriæ, id est, natale solum, musa, muse, muse, &c. Sed ab e, &c. Excipiuntur à regula, quantum ad genitiuum, nomina Græca in e: quia genitiuum in es, datiuum uerò in æ diphthongum faciunt, ut Magdalene, huius Magdalene, huic Magdalene, proprium mulieris, &c. Casibus his, &c. Adam, & Abraham indeclinabilia sunt, ut Balaam. Ecclesiastici tamen in genitiuo datiuo uel nonnunquam Adæ, Abrahæ dicunt, uirorum nomina.

Am faciet quartus. Finita per as, uel a Græca
Am quoq; dant. en fiet ab es, & ab e, nec hñt em.

Accusatiuus singularis primæ declinationis terminatur in am: ut hæc sella, hanc sellam, id est, sedes, &c. Finita per, &c. Græca nomina in as & in a, mittunt etiam accusatiuum in an, ut Satanas, hunc Satanam uel Satanan, id est, diabolus: & Aetna hanc Aetnam, uel Aetnan, montis nomen, &c. En fiet, &c. Nomina in es, & in e desinentia, faciunt accusatiuum in en, & nunquam in em, per m, ut Anchises, Anchisen, & non Anchisem, uiri Troiani proprium patris Aeneæ. Niniue, Niniuen, & non Niniuem, maxima olim urbs Syriæ.

A sextus donat. Tamen es ac e retinent e.

Ablati

Ablatiuus in a desinit, ut *lagœna*, ab hac *lagœna*, uas in quo uiatores potum ferunt. *Sagena*, ab hac *sagena*, id est, rete piscatorium, &c. Tamen es, &c. Nomina in es, & in e desinentia, faciunt ablatiuum in e: ut *Cometes*, ab hoc *comete*, stella crinita. *Strophe*, *strophes*, ab hac *strophe*, id est, uersutia, uel deceptio.

Primus pluralis fit in æ, Genitiuus in arum.

Nominatiuus pluralis in æ diphthongum desinit, cui similis est uocatiuus. Genitiuus fit in arum, ut *cataractæ*, ò *cataractæ*, harum *cataractarum*. *Cataracta* dicitur à quibusdã fenestra cœli.

Tertius is poscit, Tamen abus paucula donant:

Filia, *mula*, *duæ*, *liberta*, *equa*, *nata*, *dea*, *ambæ*.

Datiuus pluralis in is desinit: ut *datiuo* his *musis*. *Datiuo* ablatiuus similis per regulam, *Plurali* similis, &c. Octo indubie habent abus, ut *filia* *filiabus*, *nata* *natabus*, nota significationis, *mula* *mulabus*, animal notum, *duæ* *duabus*, & *ambæ* *ambabus*, per se patent, *liberta* *libertabus*, *mulier* *libera*, quæ fuit serua, *equa* *equabus*, notum animal, *dea* *deabus*, satis clarum est.

Accusatiuus semper pluralis in as fit.

Accusatiuus pluralis in as finitur: ut, *has animas*, *has crumenas*. *Anima*, est spiritus corpus uiuificans. *Crumena*, quod *barbare* dicitur *bursa*.

SECUNDA DECLINATIO.

Altera sex rectis er, ir, eus, ur, dat uel us, aut um.

Addim⁹ è Græcis os, & on, per us, um, uariãda.

Nominatiuus secundæ declinationis habet sex terminationes, er, ir, eus, ur, us, um. *Eus*, est terminatio Græca. His iungimus Græcam terminationem os, quam Latini sæpiissime uertunt in us: & on, quam uertunt in um. Exempla sunt, *Faber*, quicumq; artifex qui malleo utitur: ut *faber lignarius*, *faber ferrarius*, *faber murarius*, &c. *Vir*, id est, *mas*: unde uirtus tum animi, tum corporis

corporis. Orpheus, proprium poëta. Satur, cibo plenus, saoul, adiectiuum. Circus, locus rotundus. Solum, animalis sustentaculum: ut terra est homini solum, mare piscium, aer auium. Samos, insula. Pelion, mons.

I patrius seruat. Genitiuus non superabit.

Genitiuus secunde declinationis in i desinit: ut, huius magistri, domini, scamni. Genitiuus non, &c. Genitiuus secunde declinationis non habet plures syllabas quam nominatiuus: & hoc dicunt, nõ crescit genitiuus, ut sequester, huius sequestri, id est, mediator inter litigantes, &c. Onager onagri, id est, syluester asinus.

Crescit ir, ur, gener, & p̄sper, puer, asp, adulter, Presbyter, atq; tener, miser, exter, gibber, iber, & Et lacer, atq; socer, liger, or ta gero, fero, liber.

Addimus his dexter, cui syncopa fiet ut asper.

Crescunt tamen pauca: ut quæcunq; in ir desinunt, ueluti lea uir leuiri, frater mariti uel uxoris. Et in ur, ut satur saturi, cum sequentibus. In er, ut gener generi, maritus filie, genre. Prosper prosperi, fortunatus aut felix. Puer pueri, filius aut famulus. Asper asperi, durus, acutus, auarus, non planus. Adulter, qui matrimonium uiolat. Presbyter, senior, non, ut barbari somniant, præbens alijs iter. Tener, ra, rum, mollis. Miser, infelix. Exter, a, um: id est, externus. Gibber, eri, gibbosus, uel gibberosus, bossu: qui tumorem in dorso habet, qui gibbus dicitur. Iber, eri, Hispanus. Lacer, a, rum, laceratus uel laniatus, deciré. Socer, eri, pater mariti uel uxoris. Liger, ri, uiri proprium. Crescunt etiam composita à gero, & fero: ut, clauiger, ra, rum, qui clauam gerit, ut Hercules: uel clauem, ut D. Petrus. Lucifer, ra, rum, ferens lucem, &c. Liber, era, erum, id est, non seruus: cui licet quod libet, nisi ui aut iure prohibeatur. Liber, liberi, id est, Bacchus, deus uini: & priorem producit. Pro cortice aut codice facit

facit libri, priorem corripit: nec crescit. Dexter, dextera, dexterum, eri, notum est: aliquando idem est quod prosper: & recipit syncopen dextri: sicut asper, quod interdum declinatur asper, aspra, asprum, aspri, &c.

Conseruant normam pronomini ista secundam: Vnus, uter, neuter, solus, quis, & ullus, & alter, Atque alius, totus. Fuit olim patrius uni.

Hæc nomina unus, uter, cum suis compositis uterque, uteruis, uterlibet, neuter, solus, quis, ullus, alter, alius, & totus, habent in genitiuo ius, & datiuo i, quia declinantur ut pronomina secundæ declinationis: ueluti nominatiuo unus una unum, genitiuo unius, datiuo uni, &c. Sub ullus comprehenditur nullus. Vter, quiuis è duobus. Reliqua patent. Veteres hæc omnia, præter quis, declinabant ut bonus, bona, bonum.

Ei uel ei uel eos dabit eius: uolet Androgeos o.

Nomen in eius desinens, facit genitiuum in e syllabam: uel per duas syllabas in ei: uel in eos: ut Tydeus Tyda, per duas syllabas: uel Tydei per tres syllabas: uel Tydeos, uiri nomen. Androgeos uero facit in genitiuo Androgeo: & est etiam uiri proprium. Sub hoc comprehendi uolo Apollos Apollo, id est, deus, autor carminis, & præses uaticinij, & proprium uiri. Athos, Atho, mons quidam, &c.

Iuates quandoque facit: ceu, cura peculi.

Quando genitiuus terminatur in duo ij, solet alterum causam metri quandoque abijci: ut peculi, pro peculiij: & tuguri pro tugurij: apud Verg. Peculium, est proprium bonum. Peculiaris, id est, proprius. Tugurium, domuncula rustica.

Tertius & sextus formantur in o, tibi casus.

Datiuus & ablatiuus in o, desinunt: ut, huic magistro: ab hoc magistro.

Vm po

Vm poscit quartus, Qñq; per on loco Græca,
Eus ea uult etiã, Per e quintus uertit us: Absq;
O' fili, deus, & fluuius, populus, chorus, agnus;
Quattuor hæc e uolūt etiã, ut pro rege Latinus.

Accusatiuus in um desinit, ut Mæander Mæandrum, fluuius quidam nimis curuus & flexuosus. Idem pro flexura & fraude capitur. Quandoq; per, &c. Nomina Græca faciunt sepe accusatiuum in on, ut diphthongus diphthongon, Pergamus, urbis nomen, Pergamon, &c. Eus ea, &c. Quæ tamen desinunt in eus, sepius accusatiuum in ea mittunt, plerunq; penultima breui, ut Anteus Antëa, uiri Troiani nomen. Nonnunquam penultima longa, ut Ilioneus, Ilionëa, uiri Troiani etiam nomen. Per e quintus, &c. Nomina secundæ declinationis terminata in us, mutant in uocatiuum in e, ut lanus ò lanie, bouchier, quem indocti carnificem uocant: & est exceptio à regula, Est primo quintus similis. Absq; ò fili, &c. Excipiuntur à prædicta regula exceptoria pauca, filius, ò fili, Deus, ò Deus, fluuius, ò fluuius, uel ò fluuie, populus pro hominibus, ò populus, uel ò popule. Latinus, ò Latinus, uel ò Latine, rex Latij. Chorus, canentium cœtus, &c.

Quum proprium dat ius, dempta us, fit in i tibi quintus.

Propria in ius, dempta us, faciunt uocatiuum in i, ut Laurentius, ò Laurenti. Terentius, ò Terenti: & est exceptio à regula, Est primo quintus similis.

Primus pluralis fit in i, Vult patrius orum, Græcus in on fiet, is est tertius, os dato quartus.

Nominatiuus pluralis cui uocatiuus est similis, fit in i, ut hi dei, à deus, uel dij, à dius, quod ueteres dixerunt pro deus. Vult patrius, &c. Genitiuus pluralis desinit in orum, ut horum

horum dominorum, &c. Græcus in on, &c. Græcus genitiuus in on desinit, & ita utitur sæpe Latini: ut, & pluraliter hi logi, horum logon. Logus, aut Græcè logos, sermo. Is tertius, &c. Datiuus & consequenter ablatiuus plurales in is desinunt, ueluti datiuo his palis, ablatiuo ab his palis. Palus, est crassus stipes, ung pal. Os dato, &c. Accusatiuus in os finitur, ut hos talos, hos pullos. Talus, os quadratū, ung des. Pullus fœtus auium, & omnium mansuetorū animalium, ut pullus asini, pullus equi: & ceterorum, præterquàm boum & ouium.

Festa lego per ibus: licet orum dent genitiuis.

Nomina festorum, faciunt genitiuum plerunque in orum per hanc declinationem, datiuum & ablatiuum sæpius in ibus, ut Saturnalia, festa Saturni: genitiuo Saturnaliorum, aliquando etiam Saturnalium, datiuo & ablatiuo Saturnalibus, sic Bacchanalia, festa Bacchi, &c.

Ambo, duo, neutri generis sunt, masculei q̄.

Mas o uel os quartus donat, uult tertius obus.

Singulari numero carent. Et pluraliter nominatiuo, ambo, duo: ambæ, duæ: ambo, duo. genitiuo amborū, duorum uel duūm. datiuo ambobus, duobus: ambabus, duabus: ambobus, duobus. accusatiuo ambos, duos, uel ambo, duo: ambas, duas: ambo, duo. uocatiuo ò ambo, duo: ambæ, duæ: ambo, duo. ablatiuo ab ambobus, duobus: &c. ambo collectiuum est, non distributiuum.

TERTIA DECLINATIO.

Tertia dat uarios fines: dans is genitiuo.

Græcorū patrius uel in os, uel in i, uel in us fit.

Tertia declinatio multas, easdemq; diuersas in nominatiuo singulari terminationes habet. Sunt enim circiter LXXI. quæ cum de genitiuo disputabitur, ex ordine ponentur. Literæ terminales undecim sunt in hac declinatione: a, e, o, c, d, l, n, r, s, t, x.

c Litera

Litera terminalis est ultima dictionis litera. Terminatio est ultima litera, aut syllaba, aut in fine consonans: aut consonantes, cū uocali annexa. Dans is, &c. Genitiuus singularis tertiæ fit semper in is, ut conclaue, id est, triclinium: & locus secretior in domo, genitiuo huius conclauis. Pater, huius patris, &c. Græcorum patrius, &c. Græca, si Græco more declinantur, sapius habent os, ut hic Pan, id est, deus pastorum: huius Panos. Quandoq; habent i, ut Achilles, id est, proprium fortissimi Græcorum: huius Achilles uel Achilli. Et quandoq; us: ut Echo nomine deæ, soni uel uocis relatiuæ. genitiuo huius Echus, &c.

Genitiuus.

Semper a mittit atis. Vertes e per is genitiuo.

Nomen in a tertiæ, facit genitiuum addita tis, ut scomna, id est, cauillum & urbana irrisho, huius scommatis. Vertes, &c. Nomen in e uertit e in is in genitiuo, ut mantile, id est, linteum quo manus terguntur, huius mantilis, seruiette, &c.

Addito nis, post o. Dat inis muliebre do, goq; Virgo, ordo, margo: cū cardie Apollo, Cupido, Turbo, hō, ceu nemo. Tñ unedo postulat onis.

Nomen in o, facit onis: ut Aquilo, Aquilonis, uentus Septentrionalis. Dat inis, &c. Excipiuntur à regula fœminina in do, & in go, quæ faciunt inis, ut capedo capedinis, id est, uasculum fictile. Intercapedo intercapedinis, id est, distantia, differentia. Salsilago salsilaginis, salsus humor. Gallicè, Saulmure. Caligo caliginis, obscuritas & ignorantia, &c. cum paucis alijs, quæ sunt, Virgo uirginis, puella intacta: aut aliquādo corrupta, à uiridiori ætate appellata. Ordo ordinis, in suo quoque loco collocatio. Margo, marginis, cuiusq; rei extremitas, marge. Cardo, cardinis, quo ianua mouetur, & capitur pro polo.

Apollo, Apollinis, sol. Cupido, Cupidinis, deus amoris, uel cupiditas. Turbo, turbinis, uertigo uentorum, Homo, Nemo: nomina

nomina sunt nota. Tamen, &c. A' fœmininis in do, unicū excipitur, quod est unedo, unedonis, arbor, & ipse fructus: alio nomine arbutus & arbutum.

Enis habent Anio, Nerio, Caro dat sibi carnis.

Anio facit Anienis, & Nerio Nerienis: ideo tolluntur à regula, Addito nis post, &c. Anio, fluuius in agro Tyburtino. Nerio, uxor seu fortitudo & maiestas Martis. Caro, &c. Caro uerò facit carnis: & excipitur: notæ significationis est.

Græca (uelut Dido) muliebria, sic modo flectes, Vs capiat patrius, reliqui dant o, bene casus.

Nomina Græca fœminini generis mittunt genitiuum in us: reliquos obliquos in o, ut singulari nominatiuo hæc Dido, genitiuo Didus, datiuo Dido, accusatiuo Dido, uocatiuo ò Dido, ablatiue à Dido, nomen reginæ Carthaginis. Sic Sappho, Sapphus, nomen puellæ. Clotho, Clothus, una Parcarum.

Halecis, lactis, Dauidis, Bogudis effer.

Halec facit penultima longa halecis: piscis marinus. Lac lactis, succus maternus, quo animalia nutriuntur. Dauid, Dauidis penultima longa, nomen regij prophete psalmodographi. Bogud, Bogudis, penultima breui, rex Mauritanie.

Additur is post l. Sed lis iungunt sibi mel, fel.

Nomina in l, literam desinentia, assumunt in genitiuo is: ut, sal, salis, animal, animalis, corpus sentiens. Sed lis, &c. Mel & fel addunt genitiuo lis: ut, mel, mellis: fel, fellis, cum duplici ll, clara sunt.

Addit is post n. Tamen on quandoq; dat ontis, Dat inis neutrum: pecten, flamen, cano natum.

Nomen in n desinens, facit genitiuum adiecta is syllaba: ut, Titan, Titanis, frater Saturni, & sol. Tamen on, &c. Quædam nomina faciunt genitiuum in ontis: ut, Phaëton Phaëtonis

tontis, filius Phœbi, &c. Donat inis, &c. Neutra in n, mittunt genitiuum in inis: ut, numen, numinis, id est, Deus uel diuina potestas, &c. Cum flamen, flaminis, pecten, pectinis, tubicen, tubicinis, & reliquis compositis à cano in cen, exeuntibus. patuerunt in generibus.

R capit is. Far, ris. Lar, tis pprîū maris. Hepar Hepatos efficiet. Cris mobile cer dat, ut acer, Ac alacer. Bris dant imber cum prole, saluber, Et celebrer. Per tris ter, formes omne Latinum, Et pater, & mater, lynter. Dat eris later. Et cor Cordis. Iter tineris. Iouis optat Iuppiter usq̃. Robur, oris, iecur, atq̃ femur, tibi p̃bet eburq̃.

Nomina tertiæ inflexionis in r, finita, adijciunt genitiuo is: ut, lupanar, lupanaris, id est, prostibulum, &c. Far, ris, &c. Excipiuntur à regula multa: nam far, geminat rr, & facit far-ris, id est, quoduis frumentum: ut triticum, siligo, hordeum, &c. Lar, nomen imperatoris facit Lartis: & pro deo, & domo, lar-ris. Hepar, id est, iecur: facit in genitiuo hepatos: quia Græcum est. Cris mobile, &c. Tria adiectiua, alacer, uolucer, acer, mittunt cris, quibus addes mediocer, si inueniatur. Alacer, uernaculè, allegre. Volucer, leuis. Acer, acetosus, fortis, acutus, uehemens. Bris dant, &c. Imber cum suis compositis September, October, Nouember, December, quæ sunt mensium nomina. Item Saluber & Celebrer dant bris, in genitiuo: ut Imber, imbris, pluuia. Saluber, salubris, & salubre, quod dat sanitatem, & saluti confert, ut aër saluber. Celebrer, frequens, dignus, honestus, festiuus, qui colitur, & celebratur. Per tris, &c. Omnia Latina in ter, faciunt tris: ut uter, utris, uas uel saccus ex corio uel pelle, &c. Pater etiam facit patris, mater, matris, & lynter, lyntris: quæ tria è Græcis habemus

bemus. Lynter est fluuiialis nauicula: & capitur, ut quidam uolunt, pro ligno cauato, quo porcis datur pastus. Dateris, &c. Later, quamuis Latinum sit in ter, exiens, non facit tris, sed eris: ut later, lateris, lapis coctilis. Et cor cordis, &c. Cor mittit cordis. Iter, itineris, à nominatiuo olim usitato itiner: nam quondam iter iteris fecit, & itiner itineris. Iupiter, summus deorum apud Gentiles, & unus planetarum, facit Iouis, ab antiquo nominatiuo Iouis, qui in usu fuit: & Iupiter faciebat Iupitris uel Iupiteris. Robur roboris, &c. Quatuor in ur, faciunt oris: ut, Robur roboris, fortitudo, & quercus durissima species. Iecur iecoris, hepar. Femur femoris, superior pars cruris à coxa usque ad genu. Ebur eboris, os, uel dens elephantis.

As interponit ti. Mas maris. As dabit asis:

Hoc uas uasis habet; uas hic uadis; antis habetō
Mascula Græca: uolunt p adis nō mascula poni.

Nomen in as desinens, facit genitiuum interponendo syllabam ti inter a, & s: ut, simulas simulas, id est, odium. Mas maris, &c. Demuntur à regula mas maris, as asis: hoc uas uasis: hic uas uadis, fideiussor. Antis habetō, &c. Græca in as masculini generis, faciunt antis: ideo excipiuntur: ut, Gigas gigantis, uir altissime staturæ, geant, &c. Volunt per adis, &c. Reliqua Græca quæ scilicet non tantum sunt masculini generis, faciunt adis, uel Græcanicè ados: ut, hebdomas, hebdomadis, uel hebdomados. Latine septimana, spatium septem dierum.

Es mutabis in is. Græcus dat multa per etis.

Adde ges, locuples, māsues. Per etis teges exit,

Et seges, interpres, præpes, paries, abies &c.

Indiges, atq; aries, perpes, teres; ac hebes addo.

Nomen in es finitum, mutat es in is: ut, labes, labis, id est, macula. Græcus dat, &c. Excipiuntur à regula multa Græca, quæ habent etis, penultima longa: ut, lebes lebetis, uas ancum in quo res bulliunt: & plurima uirorum propria: ut, Chremes Chremetis, Hermes Hermetis, Thales Thaletis, &c. His adduntur Latina, quies, somnus & tranquillitas, sub quo comprehenditur iniquies, & aliquando requies, requietis. Locuples locupletis, diues, quasi locorum plenus. Mansues mansuetis. Perētis, &c. Quædam faciunt penultima breui: ut Teges tegētis, uile stragulum quo tegitur lectus. Seges segētis, frumentum in spicis. Interpres interpretis, qui autores declarat: aut aliquid ex lingua in linguam transfert. Præpes præpētis, altè & sublimè uolans: capitur etiam pro idoneo, & felice siue prospero. Paries pariētis, murus domus ex quacunque materia. Abies abiētis, arbor, sappin. Indiges indigētis, homo post mortem inter deos relatus relata'ue, & (ut cum uulgo loquar) canonizatus canonizata'ue. Aries ariētis, masculus ouium, & quoddam bellicum instrumentum. Perpes perpētis, perpetuus. Teres terētis, rotundus cum longitudine. Hebes hebētis, obtusus, & minime acutus.

Dic uerres uerris, uates uatis. Per itis fit Communis generis non dictum, siue marini. Pes dat edis. Natum sedeo dat idis. Volet edis Hæres ut merces. Cererisq; Ceres retinebit. Aes eris, præpētis habet: diphthōgus utriq; est. Verres facit uerris, & est porcus non castratus. Vates uatis, poeta, aut poëtria, & quicumq; futura prædicit. Per itis, &c. Reliqua in es, masculini generis aut communis, de quibus nihil dictum est, utpote appellatiua, mutant es in itis, penultima breui: ut poples poplitis, miles militis, &c. Pes dat edis, &c. At pes facit pedis: composita compes compedis, bip

dis, bipes bipedis, &c. Natum sedeo, &c. Composita à se-
deo faciunt idis penultima breui: obses obsidis, id est, qui uel que
pignori datur. Reses residis, id est, residens & quietus, & otio-
sus ab opere quod exercere solebat, &c. Volet edis, &c.
Heres facit heredis penultima longa. Merces mercêdis, penul-
tima etiã longo, id est, premium, salaire. Cererisq; Ceres,
&c. Ceres mittit Cereris, id est, Dea frugum. Aes aris, præ-
prædis, diphthongon æ habent.

Is non mutabo. Dant dis cuspis, lapis, atq;
Plurima Græca. Facis p̄ eos, uel ios, uel yos, uel
Entis Græcorū quædã, Charis at Charitis uult.

Is habet genitiuum similem nominatiuo: ut hæc uis, huius uis,
uirtus, possibilitas, fortitudo & uiolentia. Dant dis, &c. Exci-
piuntur lapis & cuspis: quia abiecta s̄ litera capiunt dis: ut lapis
lapidis, cuspis cuspidis: & est acies haste uel alterius rei acutæ,
pointe. In idis genitiuum etiã faciunt plurima Græca: ut cassis
cassidis, galea, salade, ou heaulme. Pixis pixidis, uasculum un-
guentarium, uel cui quicquid aliud imponitur, boette. Facis
per, &c. Quædã Græca faciunt genitiuum in eos, uel in ios: quæ-
dam etiã in yos per y Græcum: paucissima in entis. De eos: ut
Physis Physeos, natura. De ios: ut basis basios, gradus, funda-
mentū, sustentaculū. De yos: ut chelys chelyos, instrumentū mu-
sicū. De entis: ut Pyrois Pyroentis, unus equorum solis. Cha-
ris at, &c. Charis, id est, gratia, uult Charitis in genitiuo.

Qd̄ dedit er dat eris. Qd̄ in n̄ fuit, ut pri⁹ effer.

Pauca nomina in is faciunt genitiuum eris: quia olim termi-
nabantur in er: ut puluis pulueris, cinis cineris: olim hic puluer,
ciner: patuere supra. Quod in n̄, &c. Nomina in is de-
finitia, quæ etiã in n̄ literam desinere reperta sunt, obser-
uant regulam de n̄ litera: ut sanguis facit sanguinis penultima
correpta: quia olim dicebant hoc sanguen, atq; huius sanguinis.

Multa etiam Græca faciunt genitiuum in inis penultima longa: quia nominatiuus per in, efferi potest: ut, delphis delphinis, sicut dicimus delphin delphinis, &c.

Dis, lis, dant itis, cum Samni iunge Quiritem.
Glis solum gliris. Semis semisis habebit.

Quatuor in is habent itis penultima longa. Dis ditis, diuitiarum & inferorum deus. Lis litis, discordia. Samnis Samnitis, populus quidam Italiae. Quiris Quiritis, Romanus. Glis solum, &c. Glis pro animali, gliris facit. Glis glitis pro terra tenace, & glisis pro lapa, barbara sunt. Semis à semi, & as: est enim dimidium asis, semisis facit.

Os ti interponit. Glos, mos, flos, ros, facit oris.
Quod dedit or, faciet sicut pri⁹. Ofsis os optat,
Os oris, custos custodis, bos bouis. Ois
Thos, Minos & Tros cupiūt; qbus addit heros.

Nomen in os facit genitiuum interponendo ti inter o, & s, & ita facit otis: ut, monoceros monocerotis, id est, unicornis bestia, in fronte cornu habens. Glos mos, &c. Excipiuntur à regula glos, mos, flos, ros: quæ faciūt oris: ut, glos gloris, mariti soror, uel fratris uxor. Mos moris, consuetudo. Ros roris, humor qui sereno tempore supernè fluit. Quod dedit, &c. Habent etiam oris quæ in or quoq; desinūt: ut, Lepos leporis, uel lepor, id est, uenustas & iucunditas in factis aut uerbis. Honor uel honor honoris, &c. Ofsis os, &c. Os ofsis, Os oris, satis patet. Custos custodis, qui uel quæ custodit. Bos bouis. Ois thos, &c. Quædam Græca faciunt genitiuum in ois: ut, Thos thoïs, animal ex luporum genere. Minos Minois, Cretensium rex iustissimus. Tros Troïs, rex Troiæ. Heros heroïs, homo nobilissimus, quales dicuntur fuisse Hercules, Hector, Perseus, &c.

Vs tibi mittet oris: peius ceu peior habebit.

Vs facit

vs facit oris penultima breui: ut, corpus corporis, omne sen-
sibile. Peius ceu, &c. Comparatiua faciunt oris penultima
longa: ut ea quæ in or desinunt: ueluti Peius peioris, Melius me-
lioris, &c.

Dāt eris ulcus, olus, uellus, Ven⁹ & gen⁹, atq;
Viscus, acus, fœdus, scelus, & cū pōdere uulnus,
Munus, onus, sydus, lat⁹, ac opus, & uet⁹ addo,
Et funus, rudus, Sed oris uel eris dare pignus
Ut fœnus dicunt: melius per oris fit utrunq;.

Quædam nomina in us, mutant us in eris penultima breui: ut,
ulcus ulceris, collectio corrupti sanguinis in corpore. Olu-
s oleris, omnis herba satiuæ, quæ in usu cibario est. Vellus uelleris,
pellis cum lana, & ipsa lana. Venus, Dea amoris. Genus, proge-
nies, & rei modus, uel qualitas. Viscus intestinum. Acus ace-
ris, frumenti purgamentū. Fœdus pactum, & pax, quæ fit inter
dimicantes. Scelus, graue peccatum. Ponderus, quod graue est.
Vulnus, lesura & hians apertura corporis, ictu facta. Munus,
donum & officium. Onus, pondus alicui iniunctū. Sydus, signum
cœlestis è stellis formatum. Latus lateris, quod infra alam est.
Opus, res facta. Vetus, antiquus, a, um. Funus, cadauer & exe-
quia, & mors. Rudus, lapidum frusta, & ruinarum materies.
Sed oris, &c. Pignus & fœnus habet oris, uel eris, sed melius
oris, sicut corpus. Pignus, quod creditori datur, ut sit securus, &
quod deponitur apud sequestrum. Fœnus, pecuniæ lucrum.

Vris habet tellus, ueluti monosyllaba. Grus, sus
Dant uis. Intercus dat utis. Liguris ligus optat.
Dat pecus hæc, pecudis. Loca Græca feruntur in untis.
Pus ortum dat odis. Incus, subscus, palus, udis.
Vtis fœmineū reliquū, Laus, frausq; dat audis.

c s Tellus

Tellus & monosyllaba habent uris, penultima longa: ut Telluris, id est, dea terræ, & ipsa terra. Ius iuris, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet: aut liquor rerum quæ coquuntur. Rus ruris. Crus cruris, &c. Grus & sus, &c. Contra monosyllaborum regulam grus gruis facit, & sus suis, nota. Intercus dat, &c. Intercus, incercutis facit. Ligus, Liguris. Hæc pecus pecudis. Intercus omnis generis, id est, intestinus intestina intestinum. Ligus, id est, Ligur, nomen gentile, qui uel quæ ab Liguria regione Italiæ est. Loca Græca, &c. Quædam Græca nomina locorum mittunt genitiuum in untis: Opus Opuntis, Achaïæ oppidum. Hydrus Hydruntis, alterius oppidi nomen. Pus ortum, &c. Composita à pus, id est, pes, Græca sunt, & faciunt in genitiuo podis, penultima breui: ut tripus tripodis, Oedipus Oedipodis. Incus subscus, &c. Tria faciunt udis penultima longa. Incus, Incudis. Subscus, subscudis. Palus, paludis. Vtis fœmineum, &c. Reliqua in us generis fœminini faciunt utis penultima longa: ut Virtus, uirtutis. Salus, salutis. Laus facit laudis, & Fraus fraudis.

Vult i feri medio (b, p, si præit s) genitiui.

Nomen in bs, aut ps, facit genitiuum interponendo inter bs, aut ps, uocalem i, ut, Trabs, trabis. Lælaps, lælapis, canis nomen. Styps stypis, id est, nummulus.

E per i mutabunt poly syllaba. Dat cupis auceps.

Poly syllaba habentia e ante bs aut ps, mutant e in i breuem in genitiuo: ut Calebs calibis. Princeps principis. Secus est de monosyllabis: ut seps sepis. Dat cupis, &c. Auceps habet au cupis: & est qui aues capit.

Dic hyemis, pultis, capitis: Cipitis dabo proli.

Hyemis, pultis, capitis, genitiui sunt ab hyems, puls, caput. Cipitis, &c. Composita à caput faciunt cipitis: siue in t desinant

finant: ut *finciput* *fincipitis*: siue in *ps*: ut *anceps* *ancipitis*, id est, *dubius* uel *incertus*.

Ns, aut **rs**, **s** demens, **tis** dabit aptè.

Nomina in *ns*, aut *rs*, mittunt genitiuum dempta *s*, & addita *tis*: ut *amans* *amantis*, *demens* *dementis*, *ars* *artis*, *pars* *partis*.

Dis uult *glās*, *nefrens*, *capitis lens*, & *foliū frōs*,

Libraçy cū *pēdo*: & quod *cor* faciet tibi nomen.

Vntis habēto *quiēs* & *iens*: *legē ambio* *spernit*.

Pauca habent *dis*: ut *glans* *glandis*. *Nefrens*, *dis*, *porculus* per etatem *fabam* *frēdere*, id est, *frangere* nondum *potens*. *Lens* *lendis*, pro *pediculi pullo*: at pro *legumine* quodam, *lens* *lentis* dicimus. *Frons* *frondis*, *folium* est. *Frons* *frontis*, *capitis* *pars* anterior. *Libripens* *libripendis*, à *libra* & *pendo*, pro *pondero*, est *stypis* *ponderandæ* *pensator*. Composita à *cor*: ut *misericors* *misericordis*, *Concors* *concordis*. **Vntis** *habento*, &c. *Iens* cum compositis habet *untis*: *iens* *euntis*, *quiens* *queuntis*, *rediens* *redeuntis*, &c. **Legem**, &c. *Ambiens* *ambientis* *facit*, contra *legem* *compositorum*: & *superbiens* *superbientis*.

X in *cis* *muto*. Per *gis*, *lex*, *frux*, *aquilex*, *rex*,

Greç, *remex* *flecto*: cum *Græcis* addito *multis*

Impetigem. **Coniunx** *n* *tollens* *coniugis* *edet*.

Nomen *terminatum* in *x*, *mutat* *x* in *cis* in *genitiuo*: ut *Arx* *arcis*, id est, ut sic dicam, *castrum*, ab *arceo* *arces*: quia *arceat*, id est, *prohibet* *hostes* *accedere*, &c. Per *gis*, &c. *Excipiuntur* à *regula* quæ *gis* pro *cis* faciunt: ut *Lex* *legis*, *ius* *scriptum*. *Fruç* *frugis*, *quicquid* ex *fructu* *terræ* in *alimoniam* *uertimus*. *Aquilex* *aquilegis*, *putearius*. *Rex* *regis*. *Greç* *gregis*. *Remex* *remigis*, *qui* *remigat*, id est, *remos* *agit*. *Impetix*, *impetigis*, id est, *mentagra* *morbis*. **Coniunx** *coniugis*, *n* *ablata*. *Sumunt* etiam *gis* *plurima* *Græca*, quæ *gos* etiam *habere*

bere possunt, si Græcè uelinus declinare: ut, sphinx sphingis uel sphingos, monstrum quoddam Thebis transeuntibus difficile ænigma proponens: quod tandem dissoluit Oedipus. Phalanx phalangis, id est, exercitus, &c.

E, per i, mutabūt poly syllaba. Quam retinebunt Myrmex & uerueux, aquilex, halexq̄, relexq̄, Atq̄ lelex, Celex, Tilis optat habere supellex. Dic senis & noctis, niuis. Actis paucula seruāt: Testis hylax, Solumq̄ briax formatur in axis.

Poly syllaba in x, mutant e in i in genitiuo: ut, remex, remigis: apex, apicis, rei sumitas. Monosyllaba uerò retinent e: ut lex, legis: nex, necis. Quam retinebunt, &c. Pauca etiam poly syllaba retinent e: ut, Myrmex, Myrmecis, serui nomen. Verueux, ueruecis, castratus aries. Aquilex, aquilegis. Halex, halecis. Refex, refecis, subsidiarius palmes. Lelex, lelegis. Celex, celecis, fluuij nomen. Tilis optat, &c. Supellex duplex cremētum habet: facitq̄; supellectilis, Dic senis, &c. Senex senis, & nox noctis habent. Actis, &c. Pauca Græca faciunt actis: ut, Hylax, Hylactis, canis nomen. Astyanax, Astyanactis, Hectoris filius, &c. Vnum tantum inuenitur habere axis: Briax, Briaxis, uiri proprium.

Datiuus.

Accusatiuus.

Tertius i præbet. Quartus fit in em tibi casus.

Datiuus fit in i: ut, huic pani, patri. Accusatiuus in em: ut, leonem, matrem, &c.

Crescentem Græci per a, quartum sæpe dedere.

Nomina Græca crescentia, accusatiuum similiter crescentem sæpe in a, faciunt: ut Pan, panos: accusatiuo Pana. Pæan, Pæana, id est, hymnus, & Apollo. Delphin, Delphina.

Im dat uis, cucumis, rauis, tulsis, sitis, atq̄

Plurima

Plurima Græca, quibus rectus fit i is; sed & in dat.

Pauca nomina habent solum im: ut uim, cucumim. Rauiis, rauiim, id est, raucitas. Tussis, tussim. Sitis, sitim. Atque plurima, &c. Im quoque habent plurima Græca, quæ etiam per in faciunt: ut Alexis, Alexim, uel Alexin. Dioecesis, dioecesim, uel dioecisin, id est, gubernatio, uel regimen. Solum autem nomen in is desinens, potest facere per im, uel per in, accusatiuum. Hoc adde, accusatiuum per im, uel in, nunquam crescere, licet genitiuus aliquando crescat.

Em dat, & im buris, peluis, cum clauis securis,

Et puppis, turris, restis; sic febris, aqualis,

Sic pestis, nauis, torquis, coniunge bipennim.

Quedam habent em, uel im: ut, buris, burem, uel burim, aratri cauda. Peluis, peluem, uel peluim: uas in quo perluimus, id est, lauamus. Clauis, clauem, uel clauim. Securis, securem, uel securim, ferramentum quo secamus. Puppis, ultima pars nauis. Turris. Restis. Bipennis, bipennem, uel bipennim, securis utrinque scindens.

Ablatiuus.

Sextus e, donabit, ceu pauper, sospes, & hospes.

Mobilibus reliqs e, uel i, dabo. Plus cape pluri.

Quod si sit neutrum per e, tantum sextus in i, fit.

Vt dulcis, dulci; per e, dat quandoque poeta.

Ablatiuus in e desinit: ut, Vesper, uespere. Lux, luce. Sacerdos, sacerdote, & non sacerdoti. Pauper, paupere. Sospes, sospite. Hospes, hospite. Pauper & Sospes adiectiua sunt: propter quæ ponitur regula, Mobilibus, &c. quæ est exceptio prima, à præmissa regula. Omnia adiectiua, præter Pauper & Sospes, faciunt ablatiuum in e, uel in i: ut degenerare, uel degeneri: ubere, uel uberi. Plus tamen, tantum pluri facit.

Quod

Quòd si sit, &c. Si neutrum habuerint per e, ablatiuum solum in i mittunt: ut hic & hæc dulcis, fortis, & hoc dulce, forte: ablatiuo à dulci, forti. Per e, &c. Poëta tamen metri causa, quãdoq; e, pro i, ponunt: ut coeleste sagitta, pro coelesti, apud Ouid. Substantiua adiectiuis penitus similia, seruant e tantum: ut Felix, proprium uiri, ablatiuo à Felice tantum. Et composita in ablatiuo non sequuntur simplicium regulam: quia misericors, tricuspis, inops, & similia adiectiua i, uel e, seruant: quum simplicia solum faciant e.

Al uel ar, i neutris tantum dat sicut e. Præter Sal, iubar, & nectar, far, hepar. Ait mare uates.

Nomina neutri generis in al, uel in ar, uel in e desinentia, faciunt ablatiuum in i: ut animal, animali: torcular, torculari: cubile, cubili. Præter, &c. Tolluntur sal, sale: iubar, iubare: nectar, nectare: far, farre: hepar, hepate. Ait mare, &c. Poëta quãdoq; e pro i ponunt: ut ab hoc mare, pro mari: & id notandum magis quàm imitandum est.

Mensibus i tantum est, ut q dat quartus in, im'ue. Sextus e donat & i, quum quartus i em, uel in im fit.

Nomina mensium fiunt in i, ut Aprili, Quintili, Sextili, Septembri, Octobri: & nomina in is, quorum accusatiuus mutatur solum in im, uel in, faciunt etiam ablatiuum in i, solum: ut Memphiti, hæresi, &c. Sextus e, &c. Quæ uerò habent em, uel a, & im, uel in, habent i, uel e: ut Febri, uel febre: Turri uel turre.

I uel e dant finis, fustis, pugil, & uigil, imber, Vnguis, auis, postis, uectis, cum nepte supellex, Atq; tridens, classis, cū ciuis, & amnis, & ignis, Sic anguis, strigilis strigili: uix strigile dicam.

Nomina

Nomina hęc posita, habent e uel i, sed sæpius e. Strigilis, uix habet e: & est instrumentum, quo abraduntur sudores, siue hominum in balneis, siue iumentorū in stabulis. Tridens, sceptrum Neptuni trifidulum. Classis est nauium multitudo.

NUMERVS PLVRALIS.

Rectus in es fiet pluralis, iungito quartum.

Nominatiuus pluralis, cui uocatiuus similis est, cum accusatiuo in es desinit: ut hi homines, ò homines, hos homines, &c.

Quū genitiuus iū dat, quartus in eis quoq; fiet.

Trallis & Sardis es spernunt. Quartus in as fit,

Dū pa quartus erat: ceu dæmonas, atq; gigātas.

Nomina, quorum genitiuus pluralis in ium desinit, faciunt plerunq; accusatiuum per eis: ut partes, partium, has partes, uel parteis: sic treis, omneis, &c. Trallis, &c. Trallis & Sardis in es non possunt desinere: sed solum in is nominatiuum & accusatiuum mittunt. Vrbes sunt Lydia. Quartus, &c. Quando accusatiuus singularis in a desinit, accusatiuus pluralis etiam in as potest terminari: ut hanc lampada, has lampades, uel lampadas: sic dæmones, uel dæmonas: gigantes, uel gigantas.

Quod dedit i sexto (nisi cōparat) hoc ia ponit,

Vult ia Plus raro: nunq; Vetus. Effer aplustra

Vel stria. Si solum dat sextus e, non ia pones.

In nominibus neutri generis, si ablatiuus desinebat in i, siue habuerat i solum, siue i & e simul, tunc nominatiuus, accusatiuus, & uocatiuus, habent ia: ut maria, felicia. Nisi, &c. Comparatiua tamen, per a tantum mittere debes: ut meliora, dulciora. Vult ia, &c. Plus plura, & aliquando pluria, & compluria. Nunquā uetus, &c. uetus, uetera, & nunquā ueteria. Effer aplustra, &c. Aplustre, aplustra, uel aplustria: & est ornamentum nauis super malum: meliusq; sine m scribi

m, scribitur. Si solum, &c. Quæ ablatiuum singularem in e, tantum terminant, solum a, faciunt, ut dogmata, corpora, &c.

Vm uel ium patrio Latîū dat, Græcia uult on.

Genitiuus pluralis tertiæ declinationis, habet Latine um : ut, patrum: uel ium: ut, annium, artium. Græcè etiam on: ut epigrâmaton, geneſeon, &c.

Præbet ium patrius, si sextus in i fuit antè.

Genitiuus pluralis in ium desinit, si ablatiuus singularis habuerit i, siue i, solum, siue i, & e, simul: ut, hoc ancile, ab hoc ancili, horum ancilium, scutum breue & rotundum: animal, animalium: à felice, uel felici, feliciū : prudente, uel prudenti, prudentium.

Tolle uigil, supplex, opifex, uet⁹, & pugil, & qd⁹ Comparat (excepto plus) artificem, strigilem & Atq; inopem, memorè, cōfortè: iungito & ortū A capio: diues quibus additur, Vm dat e, tantū.

Excipiuntur à dicta regula quedam solum um habentia, licet in ablatiuo habuerint i: ut, Vigil, uigilum. Supplex, supplicum, supplicans, & humiliter rogans. Opifex, opificum, &c. operis effector. Comparatiua, ut melior, meliorum. Fortior, fortiorum. Plus tamen, solum plurium facit. Artifex, artificum: artificiosus. Inops, inopum: uehementer egens. Consors, consortum: particeps. Composita à capio faciunt um tantum: ut particeps, municipum: sic municeps municipum, &c. sic diues, diuitem. Vm, dat, &c. Nomina habentia e, tantum in ablatiuo singulari, habebunt um solum in genitiuo plurali: ut paupere, pauperum: dogma, dogmate, dogmatum.

As dat ium Latiale: magis polysyllaba dāt um.

Nomen Latinū in as, desinēs, facit genitiuū pluralem in ium: ut mas, marium: uas, uadium. Polysyllaba melius per syncopen offeruntur

efferruntur, tam in prosa, quàm in carmine, ut bonitatum.

Donat ium samnis, lynter, caro, dos, uter, os, os,

Glis, faux, nix, nox, cor, lis, cos, quodq; uncia donat;

S, quoq; nō crescens, uelut ns, iunge Quiritem,

Excipis inde canis, iuuenis, panis, uolucrisq;
Et uates, proles, soboles, forte indole iuncto.

Donat ium cū mure cohors, monosyllaba iūge,

Consona bina tenet si finis: finge priorem

Tantum plurali numerum. Signato figuras.

Ium habent nomina, quæ hîc explicantur: ut samnis, samni-
tium: lynter, lyntrium: caro, carnum: dos, dotium: uter utrium:
os, osium: et os orium: glis, glirium: faux, faucium: nix, niuium
nox, noctium: cor, cordium: lis, litium: cos, cotium. Sic composi-
ta ab uncia, ut sextunx, sextuncium. Et nomina in es, uel in is,
non crescentia in genituo singulari: ut sedes, sedium: mensis,
mensium. Excipis inde, &c. Præter canis, panis, iuuenis,
uolucris substantiue captum: ut uates, uatum: proles, prolum:
soboles, sobolum: indoles, indolum: si pluraliter legantur. Ve-
lut ns, &c. Habent quoq; ium nomina in ns, desinentia: ut
dens, dentium: mens, mentium: amans, amantium. His additur
Quiris, Quiritis: quia facit Quiritiū. Donat ium, &c. Mus
facit murium: cohors, cohortium, multitudo militum. Mono-
syllaba, &c. Nomina monosyllaba in duas consonantes
desinentia, faciunt ium in genituo plurali: ut trabs, trabium:
plebs, plebium. Finge priorem, &c. Nomina tantum
pluralis numeri, genitiuum faciunt ex analogia, uel propor-
tione numeri singularis, qui uerisimiliter esset, si singulari non
carent: ut penates, penatium: quia singulariter foret penas,
ut optimas. Signato, &c. Nota bene figuras, quæ circa ge-
nitiuum contingunt: Syncopen, et Epenthesein. Syncope iam
d satis

fatis declarata est: ut mensum pro mensium: & bouum, à bos, pro bouum, & coelestum, pro coelestium: agrestium, pro agrestium. Epenthesis est additio literæ uel syllabæ in medio dictionis, gratia metri: ut ales alitum: uel per epenthesin, alituum.

Tertius est in ibus; bos bobus flecto bouumq̃.

Datiuus, cui ablatiuus semper est similis, desinit in ibus: ut hominibus, patribus. Bos, &c. Bos, bobus, pro bouibus: & bouum, pro bouum per syncopen facit.

QVARTA DECLINATIO.

Quarta dat us recto; dat & u, prius inuariatum.

Quarta declinatio nominis, duas habet terminationes in nominatio singulari, us, & u, prius inuariatum, id est, in numero singulari non declinatum: ut uictus, quo uiuimus, scilicet cibus, & potus. Cornu, gelu. Inter hæc quædam plurali carent: ut gelu, astu.

Vs genitiuus habet, per uis flexere uetusti.

Genitiuus in us desinit: ut hic senatus, huius senatus: quod uulgò parlamentum uocant. Per uis, &c. Apud ueteres, nomina quartæ, faciebant uis in genitiuo: ut huius manuis.

Tertius optat uis: quandoq̃ per u, quoq̃ lectus.

Datiuus fit in uis: ut hic comteatus, huius comteatus, huic comteatui, id est, facultas aliquò proficiscendi, concessa à superiore. Et fit ab antiquo genitiuo uis: & à genitiuo in us, regulariter fit datiuus in u, qui iam rariore usu est: ut metu, pro metui.

Vm retinet quartus. Fit sextus in u, tibi casus.

Vm quarto; reliquis u, casibus optat I E S V S.

Accusatiuus fit in um, ablatiuus in u, uocatiuus similis est nominatio: ut fructus, huius fructus, huic fructui, hunc fructum, ò fructus, à fructu, id est, utilitas: & quod ex arboribus ad usum nostrum nascitur. Vm quarto, &c. Iesus accusatiuum facit

cit Iesum: ceteri casus in u, desinunt: ut hic Iesus, huius Iesu, huic Iesu, hunc Iesum, ò Iesu: interpretatur saluator: & est dictio trisyllaba.

Primus pluralis, cum quarto semper in us fit.
 Dat genitiuus uum. Per ibus tibi tertius exit.
 Dant ub⁹ artus, acus, ficus, tribus, et lacus, arcus,
 Et specus atq; ueru, part⁹, querc⁹ quoq; portus,
 Forsitan & questus à deponente creatum.

Nominatiuus pluralis cui uocatiuus similis est cum accusatiuo, desinit in us, ut hæ manus, hæ manus, ò manus, &c. Dat genitiuus, &c. Genitiuus desinit in uum: ut hi ritus, horum rituum, id est, mos, uel consuetudo. Per ibus, &c. Datiuus cum ablatiue desinit in ibus: ut his saltibus, ab his saltibus: saltus est actio saltandi, uel sylua. Dant ubus, &c. Pauca faciunt datiuum & ablatiuum in ubus: ut artus, artubus, id est, membrum. acus, acubus. ficus, ficubus. lacus, lacubus, locus cum aquis perpetuis ibi natis profundus. Acus, instrumentum quo utuntur sartores. Veru, est instrumentum quo asamus aliquid. Partus, actus pariendi. Valla iungit questus pro querimonia, à quoror deponente: sed ueteres differentiam Valle non obseruant.

QVINTA DECLINATIO.

Rectus utriusuis numeri, quartusq; per es fit
 Pluralis quintæ. Dempta s, capit i, genitiuus
 Cum dandi casu. Quartus uolet m. Dabo sexto
 E, bene. Vult erum patrius. Vult tertius ebus.

Nominatiuus, & uocatiuus, utriusq; numeri, quintæ declinationis, cum accusatiuo plurali desinit in es, longum. Genitiuus, & datiuus singulares in ei. Accusatiuus singularis in em.

d 2 Abl

Ablatiuus in e. Genitiuus pluralis in erum. Datiuus & ablati-
 tiuus in ebus: ut hæc res, huius rei, huic rei, hanc rem, ò res, ab
 hac re, hæ res, harum rerū, his rebus, has res, ò res, ab his rebus:
 quicquid est: capitur pro negotio, & pro diuitijs: ut Ouid. Re
 sine nullus eris.

DE PATRONY-

MICIS.

Patronymicum est, quod à nomine patris, & abusi-
 uè alterius deriuatur secundum Græcam formam: ut Aea-
 cides, id est, Peleus, à nomine patris sui Aeacus, sic appellatur:
 & eodem modo Achilles à nomine aui: Pyrrhus, à nomine
 proau, &c. Patronymicum significat filium aut filiam, nepo-
 tem aut neptem: aliquando etiam qui post longa tempora per
 rectam lineam consanguinitatis natus est: ut Pyrrhus Epirotarum
 rex, dictus est Aeacides: quia dicebatur ab Aeaco descen-
 disse. Patronymica formantur abusiue à nominibus matrum:
 ut Iliades, id est, Romulus, uel Remus, Ilie filius. Maiades,
 Mercurius, Maie filius. Phillyrides, id est, Chiron Centaurus,
 Phillyre filius. À nominibus fratrum: ut Phaëtonias, id est,
 Lanpetie, soror Phaëtonis. Phoronis Phoronidis, id est, Io,
 soror Phoronei. À nominibus regum: ut Romulide, id est,
 Romani, à rege Romulo. Cecropide, Athenienses, à Cecro-
 perege. Theside, Athenienses, à rege Theseo. À nominibus
 filiorum: ut Meleagris, Althea, Meleagri mater. À nomini-
 bus maritorum: ut Menelais, Helena, uxor Menelai. À no-
 minibus deorum: ut Phœbas, dis, uel dos, Phœbi sacerdos.
 À nominibus urbium, gentium, regionum: ut Colchis, Medea,
 à Colcho. Thessalis, quæ ex Thesalia est. Troas, è Troia.
 Sicellis, è Sicilia. Thebais, è Thebis. sic alia multa, quæ pro pos-
 sessiuis sumuntur. À nominibus auorum, abauorum, &c. ut
 Atlantia

Atlantiades, Mercurius, Atlantis nepos. Formantur etiam ab alijs, si quis diligenter penitissimos poetarum locos rimetur. Patronymicorum terminationes, quibus Latini utuntur, sunt quatuor. Vna masculini generis, *ES*: ut Priamides. Reliquæ fœminini generis, *AS, IS, NE*: ut Thaumantias, Priamis, Nerine. Patronymica in *es*, solum uiros significant, & sunt omnia primæ declinationis: & declinantur ut Anchises, in singulari: in plurali uerò ut poetæ: sed in genitiuo patiuntur etiam Syncopen, ut colicolum. Patronymica in *as*, declinantur per omnia ut lampas: ueluti Aectias, Aectiadis, uel dos, id est, Medea, Aetæ filia. Patronymica in *is*, declinantur per omnia ut pixis: ut Aeneis, Aeneidis, uel dos, id est filia, uel neptis Aeneæ, aut Vergilij de gestis Aeneæ carmen. Patronymica in *e*, declinantur eodem modo quo Pentecoste: ut Nerine, Nerines, id est, filia, aut neptis Nerei, ut Galathea. Patronymica propter carmina solum sunt inuenta, ideo ipsis in prosa non utimur, nisi iam à doctissimis fuerint recepta. Patronymica à Latinis non formabis, nisi parcissime in magno opere: ut, Paulides, Scipiades, Memmiades. Et patronymica non habent formationum certas regulas: quia pro metri ratione formantur.

PRONOMINVM

DECLINATIO.

PRonominum declinatio ex Rudimentis satis noscitur. Addam pauca in Rudimentis non declarata. Prima declinatio pronominum mittit genitiuum in *i*, ut ego mei, tu tui: sui, sine nominatiuo: & apud uetustissimos in *is*, ut mis, tis, & sis, quæ inter se differunt: quia *mis, tis, sis* actiue significant, id est, oratio in qua ponuntur, declaratur per uerbum actiuum: ut amor *mis*, id est, quo aliquem amo: sed *mei, tui, sui* significant

d 3 passi

- passiue, id est, oratio in qua ponuntur, declaratur per uerbum passiuum: ut amor mei, quo amor ab aliquo. Pro *mis, tis, sis*, nunc dicimus *meus, tuus, suus*. Pro *nostrum, uestrum*: *noster, uester*. Tamen *nostrum uestrum* genitiuis adhuc utimur paritine: ut *nemo nostrum, aliquis uestrum*. Ego etiam habet *mi*, in datiuo: Non *mi aurum posco*. Secunda declinatio mittit genitiuum singularem in *ius* per duas syllabas, ut *illius*: uel per unam, ut *huius*. Ab *Is* in nominatiuo plurali dicimus *ei: u. l ij*: in datiuo uel ablatiuo, *eis, uel ijs*: sic dices de composito *Idem*. Olim pro *ipse, ipsus* dicebant: ob hanc causam *ipsum*, non *ipsud*, in neutro genere flectimus. *Ipsa* est omnis persone, uel teste Prisciano, tantum *tertia*: quia licet dicamus *ipse feci*, *subauditur ego*. *Hic, ille, iste*, sic differunt. *Hic* significat me, aut *meum*: aut quod est, ubi ego sum. *Iste* significat te, aut *tuum*: aut quod est, ubi tu es. *Ille* quiduis tertium. Tertia declinatio mittit genitiuum singularem in *i, e, i*: ut *meus mea meum, mei mea mei*. *Meus* facit uocatiuum *mi*: ueteres tamen *o meus*, dicebant: unde est, *o popule meus*. Quum dicitur in sacris, *Heu me filia mi, decepisti me*, *interiectio* potius blandientis est, quam *pronomen*. Quarta declinatio mittit genitiuum in *atis*: ut *nostras, nostratis*: *uestras, uestratis*, quæ declinantur per tria genera, ut *Arpinas*: unde est, *nostratia uerba*. Causa cur non dicamus *meas meatis, tuas tuatis*, secundum Priscianum est, quia gens uel *patria*, non unius est, sed multorum possessio.
- Secunda.
- Tertia.
- Quarta.

PRONOMINVM COM-
POSITIO.

Pronomina componuntur inter se, ut ego *ipse, tu ipse, sui ipsius*. *Iste* componitur cum *hic*, seruata aspiratione: ut *isthic, isthæc, isthoc*: uel comice *isthuc*. genitiuo & datiuo caret. accusatiuo *isthunc, isthanc, isthoc*. ablatiuo *isthoc, isthac, isthoc*. Pluraliter, generis neutri, nominatiuo, & accusatiuo *isthæc, ceteris car*

ris caret. Sic inuenitur ille cum hic, illhic, illhac, illhoc. Secun= Ilhic.
 do pronomen componitur cum nomine: ut huiusmodi: interce= Huiusmodi.
 dente syllabica adiectione ce, ut huiuscemodi: sic cuiusmodi, cu= Huiuscemo=
 iuscemodi, &c. quæ nomina esse dicit Priscianus. Tertio, cum di.
 præpositionibus: ut mecum, tecum, secum, nobiscum, uobiscum,
 quicum, quibuscum. Quarto, cum aduerbijs: ut idem, ab is,
 & demum, quasi is demum, id est, præcipue, uel iterum, & Idem.
 declinatur sic: Idem eadem idem, eiusdem, eidem, eundem ean=
 dem idem, ab eodem eadem eodem. Et pluraliter, eidem, uel ij=
 dem eadem eadem, eorundem earundem, eisdem, uel
 iisdem, eosdem easdem eadem, ab eisdem, uel iisdem. Ab idem fit
 aduerbium identidem, id est, sæpe: & iidem, id est, similiter. Item
 is, componitur cum ecce uel en: ut eccum, eccam, eccum, eccos,
 eccas, eccæ: sic cum ille, ellum, ellam: ellos, ellas. Eccum, id est, en
 cum: ellum, id est, en illum, &c. Quinto hic, componitur cum
 coniunctione interrogatiua ne: ut hiccine, haccine, hoccine. ge= Hiccine.
 nitiuo & datiuo caret. huncine: hanecine hoccine. ab hoccine,
 haccine. Et pluraliter, generis neutri, nominatiuo & accusa=
 tiuo, haccine, ceteris caret. sic aduerbia huccine, haccine. Item
 ficcine, pro sic ne. Sexto pronomina componuntur cum syl=
 labicis adiectionibus, quæ sunt quinque, met, tim, te, ce, pteut adiectiones.
 egomet, meatim, tute, huiusce, suapte. Syllabica adiectio est, syl=
 laba extra compositionem nihil significans: sed in compositione
 aliquid significationi adiiciens. Aliter enim significat egomet
 quam ego: & suapte quam sua. Met, additur pronomini pri=
 mæ personæ per omnes casus absque genitiuo plurali: ut ego=
 met, memet, &c. Item pronomini secundæ personæ in obliquis
 singularibus, ut tuimet: & plurali toti. Tumet non dicitur:
 quia in usu non est, aut ne uerbum esse uideatur: sed pro illo, tu=
 te dicimus: unde rursus fit tutemet. Te, soli nominatiuo singu=
 lari tu iungitur: quia tuite non dicitur, &c. Item dicimus sui=
 met, sibimet. Item hæc cum met, composita rursus componun=
 d 4 tur

tur cum ipse: ut uobismetipsis, suis metipsis, memetipso, à semet-
 Tim. ipso, &c. Tim, iungitur ablatiuus foemininis, mea, tua, sua: ut
 Pte. meatim, id est, more meo. Pte, additur ablatiuus mea, tua,
 sua, nostra, uestra: aliquando etiam meo, tuo, suo, nostro, uestro:
 ut meapte, id est, mea propria, suopte nutu, & suopte ponde=
 Ce. re, &c. Ce, iungitur obliquis pronominum hic & ille, ubi finis
 est s, litera: ut huiusce, huiusce, illosce, &c. Quoniam Donatus
 inter pronomina posuit quis & qui, ideo hic de compositione
 horum pauca afferam.

QVIS ET QVI IN COM=
 POSITIS.

Quis & qui differunt dupliciter, scilicet significatione, &
 compositione. Nam quis nominatiuus est, nomen interrogati=
 uum: ut, quis est iste rex gloriæ? Nunquam uerò refert, nisi queis
 pro quibus datiuus & ablatiuus casus: ut, En queis conseruimus
 agros. Qui in singulari semper refert, nisi euphoniæ causa
 & comice dicas: Qui uocare? pro quis: ut, Sat diues, qui sanus,
 & suis contentus est. In plurali qui, interrogat: ut, Qui sunt hi?
 Et refert, ueluti: Beati qui nunc lugent. Quis infinite capitur:
 ut, Venit cum illo nescio quis nebulo. Quis olim erat com. gen.
 ut Plau. Quis ea non optima est. Idem: Dic mihi, quaeso, quis est
 quam uis ducere uxorem? Ablatiuus qui, apud Plautum in fre=
 quenti usu est, reliqui uix usurpant, nisi dicas qui cum, pro cum
 quo. Qui aduerbium pro quomodo, ualde elegans est: ut qui
 scis? Horat. Qui sit Meccenas? Terent. Qui scis eos discorda=
 re? Indocti quid scis, pro qui scis, dicunt. Hinc atqui, id est, certe,
 uel sed quomodo. Quis, id est, qualis: ut Verg. Quis nouus hic
 nostris successit sedibus hospes? Quem sese ore ferens? Ita hic
 pro talis accipitur. Vergilius: Hunc ego te Euriale aspicio.
 Quid & quod differunt. Quid cum suis compositis substanti=
 uum est, & interrogat, aut infinite capitur, nunquam refert: ut
 quid cause? quid damni? non quid damnum. Quod, cum suis, adie=
 ctiuum

Etium est: ut, quod pomum: & frequenter refert. In sceminino genere Donatus dicit quæ uel qua in singulari, & similiter in nominatiuo & accusatiuo plurali neutri generis: id solum fecit propter composita à quis uel qui. Nam qua nominatiui casus, extra compositionem, nihil significat. Vt ergo cognoscas composita à quis & qui, notabis uersus Badianos.

En, ne, alius, num, si, deponunt quis sibi subdi,
Et qua uolūt, nō quæ quoties reperitur utrūq;
Post quis, nā, q; piā, nō post qui, pone putas, q;
Dam, uis, cūq; libet, non qs, sed qui sibi subdet.
Nec qua uolūt, sed quæ, quoties reperit utrūq;.

Quis in compositione postponitur dictionibus en, ne, alius, num, si, & dicimus ecquis, ecqua, ecquod & ecquid: nequis, alius, nunquis, siquis: & ubicunq; Donatus dicit quæ uel qua, hæc in qua desinunt, non in quæ: ut nequa, aliqua, nunqua, siqua, &c. Quis preponitur in compositione quis, nam, que, piam, putas, quam: ut quisquis, quisnam, quisq; quispiam, quisputas, quisquam. His articulis non preponitur qui: sed quatuor alijs, dam, uis, cunq; libet, quibus non iungitur quis: ut quidam, quiuis, quicunq; quilibet, & hæc posteriora tam à quis, quam à qui solum quæ habent, ubicunq; Donatus dicit qua uel quæ, ut quænam, quædam, &c. Quæquam, quidquam, aut quodquam, rarissimè legitur, quidcūq; nunquam, sed bene quodcunq;. Ablatiui qui & queis in compositionis nunc non leguntur. Quisquis in usu uix habet alios casus, quam quisquis, quicquid, à quoquo & quaqua. Quisq; caret genitiuo plurali. Vnusquisq; caret toto plurali.

DE HETEROCLITIS, LIB. III.

QUANTUM Heteroclitia proprie loquendo ea demum dicuntur, quæ contra aliorum regulam declinantur: ut cœlum, & uas uasis, &c. tamen tritiorum uiam secutus, unicuique in librum congesti anomala, defectiua, & abundantia, tanquam generali nomine hæc omnia heteroclitia dicantur. Diuisi autem librum in tres partes. In anomala, quæ proprie heteroclitia dicuntur. In eccliptica uel defectiua: & in abundantia. Heteroclitum interpretatur aliter declinatum, ab heteros, id est, aliter, & clitum, declinatum. Heteroclitis est alia declinatio. Anomalia, id est, irregularitas, ab à, id est, sine, & nomos, id est, lex, quasi extra regulam. Anomatum, irregulare. Heteroclitum igitur cum uulgo loquendo, tripliciter fit: quia aut uariat, id est, contra aliorum normam declinatur: ut hoc cœlum, hi cœli: aut deficit, ut aurum sine plurali: aut abundat, id est, uario genere, aut uaria terminatione, aut declinatione idem notat: ut hic aut hoc uulgus: tignus, uel tignum: ficus, huius ficus, uel fici. Item una uoce uaria notat: ut litera, aura, unde est uersus, Deficit, aut uaria est heteroclitia uox, uel abundat. Irregulariter declinatur nomen, siue uariat, quinq; modis. Primo uariat genus: ut hoc cœlum, hi cœli. Secundo uariat declinationem tantum: ut hoc uas, uasis, hæc uasa, uasorum. Tertio uariat genus & declinationem: ut hoc epulum, hæc epula. Quarto uariat, seu irregulariter format obliquos: ut Iupiter, Iouis. Quinto contra aliorum modum aliquos casus finit: ut ambo. De his primo dicam: inde cum defectiuis abundantia enucleabo. *Aspi ret coeptis* I E S V S.

Anomala

Anomala siue heteroclita, & primùm
in singulari masculina, in
plurali neutra.

Mascula sunt primo numero: sed neutra secũdo
Dindymus, ifern^o, locus, ismarus, & ioca, cetus,
Mænala, taygetus, ceu tartara, mafsica, auernus,
Sibila, pangæus, ceu tænara, carbasa. Dant hi
Quædam plurali. uerum loca non damus arti.

Nomina hic posita, in singulari masculina, in plurali neu-
tra sunt, ut hic Dindymus, hæc Dindyma, mons Phrygiæ. In-
fernus, hæc inferna, infernorum, inferorum loca. Hic locus, hæc
loca, uel etiam hi loci, quicquid aliud continet: & quando si-
gnificat argumenti sedem, id est, orationem notissimã, per quam
probamus argumentationem, in plurali solum est masculini ge-
neris, hi loci: & hoc est cur dixi, Verum loca non da-
mus arti, scilicet rhetoricæ, aut logicæ. Ismarus, hæc Isma-
ra, mons Thraciæ. Iocus, hi ioci, & hæc ioca: ludus in uer-
bis. Cetus, hi ceti & hæc cete, piscis marinus. Mænalus,
hæc Mænala, mons Arcadiæ. Taygetus, hæc Taygeta,
mons Laconie. Tartarus, hæc Tartara, infernus. Mafsicus,
Mafsica, Mafsicorum, mons Campaniæ. Auernus, Auerna, la-
cus Campaniæ. Sibilus, hi sibili, & hæc sibila, id est, flatus,
aut sibilatio. Pangæus, hæc Pangæa, promontorium Thra-
ciæ. Tænarus, hæc Tænara, promontorium Laconie. Car-
basus tam foeminini, quàm masculini generis patet in generi-
bus. Inter hæc nonnulla sunt etiam masculini generis in plura-
li, ut uidere est.

In singulari foeminina, in plu-
rali neutra.

Hæc pri^o, hæc post dāt tibi pgam^o atq; supellex,
Hæc

Hæc duo nomina Pergamus & supellex dant prius, & post hæc, id est, in singulari sunt generis fœminini, & in plurali generis neutri: ut hæc Pergamus hæc Pergama, Pergamorum, urbs Phrygia, Priami regia. Supellex hæc supellectilia.

In singulari neutra; & in plurali masculina.

Mascula plurali numero sunt neutra priore, Elysiū, cœlum, quibus aptè iungitur Argos. Plurali numero sunt mascula, neutra uel frænū, Et filiū, claustrum, rastrum, coniunge capistrum. Est primo numero neutrū plus, omne secundo.

In singulari neutri generis, in plurali masculini sunt, hoc Elysiū, hi Elysi, locus bonarum animarum apud inferos secundum poëtâs. Hoc cœlum, hi cœli, beatorum habitaculum: & capitur aliquando pro toto mundo, & pro aëre. Argos, hi Argi Argorum, urbs Græciæ. Plurali, &c. Masculina uel neutra sunt in plurali. Hoc frænū, hi fræni, uel hæc fræna, quo equus regitur. Hoc filum, hi fili, uel hæc fila, quod ex lino lana uel trahitur nendo. Claustrum, potius hæc claustra, quo aliquid clauditur. Rastrum, hi rastri, uel hæc rastra: instrumentum quo terra raditur. Capistrum, hi capistri, uel hæc capistra, capitis uinculum, quod iumentis adhibetur, ne fugiant. Est primo, &c. Plus in singulari solum est neutri generis, at in plurali est omnis: ut hoc plus pluris, hi & hæc plures, & hæc plura uel plura, sed rarò plura.

In singulari neutra, & in plurali fœminina.

Dic epulas, & delicias: numerus prior um dat. Balnea dic uel eas, tantū prior um numerus dat. Nūdinū apud ueteres; nūc usus nūdinę habebit.

Pauca

Pauca in singulari sunt neutri generis, & in plurali numero foemini: ut hoc Epulum, hæ epulæ, epularum. Epulum in singulari est conuiuium pomposum, & numerosis cibus paratum: & in plurali epulæ sunt cibi quotidiani, quamuis non semper differentia seruetur. Delicium, hæ deliciæ, deliciarum, id est, uoluptas & oblectamentum. Balnea, &c. Balneum singulariter neutrum est: pluraliter uerò hæc balnea, uel hæc balneæ, neutrum uel foemininum, locus in quo lauamus. Nundinum, &c. Nundinum neutri generis apud ueteres solum, exoleuit: nunc autem nundinæ nundinarum in usu est, pro diebus ad emendum, uendendumq; publicè constitutis.

Oblinqui heteroclitici.

Anormes seruant obliquos nomina quædam.
Iuppiter est testis, cum multis antè reiectis.

Multa nomina anormiter faciunt suos obliquos: ut Caro, carnis. Lac, lactis. Iupiter, Iouis. Iter itineris. Hepar, hepatis: & plura antè declarata.

Vas, Iugerum, Domus.

Vas uasis ternæ, pluraliter esto secundæ.

Plurali tantum numero fit iugera ternæ.

Attamen effertur cum iugere iugeris aptè.

Partim sit quartæ, partim domus esto secundæ.

Vas, uasis neutri generis in singulari est tertiæ declinationis: in plurali secundæ, hæc uasa uasorum, Gallicè uaisfelle. Plurali tantum, &c. Iugerum, iugeri, iugero, iugerum, ò iugerum, à iugero, in singulari secundæ est. Inuenimus tamen genitiuum iugeri, & ablatiuum iugere, ab antiquo nominatiuo iuger: unde mansit totum plurale iugera, iugerum, iugeribus, per tertiam: & est spatium terræ uno die aratæ ab uno pariboum, aut equorum. Partim, &c. Domus partim est secundæ de

de declinationis, & partim quarta, & sic flectitur: Singulariter nominatiuo hæc domus, genitiuo huius domi, & domus, datiuo huic domi, accusatiuo hanc domum, uocatiuo ò domus, ablatiuo ab hac domo. Et pluraliter nominatiuo hæ domus, genitiuo harum domorum, & domum, datiuo his domibus, accusatiuo has domos, uocatiuo ò domus, ablatiuo ab his domibus.

DEFECTIVA.

Defectiua nomina sunt, quibus aliquid in plena declinatione repertum deest, uel casus uariatio, ut centum: uel casus aliquis, ut sponte: uel alter numerorum, ut arma.

Aptota, id est, indeclinabilia.

Nomen in u, nullum numero uariabo priore.

Nusq; nomen in i, numerosq; notasq; reflecto.

Hinc duo, tres, unus, uolumus cum milia demi,

Et quæ dat centum, testem tibi pono ducenti.

Nullum nomē in u, uariatur in numero singulari, ueluti cornu, ueru. Nullum nomen in i, declinatur, gummi, sinapi. Numerorum cardinalium, id est, principalium, & primorum, unde alij inclinantur numeri, nomina non declinantur: ut quatuor, quinque, & c. centum, biscentum, tercentum, & c. mille, bis mille adiectiuum. Hinc duo, & c. Hinc excipimus duo, duæ, duo: tres & tria, & principium numeri, unus una unum. Hoc mille unico l, substantiuum est, cuius ablatiuus est mili. Plurale, milia, milium, milibus. Et composita à centum tantum pluralia, quæ flectuntur, ut ducenti, ducentæ, ducenta, & c. Notasq; & c. Nomina literarum cum dictionibus materialiter (ut loquuntur) positis, aptota sunt: ut a, alpha, g, gamma, magistri: si dicas, magistri est genitiui casus: nonnunquam flectuntur, ut ab homine deriuatur nemo.

Barba

Barbara multa, id est, nec Græca, nec Latina.

Barbara multa manēt nō flexa: qbus dato cæpe,
Pondo, pedum, nequā, nugas, hīr, fasq̄, nefasq̄,
Nil, nihil, instar, ador, tot, quot, cū ple utriusq̄.
Adde necesse datis, frit, præstoq̄: plurima iūgūt
Indocti: ut Rhemus. tu Rhemi flectere debes.

Multa Barbara, id est, nec Latina nec Græca, sunt indeclinabilia: ut Balam, Hester, Noë, Eleazar. Indeclinabilia sunt etiam Cæpe, uernaculè oignon. Pondo, libra. Pedum, baculus pastoralis. Nequam, Nugas, Hir, Fas, Nefas, Nil, Nihil, Instar, id est, magnitudo, uel imago, aut equiparatio: & significat etiam ad equiparationem. Tot, Quot, cum prole totidem, quotquot, alii quot. Necesse, quod ui aliqua cogente fieri opus est. Frit, quod est in summa spica iam matura, minus est quam granum. Adde git, quoddam semen odoriferum. Cete, tempe, nepet, cim, Prestoq̄, id est, paratus, præsens, fauens: & construitur cum substantiuo uerbo. Indocti grammatici multa accumulauit, quæ bene declinantur: ut pluraliter hi Rhemi, Rhemorum: Parrhisij, Parrhisiorum, ciuitates Gallie: sic Brugæ, Brugarum: Bergæ, Bergarum: sic Romani, Romanorum, urbs Allobrogum, Romains, &c. multi etiam indeclinabilia dicunt pus, uirus, pyr, Præneste, gausape, præsepe: quæ tamen à doctioribus flectuntur, &c.

Nominatiuo singulari carentia,
cum paucis alijs.

Vix retinet rectum frondis, cum femine frugis,
Cum ditione, dapis, precis, & necis, & uicis, atq̄
Remigis, addis opem, nisi diuam significaris:
Verberis adiūcito, primoris Seruius addit.

Alco

Aleo dat rectos, ut ganeo, lungitur expes,
 Ganeo uult etiam quartum. Satias dabit ate.
 Non later, aut uiscus, cum doctis ferre uerebor.
 Nex, remex, & daps, parcè utēs pulchra putabo.

Frondis, &c. *Quæ hic explicantur, carent nominatiuo singulari.* Frons enim pro folio arboris, iam exoleuit. Feminis, femini à femine. Et pluraliter femina, integrum est. Femina sunt interiora, femora exteriora: differentia tamen sæpe confunditur. Frugis, frugi, frugem. Ditionis, ditioni, ditionem, à ditione. Ditionis, id est, potestatis, aut imperij. Dapis, dapi, dapem, à dape: plurale dapes, dapium, integrum est. Dapes sunt magnifici & opipari apparatus ciborum. Precis, preci, precem, à prece: plurale preces, integrum est, id est, rogationes. Necis, neci, necem, à nece, id est, mors, uel cades. Vicis, uici, uicem, uice: plurale uices, uicibus, aliquando pro loco capimus: ut, faciam uice tua, id est, pro te: item pro fortuna uel incommodo: ut, uicem tuam doleo. Remigis, remigi, remigem, & c. Opis, opem, ab ope, id est, potestatis & auxilij: plurale opes, integrum est, diuitiæ. Ops opis quando integrum est, significat Deam, scilicet uxorem Saturni: & est Dea terræ. Uerberis, uerberi, à uerbere: plurale uerbera, integrum est, significat uerberandi instrumentum. Primoris, teste Seruio, id est, primi & principalis: plurale primores, integrum est. Aleo dat, &c. Aleo, id est, aleator, nominatiuum & uocatiuum solum habere dicitur. Ganeo, id est, helluo & scortator, nominatiuum, uocatiuum, accusatiuumq; apud Ciceronem habet: raro alios casus. Expes, sine spe, nominatiuus & uocatiuus solus est. Satias, id est, satietas, nominatiuus & uocatiuus, habens solum ablatiuum à satiate: pro eodem dicitur saties in nominatiuo & uocatiuo sine obliquis. Non later, &c. Lateris & uisceris à quibusdam adijciuntur frustra: nam nominatiui in usu sunt, la-
 ter

ter, & uiscus. Later, est lapis coctus. Viscus Seruius ait esse quicquid sub corio est, id est, omnem carnem inter ossa, & cutem. Nex, remex, &c. Nex, Remex, Daps, nominatiui non omnino sunt reiiciendi: quia apud doctissimos reperiuntur: possumusq; post tot, ac tantos uiros, dum parcissime id fiat, & im-
petrata uenia, huiusmodi uti.

Vocatiuo carentia.

Quærens, distribuens, infinitumq;, negansq;, Et referens, uocitate carēt: pronomen & omne, Quattuor exceptis, noster, nostras, meus, & tu.

Vocatiuo carent interrogatiua: ut quis, qualis. Distributiua: ut quisq;, omnis: cuius plurale omnes collectiue capitur aliquando: & sic uocatiuum habet. Infinita: ut aliquis, siquis. Negatiua: ut nullus, nemo, neuter. Relatiua: ut qui, talis. Omne pronomen præter tu, meus, noster, & nostras.

Soli ablatiui.

Est ablatiuus nonnullis solus in usu: Obice, sponte, diu, noctu, natu, impete, iussu, Astu cum promptu, permissu, flamine iunge. Impetis & spontis, flamentq; leges aliquando.

Quædam in singulari numero solum ablatiuum in usu habent: ut obice: in plurali obices, obicibus bene in usu est, id est, obstacula. Sponte, id est, uoluntate propria, & suapte natura, sine hominis labore: genitiuus est in rariore usu spontis, quo tamen interim licet uti ornate. Diu, id est, die. Noctu, id est, nocte, plerunq; aduerbia sunt: nonnunquam etiam nomina: ut hac noctu, pro hac nocte, apud Gellium. Natu, id est, natiuitate, & ætate: ut maior natu. Impete, id est, impetu, ab antiquo nominatiuo Impes, unde reperitur genitiuus singularis impetis. Iussu, id est, imperio & iussione: contrarium est iniussu. Astu, id est,

e astutia

astutia, & calliditate. In plurali hi astus, hos astus, ò astus, sine genitiuo, datiuo, ablatiuoq;. Promptu, id est, manifesto. Permissu, id est, permissione. Flamine, id est, flatu: in plurali flamina, flaminum, integrum est. Cicero usus est nominatiuo flamen.

Flamen quando est masculini generis, sacerdotem significat: diciturq; quasi filamen, à filo quo cinctum caput habet: hinc Flamen Dialis, id est, sacerdos Iouis, à Dio, id est, Ioue. Flamen Martialis, id est, sacerdos Martis. Flamen Quirinalis, id est, Quirini. Fœmina dicitur flaminica.

Quibus desunt genitiuus, datiuus,
& ablatiuus plurales.

Plurali numero, cum sexto, tertius absit,
Et patrius quintæ. Res atq; dies capis inde.
Talia sunt ius, tus, æs, os, far, defruta, morum,
Hordea, mulsa, forū, uinū, mare; iūgito rus, mel.
Oribus, & uinis, & plura legendo notabis.

Nomina quintæ declinationis in plurali carent genitiuo, datiuo, & ablatiuo, hinc excipiuntur tantum duo, Res rerum, Dies dierum. Talia, &c. Carent secundum Grammaticos eisdem casibus, Ius, Tus, Aes, æris. Os, oris. Far, farris. Defrutum, id est, uinum coctum ad mediam usque partem, à defruendo dictum. Morum, id est, fructus arboris mori, & ruborum. Hordeum, satis notum. Mulsum, potio dulcis ex uino & melle. Forum, fori. Vinum, uini. Mare, maris. Rus, ruris: & Mel, mellis: quibus alii qui plura iungunt: ueluti Nex: & quantum ad genitiuum crux, lux, labes, &c. Oribus, &c. Grammatici loquuntur de frequenti usu autorum: quia oribus, uinis, ruribus, iuribus, & plura reperiuntur: sed rarer, saltem apud uerè Latinos.

Reliqua certis casibus carentia.
Cætera masculei rectum remouento priorem.

Dic fors

Dic fors forte, luesq; luem; maſti dato maſte:
 Tantundem ſolum tantidem debet habere.
 Cũ primo quartũ quintũq; ſpecus petit:& plus
 Pluris, & à pluri; neutrum plurale ſit omne.
 Suppetiæ, inſiciæ dant quartum:dica dat as,am,
 Deq; ueru ueruum tollunt,grates dato fratres:
 Gratis,grate leges : repetundarum repetundis,
 Vis,uis,uĩ,ui dat:quõdã has uis, nũc fero uires.
 Auſim cum magno Fabio bene dicere tabum,

Cetera ceterum nominatiuum ſingularem maſculinum in
 uſu non habet, qui eſſet cater. Hæc fors, ò fors, à forte, id eſt,
 fortuna, uel euentus. Lues luem: aliquando etiam ab hac lue,
 id eſt, contagio aut peſtis. Maſte, & pluraliter ò maſti, di-
 ctiones quibus aliquem laudamus, quaſi magis aucte, magis au-
 cti, cum exhortatione ad uirtutem & gloriam. Tantundem,
 tantidem, tantundem, cæteris caret. Specus in nominatiuo, ac-
 cuſatiuo, uocatiuoq; dum eſt neutri generis dicitur, ſpecoris,
 ſpecori, ſpecore, in uſu non ſunt. Hoc plus, huius pluris: hoc
 plus, ab hoc pluri. Plurale hi & hæ plures & hæc plura, inte-
 grum eſt. Suppetiæ, hæc ſuppetias, id eſt, auxilia. Hæ inſiciæ,
 hæc inſicias, id eſt, negationes: eo inſicias, id eſt, nego. Hæc dica,
 hanc dicam, hæc dicas, id eſt, accuſatio, uel cauſa. Verum ge-
 nitiuum in uſu non eſt. Grates ſine genitiuo datiuoq; & ab-
 latiuo plurali, in ſingulari ſolum habet genitiuum gratis, & ab-
 latiuum grate: & ſignificat gratias. Harum repetundarum,
 ab his repetundis tantum, id eſt, pecuniarum aut rerum, princi-
 pi, aut populo ſurreptarum. Vis, huius uis, hanc uim, ò uis, à uĩ.
 Et pluraliter hæc uis apud ueteres: nunc uires, uirium, uiribus,
 id eſt, robur & uiolentia. Huius tabi, ab hoc tabo tantum, ut
 Grammatici, uolunt. Quintilianus tamen tabum dixit, quem non

formidabo imitari, caret tamen plurali, ut *tabes*, quod idem significat, scilicet consumptionem & corruptionem, morbumq; & saniem, sanguinemq; corruptum,

Plurali numero carentia.

Propria plurali (nisi sint pluralia tantum)

Cuncta carent, cum mensuratis, herba frutexq;.

De specie loquimur: tamen hæc qñq; leguntur

Plurali numero, partes ubi significamus:

Sicut uina, fabæ, Plurale tenent quoq; raro

Abstractū, & nomē quintæ, nomenq; elementī.

Plurali numero carent propria nomina quarumcunq; rerum, nisi sint tantum pluralis numeri. Exempla sunt. Propria uiro-
rum: ut *Ioannes*, *Iacobus*: & mulierum: ut *Anna*, *Phyllis*. Montium: ut *Ossa*, *Olympus*. Sic oppidorum, planetarum, &c. Dixi nisi sint pluralia tantum, propter *Athenæ*, *Gabij*, *Artaxata*, &c. Cum mensuratis, &c. Carent etiam plurali numero nomina rerum quæcunq; referuntur in pondus uel in mensuram: ut nomina metallorum, *aurum*, *plumbum*, *argentum*, *ferrum*, *stannum*, &c. Nomina frumentorum, ut *triticum*, *siligo*, &c. Leguminum: *eruum*, *canabis*. Et multa alia: ut *lac*, *butyrum* *lardum*, *seuum*. Loquimur autem de specialibus: nam generalia pluraliter declinari nihil impedit: ut *metalla*, *aquæ*, *liquores*, *frumenta*, *legumina*, &c. Quinetiam specialia in plurali numero quandoq; leguntur, ubi partem significare uolumus, ut *uina*, *ordea*, *pisæ* uel *pisa*, *fabæ*, &c. quibus uix sunt in plurali genitiuus, datiuus, uel ablatiuus. Item herbarum, *fruticumq;* nomina raro pluralem habent: ut *apium*, *siler*. nonnulla alioquando habent: ut *lolia*, *croci*, *rutæ*, *cæpæ*, *porri*, *myricæ*, *uiburna* cum multis alijs. Plurale tenent, &c. Nomina abstracta, id est, substantiua ab adiectiuis deducta, cum nominibus
quintæ

quintæ declinationis, & nominibus elementorum, raro tenent pluralem numerum. Exempla de abstractis, hæc eloquentia, sapientia, auaritia, &c. De nominibus quintæ: ut fides, rabies, pernicies, &c. De nominibus elementorum: terra, aqua, aër, ignis: quæ pluralem admittunt omnia: præter aër, ubi non totum elementum, sed aliquas partes significamus. Hebent quoq; pluralem numerum ex alijs complura: ut sine dubio dies, res, cum pluribus quintæ declinationis nominibus: & multa abstracta. Ideo dixi raro, non semper. Eruum, genus pabuli uel leguminis. Canabis, herba ex qua fiunt chordæ. Lardum uel laridum, caro porcina. Scuum est pingue durum in bobus, unde fiunt candela, quibus quotidie utimur. Apium, herba, folia habens petroselino similia, sed maiora. Ruta, herba à ruendo dicta. Myrica, genus humilis uirgulti. Pernicies, mors, à perneccando. Cætera sunt per se nota.

Raro pluralia.

Vix plurale tenent limus, cū sanguine, fumus,
Et fimus, & mundus, muscus, cū nemine pōtus,
Captorū carcer, sopor, & puiuis, penus, uncus,
Cestus, ceu cultus pro auro, ros & genuinus,

Gloria, fama, lues, pix, galla, fames, fuga, uita,
Culpa, strues, pax, gaza, salus, cūq; idole, arena,
Mors, tussis, proles, tabes, labes, sobolesq;
Talis, cum cholera, sitis, atq; humus, & pituita,
Lux, plebs, iungantur pubes, contagio bilis.

Hir, cœnū, fel, p^o, uer, nectar, ador, nihil, hepar,
Nil, iubar, & nihilū, gluten, uulgius, pelagusq;
Aeuū, sal, barathrū, cū manna, māmona, pascha,

e 3 Iustit

Iustitium, foenum, uirus, cum mane, necessum,
 Atq; necesse, salum, solium, fas, instar, & halec.
 Adde nefas, letū, uitrum, uiscum, atq; macellū,
 Et nitrum, spicum, signumq; geluq; solumq;,
 Atq; lutum. Sunt his qui longè plura notarunt.
 Si bene discutias doctorum scripta uirorum,
 Multa secus cernes, q̄ lex uult grāmaticorum.

Rarò habent pluralem numerum hæc nomina. Linus, id est, coenum ex terra madida. Sanguis, quod tamen in sacris pluraliter legitur. Fumus, notum. Finus, sterces animalium, id est, letamen. Mundus. Muscus, lanugo, uel herbula uiridis in muris, ripis, arboribusq;. Nemo. Pontus, id est, mare, & regio quaedam Asiae. Carcer, captorum locus. Sopor, sopnus. Puluis. Penus, uel penum, uel penu, omne serculum poculentumq;, quo uescuntur homines, id est, quicquid est necesse ad uictum quotidianum. Vncus, pro ferro quo corpora noxiorum, mortuorum uel traherentur. Cestus sine diphthongo, cingulum Veneris, & zona sponsae nubentis legitimo matrimonio: unde incestum dicimus non legitimo matrimonio, sed sacrilego. Cultus, pro eo quod uulgò filium auri dicitur. Ros. Vergilius tamen rores dixit. Genuinus, dens in extrema zingiuâ occultus: is non uisibilis nascitur. Dente genuino rodere, est occultè reprehendere. Sequentia foemina sunt. Gloria, frequens de aliquo fama cum laude. Fama. Lues. Pix. Galla, sutorum instrumentum: est etiam fructus quercuum. Pames. Fuga. Vita. Culpa. Strues, lignorum congeries. Pax. Gaza, quicquid possidemus. Salus. Indoles, est in pueris significatio quaedam futura probitatis: & in uiris signum praesentis uirtutis. Arena, cuius plurali liberè utitur. Mors. Tussis. Proles. Tabes. Labes, ruina, uel dedecus, uel macula. Soboles. Talio. Cholera, morbi genus, &

unus

unus quatuor humorum. Sitis. Humus. Pituita, morbus quidam, Græcè phlegma dicitur. Lux. Plebs. Pubes. Contagio morbus contactu nocens. Bilis, id est, cholera: capitur interdum pro ira. Sequentia sunt neutra. Hoc cœnum, terra humore resoluta. Fel. Pus, puris, sanies, & quicumque humor in putredinem uersus. Ver. Nectar. Ador. Nihil. Hepar. Nil. Iubar. Gluten. Nihilum. Vulgus. Pelagus. Aeuum, ætas longa. Sal. Barathrum, locus erat Athenis unde damnati præcipitabantur: & capitur pro immensa profunditate, & pro inferno. Manna. Mammona. Pascha. Iustitium, quasi iuris statio, dicitur iuris dicendi intermissio: ut tempore messis quoddam fit iustitium, ne agricolæ impediuntur. Fœnum. Virus. Mane. Neccessum, neccessè. Salum, id est, mare, à Græco salo. Solium, sella regia. Fas. Instar. Halec. Nefas. Letum, id est, mors. Vitrum. Viscum, uel masculinè uiscus, est glutinum, quo aues capiuntur. Macellum, locus ubi obsonia uenduntur, non solum carnes, sed quaecunq;

Nitrum, salis species, quo sordes corporum uestiumq; purgantur. Spicum, acumen ad spicæ similitudinem: pro eodem dicitur spicus: & hoc plurale habet. Sinum, pro uase. Solum, terra. Gelu. Lutum, cœnum. Sunt his, &c. Quidam Grammatici præter hæc uulgata alia adiecerunt compluscula: ut, Orcus, pro inferno. Erebus, profundior inferni pars. Halo circulus circa Lunam. Arrabo, id est, arra. Luna. Vehes, quædam mensura est, & plaustrum. Adorea, id est, gloria. Altum pro mari. Meditullium, id est, medium loci spatium. Album pro tabula. Zaccarum est mel collectum in aru. linibus candidum ac fragile, Succre. Gummiuum, oleum ex gummi factum. Stratum, equi sella. Abdomen. Papyrus. Cahos. Sinapi. Temetum. Callum, & multa alia. Si bene, &c. Ex prædictis multa contra Grammaticorum regulas numerum pluralem habere inueniet, quisquis doctissimorum monumenta diligenter euoluerit: sed parcè inuentis, parcè utamur: neq; uti formidemus nimium.

Singulari numero carentia.

Distribuens numerus, cum cardine, festa, libriq̄,
Cū ludis, urbs; multa carent numero ista priore.
Dant quidā libri numerū tantūmodo primum.

Numeri distributivi: ut bini, terni, &c. Cardinales: ut duo, tres, quatuor, &c. Tot, quot, totidem, aliquot, carent numero singulari, nisi rarissimè: ut septeno gurgite. Item nomina festorum, aut ludorum singulari numero carent: ut Apollinares, Megalenses, Circenses. Festorum nomina: ut Bacchanalia, Saturnalia, &c. Carent præterea singulari numero multa librorum nomina: ut Georgica, Bucolica, Rhetorica, rhetoricorum: Chronica, Biblia, bibliorum. Postremò multa oppidorum nomina singulari deficiunt numero, masculina quidè: ut Parrhisij, Gabij, Locri, orum, &c. Fœminina: ut Thebæ, Athenæ, Bruga, &c. Neutra: ut Artaxata, Hierosolyma, &c. Dant, &c. Quædam librorum nomina sunt singularia, fœminini generis, ut Thebais, Aeneis, &c.

Masculina tantum pluralia.

Masculi generis sunt hæc pluralia tantum.
Annales, sentes, cancelli, liberi, amores,
Vepres, carceribus, Luceres, canis, lemures do,
Furfuribus, geminis, natales, cœlitibus, ceu
Manes, & calles, superi, loculi, atq̄ penates,
Cuiq̄ prius foret as, maiores, atq̄ minores,
Primores, fasti, uel fastus, adde Quirites,
Et pugillares, Seres, Caresq̄, salesq̄,
Atq̄ lares, pisces signum, ceu menstrua, menses,
Atq̄ fori, faces, proceres, sic posterii, & antes,
Mores, inferi, & ambo dabis, sic codicq̄ cilli,

Inter

Interdum numero potentur pauca priore.

Masculina tantum pluralia sunt, Annales, libri continententes quid quòque anno gestum sit. Sentes, id est, spina. Cancelli, ligna uel ferramenta inter se modicis interuallus posita, ut in fenestris. Liberi, id est, filij, & filia, & aliquando unicus filius, uel filia. Amores, pro turpibus, & ueneris, nisi adiectiuo distinguamus: ut honesti amores. Vepres, rubus, aut spina. Carceres sunt unde equi incipiunt cursum. Luceres, nobiles quidam Romani. Cani, albi capilli in senectute. Lemures, laruae, terrificationes nocturna. Furfures, pustulae quae ex capite resoluuntur. Gemini & gemelli, fratres uno tempore nati. Natales, generis nobilitas, aut nascendi conditio. Coelites, id est, coelicola, & ex hominibus dij. Manes, animae defunctorum, & dij inferi. Casses, id est, retia. Superi, coelites, uel nos respectu antipodum. Inferi, qui Tartara incolunt, uel antipodes. Posterii, post nos uenturi. Loculi, sacculi pecuniarum, uel receptacula seminis. Penates, dij penetrales, quos suae quisque domi colit: & pro domo capitur. Quae in as, desinerent, si singularem numerum haberent: ut primates, summates, id est, ciuium optimi, probissimi, primi & summi. Maiores, antiqui qui ante nos fuerunt. Minores, id est, posterii. Primores, id est, primi. Fasti fastorum, uel fastus, liber in quo totius anni res populi Romani scriptae continebantur, & causae festorum explicabantur. Quirites, id est, Romani. Pugillares, tabellae, in quibus scribimus. Seres & Cares, populorum nomina. Saules, dicta mordacia, dicteria, urbani ioci. Lares, dij domestici. Pisces, signum coeleste. Menses, pro mensuris. Fori, pars illa nauis, qua à prora in puppim discurritur. Fasces, id est, consularatus, aut praetura. Proceres, capita trabium, id est, mutili quidam extantes: accipitur pro eis, qui in ciuitate eminent. Antes ab ante, dicuntur eminentes in edificio, siue ultima columnae quadratae, quibus sustinetur fabrica: aut sulci, aut uitium ordines

extremi, qui antè stant. Mores, pro uitæ modo: nam mos singulari, est consuetudo. Codiq; cilli, id est, codicilli, epistola. Horum nonnulla aliquando reperiuntur in numero singulari, quæ nec penitus effugiemus, nec affectabimus.

Fœminina tantum pluralia.

Hæc muliebria sunt tantum pluralia grates, Suppetiæ, cunæ, Charites, latebræ, phaleraq;, Antiæ, & ambages, Alpes, argutiæ, & ædes, Præstigiæ, Exquiliæ, bigæ cum fratribus: Idus, Et decimæ, inficiæ, nugæ, scalaq;, foresq;, Copiæ, & antennæ, Gades, diræ, atq; Calendæ. Feriæ, & exequiæ, gingiuiæ, litteræ, & antæ, Et decretales, inimicitia quocq;, & aræ, (bræ, Neniæ, & illecebræ, genæ, opes, Nonæ, atq; teneæ, Exuuiæ, induuiæ, paleæ, salebræ, scatebræq;, Cum ualuis, tricæ, thermæ, cum naribus, atq; Blanditijs, & compedibus, cum fordibus: adde Clitellæ, sordes, fortunæ, diuitiæq;, Gratia, & infidiæ, sic cautes, reliquiæq;, Quisquiliæ, lactes, mappæq;, minæq;, plagæq;, Nuptiæ, & excubiæ, cum primis, primitijsq;, Inferiæ, & scopæ: partes si factio fiat. Cætera uix uersu contingit dicere: uerum Interdum numero potentur pauca priore.

Hæc fœminina carent singulari, Grates, Suppetiæ. Cunæ, infantium lectuli. Charites, id est, Gratia. Latebræ, loca ubi homines se occultant. Phalera, equorum ornamenta.

Antiæ

Antia, capilli demissi in frontem. *Ambages*, uerborum circuitiones. *Alpes*, montes. *Argutia*, subtilitates. *Aedes*, pro palatio & domo priuata. *Prestigia*, oculorum illusio per incantationem. *Exquilia*, mons Romanus. *Bigæ* cum fratribus, *trigæ*, *quadrigæ*, &c. *Bigæ*, currus à duobus equis tractus: *Trigæ* à tribus: *Quadrigæ* à quatuor: *Monigæ*, ab uno. *Idus*, quidam dies mensis. *Decimæ*, pars decima. *Nugæ*, mendacia, & res friuola. *Scale*, notæ significationis. *Fores*, id est, ianua. *Copia*, pro exercitu. *Antenna*, lignum ex transuerso arboris nauis positum, unde pendent uela. *Gades*, duæ insule sunt. *Dire*, furie infernales. *Calendæ*, primus quisque dies cuiuslibet mensis. *Feria*, dies festi. *Exequia*, funebre officium. *Gingiuæ*, caro in qua dentes gignuntur. *Literæ*, id est, grammatica, & epistola. *Antæ*, lapides qui utrunq; latus ostij muniunt. *Decretales*, pontificum constitutiones. *Inimicitia*, ira ulciscendi tempus obseruans. *Ara*, pro penatibus, & pro loci proprio. *Nenia*, carmen funebre, quod etiam epicedion & monodia dicitur: & capitur pro cuiuslibet cantus, uel sermonis ineptia. *Illecebræ*, id est, blanditiæ, illectio, diuitiæ, & uoluptates. *Genæ*, partes uultus inter malas & auriculas. *Opes*, pro diuitijs. *Nona*, dies quidam in mensis. *Tenebræ*, obscuritas, caligo. *Exuuiæ*, spolia ab hostibus detracta. *Induuiæ*, indumenta. *Palcæ*, follicula ipsa granorum propriæ. *Salebræ*, loca aspera, uel aquosa, per quæ salire oportet. *Scatebræ*, ebullitiones surgentis aquæ. *Valuæ*, ianua, siue portæ, siue ostia, quæ in se replicantur. *Tricæ*, capilli pedibus pullorum gallinaceorum inuoluti, qui gressum impediunt. Ideo tricæ dicuntur impedimenta & res friuolæ: ut apinæ. *Thermæ*, balnea calefactoria: imperiti dicunt suas. *Nares*, nasi spiramina. *Blanditiæ*, blandimenta. *Compedes*, pedum uincula. *Sordes*, immunditiæ & auaritiæ. *Cliatellæ*, instrumenta quibus sarcinæ in equis aut mulis portantur:

uulgò

uulgò basiæ uocantur. Sortes, oracula & deorum responsa. Fortune, id est, diuitiæ & bona fortuna. Gratia, dea quædam. Insidiæ, laquei & occulti doli, dolosaq; expectatio ad aggrediendum aliquem. Cantes, organorum fistula. Reliquia, quicquid ex aliquare superest. Fauces, pro ingressu, & parte corporis. Quisquilie, quicquid ex arboribus minutis surculorum foliorumq; cadit, & purgamenta terrarum: & pro quacunque re parui pretij sumitur. Lactes, intestina per quæ cibus labitur: propriè in homine & oue. Mappæ, quæ sternuntur super mensam. Minæ, minationes & murorum eminentiæ, quas pinnas uocant. Plagæ, pro reti tantum. Nuptiæ, legitima maris & foemina coniugatio. Excubiæ, uigiliæ militum. Primæ, id est, primæ partes. Primitiæ, quæ in aliqua re sunt prima & principalia. Inferiæ, sacra defunctorum, & exequiæ. Scopæ, uerriculum, quo mundatur domus. Partes, pro factione. Iunguntur his alia. Cerimonie, omne genus sacrificiorum. Minutæ, partes partium. Offuciæ, uerba detrahentia, & fallaciæ. Manubiæ, pecunia ex uendita præda. Facetiæ, uerborum rerumq; urbanitas. Fidiculæ, fines quibus torquentur fontes. Vigiliæ nocturnæ: rarum est singularare. Crates. Induciæ, cessationes ad tempus ab armis, Barbari treugas uocant. Fallæ turres lignæ: & multa alia quæ carmen strictiori syllabarum lege coercitum omnia complecti nequit. Reperiuntur autem hæc sæpe singulariter contra grammaticorum artem.

Neutra tantum pluralia.

Tantū pluralis numeri sunt neutra iuga, arma
 Seria cum rostris, effata, crepundia, bacra,
 Extæ, cibaria, tesqua, ceraunia, clausica, lustra,
 Cum castris, flabris, cunabula, iusta, pudenda,
 Trãstra, uerëda bonis; et munia do paraphernis,

Aulæis

Aulæis, Iachanis, libis, comitia, lector,
 Adde cum spolijs præcordia, sunt secunda
 Hæc Carchesia, uti uinacia, & ostia, certa,
 Ostea Grammatici, bellaria, pluraq; iungunt.
 Illa sit ternæ, ceu lumina, mœnia, sicut
 Pugilaria, uti sponsalia, milia iunge
 Et uetera, atq; mapalia, sic magalia flecto.
 Pluraq; perfacilis melius quæ prosa recludet.
 Interdum numero potentur pauca priore,

Neutra tantum pluralia sunt. Iuga, montium cacumina: singulari inuenitur iugum. Arma, cuiusq; artificis instrumenta. Seria, res graues, no iocose. Rostra, locus Romæ ubi concionabantur. Effata, ultime augurum preces. Crepundia, recule pueris ludendi gratia data. Bastra, populus in Scythia, & ipsa regio, & in ea urbs: ut Cythera in Cypro. Extæ, intestina, quæ maximè extant, eminentq;: ut cor, hepar. Cibaria, esculenta lautiora. Tesqua, loqua aspera, difficilia, deserta, & inculta. Ceraunia, montes Epiri. Classica, concentus tubarum, & ipse tubæ. Lustra, ferarum cubilia. Castra, loca sunt, in quibus milites tentoria figunt. Flabra uentorum flatus. Cunabula, & incunabula, id est, cuna, & rerum primordia. Iusta, id est, exequiæ. Pudenda, & uerenda, sunt uirilia. Transra, sedilia in nauibus. Bona, pro diuitijs. Munia, grauamina popularia, & officia. Parapherna, præter dotem data sceminis: dicuntur etiam paraphernalia. Aulea, panni depicti, qui in domibus ditiorum & nobilium pendent ad parietes, & similiter in scenis & spectaculis. Iachana, omne oleris genus. Liba, panis genus. Comitia, conuentus populi ad magistratus creandos. Spolia, exuuiæ. Præcordia, cartilago circa cor. Carchesia, foramina sunt in malo accipientia

piencia funes: sunt etiam pocula quedam. Vinacea, folliculi uuae iam praesae. Ostia, patentes fluuiorum aditus. Serta, coronae ex floribus. Ostrea, conchae species. Bellaria, secunda mensa: ut poma, placentae, & id genus, ad irritandam gulam. Addunt quidam plura: ut uiuaria, septa in quibus feræ uiuae pascuntur: quæ etiam roboraria dicuntur: sic apiaria, mel-laria, &c. Tripudia, saltationes. Multitia, uestimenta mol-lia, & muliebria. Item menstrua, compita, triuia, raro singu-lariter lecta sunt. Omnia iam dicta secundæ declinationis sunt: sequentia uerò tertiæ. Iliæ, intestina. Lumina, pro oculis. Mœnia, quæ urbem cingunt. Pugillaria, uide Pugillares. Spon-salia, sunt futurarum nuptiarum promissio. Milia, id est, milia-ria. Vetera, pro loco quodam. Mapalia, tuguria rustico-rum aut pastorum. Magalia, idem. Adde his Magnalia, id est, res magnificæ & stupendæ. Palearia, pelles pendentes sub collo bouis, uel ubi reponuntur paleæ: sicut fœnilia, ubi conditur fœ-num. Virilia, genitalia. Ocularia, sunt oculi uitrei, quibus utuntur senes. Naualia, in quibus stant, aut fieri, aut refici so-lent naues. Penetralia, secretiora loca, legitur aliquando sin-gulariter. Paucaq; ex præmissis singularem numerum quan-doq; habebunt: ut facile est uidere.

Abundantia.

Multiplex uno sensu dicatur abundans:
Tignus uel tignum sit testis, pisaq; pisum,
Cū penè innumeris: quæ lectio multa docebit,

Nomen abundans, est quod in eadem significatione multi-fariam effertur: ut, Tignus uel tignum, &c. Talia sunt multi-plicia: ut per modos aliquos declarabo, sed non omnia nume-rabo: quia propè sunt innumera. Primo, quedam sub a, sunt prima, uel sub es, quinta, ut materia, uel materies: maceria, uel maceries, &c. Secundo, quedam in us, uel in um, desinunt:

ut

ut tignus, uel tignum: & in er, uel in um: ut oleaster, uel oleastrum. Tertio, quædam in um, per secundam desinebant: & aliquando in a, per primam: quæ nunc in a, per tertiam desinunt: ut poematum: uel poema, poëma: uel poema poëmatis. Quarto, in er, uel in us: ut Euander, Euandrus: conger, uel congrus: Siler, uel Silerus, nomen fluuij, &c. Quinto in a, uel in as: ut Byria, Byrias: Damoceta, uel Damocetus: Sofia, uel Sofias: Sylla, uel Syllas. Et in a, uel in es: ut cometa uel cometes. Sexto in a, uel in e: ut Libya æ, uel Libye, es, &c. Septimo, in eus, uel in es: ut Achilleus, uel Achilles, &c. Octauo, ab accusatiuo Græco fit aliquando fœmininum in a, primæ: ut æthera, cratera, lampada, &c. Nono, quædam in eodem sensu proferuntur in singulari, & in plurali: ut hæc Fidena, hæc Fidenæ: hoc Argos, hi Argi: hæc Pergamus, hæc Pergama. Decimo, quædam Græca tertiæ faciunt à genitiuo in os, nomina secundæ in us, ut Titanos, Titanus, sic delphin, uel delphinus, elephas, uel elephantus, &c. Vndecimo, quædam desinunt in is, uel in er, ut cucumis, uel cucumer: impubis, uel impuber, &c. Duodecimo, in o, uel in en: ut Anio, uel Anien: Nerio, uel Nerien. Tertiodecimo, in is, uel in en: ut sanguis, uel sanguen: aut is, uel in: ut delphis, uel delphin. Decimoquarto, in or, uel in os: ut arbor uel arbos: honor, uel honos. Decimo quinto, in e, uel in is: ut Præneste, uel Prænestis: rete uel retis. Decimosexto, in i, uel in is: ut sinapi, uel sinapis, &c. Decimosextimo, in u, uel in us: ut artus, uel artu: tonitrus, uel tonitru: cornus, uel cornu, &c. Decimo octauo, in os, uel in us: ut Delos, uel Delus: uel on, aut um: ut Ilion, uel Ilium, aut hæc Ilios. Decimonono, in on, uel in os: ut Minos, Athos, uel aliquando on. Vigesimo, in o, uel in on: ut Agamemno, uel Agamemnon: Pluto, uel Pluton. Vigesimo primo, in al, uel in ale: & in ar, uel are: ut penetral, uel penetrale: altar, uel altare: cochlear, uel cochlear, &c. Vigesimo secundo, in as, uel in atis: ut cuias, uel cuiatis

cuiatis, &c. Vigesimo tertio, in as, uel in do, uel in or, &c. ut amaritas, amaritudo, amaror, & amaritia, uel amarities: beatitas, uel beatitudo: albor, & albitudo: dulcor & dulcedo, &c. Vigesimoquarto, alia penè innumera, de quibus non est certa regula: ut mugil, uel mugilis: Arar, uel Araris: baccar, uel baccaris: Tybris, uel Tyberis: Oedipus, & Oedipodis: Adam, Adamus: Satan, Satanas: iter uel itiner: Ligur, uel Ligu: ambages, uel ambago: contagis, uel contagio, uel contagium: compages, uel compago: tapes, tapete, uel tapetum: cantus, uel cantio. Hæc & alia propè innumera declarantur à Marcello, Festo, Prisciano, Tortellio, Iuniano, Perotto, Nestore, Calepino, pluribusq; in quibus obseruato, ne omnino desita usurpes.

Quæ composita diuersarum declinationum efficiunt.

Is uel us orta uolunt limus, cera, arma, bacillus, Norma, iugū, cliu⁹, neru⁹, sopnusq; animusq; Pluraq; cū frano, quæ glossa recludet abunde.

Quædam nomina faciunt adiectiua compositæ figuræ secundæ uel tertiæ declinationis: ut à limus fit illimis, uel illimus: à cera, synceris, uel syncerus: sed alia alijs sunt usitatiora. Iam declaremus singula. Limus, molle lutum: limosus, plenus luto: illimus, illima, illimum, uel melius hic & hæc illimis, & hoc illime, id est purus, & sine limo: Sublimus, ma, mum: uel sublimis, id est, eleuatus in altum. Cera, notum est: hinc cereus, ex cera, uel mollis. Cereus substantiue, id est, candela de cera, syncerus, syncera, syncerum: uel synceris, syncere, id est, purus. Arma, munimenta corporis: ut gladius, thorax, lorice: & instrumenta: ut libri sunt arma scholastici. Inermus uel inermis, id est, sine armis. Bacillus, id est, paruus baculus. Imbecillus, uel imbecillis, id est, debilis. Norma est regula fabricorum, id est

est, linea artificum, ad quam diriguntur opera. Anormis, irregularis, & non ad normam factus. Enormis, & denormis idem. Iugum, summitas montis, & instrumentum quo boues iunguntur, quando arant. Bijugi, uel bijugis sunt duo animalia coniugata: trijugi, tria: quadrijugi, quatuor: multijugus, a, um: & omnijugus, ga, gum, pro omnigeno & multiplici capimus: ut homo multijuga doctrina. Cliuus, id est, collis, uel monticulus. Accliuus, uel accliuus, id est, eleuatus, altus quasi ad cliuum. Decliuus, uel decliuus, id est, depressus, & inclinatus, quasi de cliuo. Procliuus, id est, inclinatus aut facilis: ut procliuus in risum. Dicimus per n, liquidam, inclinis, acclinis, reclinis, pro inclinatus, acclinatus, reclinatus. Neruus, naturale uinculum corporis, quo colligata sunt membra: capitur pro uinculo carcerali. Est etiam funis arcualis. Neruosus, id est, fortis. Eneruus, uel eneruis, id est, debilis aut mollis. Sopnus, Græcè hypnos dicitur: unde muta-
 ta h, in s, & y, in o, & o, in u, sopnus hinc declinatum est: unde rectè per p, sine m, sopnus scribitur: hinc insopnus, a, um, uel melius insopnis, & insopne. Semisopnus, uel semisopnis: insopnus, id est, peruigil. Animus, est mens uel anima, uel uoluntas, uel audacia. Exanimus uel exanimis, id est, mortuus. Inanimus, uel inanimis, sine anima. Magnanimus, habens magnum animum. Pusillanimus, habens pusillum animum. Semianimus, uel semianimis, id est, semiuuius. A frænum dictus est infrænus, uel infrænis, id est, indomitus: quasi sine fræno. Effrænus, idem significat. Iunguntur plura: ut imberbis, uel imberbus, id est, nondum barbatus: magis in usu est imberbis, à barba. Neccessus, uel neccesis, id est, necessarius. Perennus, & melius perennis, id est, perpetuus: à per & annus, ideo aspiratione caret. Ex dictis clare patet ex multis substantiuis componi adiectiua: ut damnû, indemnis, sine damno. Dyscolus in usu est. Tiberga dicit etiam dyscolis, id est, difficilis, malus uel perniciosus. Elumbus uel elumbis, qui præ debilitate sese erigere non potest, &c.

f

Nomina

Nomina sub eadem nominatiui terminatione,

& eodem genere, eademq; significatione, diuersarum declinationum.

Multa tibi flexū dant quartū, siue secundum:
 Ut domus, & laurus, ficus, colus, & penus, adde
 Et lacus, & quercus, pinus, cornus, monitusq;
 Ut quondā lectus, ueteres ita plurima flectunt.
 Est alijs uariis flexus, pro teste sequester.
 Cætera, ne longum faciam, tibi glossa recludet.

Abundant quedam nomina declinatione: ut quæ sunt secundæ, aut quartæ declinationis: saltem in aliquibus casibus, ut domus antè declinatum: laurus, ficus, &c. Hæc laurus, huius lauri, datiuo lauro, hanc laurum, ò laure, à lauro, & aliquando lauri: hæ lauri, harum laurorum, his lauris, has lauros, & laurus, ò lauri, à lauris, arbor quæ Græcè dicitur daphne. Ficus in generibus declaratum est. Colus secundæ est, præter ablatiuum singularem qui per utrâq; profertur, hac colo, uel colu, hæ colus: uide genera, ubi penus quoq; declaratum est. Lacus, huius lacu, uel lacus: reliquos per quartam effert. Quercus, genitiuo plurali quercorum. Pinus, has pinos. Cornus arbor, ab hac cornu, uel cornu. Quartæ sunt multa, quæ olim per secundam etiam flectebantur: ut monitus, ornatus, questus, cestus, ortus, æstus, aditus, lectus, & plura alia. Plaut. in Amphit. Lectus locus, pro lecti locus dixit, quod exoleuit: quia solum secundæ est nunc. Est alijs, &c. Sunt quedam diuersarum declinationum, mutata significatione, aut etiam scriptura aliquātulum: ut acus, anus, arcus, uel arquus, cestus, uel cæstus. Cantus, id est, cantio. Canthus, id est, ferrum quo circundantur rotæ. Hortus, ortus. Sunt & alia diuersarum declinationum, eadem sub significatione: ut cancer pro morbo. Iber. Mulciber. Acer, a, um, olim, nunc acer, acris, & hoc acre.

acre. Acer arbor, est tertia. Sequester, sequestris, sequestre: & hic & hæc sequestris, & hoc sequestre: & sequester sequestra sequestrum: is est apud quem plures eandem rem, de qua controuersia est, deposuerunt. Sunt quæ in obliquis confunduntur: ut res, rei, reus, rei: pyrus, & pyrum, pyri, &c. Postremò abundant æquiuoca, id est, diuersa ratione multa significantia: ut discrimen, differentia, & periculum. Aura, lenis uentus, & fauor. Ludus, res quæ luditur, & schola: unde ludimagister. Ara, deorum. Hara, stabulum porcorum, & alia innumera, pro quibus omnibus datur regula generalis,
Multiplex uno sensu dicatur abundans.

DE COMPARA TIONE, LIB. IIII.

COMPARATIO est rei ad rem collatio. Gradus cōparationis sunt tres: Positiuus, Comparatiuus, & Superlatiuus. Positiuus est, qui rem suam sine excessu significat: ut doctus. Comparatiuus, qui rem suam cum excessu non summo significat: ut doctior. Superlatiuus, qui rem suam cum excessu summo significat: ut doctissimus: hunc excedet comparatiuus, si dixeris, Hector fuit fortissimus, sed Achilles fortior: hic enim significat solum ualde fortem. Nomina sola comparatiua & superlatiua, nomina ex se faciunt: nam participia, per cōparationem nomina efficiuntur: ut amans, amantior. Deterior, & potior fiunt à deter antiquo nomine, & potis, non à uerbis detero, & potior. Prior primus, positiuo carent. Exterior, interior, superior, inferior, &c. sunt à nominibus exter, inter, super, uel superus, inferus: quorum quædam reperiuntur, quædam penitus exoleuerunt: & non ab extra, intra, supra, &c. præpositionibus: horum superlatiua

f 2 sunt

sunt extremus, intimus, supremus, infimus. Citer, citior, citissimus. Propior, proximus, positio carent: nec ideo ostenditur à prope esse, quia accusatiuum aliquando habet: nam hoc abusiue fit, & multo sepius datiuum habet. Ab aduerbijs fiunt comparatiua, & superlatiua aduerbia, non nomina: quia à sepe abusiue fit sepius, sepius, sepior nunquam legitur: sed bene aduerbia sepius, sepiissime: ut à penè, penissime. Penitior, & penitissimus, non sunt ab aduerbio penitus, sed à nomine penitus, penita, penitum, id est, quod est intra: penitior, interior: penitissimus, id est, intimus. Nuper facit superlatiuum nuperrime: ab antiquo nomine nuperus, nupera, nuperum, fit nuperrimus, nuperrima, nuperrimum, sine comparatiuo. Vltior, ultimus, positio carent: aut forsitan sunt à uetustissimo nomine ulter, uel ulterius. Sola adiectiua comparantur. Propria, propter aliquod accidens, licèter pro adiectiuis sumpta, cõparari leges: ut Nero, Neronior, id est, crudelior. Non omnia adiectiua comparantur, sed ea duntaxat, quorum significatio potest augeri uel minui. Ideo non comparantur unicus, summus, omnipotens, imus, ingens, rudis, mediocris, nec uerbalia in dus, qualia sunt reuerendus, colendus. Comparatio est triplex. Uoce tantum, significatione tantum, & utroque modo. Comparatio uoce tantum fit, ubi uox conuenit, significatio discordat: ut à nouus nouissimus, id est, ultimus: sunt enim maxime noua ferè ultima. nouior Latine non dicitur: dic recentior. Comparatio significatione tantum, est ubi significatio cõuenit, uox discordat: ut bonus, melior, optimus. Cõparatio uoce & significatione, est ubi cum uoce significatio conuenit: ut doctus, doctior, doctissimus.

Doctior à docti est: ita formes cuncta secundæ. Tollo sinisterior, melior, peior, minor, & plus, Cum maior. Donant ficus & dicus entior aptè.

Comparatiuus à nomine secundæ declinationis, fit à genitiuo singulari addita or, syllaba, pro communi genere, & us, pro neutro

ne utro: ut amicus, amici, amicior: spurcus, spurci, spurcior. Spurcus, id est, immundus. Pudicus, id est, castus, pudicior. Augustus, id est, sanctus, & uenerabilis: augusta, augustum, augusti, augustior, &c. Tollo, &c. Excipiuntur à regula, sinister, sinisterior: bonus, melior: malus, peior: paruus, minor: multus, plus, solum in neutro genere, & hoc in singulari numero: at in plurali, hi & hæ plures, & hæc plura, uel plura. Magnus, maior donat, &c. A facio, sunt quedam adiectiua in ficus, & à dico, uel dicax, in dicus, penultima correpta, quæ comparatiua in entior efficiunt: ut magnificus, magnificentior, qui magna facit. Mirificus, mirificentior, qui mira facit: sic munificus, id est, liberalis: honorificus, qui honore digna facit, &c. Maledicus, id est, mordax, & obtrectans, maledicentior: benedicus, benedicentior, qui bene dicit, & laudat: sic falsidicus, &c.

Fortior à forti est: facias ita cætera ternæ.

Iunior excipiunt, à nequam nequior exit.

Comparatiuus, si positius fuerit tertie, fit à datiuo singulari, addita or: ut forti, fortior: pauperi, pauperior, &c. Iunior, &c. Excipitur à regula unicū nomen, iuuenis, iunior, pro iuuenior. Georgius Valla tamē dicit iunior esse à iunis. Nequam nequior facit: & non excipitur, quia non flectitur nequam.

Superlatiuorum formatio.

Er, rimus adijciēt superanti: Dant timus exter,

Et citer, & dexter: quibus addes ritē sinister.

Dic etiā extremus. Maturus dat rimus aptē,

Vel simus: huic iūgūt satur, à uet^o est rim^o usq.

Positius in er, addit superlatiuo, rimus, a, um: ut niger, nigerimus: pauper, pauperimus, &c. Dant timus, &c. Excipiuntur à regula, exter, exterior, extimus, uel extremus: citer, citerior, citimus: dexter, dexterior, dextimus: sinister, sinisterior, sinistimus. Maturus, &c. Maturus, matura, maturum,

f 3 facit

facit superlatiuum maturrimus ab antiquo nomine matur, uel maturissimus. Iungitur satur, quod similiter facit saturrimus, & saturissimus. Vetus facit ueterior, & ueterrimus, à uetusto nomine ueter, ueteris.

In reliquis simus accipiet patrius positiui,
Atq; datiuus in i, tamen s, simus usq; præibit.
Excipe postremus, supremus, & optimus, atq;
Pessimus, & minimus, cū maximus, intimus addēs,
Plurimus, infimus adiunges. entissimus autem
A ficus atq; dicus facito. limus is dato dempta
Cum facilis, gracilis, agilis, similisq; humilisq;.

Si positiuus non desinit in er, tunc superlatiuus fit à genitiuo positiui in secunda declinatione, uel à datiuo in tertia, addendo s, & simus, ut celsus, celsi, celsissimus: & nō summus: fortis, forti, fortissimus. Excipe, &c. Tolluntur hinc, posterus, postremus: superus, supremus: bonus, optimus: malus, pessimus: paruus, minimus: magnus, maximus: interus, intimus: multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimū: inferus, infimus. Entissimus autem, &c. Nomina à facio, in ficus: à dicax in dicus, habent entissimus: ut maleficus, maleficientissimus, maledicus, maledicentissimus, &c. Limus, &c. Hæc quinque, facilis, agilis, gracilis, humilis, similis, faciūt superlatiuos abijciendo is, addita limus: & ita sunt duo ll: ut facillimus, agillimus humillimus, &c. Addit V alla docillimus. Facilis, nō grauis. Gracilis, tenuis, non crassus. Agilis, leuis, & mollis. Humilis, non altus: ut humilis arbor, humilis homo, id est, uilis, & ignobilis. in sacris significat non superbum. Docilis, qui facile discit: contrarium est indocilis, &c.

Comparatio imperfecta.

Anterior superante caret, iuuenisq; senexq;
Sicut

Sicut adolescens, cui diues, pluracq; iungunt.
 Temperior solum est. ignorant hæc positium
 Ultimus, ulterior: prior, & primus: propiorq;
 Proximus: ocyor, atq; ocyssimus adijciantur.

Anter, uel anterus ueteres dixere: hinc anterior sine superlatiuo: ut iuuenis, uel iunis, junior: senex, senior: adolescens, adolescentior: diues diuitior: & quædam alia. Temperior, &c. Temperior, positium, & superlatiuo caret: ulterior, ultimus: prior, primus: propior, proximus: ocyor, ocyssimus, positium non habent, quo utantur Latini. Temperior, uel rectius temporior, id est, tempestiuor: à tempus deductum, caret positium, & superlatiuo: hinc aduerbium tempori, id est, opportunè & tempestiuè. Ocyor, ocyssimus, id est, uelocior, uelocissimus, hæc præter plurima carent comparatiuo, superlatiuoq;: uti gnauus, id est, diligens: magnanimus, uulgaris, nemo, fugitiuus, syluester, uagabundus, tremebundus, degener, &c.

Vs, si uocalis præeat, rarò gradus exit
 More prius dicto, Tenuis non additur aptè.

Quando uocalis præcedit syllabam us, in positium, aut nunquam, aut rarò comparatur more dicto, id est, in or, & simus: ut idoneus, rubeus, ceruleus, arduus, pius, &c. sed ubi comparatione opus est, capiunt magis, & maxime: ut magis dubius, & maxime dubius. Ratio regulæ est: quia comparatiuus regulariter formatus, debet superare positium una syllaba: ut docti doctior. Regulariter dixi, propter peior, maior, minor, &c. Et quia i, litera inter duas uocales efficitur consonans: ut maior, comparatiuus non superaret positium: ut peior: & si i, non fieret consonans, ut superaret, esset mala sonantia. Tenuis non, &c. Tenuis, Alexander negauit inscitè comparari posse. habet enim tenuior, & tenuissimus, apud probatissimos autores.

DE PRAEETE

RITIS, ET SUPINIS VER-
BORVM. LIB. V.

Compositum, simplexq; modo flex-
tuntur eodem.

Excipies quaedam, post clarè noti-
ficanda.

Verbum compositae figura coniugatur ut
simplicis, & contrà: ut *sedeo, sedes, sedi: possideo possides, posse-
di. Excipies, &c. Excipiuntur quaedam: quia do est primae
coniugationis: reddo, addo, tertiae: maneo, mansi: immineo, immi-
nui: haec & alia satis declarabuntur: ideo hic nolui ponere.*

A, quoties mutatur in *i*, per *e*, pono supina.
Demitur hinc *do, go, sapio, salio, statuo*q;.

*Si uerbum compositum mutet a, simplicis in i, supinum reti-
nebit e: ut facio, feci, factum: reficio, refeci, refectum, &c.*

Demitur, &c. Tolluntur uerba in *do*: ut *cado, cecidi, casum:
recido, recidi, recasum. Et in go: ut ago, egi, actum: adigo, adeg-
i, adaatum. Et composita à sapio: quia retinent i, in supino: ut de-
sipio, desipui, desipitum, &c. A salio, & statuo, quae pro a, in su-
pino retinent u: ut insilio, insilui, insultum, &c. Hoc etiam no-
tatu dignum, uerba mutantia e, in i, non perdunt e, simplicis in
praeteritis & supinis: ut emo, emi emptum: redimo, redemi, re-
demptum: sic *sedeo, insideo.**

Quum geminat simplex, cōposito tolle priorē.

Quam retinet *do, sto natum, ceu discere, posco.*

Plurima sic olim, ceu nunc praecurro, repungo.

Quum simplex geminat principium praeteriti, compositum
non ge

non geminat : ut mordeo, momordi:remordeo, remordi : pello, pepuli:compello,compuli, &c. Quam retinet, &c. Excipe composita à do, sto, disco, posco : quia semper geminant : ut credo, credidi:resto, restiti:edisco, edidici:reposco, repoposci. Sed olim plura:ut omnia composita à curro : ut decucurri: &c.nunc solum præcurro geminat principium : ut præcucurri : à pungo, pupugi, sit repungo repupugi, &c. Supinum nunquam principium geminat.

Si sit a, præsentis, non desinet esse supino.

Quoties præsentis fuerit a, non aberit supino : licet in præterito mutetur:ut facio, feci, factum: fallo, fefelli, falsum.

Præteritis quæcunq; carent, spoliabo supinis.

Quæcunq; carent præteritis, carent etiam supinis:ut polleo, glisco, feruesco:&c.Licet præteritorum, & supinorum carentia pertineat ad sequentem librum, tamen in hoc libro totam hanc rem absoluiam:quia breuius, & commodius fiet : nam ceteri carentia præteritis, aut supinis ferme suis locis explicauere, & in defectiuis omnia repetiuerunt : id ego non faciam:quia breuitati, & puerorum utilitati studeo.

PRIMA CONIUGATIO.

Præteritis aui facit as, atumq; supinis.

Verbum primæ coniugationis, facit præteritum perfectum indicatiui modi à secunda persona singularis numeri indicatiui modi, præsentis temporis, ablata s, litera, & addita syllaba ui. Et in supino mutat ui, in tum, uel tu:ut amo, amas, amauit, amatum, amatu, &c.

Excipe do dedit atq; datū:stetit atq; statum sto:

Cuius compositum stitit, atq; stitum capit aptè.

Do, dedi, datum:circundo, circundedi, circundatum: sic pesundo, uenundo, satisdo:sto, steti, statum : huius composita stiti, f s & stitum

Et situm faciunt: ut praestiti, praestitum: insto, institi, institum: asto, astiti, astitum, &c. Do, id est, dono, mitto, dico. Circundo, id est, circumpono. Venundo, id est, uendo. Pessundo, id est, calco, uel opprimo: pessum, id est, sub pedibus. Satisdo, id est, satisfacio, aut soluo. Sto, erectus sum. Insto, propè sum: ut pascha instat: uel operam do pro re acquirenda. Asto, id est, iuxta sto, &c.

Dono, lauo, laui, lotum, lautum, atq; lauatum.

Poto magis potum: iuui, iutumq; iuuare.

Lauo, laui, lotum, uel lautum, uel lauatum: ab eo quod olim dicebatur lauui, & significat rigo, uel aqua purgo, aut quouis humore purgo. Poto, potaui, potatum, & saepius potum, id est, bibo. Iuuo, iuui, iutum, quod supinum non est in usu: sed pro eo capimus adiutum, quod est ab adiuuo. lectum est iuuui. Iuuo, id est, auxilium do.

Præbet uî per itum cubo, cû sono, siue crepare,

Et domo, siue tono, ueto cû plico. Nexo, xui, xû.

Præbet uî per ctum frico, cû seco, iunge necare.

Nulla supina creat mico, dans micui, Datur auî

Nonnullis: auî tantum dat supplico, sicut

Omne plico uerbû, quod dat cû nomine iuctû.

Hæc septem uerba cubo, sono, crepo, domo, tono, ueto, plico, faciunt per duas syllabas uî in præterito, & itum in supino: ut, Cubo, cubui, cubitum, id est, iaceo. Sono, sonui, sonitum, id est, sonum facio. Crepo, crepui, crepitum, id est, uiolentum sonum facio, & frangor. Domo, domui, domitum, mansuetum facio, & unco. Tono, tonui, tonitum, ualde sono, uel facio tonitrum. Veto, uetui, uetitum, prohibeo. Plico, plicui, plicitum, & aliquando plicai, plicatum, id est, contraho, & rugas facio. Nexo, &c. Nexo facit nexui, nexum, id est, ligo, uel

necto

necto. Præbet, &c. Hæc tria uerba, frico, seco, neco, faciunt uī per duas syllabas in præterito, per etum præcedente litera c, ante t, in supino: ut frico, fricui, frictum: est sicut sonat. Seco, secui, sectum, scindo, findo, diuido. Neco, necui, nectum: uel necaui, necatum: quacunq; re occido. Nulla supina, &c. Mico, micui facit absque supino, id est, fulgeo proprie cum motu, uel tremore: ut ensis micat, fulgur micat. Datur, &c. Quædam ex dictis etiam dant aui, in præterito: & similiter, quod facili conijcitur, atum in supino: ut increpo, increpui, uel increpauī, increpatum: implico, implicui, uel implicauī, implicitum, uel implicatum: sic dimico, dimicui, sine supino: ut mico, micui, uel dimicauī, dimicatum. Increpo, id est, cum clamore arguo. Implico, id est, inuoluo, innecto. Dimico, id est, pugno, quod re fit. Aui tantum, &c. Supplico solum facit supplicauī, supplicatum: ut omne compositum à plico cum nomine: ut duplico, duplicauī, duplicatum: replico, replicauī, replicatum: multiplico, multiplicauī, multiplicatum, &c. Supplico, id est, rogo humiliter, manus scilicet plicans.

SECUNDA CONIVGATIO.

PRæteritum per uī facit es: per itumq; supinum.

Verbum secundæ coniugationis facit præteritum à secunda persona singulari, præsentis temporis, indicatiui modi, mutando es, in uī per diuisas syllabas: & in supino facit itū: ut habeo, habes, habui, habitum, id est, possideo & teneo: terreo, terres, terrui, territum, timere facio, &c. Omnia uerba secundæ coniugationis desinunt in eo: & nulla alia, præter hæc primæ, beo, beas, creo, screo, meo, calceo, laqueo, nauseo, enucleo: & duo quartæ, eo, queo cum compositis.

Dat doceo doctum; teneo tentum; pateoq;

Passum; sic mistum dat misceo; torreo tostum.

Censeo

Censeo dat censum; careo cassum caritumq̄.

Verba hic posita, præterita secundum regulam formant: *supi-*na contra regulam: ut *doceo, docui, doctum*: id est, doctrina imbuo. *Teneo, tenui, tentum*: id est, apprehendo, detineo. *Pateo, patui, passum*: apertus sum. *Misceo, miscui, mustum*: confundo, & perturbo. *Torreo, torrui, tostum*: id est, uro, cremo, asso. *Censeo, censui, censum*: iudico, uel existimo. *Careo, carui, caritum*, secundum regulam: sed contra regulam *cassum*: non habeo, aut prius.

Polleo præterito caret; & uix nideo donat.

Polleo caret præterito: quod *nideo* uix habet. *Calepinus* dicit esse *nidui*: sed non est in usu. Quia carent hæc præteritis, etiam *supinis* carebunt, ut dictum est. *Polleo*, id est, possum, ualeo. *Nideo*, & *renideo*, id est, splendo.

Quod dat uī neutrum, timeoq̄ carento supinis:

Tolle ualet, noceo, placeo, doleo, taceoq̄,

Paret, olet, careo, pateo, lateo, calet, & li.

Verbum neutri generis, secundæ coniugationis, faciens præteritum per uī diuisas syllabas, cum unico actiuo *timeo*, caret *supino*: ut *mædeo, madui*: humidus, & *madidus* sum. *Studeo, studui, studiosus* sum, & operam impendo. *Surdeo, surdus* sum. *Sordeo, sordui, sordidus, immundus, & uilis* sum. *Cædeo, candui, splendidus, & candidus* sum, & alia penè innumera, quæ nimis longum esset subijcere. *Timeo* actiuum, caret etiam *supino*, id est, metuo. *Tolle ualet, &c.* Pauca neutra, quorum præterita per uī diuisas syllabas fiunt, *supina* retinent: ut, *ualeo, ualui, ualitum*, id est, possum, ualidus & sanus sum: ut non ualeo dicere: ualeo rectè. *Noceo, nocui, nocitum*: id est, malum infero. *Placeo, placui, placitum*: id est, gratus sum. *leges placitus* sum, pro *placui*. *Doleo, dolui, doli-*tum, *tristis* sum. *Taceo, tacui, tacitum*, non loquor: & ponitur

tur

tur aliquando actiue: ut taceo hanc rem. Pareo, parui, paritum, obedio. Oleo, olui, olitum, odorem emitto, siue bonum, siue malum: ut hoc bene olet, istud male olet. Careo. Pateo. Lateo, latui, latitum, abscondor, non compareo, latet me, id est, nescio. Caleo, calui, calidus sum. Et li, id est, liceo, licui, licitum: passiuè significat id quod liceor actiue. Liceo, hoc est, appetior in autione.

Dat di, sum, prædet, uidet, & sedet. At geminabit S, sessum, stridet, stridi facit, absq; supino.

Prandeo, dat prandi, pransum, prandium sumo: & ponitur simpliciter pro comedo. Video, uidi, uisum, notum est. Sedeo, sedi, sessum, gemino ss, rotū est: sedet animo, id est, placet. Strideo, stridi, absq; supino, stridorem facio, id est, sonum uiolentum: dicitur etiam per tertiam strido. Prandeo etiam facit pransus sum: quia est neutro passiuum: ut gaudeo, gauisus sum, &c.

Di, sum, præterito geminato mordeo donat: Vt pendet, spondet, tondet. Donat ueo ui, tum. Dic fautum, cautū. Veo neutra carento supinis.

Quatuor uerba dant di, & sum geminato principio præteriti: ut Mordeo, momordi, morsum, dentibus ludo, detraho, pungo, carpo. Pendeo, pependi, pensum, suspensus sum: capitur pro sollicitus sum: ut pendet animus. Spondeo, spondi, sponsum, promitto. Tondeo, totondi, tonsum, crines, aut lanam seco forcipe. horum composita non geminant principium præteriti per regulam generalem prius dictam: remordeo, remordi: respondeo, respondi, &c. Donat ueo, &c. uerbum desinens in ueo, facit præteritum in ui syllabam, quam supinum in tum mutat: ut moueo moui motum, de loco in locum muto, capitur pro induco. Foueo, foui, fotum: calefacio, lenio, nutrio. Voueo, uoui, uotum, religiose promitto. Dic fautum, &c. Duo irregulãri

gulariter supina faciunt. Fauco, faui, fautum : bene alicui opto. Caueo, caui, cautum, id est, prouideo, fugio, ac uito. V eo neutra, &c. Reliqua neutri generis sunt, & carent supinis omnia: ut liuco, liui, id est, liuidus sum, hoc est, sordidus, niger, ac inuidus. Ferueo, ferui: uel ferbeo, ferbui: id est, ualde caleo: & fluctuo, uel aestuo, bullio. Conniueo, conniui, uel connixi, claudio oculos, & consentio. Paueo, paui, id est, timeo. Aueo, aui, cupio. Flaueo, flauui, id est, flauus sum, &c.

Dant quoq; ui, tum, flet, plet, delet, net. & et: adde Cū uiet, ortum oleo. Sed uult adoleuit adultū. Do simplex oleo per uī mage: nata per eui.

Sunt adhuc pauca secundæ cōiugationis uerba facientia præterita per ui syllabam: supina uerò per .um, mutata ui in tum: ut, Fleo, fleui, fletum, id est, lachrymor. Pleo non est in usu, sed bene composita: ut compleo, repleo, eui, etum: idem quod impleo, scilicet plenum facio: depleo, & epleui, depletum, euacuo: deleo, deleui, deletum, destruo propriè lineas, aut regulas. Neo, neui, netum: unde netrix, propriū mulierum est fila facientium. Cio, cies, ciui, citum: pro eadem dicitur per quartam, cio, ciui, citum, id est, uoco, prouoco: cōposita utriusq; semper sunt quartæ: ut accio, concio, excio, &c. Vieo, uieui uietum, uerbum est antiquum, significans ligare, & inflectere. Oleo, olui: facit etiam oleui, oletum, hinc oletum, id est, stercus humanum, quod ualde male olet: & composita, aboleo, id est, deleo, extra consuetudinem duco: aboleui, aboletum. Exoleo, extra consuetudine uenio: exoleui, exoletum. Inoleo, inualeo, in usum uenio: inoleui, inoletum. Obsoleo, sordeo, uel exoleo, obsoleui, obsoletum, &c. Adoleo, adoleui, adultum, adultu, id est, cresco, & cremo. Do simplex, &c. Oleo simplex facit libentius uī per duas syllabas, & itum in supino. Et ab eo composita sæpius habent eui, etum: ut patuit.

Dant

Dant si, sum, suadet, ridet, manet, heret, & ardet,
 Et terget, mulcet, mulget: iubeo geminans ff.
 Indulget, si, tum, cum torquet, sapius optat,
 Sorbeo pfi, ptum dat, uel normam ritè referuat.
 Dans a, per i, maneo minui facit absq; supino.
 Sic urget si, uult, cum fulget, turget, & alget.

Quædam habent si, sum: ut, Suadeo, suasi, suasum, id est, con-
 sulo. Rideo, risi, risum. Maneo, mansi, mansum, capitur pro
 expecto. Hæreo, hæsi, hæsum, arctè rei insideo, figor, imprimor,
 & dubito. Ardeo, arsi, arsum, uror, inflammor: & capitur
 pro uehementer amare. Tergeo, tersi, tersum: uel per tertiam
 tergo, tersi, id est, mundo, & nitidum facio. Mulceo, mulsi,
 mulsum: uel etiam mulxi, mulctum, lenio, mollio, blandior, miti-
 go, dulcem facio, ungo, delecto, polio. Mulgeo, mulsi, mulsum,
 uel mulxi, mulctum, lac è mammis exprimo. Iubeo, iusi, iussum,
 gemino ff, utrobq; id est, impero. Indulgeo, indulsi, indul-
 sum: sed frequentius indultum, obsequor, & faciliè concedo.
 Torqueo, torsi, torsum, & sapius tortum, inflecto, iacto, gyro
 celeri roto, & gubernano. Sorbeo, sorpsi, sorptum, uel secun-
 dum regulam, Præteritum per ui, &c. facit sorbui, sor-
 bitum, quicquam molle deglutio. Dans a, per i, &c. Com-
 posita à maneo, quæ mutant a, in i, breuem, habèt u, sine supino:
 ut, Eminéo, emînui, uideor, & præ alijs pateo, uel excello. Im-
 mîneo, imînui, insto. Præmîneo, præmînui, præcello, &c. Sic
 urget, &c. Id est, sine supino urgeo, si, facit: ut urgeo, urfi,
 premo, cogo, compello, festino. Cui iunguntur fulgeo, fulsi, id
 est, splendo. Turgeo, turfi, id est, in flor, & tumeo. Algeo, alfi,
 id est, frigeo, absq; supino.

Xi, ctû, dant mulcet, mulget, luget, uelut auget.
Xi, friget, lucet, conuiuet; absq; supino.

Hæc

Hæc quatuor, mulceo, mulgeo, lugeo, augeo, habent xi, in præterito: & ctum, præcedente c, in supino: ut mulceo, & mulgeo, xi, multum, patuerunt: quia etiam faciunt mulsi, mulsum: & ita eadem præterita & supina. Lugeo, luxi, luctum, id est, doleo, & tristor, & ualde fleo, & in lugubri ueste sum. Augeo, auxi, auctum, id est, maius facio. **Xi, friget, &c.** Tria faciunt xi, absque supino. Frigeo, frixi, sum frigidus, ac etiam segnis. Luceo, luxi, id est, lucem emitto. Conniueo, connixi, habet etiam conniui: ut dictum est supra in regula, Dat ueo, ui, &c.

TERTIA CONIUGATIO.

Vult xi, ctumq; cio, Facit & iacit ecit, & actum, Elicio per uī dat itum: fratres mage xi, ctum.

Verbum tertiæ coniugationis desinens in cio, dat xi in præterito, & ctum per c, in supino: ut aspicio, aspexi, aspectum: inspicio, inspexi, inspectum: despicio, despexi, despectum: & reliqua composita à specio, spexi, spectum, id est, uideo, quod iam exoleuit. Pelliceo, pellexi, pellectum: compositum à lacio, lacis, lacit, id est, in fraudem duco, quod in usu non est, sed bene frequentatiuū lacto, & sua composita: Allicio, allexi, allectum, blandè attraho: illicio, illexi, illectum, induco: Pelliceo, id est, pertraho, & c. **Facit, &c.** Excipiuntur facio, feci, factum: iacio, ieci, iactum: quorum composita faciunt supina in ectum, per regulam, **A, quoties mutatur, &c.** ut inficio, infeci, infectum: iniicio, inieci, iniectum, & c. Elicio magis habet elicui, elicium, quàm elexi, electum, id est, blandè educo, & attraho. Reliqua eiusdem compositionis, magis xi, ctum faciunt: ut pellicio, pellexi, pellectum, & c.

Dic fodi, fossum gemino ss: fugi, fugitumq;.

Fodio facit fodi, fossum, gemino ss, fugio autem fugi fugitum. Fodio, terram & uo. Fugio, id est, uito, & currendo relinquo.

Iui, itumq; cupit. Sapit ui, uel ui dat itumq;.
 Dic capio cepi captum. Rapio rapui ptum.

Cupio facit cupiui cupitum: ut sapio sapiui sapitū: quod uerbum etiam & sapius quidem facit sapui sapitum. Capiro, cepi, captum. Rapio rapui raptum: nec sunt plura his desinentia in pio. Cupio, id est, desidero. Sapio, id est, saporem habeo, aut per saporem iudico: ut, hæc caro sapit adustionem: & ad alia transfertur. Capiro, apprehendo, accipio, rapio, uiolenter aufero.

Dat pario peperit partum, aut paritū. Quatioq;
 Dat quasi quassum, Cussi cussum dabo proli.

In rio unicum uerbum pario, dat peperit partum, uel paritum, id est, prolem produco: & proprie foeminarum est: etiam significat efficio, uel acquirō. In tio simplex unicum est, quatio quasi quassum: unde est quasso quassas uerbum, commoueo. Eius composita mittunt cussi & cussum: ut Concutio concussi concussum, gemino ss, in præteritis & supinis, id est, percutio, motito: Executio excussi excussum, expello: Incutio incussi incussum, infero: Decutio: decussi decussum, Gallicè, abbatre: Succutio, Secourre, & esbranler: Discutio, examino, & c.

Vult uo semp ui, dās utū. Vult struo xi, tum.
 Datq; fluo xi, xum. Pluo ui, uel, uī, dat & utum.
 Vultq; ruo ruitum: dat utum proles tibi solum.
 Nulla supina dabunt metuo, luo, congruo, sicut
 Annuo, cū socijs, cluo, respuo, & ingruo, iūctis.

Verba in uo per diuersas syllabas desinentia, faciunt in præteritis uī, per diuisas syllabas, & in supino utum: ut arguo argui argutum, id est, accuso, & reprehendo: item ostendo uel indico. Statuo statui statutum, id est, pono, uel ordino. Vult struo xi, & c. Excipiuntur aliqua à regula: nam Struo facit

g struxi

struxi structum, id est, paro, aut facio aedificium, aut quidpiam aliud. Etiam Fluo fluxi fluxum, propriū est liquorum fluentium, ut aqua fluit, &c. Pluo pluui, uel plui, plutum: raro legitur nisi in tertia persona singulari. Ruo rui ruitum, id est, cado. Composita huius, solum rutum faciunt: ut diruo dirui dirutum, id est, destruo. Eruo erui erutum, extrabo & libero. Irruo irruu irrutum impetum facio. Obruo obrui obrutum, id est, opprimo, &c. Nulla supina, &c. Quaedam carent supinis: ut, Metuo metui, id est, timeo. Luo lui, soluo, sustineo, & patior. Congruo, congrui, concordo uel conuenio. Item ingruo ingruui, inuado, immineo, impetū facio. Nuo, id est, caput moueo, uel capite significo, facit nui nutum: sed composita supino carent: ut Abnuo abnuui, id est, nego. Annuo, id est, assentior. Innuo innui, ostendo quid uelim, siue affirmem, siue negem. Renuo renui, refuto, &c. Cluo clui clui, id est, pugno & splendeo. Respuo respuui, repudio, & sperno.

Bi, bo, bitumq; facit, Scabo, lambo, carento supinis,

Vt cubo, sic proles, Dāt scribo, nubeq; psi, ptū.

Verbum desinens in bo, facit bi, in praeterito, & bitum, in supino: ut Bibo, bibi, bibitum, cum compositis, Adbibō, Ebibō, Imbibō, &c. Deglubo, deglubi, deglubitū, id est, excorio. Scabo scabi, id est, frico: supinum scabitū, non est in usu. Lambo lambi, id est, lingo: supinum lambitum non est in usu. Vt cubo, &c. Composita à cubo, incumbo, per tertiā desinunt: & abiecto in praeteritis & supinis m, faciunt cubui cubitum, sicut cubo: ueluti Procumbo procubui procubitum, id est, cado. Accumbo accubui accubitum, id est, asideo uel adiaceo mensae. Incumbo incubui, incubitum, in aliquo uel super aliquid iaceo. Incumbo etiam significat operam do: ut incubo uirtuti. Dant scribo, &c. Scribo scripsi scriptum, id est, literas formo, uel librum

librum compono. Nubo nupsi nuptum, uiro trador.

In ui, tum, muta sco. Pasco dat tibi pastum.

Agnosco, cognosco dabis per itum. Nihil autē

Gliſco dabit, uelut inceptiua. Poposcit habeto

Poscere. Vult disco didici. Compescit ui, dis.

Hæc per itum flectam. Conquexi tolle supinū.

Verbum desinens in sco, mutat sco, in ui, syllabam, & in tum: ut nosco noui notum, id est, non ignoro. Quiesco quieui quiescum, id est, non moueor, dormio, & quiescere facio: ut quiescetur tumultum hunc: tunc est uerbum actiuum. Suesco sueui suctum, id est, solco. Assuesco assueui assuetum, id est, consuetudinem habeo. Ascisco ascui ascitum, adiungo, assumo, arrogo, attribuo, admitto, aggrego. Pasco, &c. Excipiuntur à regula pasco, cognosco, agnosco, quæ præterita regulariter formant, pau, cognoui, agnoui: supina uerò contra regulam, pastum, cognitum, agnitum. Pasco, id est, nutrio. Agnosco uetera, & cognosco noua, propriè idem sunt. Nihil, &c. Gliſco caret præterito, & supino, id est, cresco: & accipitur pro cupio. Item præteritis, & supinis carent uerba inceptiua, id est, inchoatiuæ formæ, saltem proprijs. Capiunt autem præterita à primitiuis: ut Caleſco calui. Tepesco tepui. Poposcit, &c. Posco poposci. Disco didici. Compesco compescui. Dispesco dispescui, quæ quatuor faciunt supina in itum: ut poscitum, disceitum, dispescitum, compescitum, licet sint in raro usu. Disco, doctrinam capio. Posco, id est, peto. Compesco, id est, coëreco, cohibeo, domo. Dispesco, separo, dirimo, quasi diuerso pasceo diduco. Conquexi, &c. Conquinisco conquexi, sine supino, id est, caput inclino, uel conuiueo: capitur etiam pro indignor.

N, mota, ci, ctum, uinco dat. Dicoq; xi, ctum.

Vt duco, Parco si, sumq̄, pepercit, itumq̄.

Icere, ci, ctum, uult. In di, sum, do, bene uertes.

Vinco facit uici uictum, ablata n, litera, id est, supero. Disco dici dictum, loquor, & nomino. Duco duxi ductum, notæ significationis est. Parco parsi parsum, uel pepercit parctum, abstineo, quasi parum tango, ut aiunt: ut, parco nummis. Ico, ici, ictum, id est, percutio. In, di, &c. Do, mutatur in di, & sum: ut mando mandi mansum, id est, comedo, uel dentibus conficio. Scando Scandi scansum. Ascendo ascendi ascensum. Descendo: uerba satis nota. Defendo defendi defensum, id est, protego. Incendo incendi incensum, est accendo, id est, ardere facio.

Tolle cado cecidi casum, Pandi cape passum.

Edi, sum, uel ssum. Dat pedo pepedit, itumq̄.

Cado cecidit habet, sic pēdo pepēdit, & in sum

Fiet utrūq̄, quibus par tēdo est, dās quoq̄ tētū.

Cado cecidi casum, id est, ruo. Pando pandi passum, aperio, & patefacio. Edo pro comedo, edi esum, uel estum. Pedo pepedi peditum, uentris crepitem facio. Cado cum æ diphthongo, cecidi, secunda longa, casum, id est, percutio, & amputo, & interficio. Pendo pependi pensum, id est, suspendo: ut pendo surem, uel togam: & significat etiam pondero, aestimo, sustineo. Tendo tetendi tensum, uel tentum, id est, expando, excepta sunt à regula. In di, sum, do, bene uertes, &c. Et horum quinq; geminant principium præteriti, cado, pedo, cado, pendo, tendo: quorum composita non gemināt: ut Incido occidi: à cado. Oppedo oppedi, id est, contrā pedo. Occido occidi, à cado. Appendo appendi, id est, aliquid pendo. Attendo attendi, id est, considero.

Quod do componit, didit atq; ditum dabit usq;.

Dic

Dic tñ abscondit, quod itum, poscit mage ꝑ sum.
Sido præteritum nescit; rudo, strido supinum.

Composita tertiæ coniugationis à do, faciunt didi in præterito, & ditum in supino: ut addo addidi additum, id est, iungo. Abdo abdididi abditum, aufero, uel abscondo. Condo condididi conditum, facio, & congreco, uel tego, sepelio etiam. Credo credididi creditum, quasi cretum do, id est, decretum & firmum do: quod etiam significat committo. Prodo prodididi proditum, manifesto, & dolo trado, uel rem alterius aperio, &c. Dictamen, &c. Abscondo sine geminatione abscondididit: & absconditum melius quàm absconsu[m]. Sido caret præterito proprio, ergo etiam supino: & dicitur præteritum à sedeo capere sedi propter significationis cognationem: & significat descendere, siue ad sedendum, firmandum, manendum, ut ponere propriè est animi. Rudo, rudi. Strido, stridi, nesciunt supinum. Strido, id est, strideo. Rudo, grauitè sono: propriè est asinorum.

Tundo facit tutudi, tunsum, composita tñ tusum.
Scindo, scidi, scissu[m], dat findo, fidi, quoq; fissum.
Et fundo, fudi, fusu[m]. Si, sum, dato ludo,
Diuido cum uado, rado, ceu lædere, trudo,
Et rodo, plaudo, claudio, & cedo geminans ss.

Tundo facit tutudi, geminans principium præteriti: in supino autem tunsum, id est, percutio, pulso, & in uase quippiã comminuo. In compositis ablata n, litera, tusum facit: ut contundo contudidi contusu[m], simul tundo. Extundo, extudidi extusu[m], excutio. Obtundo obtudidi obtusu[m], hebetio, uel nimis uerbis molestio. Retundo retudidi retusu[m], id est, reprimo, &c. Scindo, &c. Scindo scididi scissu[m], & findo fidi fissu[m], perdunt n, tam in præterito, quàm in supino, ubi geminant ss.

g 3 findo

fundo notæ significationis. Et fundo, &c. Fundo fudi fufum non geminat s, sed perdit n, tam in præterito quàm in supino: ut fundo fudi fufum, liquefacio, uel liquidum spargo. Si sum dato, &c. Pauca uerba mutant do, in si, & sum: ut ludo lusi lusum, ludum exerceo, & iocor: & derideo uel decipio cum accusatiuo. Diuido diuisi diuisum, partior. Vado uasi uasum, eo. Rado rasi rasum, id est, cultro uel quauis alia re acuta decerpo: ut rado barbam. Lædo læsi læsum, dolore afficio, aut malum infero. Trudo trusi trusum, manibus pedibus ue impello. Rodo, mordendo comedo, ie ronge: capitur pro detraho. Plaudo, manibus percutio, & gestu lætitiã indico. Claudio clausi clausum, uel mutata au, in u, longum, cludo clusi clusum, id est, operio. Composita semper au, in u, longum uertunt: ut includo, excludo, &c. Cedo cefsi cesum, sine diphthongo, id est, abeo & locum do.

Go uel guo xi, ctumq; facit. Tamen ista supinis N, tollunt, pingo, stringo, cum fringere, ringo. Tango facit tetigi, tactũ. Dat ago egit & actum. Vult frango fregi fractum: pegi pepigiq;, Et panxi pactum pango. Capiet lego, gi, ctum. At xi, ctumq; dabunt intelligo, negligo, dili. Dat pungo pupugi, punxi; punctũ uenit inde.

Verbum in go uel guo desinens, facit xi in præterito, & ctum in supino, præcedente c: ut pergo perrexi perreclum, id est, in re procedo. Affligo affixi affluctum, crucio, uel molesto. Rego rexi reclum, guberno. Tamen ista, &c. Excipiuntur à regula quadam: & primo quæ rectè præteritum formantia in supinis n, perdunt: ut pingo pinxi pictum: id est, formam alicuius rei ductis lineis represento. Stringo strinxi strictum, id est, premo & arcto: significat etiam ensẽ nudo. Fingo finxi fictum,

fictum, id est, formo & simulo. Ringo rinxi rictum: uel deponentaliter ringor, rictus sum uel fui, id est, os torqueo, ut canes faciunt latraturi: & ex ira in rugas os deduco: unde ringi, pro irasci, indignari, allatrare, repulsare, conuitiari, & murmurare ponitur. Secundo, tango tetigi tactum, geminat principium praeteriti, & utrobique perdit n, capitur pro ferio, & percutio, item intelligo. Ago egi actum, id est, facio, duco: ut ago causam: & duco, ut ago uaccas in prata, & c. omnia ferè composita ab ago, mutant a, in i, breue: ut abigo, abegi, abactum, id est, depello: adigo adegidi adactum, id est, ui adduco, uel impello, & c. Item cogo, pro coago, ab ago, facit coegi coactum, id est, compello, & in unum ago. Frango fregi fractum, id est, rumpo, uel destruo, utrobique perdit n. Composita mutant a, in i: ut confringo confrégi confractum, simul frango. Effringo effregi effractum, id est, extra frango, & c. Pango, pepigi, geminato principio praeteriti, id est, paciscor, figo, planto, iungo: habet etiam pegi, & panxi pactum. Ab eo composita plura mutant a, in i: ut compingo compegi compactum, compono, & coniungo. Impingo, impello, & c. Lego legi lectum, uulgatum est. Quaedam composita retinent e: ut perlego, totum lego: relego, & c. Pleraque mutant e, in i, breuem: ut colligo colligi collectum, deligo delegi delectum, eligo, & c. At ista tria habent xi, & ectum, intelligo intellexi intellectum, scio, & cognosco: negligo neglexi neglectum, obliuiscor, & non curo: diligo dilexi dilectum. Dat pungo, & c. Pungo facit pupugi, uel punxi punctum, id est, stinulo, & morsum uel aculeum infigo, & c. Composita omnia habent punxi, praeter repungo, quod significat retaliare.

Dant si, sum, spargo, mergo, tergo & c. Locabis

Per xi, xum figo, frigo & c. carento supinis

Cum dego, satago, sugo, ceu lingit, & angit.

g 4 Vergo

Vergo tenet neutrum, uelut ambigit. Ho, dato xi, ctum.

Meio facit minxi, mictum. ne dicito mingo.

Hec tria uerba spargo, mergo, tergo, faciunt si, sum: ut sparsi sparsum, mersi mersum, tersi tersum. Spargo, id est, late proijcio. Composita mutat a, in e: ut aspergo aspersi aspersum, id est, ad aliquem spargo: sacerdos aspersit me aqua lustrali, id est, ut uul-
 gus dicit, benedicta. Mergo Græcè dicitur baptizo, id est, hu-
 mori immutto. Tergo, tergeo, idem. Locabis, &c. Duo habent xi, xum, figo fixi fixum, acuta re perforo, & firmum fa-
 cio. Frigo frixi frixum, torrere propriè in sartagine, Gallicè, fri-
 re. Carento, &c. Quædam carent, aut saltem rarò habent
 supina: dego degi, sine supino, à de, & ago: ut dego uitam. Sa-
 tago sategi, id est, satis ago, laboro, & sollicitus sum, Sugo suxi
 suctum, humorem ore extraho. Lingo linxi, id est, lambo, &
 aliquid lingua molliter tango. Ango anxii, crucio, suffoco, pre-
 mo uexo. Vergo tenet neutrum, uelut, &c. ver-
 go uersi uersum debuit facere: sed neutrum est in usu, id est, decli-
 no. Ambigo, ex am, & ago, propriè significat circumago, cir-
 cundo, dubito: caret etiam præterito, & supino. Ho dato,
 &c. Duo sunt uerba in ho, & faciunt xi, in præterito, & ctum,
 præcedente c, in supino. Traho traxi tractum, id est, ui ad me ra-
 pio. Vehi uexi uectum, id est, plaustro, uel quadrupede duco.
 Meio facit, &c. In io, per i, consonantem unicum est uer-
 bum, Meio, faciens minxi mictum, id est, urinam facio. ne utaris
 mingo, quamuis olim in usu fuerit, tamen multò elegantius est
 meio, quod sæpius inuenies: mingo uix unquam.

Lo dat ui, colo, consulo, & oculo datur in ultū.

Altū alo, siue alitū; molitū molo; celloq; celsum.

Cello facit ceculi, culsum. pepuli dato pulsum.

Velli,

Velli, uel uulsi dat uulsum, fallo fefelli
 Falsum, sublatum dat tollo sustulit, atq;
 Sallo facit falli, falsum: psallo dato psalli.
 Nulla supina dabūt psallo, uolo, iungito prolē.

Verbum desinens in lo, facit präteritum in uī per diuisas
 syllabas: ut Colo colui, uolo uolui, alo alui, consulo consului, oc-
 culo ocului, cello cellui, cuius composita in usu sunt, antecello
 antecellui, excello excellui, &c. molo molui. Inter hæc colo,
 consulo, & oculo faciunt supinum in ultum, cultum, consultum,
 occultum. Alo dat alitum, uel altum. Molo solum molitum.
 Cello sine diphthongo, celsum facit, & significat id quod cedo,
 cessi cesum. Cello cum e, diphthongo ceculi, culsum facit: &
 significat cædo cecidi cæsum: hinc in usu est percello. Pello,
 pepuli facit, & pulsum. Vello uelli, uel uulsi, uulsum. Fallo
 facit fefelli, falsum. Tollo sustuli, sublatum. Sallo falli, falsum.
 Psallo psalli, sine supino. Caret etiam supino uolo, cum suis:
 ut malo, nolo, &c. Colo, adoro, ueneror, exerceo, habito,
 & diligo. Consulo cum datiuo, id est, consilium do, & prouideo.
 Consulo cum accusatiuo, id est, peto consilium. Occu-
 lo, id est abscondo. Alo, id est, nutrio, & augeo, ubi de incor-
 poreis loquimur: ut, Honos alit artes. Molo, id est, mola tero,
 uel comminuo. Cello sine diphthongo, id est, cedo: iam obso-
 leuit. Composita in usu sunt, excello, præcello, &c. id est, exce-
 do, procedo, supero. Cello cum e, diphthongo, id est, cædo,
 uel frango: extra compositionem iam non utimur. Percello,
 id est, percutio. Procello, id est, euerto: hinc procella procellæ,
 uis uenti cum pluuia, propriè in mari. Pello, eijcio, remoueo,
 & percutio: unde pulso pulsas. Vello, extirpo. Fallo, decipio.
 fallit me, id est, nescio. Tollo, id est, eleuo & sublimo, & ca-
 pio, & aufero: item nutrio. Salo, id est, sale condio, uel consper-
 go. Psallo precedente p, id est, cano, & propriè instrumento

musico: hinc psalmus, psaltes, psalterium.

Mo per uī dat itū. Tremo ponitur absq; supino.

Dant pfi, ptum, demo, promo, cū sumere, como.

Vult emit emi emptū, geminās ss, dat pmo si, sū.

Verbum desinens in mo, facitū per duas syllabas, & itum: ut uomo uomui uomitum, id est, per os eijcio. Fremo fremui fremitum, grauitē, & confusē sono. Gemo genui gemitum, prae angustia in sonum prorumpo. Tremo ponitur, &c. Tremo tremui, caret supino: commoueor, & agitor. Ie tremble Gallicē. Dant pfi, &c. Demo, id est, aufero, dempsi, demptū. Promo prompsi promptum, profero, eloquor, expono. Sumo sumpsi sumptum, multum, & penē nimum mihi tribuo, & accipio. Como compsi comptum, orno, & maximē capillos.

Vult emit, &c. Emo emi emptum, comparo, mercor: ut emo librum. Composita mutant a, in i, breuem: ut redimo, redemi, redemptum, id est, rursum emo, uel libero. Adimo, aufero, &c.

Geminans ss, &c. Premo presfi presum, utrobiq; gemino ss, calco, uel innotor alicui rei cum pondere, & stringo, item uexo, &c. Composita mutant e, in i, breuem: ut supprimo, suppressfi, suppressum, occulto, reprimō, &c.

Ponere cum gigno, per uī, per itumq; locabo.

Dico cano cecini cantum, per uī fit & entum,

Proles. Dat temno pfi, ptū. Vī uertimus in tum:

Præteritis siui, spreui, strauī quocq; creui.

Lini uel liui leui ue, litumq; supinum est.

Verba in no, pauca sunt: nec datur hic regula: sed ponuntur singula: ideo pono & gigno habent uī per duas syllabas & itum: ut pono posui positum. Gigno genui, genitum. Cano cecini cantum. Composita faciunt uī per duas syllabas, et entum: ut præcino præcinui præcentum. Concino concinui concen-

tum

tum, &c. Tenno tempfi temptum. Sino fui situm. Sperno
 sprei spretum. Sterno stravi stratum. Cerno creui cretum.
 Lino lini, liui uel leui, litum, &c. Pono, colloco, constituo, &
 depono: ut pone metum. Gigno, genero: de uiro, & foemi-
 na dicitur. Cano canto, carmine describo, & laudo. Praecino,
 antè cano, Entonner Gallicè. Concino, simul cano, & consen-
 tio. Occino, contrà cano, &c. Temno, & contemno, id est, sper-
 no. Sino, id est, permitto, desino, cesso, termino. Sperno, de-
 spicio. Sterno, proijcio in terram, operio. Cerno, uideo. Lino, ali-
 quid superinduco.

Po, psi, ptumq; facit. Rupí, ruptū, dabo rumpo.
 Donat uī p itū strepo cū crepo, dat coquo xi, ctū.
 Vult linquo liqui lictum, natis dabis apte.

Verbum desinens in po, facit psi, & ptum, præcedente p, ut
 repo repsi reptum: animalium est uentre gradientium: ut sunt
 lumbrici, serpentes, &c. Carpo carpsi carptum, id est, tollo, &
 reprehendo, & capio, &c. Composita mutant a, in e: ut decerpo
 decerpsi decerptum, id est, carpo. Excerpo, eligo, uel ex aliquo
 carpo, exscribo. Rupí, ruptum, &c. At rumpo, dempta m,
 facit rupi ruptum, id est, frango. Donat uī, &c. Strepo
 strepui strepitum, sonum facio. Crepo crepui crepitum, supe-
 rius primæ est coniugationis. Dat coquo, &c. Duo sunt in
 quo, Coquo coxi coctum, id est, esui apto. Linquo liqui lictum:
 quo supino uix utemur in simplici: quia nusquam legi, sed bene
 in natis, id est, compositis: ut relinquo reliqui relictum: Linquo,
 relinquo, idem sunt quod dimitto.

Ro, uī, tumq; dabit. gessi gero uult quocq; gestū.
 Vro, ussi, ac ustum, uerro ri si, dato uersum.
 Curro, cucurrit habet, cursum. dat uī sero natū
 Atq; ertum; dat & euit, itum, sub duplici sensu.

Verbum

Verbum desinens in ro, facit in praterito ui, syllabam, in supi-
no tum: ut tero triui tritum, comminuo, frico, tundo, & consu-
mo. Quero quasiui quasitum, inuestigo, & interrogo. Sero
seui satum per primam uocalem, semino, planto, & genero.
Gefsi gero, &c. Gero gefsi gestum, porto, ago, & rego: ut,
Petrus se bene gerit. Vro usi ustum, id est, ardore, aut frigore,
nonnunquam etiam alia ui ludo, & ardere facio. Verro uerri
uel uerfi uersum, id est, traho, remigo, mundo. Curro cucurri
cursum, satis patet. Dat ui sero, &c. Composita non receden-
tia à significatione uerbi sero, faciunt cui, penultima longa.
Quando uerò non significant seminare uel plantare, habent rui,
& ertum: ut dissero disserui disertum, id est, enarro uel declaro:
sic sero olim habuit serui sertum.

So, ui, tumq; facit. Si, sumq; facefso, capefso,

Cum uiso. Pinfo dat pinfoit, indeq; pifsum.

Verbum finitum in so, facit suui, & situm: ut lacefso lacefsui
lacefsitum, id est, uexo, & incito, aut prouoco. Arcefso arcesfi-
ui arcesfitum, id est, accuso. Accerfso accersui accersitum; id est,
eo ad uocandum, uel uoco, & c. Si, sumq; &c. Tria uerba
in so, faciunt si, sum. Facefso facefsi facefsum, id est, facio, uel eo
ad faciendum, & discedo. Capefso capefsi capefsum, id est, ca-
pio, uel ad capiendum eo. Vifo uifi uifsum, id est, eo ad uiden-
dum. Pinfo, &c. Pinfo facit pinfoit pifsum, id est, tundo: &
panem facio, pro eodem est pinfo pinfoas, per primam.

Xi, xum dant plecto, cum flecto, neftere, pecto,

Hæcq; xui, duo dant. Iui, peto donat & itum.

Verba in to, pauca sunt: ideo non datur regula generalis.
Singula enumerantur. Et primo, Plecto plexi plexum, id est,
percutio, uel punio. Flecto flexi flexum, id est, inclino, uoluo,
duco, curuo, moueo. Nefto nexi, uel nexui nexum, id est, ligo.
Pecto pexi uel pexui pexum, capillos orno. Iui, peto, &c.

Peto,

Peto petiui petitur, id est, cupio, oro, quaero, adeo, &c.

Mitto facit misi, missum ss, geminando supino.

Sq̄ meto geminās sinit, & sum; uertoq̄ uerti,

Et uersum; Sterto dat stertuit, absq̄ supino.

Mitto dat misi, missum gemino ss, in supino, id est, ad aliquem do. Meto messui messum gemino utrobique ss, id est, segetem uel herban seco, uel amputo. Verto facit uerti uersum, uerto & uoluo. Sterto stertui sine supino, dormio, & sonum altum dormiendo emitto.

Neutrum sisto nihil dabit, actiuum stitit edet,

Deinde statum format; nobis est Gellius autor.

Sisto neutri generis, id est, sto, caret proprio praeterito atque supino: potest tamen utrunq; sumere à sto: ut sisto steti statum. Et composita à sisto capient utrunq; de compositis à sto: ut consisto constiti constitū. Sic resisto, obsisto, assisto, desisto, &c. que eandem significationem habēt cum à sto cōpositis. Sisto actiuum habet stiti in praeterito, & statum in supino, ex sententia Gellij: & significat stare facio: ut, siste lachrymas, id est, noli flere. Et praesento. In euāgelio, ut siserent eū domino, id est, praesentaret.

Dat uiuo xi, ctum. Soluo ui format & utum;

Vt uoluo. Calui caluo facit absq; supino.

Quatuor sunt uerba in uo, syllabam desinentia, quorum uiuo facit uixi uictum, id est, uitam ago. Soluo solui solutum: quod ligatum erat, non ligatum facio, & enodo, & debitum reddo: capitur etiam pro abnauiigo. Voluo uolui uolutum, id est, uerto. Caluo calui, absq; supino, id est, decipio.

Nexo, xui, xum uult. Texo, xuit, indeq; textū.

In xo, tertia uerba duo sunt: Nexo nexui nexum, id est, necto. Texo texui textum, id est, telam struo: ponitur pro componere, facere, scribere, & huiusmodi.

Quarta

QUARTA CONIUGATIO.

IVi, quarta facit, ui, semper uertitur in tum.

Verbum quarta coniugationis facit in præterito iui, & in supino itum: ut eo iui itum: queo quii quitum: audio audiui auditum, &c. Eo, id est, uado. Queo, id est, possum. Audio, auribus percipio.

Singultit uult singultum. Sepelire sepultum.

Væneo dat uænum. Veni uentum uenio uult.

Excipiuntur à regula quædam. Primo tria secundum regulam facientia præteritum, & contra regulam supinum: ut singultio singultiui singultum, grauitus tussio, & singultum emitto, ut faciunt fessi, & infrigidati. Sepelio sepeliui sepultum, id est, defunctum cõdo humi. Væneo ueniui uenum, id est, uendo: quasi uænum eo. At uenio ueni facit, & uentum, notæ significantiæ.

Pone amicit per ui per ciũ. Dat uincio xi, ctum.

Sancio iungatur, quot & iui, format, & itum.

Amicio facit amicui, & amictum, uestio. Vinco uinxi uinctum, ligo. Sancio sanxi sanctum, uel sanciuu sancitum, id est, firmo: & propriè per hostiæ immolationem.

Haurit si, stum, dat. psi, ptum dat sepio, saltum

Et salui salio, proles formatur in ultum.

Dat psi, psum, cambit: legi hæc quãdoq; per iui.

Haurio hausi haustum, id est, humorem excipio, extraho. Sepio sepsi septum, id est, obstruo, & circundo. Salio salui saltum: habet etiam saliuu, ut audiui: non tamen salitum. Saulter Gallicè. Composita mutant a in i, breuem: ut insilio insilui insultum, in aliquid salio: profilio, exilio, &c. faciunt semper supinum in ultum. Cambio campsi campsum, uel cambiui cambitum, id est, muto pecuniam.

Sentio si, sum uult, ut raucio. Fulcio si, tum,

Et

Et *farfit*, *farfit*. Per *uī* mutatur & *ertum*,
A' pario *natum*, *ri* *comperit* & *reperit* *uult*.

Sensio *sensi* *sensum*, aliquo *sensu* *percipio* : ponitur pro *intel-*
ligo. *Raucio* *rausi* *rausum*, id est, *raucus* *sum*. *Fulcio* *fulsi* *fultum*,
sustineo, *munio*, *fortifico*. *Sarcio* *sarfi* *sartum*, id est, *integrum* *fā-*
cio, *instauro*. *Farcio* *farfi* *farmum*, *saturo* *impleo*, *sagino*, *pingue*
fācio *Composita* *mutant* *a*, in *e*, ut *confercio*, *refercio*, & c. *Per*
uī, & c. *Composita* à *pario* *quæ* *mutauerunt* *a*, in *e*, *breuem*, *fā-*
ciunt in *præterito* *uī* *per* *duas* *syllabas*, & in *supino* *ertum* : ut
aperio *aperui* *apertum*, *resero* : *operio* *operui* *opertum*, *te-*
go. At *duo* *habent* *ri*, & *ertum*. *Comperio* *comperi* *compertum*,
inuenio. *Reperio* *reperi* *repertum*, *casu* *inuenio*.

Aio *præterito* *caret*, & *meditantia* *uerba*.

Parturio, *esurio* *cum* *nupturio* *uolo* *tollī*.

Aio *præterito* *caret*: & *est* *quarta*, *quia* *imperatiuus* *est* *ai*, *id*
est, *dico*. *Verba* *meditantiæ* *formæ* *carent* *præterito*, & *proinde*
supino: ut *dicturio*, id est, *cupio* *dicere*. *Parturio* *tamen* *parturiui*
facit: *esurio* *esuriui*, *nupturio*q; *nupturiui*.

DEPONENTIVM PRAE

TERITA ET SUPINA.

EX or, *finitis* *actiuam* *figito* *uocem*:
 Ut *potior* *potio*: *formabitur* *inde* *supinum*.

Verbum *deponens*, *ac* *etiam* *commune* *facit* *supinum* *ex* *facto*
uerbo *actiuo* in *o*, *per* *remotionem* *literæ* *r*, ut *potior*, *deme* *r*,
fit *potio* *potis* *potire* : *hoc* *haberet* *potiui* *potitum*: *ergo* *potior*
in *supino* *habet* *potitū*: *deinde* *ex* *participio* *præteriti* *temporis*
cum *uerbis* *sum* *es* *sui*, *facimus* *præteritū* *potitus* *sum* *uel* *sui* : *si-*
gnificat *obtineo*. *Sic* *considerabis* in *letor*, *uereor*, *irascor*, *op-*
perior, *quæ* *regulariter* *faciūt* *latatum*, *ueritū*, *iratum*, *oppertum*:
 quia

quia actiua forent lato letas, uereo ueres, irasco irascis, opperio opperis. Sic in penè innumeris alijs, &c. Lator, gaudeo. Vereor, timeo. Irascor, habeo iram. Opperior, expecto, &c.

Nil formāt uescor, liquor, medeor, reminiscor.

Supinis & proinde præteritis carēt, uescor, id est, cibo utor, & pascor. Liquor, id est, liqueo. Medeor, id est, do medelam. Reminiscor, recordor. Id autem semper notandum est diligenter, quoties dictio caret præterito aut supino, caret etiam omnibus quæ inde fierent, ut participijs præteriti & futuri in rus, uerbalibus in io, &c. Ideo timeor & metuor præteritis carent, quia timeo, metuo carent supinis. Nam præteritum uerbi in or, fit ex participio præteriti temporis & uerbo sum. Participium autem ex supino. Ergo si desit supinum, desunt reliqua: ubi uerò quid deest, solet per synonyma suppleri: ut medeor, medicatus sum: uescor, pastus sum uel fui.

**Non seruant normā tutus, tuitus, ratus, aptus,
Et fassus, fructus, fruitusq;, profectus, & ultus.
Atq; sequutus, & experrectus; iuge loquutus,
Nisus uel nixus, gressus, uelut orsus, & usus,
Oblitus, questus, commentus, iunge misertus,
Et fessus, mensus, lapsus, nactus, quoq; pactus.
Mortuus, ac ortus: sed donat iturus utrunq;.**

Formant supina, proinde præterita, contra regulam uerba quorum participia præteriti temporis in litera posuimus. Tuor secundæ, tutum, id est, defendo, uideo. Supinum est etiam tuitum. Tuor tueris, infinitiuo tui: sed non est in usu, nisi in compositis contui, intui, & supinum est etiam tutum, uel tuitum, id est, aspicio. Reor, ratus sum, secundæ est, id est, arbitror, uel puto. Apiscor, aptus sum, uetus uerbum, & penè obsoletum, id est, acquiro, & assequor. Composita indipiscor, indeptus

deplus sum, & adipiscor adeptus sum, in usu habetur: & significat acquirere & assequi. Fateor secunda est, fassus sum uel fui, concedo me dixisse, uel fecisse. Composita mutant a, in i, ut confiteor, diffiteor, id est, nego, profiteor, & c. Fruor fruoris, tertia, fructum uel fruitum: hinc fructus est, illinc fruiturus, id est, delector. Proficiscor proficisceris, profectus sum, id est, eo. Visciscor, ultus sum, id est, uindico. Sequor sequutus sum, notum est. Expergiscor, experrectus sum, id est, euigilo. Loquor loqueris, loquutus sum, id est, dico. Nitor, nisus sum, uel nixus sum, id est, conor, & agere laboro. Gradior, gressus sum, id est, eo. Composita mutant a, in e, ut Aggredior, id est, adeo. Egredior, id est, exeo, & c. Ordior, orsus sum, id est, incipio: Ordior telam, pro telam texo, facit orditus sum. Vtor, usus sum uel fui, id est, usum rei habeo. Obluiscor, oblitus sum, id est, e memoria aliquid euolare sino. Queror, questus sum, id est, lamentor. Commiscor, commentus sum, id est, excogito. Misereor, misertus sum, misericordiam habeo. Fatiscor, fessus sum, uix est in usu: hinc defatiscor defessus sum, pro eodem a, in e, uerso. Metior quarta, mensus sum, mensuro, pondero, considero, aestimo. Labor, lapsus sum, cado. Nanciscor, nactus sum, id est, acquiror. Paciscor, pactus sum, facio pactum, & promitto. Morior participium facit mortuus sum praeteriti, & moriturus futuri: tanquam supinum fuerit moritum: est autem mori e uita decedere, & tertia coniugationis est. Orior infinitiuum oriri per quartam habet: reliqua per tertia saepius, licet oriris non male dixeris: & significat nascor, surgo, incipio. Participium praeteriti temporis ortus orta ortum. Futuri uero oriturus oritura oriturum, tanquam a supino oritum fit.

h

DE

um. Ens in usu doctorum non est, quamuis à philosophis receptum sit. Potens nomen est: participia uerò præsens, absens. Nihil tale à reliquis compositis est: quia non dicimus prodes, obès, &c. Assum ades adest, assumus adestis assunt, aderam, affui, affueram, adero. Imperatiuo adsis uel ades, &c. Sic prosum, prodes, &c. Possum potes potest, possumus potestis possunt.

Comicum est siem sies fiet, sient, pro sim sis sit, sint. Præsum præes, id est, præfectus sum, ueluti præsum urbi. Supersum, id est, resto. Intersum interes interfui, id est, inter aliquos sum, uel præsens sum. Obsum obes, id est, noceo. Prosum utilitatè affero. Desum, deficio. Absum & adsum sunt contraria. Adsum, etiam aduenio: ut, Huc ades ô Melibœe. Fio, id est, efficior, irregulariter fierem, pro ferem facit: & fieri, pro firi. Præteritum est factus sum uel fui. Præsens imperatiui capit à futuro optatiui fias fiat, fiamus fiatis fiant: quia si non dicitur, nec fite, nec fitote. Fiens & fiendus, barbara sunt, in reliquis per quartam coniugationè coniugatur. Volo, ex exercitamentis notum est. Volo.

Imperatiuo caret, quia uoluntas libera est. Supino gerûdijsq; caret etiã. Composita similiter eunt: ut peruolo peruis peruult, &c. id est, ualde uolo. Malo mauis mauult, malumus mauultis Malo. malunt, malebam, malui, malueram, malam males, &c. Imperatiuo caret. Optatiuo malle, maluissim, malim. Coniunctiuo malim, malle, maluerim, maluissim, maluero. Infinitiuo malle, maluisse. cæteris caret. Et significat magis uolo. Nolo simili- Nolo. liter coniugatur, excepto imperatiuo. Nolo nonuis, nonuult, nonumus nonuultis nolunt, nolui, nolueram, nolam, noles. Imperatiuo, tempore præsentis ad secundam personam tantum, noli. & pluraliter nolite. Futuro, ad secundam personam, nolito. & pluraliter nolitote. Optatiuo, nollem, noluissem, nolim. Subiunctiuo, cum nolim, nollem, nolueram, nolucro. Infinitiuo, nolle, noluisse: & significat non uolo. Eo & queo per quartam con- Eo. iugantur: & nihil irregulariter habent, nisi ibam & quibam, Queo.

- ibo, quibo: & in quibusdam temporibus aut personis secundam uocalem pro tertia, ut eo is it: & pluraliter imus itis eunt. Ibam, iui, iueram, eam, ies, &c. sed melius ibo. Imperatiuo eat, eamus, eunto, euntote. cetera rectè. Optatiuo futuro eam, eas, &c. Subiuncti uo, tempore praesenti, cum eam, &c. cetera rectè. Gerundia eundi eundo eundem. Sic queo coniugabitur omnino. Cuius gerundia non inueni: nec à uaneo participia.
- Sultis.** Sultis, comicum est, pro si uultis: & sis, pro si uis: sodes, pro si audes, quibus comici & alij interdum utuntur, ad uitandam arrogantiam: quia superbum foret maioribus imperare: ideo addunt, Sis, sultis, sodes, pro si uis, si audes, si uultis, si placet: ut
- Sis.** uide sis, cauesis, apagesis, cape sis. Dic sodes, &c. Sic coniugatur: Indicatiuo modo tempore praesenti ad secundam personam singularem sodes. ceteris caret. sic secunda persona praesentis
- Edo.** indicatiui, sis. & pluraliter sultis. ceteris caret. Edo, es, est, & pluraliter edimus editis edunt. Edebam, edi, ederam, edam. Imperatiuo es uel ede edat: pluraliter edamus, edite uel este, edant. Futuro esto uel edito: pluraliter edamus, estote uel editote, edunto uel eduntote. Optatiuo, essem, edissem, edam. Subiunctiuo, cum edam, essem, ederim, edissem, edero. Infinitiuo, esse, edisse, esurum esse. Gerundia, edendi, edendo, edendum. Supina esum esu, uel estum estu. Passiuum regulare est, nisi quòd
- Estur.** estur pro editur etiam dicitur. Composita eunt similiter: ut Comedo comes comest, comedi. Exedo exes exest, &c. Veteres, hoc est, qui longo tempore ante Ciceronem fuerunt, edo edis edit, &c. omnino regulariter coniugabant. Ac melius dicemus, edo es est, &c. & comes comest, quàm comedis comedit, &c.
- Ausim.** Ausim. Indicatiuo uel optatiuo futuri temporis ausim ausis ausit. & pluraliter ausint. ceteris caret. id est, audebo uel utinam audeam. Quoeso. Indicatiuo, tempore praesenti ad primam personam, quaeso, & pluraliter quaesumus: irregulariter u, pro i, per eandem personam, id est, rogo rogamus. cetera exoleuerunt.

leuerunt. Forem. Optatiuo modo, tempore praesenti, & praesentis Forem. terito imperfecto: & Subiunctiuo modo tempore praeterito imperfecto, utinam uel cum forem fores foret. & pluraliter forent, id est, essem esses esset, & essent. Infinitiuo modo tempore praesenti, fore, id est, futurum esse: & ita differt ab esse contra indictos. ceteris caret. Composita eunt eodem modo: ut Afforem, id est, adessem. Proforem, prodessem. sic reliqua per composita a sum declarantur. Confore, simul fore. Defore, defuturum esse. Profore, prodesse, &c. Faxo, Indicatiui modi est futuri temporis pro faciam. Coniugatur autem sic: Faxo faxis faxit. & pluraliter faxunt. Dicimus etiam, Faxim faxis faxit. & pluraliter faximus faxitis faxint: pro faciam facias, &c. uel fecerim feceris, &c. & est faxim, optatiui modi futuri temporis & praesentis subiunctiuui. Lubens faxim, id est, faciam. Cedo. Cedo. Imperatiuo modo tempore praesenti ad secundam personam, cedo, id est, dic uel da. & pluraliter ad eandem personam, cedite, id est, dicite, uel date: ceteris caret. Ambest tertia persona Ambest. praesentis indicatiui, pro circum est, sola est. Inquo uel inquam, id est, dico. Indicatiuo modo tempore praesenti, Inquis inquis inquit. & pluraliter inquiunt. Praeterito perfecto, inquisti inquit. Futuro, inquires inquiet. Imperatiuo modo tempore praesenti ad secundam & tertiam personam, inque inquit. Futuro optatiui, inquit. Haec in usu sunt: reliqua olim lecta, inquitimus inquitis, inquam, inquite, inquirem, &c. Inquiens, &c. iam penè omnino exoleuerunt. Infit tertia persona praesentis, & Infit. praeteriti perfecti indicatiui, tantum est in usu, id est, dicere incipit. Aue. Imperatiuo modo ad secundam undique personam, Aue. aue. & plural. a. uete. Futuro aueto. & pluraliter auetote. Infinitiuo modo tempore praesenti, auere. Sic coniugatur salue: utrunq; Salue. est salutantis uerbum: ut, Aue Maria: Salue regina. Vale, id est, Vale. sanus sis, integrum est: quia ualeo nihil aliud est quam sanus sum. Apage. Imperatiuo modo tempore praesenti ad secundam

h 3 perso

- personam singulariter apage. & pluraliter apagete, id est, ab hinc remoue: ab apo, id est, ab, & Græco uerbo ago, id est, du
- Apagesis.** co. Apagesis, id est, apage si uis. apage te à me, id est, rece-
Euge. de, abduc te à me. Euge. Imperatiuo modo tempore præsen-
 ti ad secundam personam singulariter euge. cæteris caret, id est,
Aio. bene age, & cōfortare. Aio, id est, dico. Indicatiuo modo tem-
 pore præsentis, aio ais ait. & pluraliter aiunt. Præterito aiebam,
 & c. integrum est, Præterito perfecto aisti. & plural. aistis. Im-
 peratiuo modo tempore præsentis ad secundam personam, Fu-
 turo optatiui & præsentis subiunctiui, aias aiat. & pluraliter
 aianus aiant. Participium est aiens, cætera non sunt in usu.
- Ouat.** Ouat, id est, letatur, & gaudium uociferando aut canendo
 demonstrat. Phocas solum ponit hanc tertiam personam. Par-
Amabo. ticipium est ouans. reliqua parum sunt in usu. Amabo, in-
 tegrum est: quia coniugatur amo amas: nec est proprie in-
 teriectionis, licet interiectionis uel aduerbij officio fungatur blan-
Explicit. diendi: regit enim accusatiuum post se: ut amabo te, cura rem
 meam. Explicit & expliciunt censentur à doctis barbara. La-
 tini dicunt liber est explicitus, aut finitur. Addunt eclipticis lu-
 cescit, diescit, ningit, pluit: quia solas tertias personas in usu ha-
 bent: & impersonalia: quia carent futuro imperatiui, gerundijs,
 & participijs.

Dor, furo, for, der, fer, uix unquã suscipit usus.

Primæ personæ dor, furo, for, der, fer, à fari, non sunt in
 usu. id de simplicibus intellige: quia pessundor, affor, bene di-
 cimus.

Dic, duc, fac, fer, ais, fice non sic dicitur aptè.

Per apocopen dicimus dic, duc, fac, fer, pro dice, duce, face,
 & c. Sic prædic, adduc, benefac, perfer, & c. Composita autem
 à facio, ubi a, in i, uertitur, non patiuntur apocopen: quia per-
 fice, infice dicimus, & non perfic, infic, & c. Quid sit apocope,
 patet

patet per hunc uersiculum:

Auferet apocope finem, quem dat paragoge.

Syncopa diminuit de ui formata frequenter,
Ni disyllaba sint. Tamen inuenies bene nosti.
Et scisti, flasti, flesti, sic plura notabis.

Syncopa prateritis in ui syllabam desinentibus, & inde formatis saepe contingit: ut petij, pro petiui: formasti, pro formaui: sti, &c. Ni disyllaba, &c. Disyllaba rarius syncopantur: quia nosti, pro mouisti: isti, pro iuisti: tristi, pro triuisti, uix usquam inuenies, praesertim extra compositionem: quia commoisti, redisti, pro redijsti, intristi, & plura aliquando leges: ut frequenter nosti, scisti, flasti, flesti, &c.

Præteritum signant & præsens, præteritiua
Sub uoce, hæc, odi, cœpi, noui, meminiq̃,
Et pepigi, memini tote atq̃ memento reponit.

Hæc uerba odi, cœpi, noui, memini, pepigi, sub uoce præteritiua significant præsens, & præteritum tam imperfectum, quam perfectum. Odi, id est, odio habeo, habebam, aut habui. Cœpi, incipio, incipiebam uel incepi. Noui, nosco, noscebam, aut noui: sic dices de reliquis. Hæc uerba solum habent tempora à præterito perfecto indicatiui formata: ut odi, odebam, odissem, oderim, odissem, odero, odisse: sic reliqua. Memini, id est, recordor, uel recordatus sum, facit participium meminens, raro lectum. Et ultra alia habet in futuro imperatiui memento tu, mementote uos. Pepigi, id est, paciscor, uel pactus sum.

Sunt neutropassiuua solet, fit, fidit, & audet.

Mœreo, cū gaudet, passiuum præteritū dant:

Asi utrunq̃ uolunt titubo, placeo, pateoq̃:

h + Suesco

Suesco caret, iuro, prandet, nubit, miseretq̄,
 Cœno, piget, tædet, pudet & licet, addito potō,
 Et libet, & mereor, pro quo mereo quoq̄ legi.

Verbum neutropassiuum est, quod desinens in o, facit præteritum ac si desineret in or, ut Soleo, solitus sum. Fio, factus sum. Fido, fisis sum. Audeo, ausus sum. Mæreo, mæstus sum. Gaudeo, gauisus sum. Soleo, id est, de consuetudine habeo. Fio quartæ, passiuum est actiui facio. Fido, id est, fiduciam, & spem habeo. Audeo, id est, sum audax. Mæreo, mæstus sum per æ, diphthongum, aut per æ, id est, lugeo, & tristior. Gaudeo, lator. Ast utrunq̄, &c. Quædam retinent utrunque præteritum actiue uocis, & passiue uocis: ut Titubo titubauit, uel titubatus sum. Placeo placui, & placitus sum. Patteo patui, & passus sum. Suesco sueni, & suctus sum. Careo carui, & cassus sum. Iuro iurauit, & iuratus sum. Prandeo prandi, & pransus sum. Nubo nupsi, & nupta sum. Miseret miseruit, & misertum est. Cœno cœnauit, & cœnatus sum. Piget piguit, & pigitum est. Tædet tædui, & pertæsum est: quia tæsum non est in usu. Pudet puduit, & puditum est. Licet licuit, & licitum est. Poto potaui, & potus sum. Libet libuit, & libitum est. Mereor merui, & meritus sum: dicitur pro eodem aliquando, mereo. Titubo, id est, lingua uel pedibus uacillo, nec insistere queo. Iuro, iuramentum facio, aut præsto. Miseret impersonale, significat ex alicuius miseria, corde anxium esse. Piget, dolere & mæstum esse: & propriè poenitentia est. Tædet, tædio esse: Pudet dedecori. Licet uerò, fas esse. Libet, placet. Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum accipere bonum, aut malum.

Passiue signant sub o, uapulo, uaneo, fio,
 Exulo, cum nubo, liceo quibus addimus aptè.

Verbum neutrupassiuum est, quod in o, desinens passiue
 si gnifi

significat: ut sex hic posita. Vapulo, id est, percutior. Veneo, id est, uendor. Fio, id est, efficior. Desio, id est, deficio. Exulo, exul fio: & à patria expellor. Nubo, id est, uiro trador: de mulieribus tantum dicitur. Liceo, aestimor.

ABUNDANTIA, ET PRIMO VERBA COMMVNIA.

Hæc & plura leges communia, largior, hortor, Osculor, expior, stipulor, moror, hospitor, atq; Criminator, amplector, ueneror, cū dignor, adulator, Obliuiscor; eis interpretor addito solor.

Verbum abundans est, quod sub una uoce actiue, & passiue significat, ut uerbum commune: ueluti largior, hortor, &c. Aut quum idem est diuersarum coniugationum: ut lauo lauas, uel lauo lauis. Aut cum reliqua in præteritis supinis uelue concidunt: ut mulceo, & mulgeo mulsi mulsum. Aut quum idem multiplex præteritum aut supinum habet: ut sapio sapui uel sapiui. Horum multa ex dictis patent satis: ut arcto arctas, arctio arctis: albo albas, albo albes: dico dicas, consecro: dico dicis, loquor, &c. Verbum commune est, quod in or, desinens actiue significat: ut Largior largiris, id est, tribuo, aut tribuor. Hortor hortaris, id est, admoneo, incito. Osculor oscularis, id est, osculum do, uel accipio. Experior experiris, id est, tento, uel tentor. Stipulor stipularis, rogo, uel rogor in obligatione contrahenda. Moror moraris, in mora teneo, uel teneor, expecto, uel expector. Hospitor hospitaris: suscipio, uel suscipior hospitio. Criminator criminarius, accuso, uel accusor. Amplector amplecteris, circundo, aut circundor, & accipio, uel accipior. Veneror, honoro, uel honoror. Dignor, dignum iudico, uel iudicor. Adulator, commune est: est autem adulari inferuire, & captare, ut

h s fauorem

fauorem emereamur uel uoce uel gestu: dicimus ergo, ego adula-
lor tibi: & tu adularis à me. Obluiscor raro passiuè capitur.
Interpretor, declaro, aut declaror. Solor & consolor, id est, con-
solationem do, & accipio, &c.

DE VERBO

RVM FORMIS, LIB. VII.

Ræcipuas uerbi formas cognosce
quaternas.

Formæ uerborum principales sunt quatuor,
Perfecta, ut lego. Meditatiua, ut lecturio. Fre-
quentatiua, ut lectito. Inchoatiua, ut seruesco,
calesco.

De Frequentatiuis seu Iteratiuis.

Sic iteratiuum formes, ito fiat ab atum.

V, per o, mutabunt bene cætera uerba supini.

Si fuit or, manet or. Sûnt cûcta frequëntia primæ.

Prætereunt legē nato, querito, fundito, scitor,

Siscitor, atq; agito, sector, loquitor, pauitorq;.

Perscrutando libros doctorum, plura notabis.

Frequentatiuum uel iteratiuum uerbum, est quod assiduam
uel potius frequentem in agendo uim habet, & frequenter agē-
do iterat affectum: ut salto saltas, clamito clamitas. Formatur au-
tem dupliciter. Primo, à uerbis primæ coniugationis habentibus
in supinis atum, penultima longa, mutando a, longum in i,
breue, & u, uel um, in o: ut imperatum imperatu, imperito
imperitas: clamatum clamatu, clamito clamitas: uolatum uolatu,
uolito uolitas, &c. Reliqua frequentatiua formantur à supino

mutari

mutando um, uel u, in o: ut *cursum* uel *cursu*, *curso* *curfas*, *sal-*
tum *salu*, *salto* *saltas*, *dormitum* *dormitu*, *dormito* *dormitas*.
Tueor *tutum* *tutu*, *tutor* *tutaris*: quia ex uerbis in or, fiunt fre-
 quentatiua in or: ueluti *minor*, *minatum* *minatu*, *minitor* *mini-*
taris. Frequentatiua uerba omnia per primam coniugationem
 inclinantur. Prætereunt, &c. Formantur contra regulam
 quedam, no, nas, natum natu, nato natus: *quero* *queris*, *quæsi-*
tum, *tu*, *quarito*, *tas*, id est, *instanter* *quæro*: *fundo*, *fusum*, *fun-*
dito, *as*, id est, *sepe* *fundo*: *scio*, *scitum*, *scitor*, *aris*, id est, *inter-*
rogo uel *inuestigò*, *quæ* *occulta* *magis*, ac *secretiora* sunt. *Sci-*
scor *facit* *sciscitor*, *aris*, id est, *scitor*, & est *magis* in usu quàm
scitor. *Ago* *actum*, *agito*, *as*. *A* *sequor*, *sector*, *aris*, *pro* *secutor*,
 id est, *continue* *sequor*. *Loquor*, *loquitor*, *aris*. *Paueo*, *es*, *pau-*
to, *tas*, *ualde* *paueo*, &c. Si quis *doctissimorum* *scripta* *perscru-*
tetur, *plura* *notabit*, nam *pasco*, *pascito* *facit*, *pro* *pasto* *pastas*,
nosco, *noscito*, &c.

De Inceptiuis seu Inchoatiuis.

Præsentis primitiui modi, coniunge secundæ

Personæ, si uis uerba inceptiua creare.

Sic *ferues*, *feruesco* *facit*. Sed tollitur *hisco*.

Verbum inchoatiuæ uel inceptiua formæ est, quod cõtinuum
 incrementum passionis innatæ significat. Et propriè tantum à
 neutris secundæ coniugationis fit, addendo secundæ personæ
 præsentis indicatiui, singularis numeri, syllabam *co*: ut *Tepeo*
tepes, *tepesco*, id est, *in* *horas* *magis* *tepesio*. *Calesco*, id est, *sio*
calidus, sic *egresco*, *albesco*, *fruesco*, *ardesco*, *maresco*, &c.
 Quorundam primitiua in usu non sunt: ut *ignesco*, *sanesco*, *her-*
besco, *liquesco*, *iuuenesco*, *senesco*, &c. Hæc omnia licet rectè
 augmentatiua dicantur, tamen non ineptè appellantur inchoa-
 tiua: nam qui *calescit*, incipit aliquid *caloris* *acquirere*: licet non
 penitus incipiat iam primum *calere*. Ita declarato in reliquis.

Quæ

Quæ similiter in sco, desinentia formantur tam ab alijs uerbis, quam à neutris secundæ, non propriè dicenda sunt inchoatiua, sed inchoatiuis formatione similia: uulgò tamen etiam inchoatiua dicuntur: ut Præsensisco, id est, præsentio. Concupisco, id est, cupio. Pertimesco, id est, pertimeo. Edormisco, id est, edormio. Labasco, cado & deficio. Hæc in sco, omnia sunt tertiæ coniugationis, nec præterita aut supina habent, nisi à primitiuis. Sed, &c. Vnum formatur irregulariter, hisco, ab his hias: quia regula postulat hiasco. Et est hiscere propriè oscitare, item os ad loquendum aperire.

De Meditatiuis, quæ & desideratiua dicuntur.

In meditatiuis quod in u, fit, iunge supino,
V, semper breuians, rio: sic dabit esurit esu.

Meditatiuum uerbum, quod cum primitiuo significat cupio: ut esurio, esse cupio, etiam significat famem patior. Formatur meditatiuū à supino postremo correpta u, & addita rio: ut partu, parturio, id est, cupio, aut conor parere. Valla mauult hæc, quæ meditatiua uulgò dicuntur, dici desideratiua: quia desiderium, non meditationem notant: nō ineptè tamen meditatiua appellantur, quia maxime solemus meditari, quæ uehementer desideramus.

FINIS PRIMÆ PARTIS
GRAMMATICÆ
DE SPARTIÆ
RIANÆ.

SYNTAXIS

GRAMMATICAE DEFINITIO.

GRAMMATICA quid est? Ars rectè scribendi, rectèq; loquèdi, poëtarum enarrationem cõtinentis: omnium scientiarũ fons uberri- mus. Est ne Grãmatici etiam exponere historicos & oratores? Quid ni? Cur igitur in definitione, poëtarum solũ meministi? Quia poëta uerus, quodãmodo omnis scriptor est, uti homo, omnis creatura, & anima teste Aristotele omnia, quia omniũ imagines in se recipit: ita diuinus poëta omnes scriptores præstat: quod de Vergilio in cõfesso est. Itaq; per poëtarũ enarrationẽ, facillè intellexeris etiã reliquorũ. Grammatica unde dicitur? A Græco nomine *gramma*: genitiuo τὸ γράμμα, grãmatis uel grãmmatos, id est, litera: & declinatur hæc grãmmatica, grãmatica: uel grãmaticæ, grãmatices. Latine dicitur literaria literatura, & multitudinis numero literæ, literarum: quo nomine interim scientiã intelligimus quamlibet. Literæ, etiã epistola est. Quare grãmatica nomen habet à literis? Quia à literis incipit, è quibus docet syllabas efficere, & hinc dictiones, rursusq; orationes, quorũ omniũ uim, ut rectè loquamur, & scribamus, pulchrè enucleat. Infantem grãmaticen, id est, prauã & rudẽ literatoriam aut literationẽ, aut grãmmatiscen dicimus.

GRAMMATICAE DIVISIO.

Grammatica quotuplex est? Duplex. Methodica, & Historica. Quid est Methodica? Quæ rectè loquèdi & scribèdi præcepta cõtinet. Vnde dicitur Methodica? A Methodus, id est, uia: quia uiam rationis præstat. Quid est Historica? Est poëtis enarrandi scientia. Vnde dicitur? Ab historeo, id est, enarro. i. r. p. 6.

METHO

METHODICAE DIVISIO.

Quot sunt partes Grammaticae methodicae? Quatuor. Orthographia, Etymologia, Syntaxis, Proscedia. Prima, litera: Secunda, dictio: Tertia, oratio: Quarta debetur syllaba. Orthographia quid est? Recte scribendi peritia: ut Chrysostomus cum
 ἡ χρυσοῦς, ἢ. ch, aspirato, ἔ γ, Graeco, à chryson, id est, aurum. Vnde dicitur
 ὁ ὀρθοῦς, ἢ. tur orthographia? Ab orthos, id est, reclus: ἔ grapho, id est, scribo: inde orthographia, id est, recta scriptura. Etymologia
 ἡράφω. quid est? Scientia ostendens uerā dictionum originem, cum reliquis
 ὁ, ἢ ἔτυμον. etymos, id est, uerus: ἔ logos, sermo, uerbum, ratio, quasi ueriloquium. Syntaxis quid est? Pars grammaticae, qua congruam orationem ab incongrua discernimus. Vnde dicitur? Ἄ
 ὁ λόγος. syn, id est, con, ἔ tatto, id est, ordino, ἔ taxis, id est, ordinatio, hinc syntaxis coordinatio, siue constructio. Quid est constructio?
 ὁρῶ. Debita dictionum in oratione ordinatio. Quid est congruitas?
 τὰ τῶ. Oratio secundum grammaticae regulam facta: ut amo Deum. Quotuplex est congruitas? Triplex. Quomodo? Voce tantum, significatione tantum: ἔ uoce cum significatione uel sensu. De prima: ut populus cantat. De secunda: ut populus cantant. De tertia: ut Petrus ambulat. Quomodo differunt grammaticè loqui, ἔ Latine loqui? Grammaticè loqui siue cōgruè, est artem ita custodire, ut nullum admittatur uitium. Latine loqui, est ubi elocutione lucefcit oratio, ἔ eleganter loqui. Syntaxis diuiditur: nam quaedam est finita: ut amo Deum, quaedam infinita: ut me amare. Rursus quaedam est perfecta: ut amo Deum, quaedam imperfecta: ut si amares Deum. Proscedia quid est? Carminis ἔ accentus notitia: ut Simon Simōnis penultima longa. Vnde dicitur? Ἄ ἡρῶς, id est, ad, ἔ cedo, id est, cano, hinc est accentus: ἔ scribitur in secunda syllaba cum α, diphthongo: ut comœdia, tragœdia: quia eiusdem est originis.

SYN

SYNTAXEOS DIVISIO.

Syntaxis quotuplex est? Triplex. Præceptiua, Permissiua, Prohibitua. Præceptiua quid est? Syntaxis quæ sub arte, & præcepto continetur: ut uir fortis: turba sedet. Permissiua quid est? Syntaxis contra artem uitiosa, ratione uel autoritate excusata: ut sola bubo: omnes flere: pars secant. Prohibitua quid est? Syntaxis nobis prohibita, quia uitiosa, nec ratione, nec autoritate excusata: ut uos estis doctus. Quotuplex est syntaxis præceptiua? Triplex. Familiaris, Media, & Elegãs. Familiaris, quæ est circa familiarem loquendi modum perfecta constructio: ut, Te laudant omnes. Media, quæ est circa ornatiorem dicendi modum perfecta constructio: ut, Te omnes quidem honore afficiunt. Elegãs, quæ circa elegantissimum dicendi modum perfecta constructio: ut, laus tua non obscuro, nec uario sermone, sed clarissime, & una omnium uoce profertur.

SYNTAXEOS ACCIDENTIA.

Syntaxi siue constructioni quot accident? Duo. Concordantia, & regimen. Concordantia quid est? Debita partium orationis conuenientia in genere, numero, casu, uel persona. Quotuplex est concordantia? Triplex. Quomodo? Adiectiui & substantiui. Relatiui & antecedentis. Verbi cum nominatiuo à fronte recto. Quot accidentia cõgruitatem mutant? Quatuor. Quæ? Persona, genus, numerus, casus. Persona inter relatiuum, & antecedens, & magis adhuc inter uerbum, & nominatiuum à fronte rectum. Casus inter adiectiuum, & substantiuum. Genus inter hæc, & relatiuum, & antecedens. Numerus his omnibus communis est. Casus etiam undique inter dictionem rectam, & regentem. Regimen quid est? Certi casus exigentia, de casus natura nihil amittentis: ut exigentia accusatiui in uerbo amo est regimen, quia dicimus, amo literas. Quare dixisti, de casus natura nihil amittentis? Propter casus aduerbialiter sine præpositione positos: ut uado Romam: quia ferè totam naturam casus

sus

sus & nominis amittunt, adeò ut paucissima admittant adiectiua: quia non dicimus, nisi poëtice, uado Romam pulchram: nec, sum domi amplæ: sed solum domi meæ, tuæ, suæ, nostræ, uestræ, alienæ. Iure igitur rectore carere dicuntur ab Alexandro. Regere, est certum casum exigere, nihil de casus natura amittentem. Quomodo differunt regere, exigere, deseruire, & determinare? Boni autores nullam penitus in his differentiam posuere: potes hanc sumere: Exigere latius est quàm regere: quia dictio, nihil præter casum regit, sed bene exigit: quia uerba proheretica post se exigunt infinitiuum, non regunt: & uerbum exigit aduerbium, non regit. Deseruire nihil differt à regere: ut, comparatiuus cui casui seruit, siue deseruit? id est, quem casum regit? Determinare, est confusionem significationis tollere, & hoc quàm latissimè se extendit: nam adiectiuum determinat substantiuum, non regitur à substantiuo: infinitiuum determinat finitum: aduerbium uerò uerbum: cognomenq; nomen: & semper unum substantiuorum in oppositione determinat reliquum. Omnis dictio recta determinat regentem. Quotplex est regimen? duplex: Actiuum, & passiuum. Quid est regimen actiuum? dictio regens. Quid est regimen passiuum? dictio re-
 cta. Quid est dictio regens? quæ confuse significans declaratur per alteram, ut amo, hic, amo Deum. Quid est dictio re-
 cta? quæ dictionem regentem declarat: ut Deum, hic etiam, amo Deum. Quot partes orationis regunt? omnes, præter coniunctionem, ut liber Petri: hæc uolucrum: amo Deum: satis uini: amās Deum: ad patrem: heu me. Ergò, apud Vergilium, Illius ergò uenimus: non est coniunctio, sed aduerbium, fungens officio nominis, ut abunde hic, abunde ingenij cui est, facillè docetur: & sic exponitur: Illius ergò uenimus, id est, illius causa: & ita nulla coniunctio regit, nec regitur unquam. Quot partes orationis regunt, & reguntur? Tres, Nomen, Pronomen, Participium: quia solus casus regitur: ut liber Petri: hæc uolucrum: amor
 mei

mei: amans amantem. Quot orationis partes regunt transitiuè? Quatuor. Verbum, Aduerbium, Præpositio, Interiectio: ut, do tibi: parum uini: ad Petrum: uab peccanti. Quot partes orationis nec regunt, nec reguntur? Vna tantum. Quæ? Cōiunctio. Regit ne omne nomen? Ita aliquo modo: tamen nomen proprium, & loco illius pronomen, nō regunt, nisi per subauditionem: ut, Maria Zebedei, scilicet uxor. Aeneas Anchisæ, scilicet filius: similiter cum dixit Vergilius, Quid meus Aeneas, &c. scilicet filius. Item ego amo, ego, non regitur, nisi quia subauditur proprium, uice cuius ponitur Ioannes aut simile.

DE CONCOR

DANTIA ET REGIMINE,
LIB VIII.

Et primum de Concordantia,
Adiectiui & substantiui concordantia,

Mobile cum fixo genere, & casu, numeroque
Conueniat: nomen sic uult cognomini adesse.

Adiectiuum, & substantiuum esse debet eiusdem generis, casus, numeri: ut, acutus gladius, lasciuus passer, honesta uxor, pulchra facies, forte corpus, ingens æquor, scolare murmur. Quid est adiectiuum? Quod substantiuo adijcitur, sine quo sensum non perficit: & uariatur per tres diuersas uoces, aut per tres articulos: ut bonus, bona, bonum: hic & hec & hoc felix. Quare dicitur mobile? Quia de genere mouetur

uetur in genus: ut bonus bona bonum. Quid est substantiuum? Quod adiectiuo substatur, & uariatur per unum articulum, aut per duos ad summum. Quare dicitur fixum? Quia firmum est, nec mouetur de genere in genus. Quotuplex est adiectiuum? Triplex. Nomen: ut, sanctus. Pronomen: ut, meus. Participium: ut, lectus. Ego pauper: utrum est substantiuum? Ego. Quare? Quia pronomina primitiue speciei per se pro substantiuis habentur. Pauper est adiectiuum. Quot modis adiectiuum substantiuatur? Tribus. Primo, in masculino genere: ut oriens, occidens, pro caeli partibus. Secundo, in foeminino genere: ut arida pro terra: continens pro terra non insula. Tertio, in neutro genere: ut antecedens, id est, oratio alteram inferens. Consequens oratio illata. Quot modis declaratur substantiuatum in neutro genere? Tribus. Primo per nomen res: ut triste, id est, tristis res. Secundo per nomen pars: ut summum domus, id est, summa pars domus. Tertio per abstractum: ut equum, id est, equitas. Nomen sic uult cognomini adesse. Nomen & cognomen concordant in genere, casu, & numero, sicut adiectiuum, & substantiuum: ut, Pontius, Pilatus, Symon Petrus. Idem est de praenomine, & agnomine dicendum: ut, Marcus Tullius Cicero. Si quis habet cognomen ab oppido, licet ne in ablatiuo sic loqui? Petrus de Bruxella, Egidius de Roma, Henricus de Gadauo? Minimè: quia doctissimi ita nunquam loquuti sunt: siue cognomen fuerit, siue patrium nomen: & haec sufficientissima ratio: ut IESVS Nazarenus, Liuius Patavinus, Petrus Hispanus, Cicero Arpinas, Thomas Aquinas, nō, de Aquino, & ita in reliquis. Licet ne dicere Petrus de ponte, Ioannes de lapide, de palude? Non: sed pontanus, lapidanus, paludanus, &c. Dic etiam Martinus magister, non magistri. Iacobus faber, non fabri. Si durius tamen fuerit nomen, & comode non possit detorqueri ad hanc formam, licebit ponas in ablatiuo, sed cum praepositione: ut, Guido à rupe forti, &c.

Concor

Concordantia Relatiui &
antecedentis.

Ponerelatiuum cum præcedente, in eodem
Et genere, & numero, necnō persona in eadem.

Relatiuum & antecedens concordant in genere, numero,
& persona: ut, ego gaudeo, qui locupletibus genitus sum. non
fles tu, qui perdidisti patrem? uideo pauperem, cuius misereor.
pater est, quem diligo, &c. De quibus relatiuis intelligitur re=
gula? Solum de qui, quæ, quod, ille, ipse, is: & si quando refe=
rant, iste, hic. Relatiuum quid est? Antè latæ rei recordati=
uum. Quotuplex est relatiuum? Duplex. Substantiæ, & acci=
dentis. Quod est relatiuum substantiæ? Quod refert antece=
dens substantiuum: ut habeo librum, quem quæris. Da relatiua
substantiæ. Qui, quæ, quod, is, suus, ipse, sui, ille, idem, alius, al=
ter, reliquus, cætera, cæterum. Quotuplex est relatiuum sub=
stantiæ? Duplex. Quomodo? Similitudinis, & diuersitatis.
Quot est relatiuum substantiæ similitudinis? Quod idem refert
cum suo antecedente: & sunt hæc, qui, quæ, quod, is, suus, ipse,
sui, ille, idem. Quod est relatiuum diuersitatis? Quod refert
antecedens diuersum à consequente, cum quo concordat, sed
sub eodem genere uel specie: ut amo laurum, & cæteras arbo=
res: ex quo infertur laurum esse arborem. Da relatiua diuersi=
tatis, Alius, alter, reliquus, cætera, cæterum: quia cæter aut cæ=
terus non dicitur. Relatiuum accidentis quod est? Quod re=
fert antecedens adiectiuum: ut qualis: ueluti, Sum albus, qualis est
pater. Da relatiua accidentis. Qualis, quantus, quot, quotus,
quotannis, quotenus, quotuplus, quotuplex, cuius, cuias. Intelli=
gitur ne regula nostra etiam de relatiuis accidentis? Non. Cur
ita? Quia semper cum sequenti concordant: ut Catharina est
pulchra, qualis est eius filius, uel quale est eius mancipium.
Cur relatiuum non cogitur cum antecedente concordare in

i 2 casu?

casu? Quia à diuersis casibus plerunq; reguntur. Coguntur ne aliquando in eodem casu poni? Etiam. Quando? Cum antecedens absolute, id est, sine uerbo ponitur, ut relatiuum habeat locum: ut, Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. An relatiuum aliquando locatur sine antecedente? Etiam. Quando? Quum odij causa aliquem nominare nolumus, aut quia rem notissimam putamus. Prioris exemplū, dicit Iuno de Semcle pellice, Ipsa petenda mihi: ipsam (si maxima Iuno Ritē uocor) perdam. Posterioris exemplum in euangelio Ioannis: Domine si sustulisti illum, dicito mihi, ubi posuisti eum.

De Relatiuo regula oratoria.

Quando relatiuo præcedens subdis, eodem Ponatur casu, quia uerbo dantur eidem.

Quem scribo librum bonus est, ornatius aïo,

Quàm librū quem: nam rarò reperimus in usu.

Quando relatiuum qui, quæ, quod, præponitur antecedenti, sic ut antecedens cum eodem uerbo construatur, Latine & eleganter in eodem ponuntur casu: ut, Quas ad me dedisti literas, iucunda fuerunt. Si antecedens in eodem casu præcedat, erit ne oratio congrua? ueluti, Librum quem scribo, bonus est. Erit nimirum congrua, sed inelegans, ut uix satis Latina.

Altera de Relatiuo regula oratoria.

Si referens ponas inter generum uariorum

Casus, haudq; sequēs fuerit propriū, dabis, ut uis:

Sin proprium fuerit: referens conforme sit illi.

Quotiescunq; relatiuum qui, quæ, quod, ponitur inter casus diuersorum generum, & sequens fuerit nomen appellatiuum, poterit concordare cum utrolibet. Si uerò sequens sit nomen proprium, cum eo concordabit relatiuum. Da prioris
partis

partis exemplum: uideo animal, qui asinus dicitur, uel quod asinus dicitur, utriq; elegantius cōformatur. Posterioris partis: ut, nauigo aquā, qui Rhodanus dicitur. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.

De coniunctiuis & interrogatiuo.

Consimiles optant casus coniunctio, quærens,
Consimilestq; modos, si non regimen uarietur.

Coniunctio & quicquid cōiungendi uim habet, petit similes casus, & modos similes. Item interrogatiuum & responsiuum, eiusdem erunt casus, nisi regimen uarietur. Da exempla prioris partis. Vxor & maritus litigant. Decus uel dæmon malus est. Tu es fortior quā Petrus. Superbus ambulat quasi rex. Quæ habent uim coniungendi? Quā, nisi, præterquā, sicut, quasi, uelut, & plura. Da posterioris partis exempla. Cuius est liber? Petri. Cui dabis panem? Inopi. Quis miseretur peccatoris? Mitissimus I E S V S. Quæ tremunt barathra? I E S V M, &c.

Adde quòd cōiunctio ita similes casus cōiungit, ut tamen necesse sit, eos pertinere ad res diuersas: alioqui enim si ad rem eandem pertineant, nihilominus essent similes & ijdem, sed sine ulla intermedia coniunctione: idq; per Appositionem, aut Eucationem: de quibus infra. Item copulatiua coniunctio efficit pluralem numerum: disiunctiua singularem: quia illa simul accipit ea, quæ coniungit, hæc tantum unum eorum. Quare addidisti, nisi regimen uarietur? Quia ubi dictiones exigūt, uel regunt diuersos casus, si id necessario fiat, hæc regula non habet locum: ut dicimus, liber meus, & nullo modo, liber mei: ideo necessario dicimus, hic liber meus, & Petri. Cuius penna est? Mea. Quanti emisti? Aureo. Cuius interest? Mea. Accusaris furti, an homicidij, an utroq;? Exempla de similibus modis. Terent. Cum nihil est, nihil desit tamen: à desio. Idem: An quòd uiam ignorant, aut quòd iter perferre nequeunt? Notan-

dum quòd quoscunque casus dictio regens potest regere, illos etiam coniunctio potest copulare. Si quis interroget, qualis est? potes ne respondere Homo? Minime. Cur non? Quia interrogatiuis danda sunt debita responsiua: ut, Quis es? Petrus. Quis currit? Homo. Qualis est? albus, niger, doctus, &c. qualitatem dicentia. Quantus es? Bipedalis, &c. quantitatem continuam significantia. Quotus es? Primus, secundus, &c. Quot ludunt? Tres, quatuor, &c.

De Nominatiui regimine.

Quot modis nominatiuus ponitur in oratione? Duobus. Priore modo regitur: ut auis canit. Posteriore, ponitur absolute sine regimine: ut, Dominus noster IESVS CHRISTVS, is facit omnia. Quot modis regitur nominatiuus? Duobus. Figurate, & sine figura. Figurate: ut, Tu & Petrus luditis. Sine figura, Tu ludis. Quot modis regitur sine figura? Duobus. A fronte, & a tergo. A fronte: ut, Deus regnat. A tergo, sum homo. Quot modis nominatiuus regitur figurate? Septem. Primo, ubi est appositio: ut, Fluius Tibris est turbidus. Secundo, per euocationem: ut, ego Petrus scribo. Tertio, per conceptionem personarum: ut, ego & tu legimus. Quarto, per prolepsin: ut studemus, ego quidem poetica, tu uero medicina. Quinto, per zeugma: ut, Hebraei sunt, & ego: & eiusmodi orationes non Latina modo, uerum etiam perelegantes sunt. Sexto, per antiptosisin, in prosa prohibita: ut si quis dicat: Soni, alij uoces, alij non uoces, pro sonorum alij, &c. Septimo, per synthesin raro utendum: ut, Turba strauerunt uestimenta sua.

Regula nominatiui prima.

Antè capit rectum persona conuenientem
Et numero, uerbum quod personale uocatur,
Necnon finitum rectum persape tacemus,
Sape loco illius quid pono, Ne puer uni

pluralem

Pluralem dones sermonem, non honor est hic,
At de me solo numerus dicetur uteruis.

Omne uerbum personale finiti modi regit ante se expresse uel subaudite eiusdem numeri, & personae nominatiuum, uel aliquid pro nominatiuo: ut ego scribo, tu legis. Tyrannum regnare, nocet reipublicae: pluit, ningit. Quare dixisti in regula personale? Quia impersonale ante se nominatiuum non recipit: ut statur, curritur: poenitet me peccati. Quare dixisti finiti modi? Quia infinitiuus ante se non nominatiuum, sed accusatiuum recipit: ut me amare rumor est. Quot sunt modi finiti? Quatuor. Indicatiuus, imperatiuus, optatiuus, subiunctiuus. Cur dixisti ante se, siue à fronte? Quia uerbum personale post se plerunque recipit obliquum: ut misereor tui, amo deum. Cur dixisti expresse seu explicitè? Propter tales orationes, Deus regnat, ego scribo: ubi expresse ponitur nominatiuus. Cur dixisti subaudite uel implicitè? Quia nominatiuus aliquando in uerbo intelligitur, ut pluit, scilicet deus uel natura. Aiunt Caesarem uenire, scilicet homines. Cur dixisti eiusdem numeri, & personae? Quia aliter incongruae, & ineptae essent orationes: ut ego curris, tu lego, tu dixit. Cur nominatiuum dicis, & non rectum, ut in carmine? Ut uocatiuum excludam, qui rectus est, quia nominatiuo similis: sed nunquam à uerbo regitur. Cur dicis uel aliquid pro nominatiuo? Quia multa per se nullius casus, nominatiui officio funguntur: ut primo, infinitiuus solus sine casu: ut furari est malum. Secundo, infinitiuus cum accusatiuo ante se: ut tyrannos uiuere non expedit reipublicae: & hoc dialectici uocant dictum. Tertio, infinitiuus cum aliquo casu post se: ut seruire deo regnare est. Quarto, appellatum: ut quod studes est tibi conducibile. Est autem appellatum, tota oratio nominatiui, & uerbi, precedente particula quod, ne, aut simili. Quinto, quaedam aduerbia funguntur nominatiui officio: ut partim uirorum sunt occisi, id est, aliqui

uiri. Satis pecuniæ est mihi. Dictio technicè, id est, materialiter posita, est uerum nomen indeclinabile neutri generis, ideo non debet dici, poni in nominatiuo. Ceterum notandum, quicquid ponitur loco nominatiui, esse neutri generis, & indeclinabile nomen. Persius: Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter? Cur non dixisti nominatiuum pro supposito, ut grammaticus? Quia sic nominatiuus non est suppositum: quia pro loco alicuius significat. Plinius: Iunipero spina pro folio est. Ne puer uni, &c. Vni ut uni non est pluraliter loquendum: sed de seipso potest quis tam pluraliter, quàm singulariter loqui. Exemplum prioris partis: ut, rogo te amice, uenias ad prandium mecum: non autem, rogo uos amice, ut ueniatis, &c. Id patet tam per sacram scripturam, quàm per eibnicam: ut, Ave Maria. Tu es filius dei. Si hunc dimittis, non es amicus Cesaris. Exemplum posterioris. Cicero ad Brutum: Populo imposuimus, & oratores uisi sumus. Quintilianus: Vtinam hoc facta mihi prestarent, ut residuum laborantis animæ in tuo poneremus amplexu. Ecce quomodo idem de se nunc pluraliter, nunc singulariter loquitur. Cur dixisti, uni ut uni? Quia si uni loquentes, ad plures sermonem dirigi uolumus, poterit locutio esse pluralis. Vergilius nono Aeneidos: Vos ò Calliope, precor, aspirate canenti. Compellat Calliopen, & ad omnes musas sermonem dirigit. Quia hodie inuitè audiuntur tu, tibi, tuus, &c. ideo blandius poteris sic loqui, per tuam beatitudinem, sanctitatem, maiestatem, dignitatem, paternitatem, nobilitatem, humanitatem, probitatem, &c. Ne tamen uester pro tuus ponas: quia uester est intrinsecus plurale.

Regula elegantia.

Quòd duo si rectos numerum uerbo uariorum
Præponas, uerbum quadrabit proximiori.

Omnia pontus erat, dic; & domus antra fuerūt.

At uestes

At uestes sunt lana, feras : est lana, caueto.

Verbum substantiuum positū post duos nominatiuos, diuersorum numerorum, eleganter conformatur secundo nominatiuo: ut, bona arma gladius est: gladius bona arma sunt. Ouid. Omnia pontus erat. Item, domus antra fuerunt, singularis numeri est domus. **At uestes, &c.** Si uerbum substantiuum ponatur inter duos nominatiuos diuersorum numerorum, concordabit cū præcedenti: ut, uestes fuerunt lana: non uestes fuit lana: mandata tua sunt meditatio mea: non est. Sermones summi patris sunt meditatio iusti: & non est.

Secunda regula principalis.

**Cum substāte, uocans, & uim quod seruat eorū,
Si sitres eadem, post se rectum retinebunt.**

Verbum substantiuum, uerbumq; uocatiuum, & eorum uim habentia, regunt post se nominatiuum, qui significatur accipi pro eodem cum nominatiuo præcedente explicite uel implicite: ut, sum paruus, est homo, Deus est omnipotens, uocor Ioannes, cognominor Pellisso, sedeo letus. Cur dixisti, qui significatur accipi? Quia nisi acciperentur casus præcedens, & sequens, aut saltem significarentur accipi pro eodem: ueluti, tu es asinus: non esset posterior casus nominatiuus: ut, hic gladius est Petri, pater est filio. Vtrum dicemus, Petre esto bone: an, Petre esto bonus? Petre esto bonus: quia antè intelligitur nominatiuus tu. Verbum substantiuum quid est? Quod alijs uerbis substat in coniugando uel resoluendo: ut sum substat uerbo lego in resoluendo: quia lego, id est, legens sum: legebam, id est, legens eram, &c. Legor sic non resoluitur, quia caret participio præsentis temporis, ut omnia passiua, sicut omnia actiua carent participijs præteriti temporis. Quotuplici uerbo substat sum in coniugando? Quintuplici. Primo, passiuis: ut amor, amatus sum. Secundo, deponentibus: ut loquor, loquutus sum. Tertio,

i s commu

communibus: ut osculor, osculatus sum. Quarto neutropassiuus: ut gaudeo, gauisus sum uel fui. Quinto impersonalibus passiuæ uocis: ut sedetur, sessum est uel fuit. Quot sunt uerba substantiua? Vnicum, quod est sum. Quomodo excludis fio, exto, & existo, quæ plurimi esse substantiua dixere? Quia hæc alijs uerbis non substant: sed ipsis, ut cæteris, substatur sum: ueluti fio, factus sum: existo, sum existens. Quotuplicia uerba habent uim uerbi substantiui? Triplicia. Primo, passiuæ, quorum actiua regunt duos accusatiuos pro eadem re receptos, uel quasi acceptos: ut crederis diues: quia dicimus, credo te diuitem, ubi subauditur esse: sic habeor doctus, &c. Secundo, uerba multa neutra, ueluti eundi, manēdi, uiuendi, &c. Veluti concedo domum potus, parasitus uenit ad coenam inuocatus, uade cautus, &c. Tertio, plurima alia uerba actiua, deponentia, quorum non constat mihi certa regula: ut audiui hoc puer, feci inuitus, &c. Vocatiuum uerbum quid est? Quiddam generale quod per rei nomen præsertim proprium, aliquando etiam cōmune determinatur: ut uocor Ioannes. Quot sunt uerba uocatiua? Quinq;. Nuncupor, appello, uocor, dicor nominor. Cuius generis sunt uerborum personalium? Passiui. Habent enim actiua in o, uoco nuncupo, &c. quæ regunt duos accusatiuos, qui significantur pertinere ad eandem rem: ut uoco te asinum. Cur hæc actiua non dicuntur uocatiua? Quia in proposito tantum scire uolumus, quot sunt uocatiua post se nominatiuum regentia. Quæ, habent uim uocatiuorum? Cognominor, agnominor, inscribor salutor, &c. ut cognominor Pelliſo, Despauterius, cognominor Aphricanus, salutor poëta, scribor heres, arguor insanus, hic liber inscribitur Syntaxis Despauterij, &c.

Esse infinitum.

Esse pares optat casus. Sed non malè dices,
Huic licet esse probū. loquit sic Quintilianus.

Esse

Esse copulat similes casus, qui pro eadem re significantur accipi, uel explicitè, uel implicitè. De nominatiuo, Petrus cupit esse doctus. De genitiuo, Misereor Ioannis cupientis esse docti, cui deest ingenium. De datiuo, Licet mihi esse sacerdoti. De accusatiuo, Audiui Ioannem esse doctum. De uocatiuo non datur exemplum. De ablatiuo, Vtor familiariter Ioanne cupiente esse canonico. Quare dixisti implicitè? Quia aliquando alter casus subauditur: ut huic licet esse probum, &c.

Appositio.

Apponens coniunge pari casu duo fixa.
Esto res eadem: declaratumq; præito.

Si duo nomina substantiua ad eandem rem pertinentia coniungantur sine coniunctione, erunt eiusdem casus precedente declarato per appositionem: ut fratres gemini: hic sunt duo substantiua, fratres & gemini, pro eisdem rebus accepta: sine coniunctione, ergo ponuntur in eodem casu: & declaratum, scilicet fratres, præcedit. Da plura exempla, Ioannes homo magni ingenij, fluuius Rhenus, urbs Roma, arbor morus, mons Libanus, mensis Augustus. Appositio quid est? Sine coniunctionis medio, substantiuorum ad eandem rem pertinentium in eodem casu positio: ut urbs Roma. Cur dicis sine coniunctionis medio? Quia ineptè dicitur fluuius & Rhenus, urbs & Roma, &c. Cur dicis in eodem casu? Quia hoc in omni appositione est necessarium. Per quot casus fit appositio? Per omnes: ut arbor sycomorus: ris, ri:ri, ro: rem, rum:or, re, &c. Possunt ne esse diuersorum generum? Etiam, ut flumen Rhodanus, urbs Gandauum, &c. Possunt ne substantiua esse diuersorum numerorum in appositione? Vix. Quia non dicimus urbes Roma, sed urbs Roma, nisi alterum altero numero caret: ut urbs Athenæ, pisces signum: & ubi alterum est collectiuum. Quid. Turba ruunt in me luxuriosa proci, sic ordinati proci

proci turba luxuriosa ruunt in me. Quot de causis fit appositio? Tribus. Primo, causa restringendæ generalitatis: ut arbor laurus. Secundo, causa remouendæ æquiuocationis: ut leo signum ardet. Est autē æquiuocū polysemū, hoc est, dictio diuersa significatione multa significans: ut Canis, Lupus, &c. Tertio, causa attribuendæ proprietatis: ut Plato homo doctissimus. An appositio est figura? Etiam. Quare? Quia appositio est arte aliqua nouata dicendi forma. Nouata, id est, à trito uulgi & inueterato loquendi modo remota, & ita elegans: ut, Molem magalia quoniam. Quid est figura? Arte aliqua nouata dicendi forma. Quotplex est figura? Triplex, Dictionis, locutionis, constructionis. Quid est figura dictionis? Quæ in dictione fit: ut Syncope, Apocope, &c. Quid est figura locutionis? Quæ circa aliquē loquēdi modū, non circa congruitatis regulam uersatur: ut, Sine Cerere & Baccho friget Venus, Metonymia. Quid est figura constructionis? Quæ circa grammaticas constructiones uersatur: ut Appositio, Euocatio, &c. Quot sunt figuræ constructionis? Octo. Quæ? Appositio, euocatio, conceptio, uel syllepsis, prolepsis, zeugma, antiptosis, synthesis, & synecdoche. Quot harum elegantes sine ullo uitio? Quinq;. Quæ? Appositio, euocatio, conceptio, prolepsis, zeugma. In quibus nihil est uitij, tantum abest, ut sint rationes excusantes: sed elegantie & ornatus plurimū. Antiptosis & synthesis plerūq; habent uitium ratione excusatum: suntq; sub grammatica permissiua, ut synecdoche.

Euocatio.

Si ternam primæ des: totum sit tibi primæ.

Sicq; secundæ des ternam, totum esto secundæ.

Pauper ego canto. Luca uir maximus audi.

Quando immediatè primæ uel secundæ personæ iungitur tertia, tota oratio est primæ uel secundæ personæ per euocationem, ideo uerbum erit primæ uel secundæ personæ: ut, Ego pauper

pauper canto. Tu diues trepidas. Cur dicis immediatè? Quia non potest intercedere coniunctio: quia personæ hic ad eandem rem pertinent: posset tamen intercedere coniunctio, si duæ tertiæ personæ conneckerentur uni primæ aut secundæ: ut, Ego pauper & indoctus nescio quomodo uictum mihi comparabo. Quid est euocatio? Continua tertiæ personæ ad primam uel secundam reductio elegans: ut, Ego Ioannes sedeo: Hic tertia persona Ioannes, reductitur ad primam personam ego: quia uerbum est primæ personæ. Continua, id est, sine coniunctione mediante. Quot sunt in euocatione necessaria? Quatuor. Quæ? Persona euocans, persona euocata, absentia coniunctionis, & uerbum personæ euocanti conforme. Persona euocans, est prima uel secunda persona: ut ego, nos, tu, uos. Persona euocata est tertia persona: ut Ioannes. Quotuplex est euocatio? Duplex. Quomodo? Explicita, & Implicita. Explicita, ubi persona euocans & euocata exprimuntur: ut, Ego Apollonius scribo. Implicita, ubi persona euocans subauditur: ut, Peccatores te rogamus, audi nos.

Conceptionum parasceue.

Quæ per & aut socias iungo, dant ritè ualorem Pluralem: sic cum pro coniungente repostum.

Copulatum per coniunctionem copulatiuam &, atq;, & cæteras: & per præpositionem cum, pro &, ualet dictionem pluralis numeri: ut tu, & iste, id est, uos: ego tuq;, id est, nos. Petrus & Ioannes ludunt, quos uideo. Vergilius & Ouidius sunt docti. Berta cum Catharina sunt pulchræ. Ouidius: Ilia cum Lauaso de Numitore sati. Conceptionum parasceue, id est, ad conceptiones noscendas præparatio.

Personā atq; gen⁹ semp. dabimus mage digno.
Prima quidē reliquis præstat, ternæq; secunda,
Masculeum reliquis præstat; neutro muliebre.

Copx

Copulatum æquipollens uni plurali, est eius personæ, aut generis, cuius est pars dignior per conceptionem. Exemplum de persona: ut, ego & tu: ego & ille, est primæ personæ: quia ego est pars dignior: nam prima persona concipit secundam & tertiam, per regulā, Prima quidem reliquis præstat. Ideo dicemus: Ego & tu disputamus: uerbum est pluralis numeri: quia ego & tu æquipollent uni plurali. Item, Tu & petrus luditis: quia secunda concipit tertiam, per regulam, Ternæq; secunda. Tertia autem semper, ut indignior, concipitur, nunquam concipit. Tu mecum gaudemus: aut sine figura, tu mecum gaudes. Exemplum de genere: ut Petrus & Anna est pluralis numeri, per ualorem masculini generis: quia pars dignior Petrus est masculini generis. Nam masculinum concipit foemininum & neutrum, & non contrā. Ideo dicimus, Petrus & Anna sunt pij, Dominus & mancipia sunt pugnaces. Da regulam, Masculeum reliquis præstat. Foemininum concipit neutrum: ut lena & scortum sunt impudicæ. Da regulam, Neutro muliebre. Conceptio quid est? Mediata indignioris ad dignius reductio: ut, ego tuq; damus, &c. Quare dicis mediata? Quia explicitè uel implicitè mediat coniunctio, uel præpositio cum. Quotuplex est conceptio Quadruplex. Personarum, generum, numerorum, casuum. Quid est conceptio personarum? Conceptio in qua persona à persona concipitur: ut, ego tuq; damus. Quotuplex est conceptio personarum? Duplex. Directa, quæ fit sine cum: ut, tu Petrusq; luditis. Indirecta, quæ fit per cum: ut, tu mecum gaudemus. Conceptio generum quid est? Conceptio in qua unum genus concipit alterum: ut pater materq; sunt boni, bos & iumentum sunt ad præsepe ligati. Dicitur ne rectè, calamus & papyrus sunt mali? Vix bene dicitur. Quia in conceptione generum coniuncta per &, uel cum, debent significare res animatas: aliter ferè semper adiectiuum

Etium deberet esse neutri generis: ut calamus, & papyrus sunt mala, per regulam indifferentiæ, quæ paulò post ponetur. Quid est conceptio casuum? Conceptio quæ fit per cum: ut, ego tecum ludimus. Quid est conceptio numerorum? Vbi plurale concipit singulare: ut Petrus & isti ludunt. Quot in quaque conceptione sunt necessaria? Quinq; Quæ? Dictio concipiens, dictio concepta, copula, uerbum, uel adiectiuum, concordantia cum dictione concipiente, non concepta.

Regula indifferentiæ.

Sint res absq; anima: ponetur mobile neutrum, Demonstratiuum, & referens, pluralia iunge.

Quotiescunq; substantiua rerum inanimatarum cuiuscunq; generis, coniunguntur ad adiectiuum, uel demonstratiuum, uel relationaliu plurale, ipsum erit neutri generis ferè semper: ut calceus, & subucula sunt detrita, penna & atramentum sunt scribenti necessaria, mors & pestilentia sunt fugienda. Quare dicitur regula indifferentiæ? Quia substantiua possunt esse sine differentia cuiuslibet generis. Quare dixisti ferè semper? Quia quando res sunt inanimata, fit adhuc aliquando conceptio generum: sed rarissimè. Cicero in Somnio Scipionis: Concilia coetusq; hominum iure sociati: quæ ciuitates appellantur. Lucanus: Mensurâq; iuris Vis erat: hinc leges & plebiscita coacta, &c.

Conceptio generum implicita.

Implicitam uocites generum syllepsin: uterq; Est probus. At debent mas, & foemella notari.

Quando de uiro, & foemina loquimur non expressis concipiente, & concepto, per masculinum fieri debet conceptio generum implicita: ut uterq; est probus, de Petro, eiusq; uxore: uter horum est foemina? hi sunt homines, &c. Semper oportet loqui de uiro, & de foemina: secus nulla esset figura. Itaque conceptio generum est duplex: implicita & explicita.

Explicita

Explicita, in qua genus conceptum, & concipiens explicatur: ut, Ioannes, eiusq; uxor sunt pij: & fit per omnes casus. Implicita, in qua per masculinū loquimur de uiro, & scēmina, non expressis genere concipiente, & concepto: ut in Genesi: Erat uterque nudus: de Adam, & Eua.

Prolepsis.

In partes totum partitur ritē prolepsis

Cum uerbo positū. tacitam quandoq; uidebis.

Propter totum cum uerbo uel adiectiuo congruē constructum, in partibus uerbum uel adiectiuum eleganter intelligitur per prolepsin: ut, Noluerunt uenire, sed abierunt, unus in uillam suam, alter ad negotiationes suas: hic propter totum inuitati Latine subauditum cum uerbo abierunt, in partibus uerbum ornatē intelligitur, sic unus, supple abiit, in uillam suam, & alter abiit, &c. Item, Hi metuunt: hic domnum, ille magistrum: uerbum uel adiectiuum in partibus turpiter exprimeretur. Præterea uerbum uel adiectiuum totius aliquando in fine pulchrè ponitur: ut Sallustius in Catil. Exercitus hostium duo: unus ab urbe, alter à Gallia obstant. Quid est totum? Dicitio pluralis numeri, aut dicitio collectiua: ut homines, turba, &c. Tacitam, &c. Prolepsis est aliquando implicita. Terent. Cur remus equam uterque partem: hic totum nos intelligitur in uerbo curemus: & partes continentur in distributio uterque. Prolepsis quid est? Attributio proprietatis toti diuiso in suas partes, quæ totius proprietatem uario modo continent: ut, omnes student: hic scientiæ, ille pecuniæ, alius Veneri, &c. Quot necessaria sunt in omni prolepsi? Quinque. Totum, partes, determinationes, proprietates, & ordo. Proprietates, uerbum uel adiectiuum.

Zeugma.

Vnius est uerbi ad diuersa reductio zeugma,

Aut

Aut adiectiui. Nihil hic nisi carmina desunt,
Iratus rex est, reginaq̄, non sine causa.

Propter uerbum uel adiectiuum congruè cum aliquo casu aut substantiuo constructum, in altero uerbum uel adiectiuum facile subauditur per zeugma: ut quis fecit? ego: hic propter uerbum fecit, congruè constructum cum quis, facile subauditur feci, in ego. Sum ita magnus ut soror mea: hic propter adiectiuum magnus, congruè constructum cum subaudito ego, facile intelligitur adiectiuum magna, in soror mea. Similiter in his orationibus, Tauri mei, & altitia mea occisa sunt. Carus est panis & uinum. Hebraei sunt & ego. Hic illius arma, hic curus fuit. Zeugma quid est? Vnius proprietatis ad diuersa reductio, ad unum quidem expressè, ad alterum intellectu: ut, Ego sicut foenum arui. Quot sunt necessaria in zeugmate? Quinque. Quae? Proprietas, uerbum uel adiectiuum, duo substantiua, coniungens, & cōcordantia proprietatis cum uno expressè, cum altero intellectu. Cum quo debet concordare proprietas in zeugmate? cum propinquiore, nisi fuerit aduerbium similitudinis, aut comparandi. Vergilius: Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est. Quare dixisti, nisi fuerit aduerbium similitudinis, aut comparandi? Quia sic proprietas concordat cum remotiori aut principaliori: ut, Montes sicut cera fluxerunt, Ego rectius quàm tu scribo, &c. Quot sunt species zeugmatis? Tres. Zeugma à superiori, in quo uerbum uel adiectiuum ponitur in principio: ut Verg. Silet omnis ager, pecudes, pictaq̄; uolucres. Beatus uenter qui te portauit, & ubera quae suxisti. Zeugma à medio, in quo uerbum uel adiectiuum ponitur in medio: ut, Vitia erunt donec homines. Si radix sancta, & rami. Zeugma ab inferiori, in quo uerbum uel adiectiuum ponitur in fine: ut, Nihil hic nisi carmina desunt. Vtinam aut hic surdus, aut haec muta facta sit.

k Antipto

Antiptosis.

Antiptosis erit, pro casu ponito casum.

Antiptosis est casus pro casu positio, sub aliqua proprietate: ut, Quot latitias inasperatas modo mihi irrepsere in sinum, pro latitiæ inasperatæ: hæret pede pes, pro pedi, &c. Sunt ne nobis licitæ orationes eiusmodi per antiptosis? Non, nisi essemus tanti, quanti fuerunt hi, apud quos reperiuntur, & æquè parçè utemur. Est tamen antiptosis quædam adedò ab oratoribus usurpata, ut omnibus liceat, & elegans habetur: ueluti id genus, pro eius generis: omne genus, pro omnis generis: ut, Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti, &c. Est ne antiptosis, Petrum ludit, pro Petrus? Non, sed solæcismus, quia antiptosis debet habere autoritatem, pro ratione excusantem.

Synthesis.

Synthesis haud uocem, sed cernit significatum.

Rem magis inspicunt quàm uocem sæpe poëtæ.

Oratio aliquando congrua est sensu, non uoce, per synthesis: ut populus clamant: turba strauerunt, congruè dicimus per sensum: quia populus & turba significant simul multos, & ita per significationem sunt pluralis numeri: sed tales orationes sunt incongruæ secundum uocem: quia populus & turba secundum uocem sunt singularis numeri. An omnes orationes per synthesis sunt nobis permissæ? Non, nisi in poematis & historijs: & tunc quoque cauendum est, nequid nimis. Synthesis quid est? Attributio proprietatis uni, uel pluribus copulatis: quod fit non gratia uocis, sed significatus: ut, pars in frustra secant, id est, aliqui.

Aduerbia, & Interiectiones.

En, ecce, hem, primū, quartū quæ aliquā requirunt,

Heu petit & quintū, uelut ò. Hei uah quæ datiuū,

Proh primū, quartū, quintū quæ notatur habere.

Hæc

REGIMEN NOMINATIVI. 147

Hæc aduerbia demonstrandi, en, ecce, hem, petunt post se nominatiuum uel accusatiuum. De nominatiuo: ut, Ecce homo. En diritas fati. Hem Dauus. De accusatiuo, Ecce magistrum. Hem astutias. En Paridis hostem. Heu petit, &c. Istæ interiectiones heu, & ò, petunt post se nominatiuum, accusatiuum, aut uocatiuum: ut heu dementia: heu me miserum: heu socij: ò festus dies hominis: ò fortunatos agricolas: ò magna uis ueritatis, &c. Hei, uæhç datiuum. Duæ interiectiones hei, & uæh regunt datiuum post se: ut, heu mihi, uæh tibi. Proh primum, &c. Proh interiectio dolentis, uel indignantis, & aliquando admirantis, construitur cum nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo: ut, proh dolor: proh deum atq; hominum fidem: proh sancte Iupiter.

REGIMEN NOMINATIVI, ET
obiter aliorum implicitum.

Cuiusuis tacitam do casus sæpe regentem,
Supprimi orator, quæ rusticus edit ineptè.

Dictio regens tam nominatiui quam aliorum casuum, aliquando etiam dictio recta eleganter subauditur: ut, Laus regi superno. Gloria tibi domine. Dominus uobiscum. Pax tibi, &c. In quibus nominatiuus regitur à uerbo substantiuo, sic implicitè posito. Homelia sancti Gregorij, est supple, uel sequitur. Et ut uno uerbo dicā, Quotiescūq; subauditio obscuritatē nō parit, ornate multa subticemus: ut, tū Venus, supple dixit. Quid tibi cū illo? subaudi, rei est. Ridiculū, nugæ, apinæ, trice, fabulæ, sed quid opus plura? &c. Notandū nominatiuum aliquādo penitus absolui à rectore, apud Psalmographum, Disciplina tua ipsa me docebit.

REGIMEN GENITIVI.

Si duo continuè iungantur fixa, nec una
Sit res, in patrio rectè casu dabis unum.

k z Omne

Omne nomen substantiuum regit alterum substantiuum in genitiuo, si ipsa pro diuersis significantur accipi, coniunctione nec explicitè nec implicitè intercedente: ut, ager Petri, crista Galli, facundia Ciceronis, patera uini, dies lætitiæ, princeps sacerdotum, scriba regis, uicinus Ioannis, osor uxoris, epistola Pauli, potio sopni, lumen solis, uirtus Dei, quid rei, crater argenti, pater filij, discipulus magistri, cathedra lætitiæ, flos florum, homo parui pretij, puer unius diei, ager trium iugerum, iris pluuiæ, Aeneas Anchisæ, custos templi, scire Persij, esse Dei, quia infinitiuus fungitur officio nominatiui. liber illius: quia pronomen primitiuæ speciei fungitur officio nominis substantiui. Cur dicis, si ipsa pro diuersis significantur accipi? Quia aliter ponentur in eodem casu: ut urbs Roma per appositionem. Cur dicis coniunctione nec explicitè, nec implicitè intercedente? Quia sic alterum non staret in genitiuo: ut chlamys, & aurum.

Ex qua uerba dictio aliqua regatur.

Quærenti uires, sit pro ratione uoluntas,

Arsiduousq; usus magnorum grammaticorum.

Si quis, ex qua uerba dictio regatur, quærat: de quocunq; casu id quærat, respondebis ex uerba uoluntatis, & arsidui usus doctissimorum uirorum.

Temporis, atq; loci, quanti q; aduerbia quædam
Hunc optant casum. dic uenimus illius ergo.

Quædam aduerbia temporis, loci, & quantitatis, regunt genitiuum. Exemplum de aduerbio temporis, tunc temporis. Loci, ubiuis gentium, eò discordiæ. Quantitatis, satis eloquentiæ, parui uini, &c. Ergo etiam aliquando est aduerbium, teste Seruio, cum genitiuo: ut, illius ergo uenimus, id est, causa illius.

De mei, tui, sui, nostri, uestri.

Possessum spernit patrium, quo passio fertur.

Filius

Filius ergo mei ne dixeris: at meus inque.

Nomen significans rem possessam uel habitam, non potest pro possidente, uel habente, regere genitiuos passiuè significantes, mei, tui, sui, nostri, uestri: ut de filio quem habeo, non licet dicere, filius mei, nec de agro quem habes, ager tui. Similiter non licet dicere, ager nostri, mos uestri, liber sui: quia mei, tui, sui, nostri, uestri, non significant possessorem, sed passiuè, rem scilicet de qua, aut in quam aliquid habetur: ut amor mei, id est, amor quem quis habet in me, non quem ego habeo, nisi eum habeam erga me. Ouidius: Vror amore mei. Quomodo dicendum est ergo, si dicere non licet filius mei? Veteres dicebant filius mis, tis, sis, nostrum, uestrum: nam hi genitui actiuè significabant: nunc mis, tis, sis, non sunt in usu: nostrum, uestrum, ferè partitiuè ponuntur. Ideo per possessiuà loquemur, filius meus, tuus, suus, noster, uester. Quot modis genitiuus capitur? Tribus. Actiuè, quando propter ipsum alterum actiuè declaratur: ut providentia dei, id est, per quam deus prouidet. Passiuè, quando propter ipsum alterum passiuè declaratur: ut timor dei, id est, quo timetur. Possessiuè, quando propter ipsum, alterum possideri significatur: ut regnum dei, quod deus possidet.

Quot genitui tantum actiuè sumuntur? Quinq;: Mis, tis, sis, nostrum, uestrum: quorum mis, tis, sis, exoleuerunt: nostrum, uestrum, partitiuè ponuntur. Loco horum, utimur possessiuus meus, tuus, suus, noster, uester, quæ actiuè, & possessiuè tantum sumuntur. Quot genitui tantum passiuè capiuntur? Quinq;: Mei, tui, sui, nostri, uestri, primitiuæ speciei, ut amor mei, quo ego amor. Quot genitui possessiuè accipiuntur? Quotæ quot & actiuè significare possunt. Qui genitui tam actiuè quam passiuè significant? Reliqui omnes: ut amor Petri, id est, quo amat, aut quo amatur, &c. Sic charitas fratris, suspicio uxoris, &c. Ex dictis liquet regulam de interrogatiuis fallere: ubi si queratur, Cuius est liber? respondendum est, non mei, sed

meus. Cuius est penna? Mea. Cuius est pecus? an tuum? an Melibcei? an alius cuiusquam? &c.

Quæritur proprietas, aut pars; cui mobile iungis
Laudem significās, aut uituperamen: in hoc sit,
Vel sexto casu; ceu uultus foemina pulchri,
Aut uultu pulchro. Quæq; synecdoche habebit
Ritè locū, quarto aut sexto; ceu candida collum,
Aut collo; misere doleo cor, corde uè dices.

Nomen subiecti aut totius, regit dictionem proprietatis, aut partis, cum adiectiuo laudis uel uituperationis in genitiuo, uel in ablatiuo. Exempla prioris partis: ut uir summæ uirtutis, uel summa uirtute; homo sanæ mentis, uel sana mente. Rex celsi animi, uel celfo animo. Gygas proceræ stature, uel proceræ stature, sic, uir antiqui moris, mira sagacitatis, admirandæ industriæ, ingentis autoritatis, boni nominis, labefactæ famæ: uel uir antiquo more, mira sagacitate, &c. Exempla posterioris partis. Populus duræ ceruicis, uel dura ceruice. Herba magnæ radice, uel magna radice. Parasitus auidiſſimæ gula, uel auidiſſima gula. Vir magni nasi, uel magno naso. Nympha præstantis corporis: puella proluxæ comæ: uirgo flauorū capillorū: mules pauidi cordis: uel, Nympha præstanti corpore, puella longa coma, &c.

Quid est subiectum? Cui aliquid accidit: ut homo est subiectū scientiæ: nam homini accidit scientia. Quid est proprietas? Res quæ alteri accidit, ut scientia est proprietas, quia accidit homini. Quid est totum? Quicquid ex pluribus partibus integralibus connexum est, uel in eas resolui potest: ut homo est quoddam totum, quia ex capite, ceruice, collo, humeris, pectore, manibus, brachijs, uentre, tibijs, pedibus, & ceteris membris illius corpus connexum est, & in ea tanquam partes integrales resolui potest. Quid est pars? Pars integralis, ut hîc sumitur, est qua

est qua ceteris in eadem resolvable totum constituitur, ac conexum est: ut anima est pars integralis, eademq; principalis hominis: nam homo ex anima & corpore constat. Quandoq; synecdoche habebit, &c. Nomen adiectiuum, aut cum participio suo uerbum passiuum, aut neutrum, significans proprietatem aut accidens in parte rei, potest illius partis dictionem in accusatiuo uel ablatiuo regere per synecdochen. De adiectiuis. *Aethiops albus dentes, uel dentibus: aeger pedes, uel pedibus: decorus faciem, aut facie.* De uerbis & participijs. *Doleo caput, uel capite: tremo manus, uel manibus: frangor brachium, uel brachio: fractus membra, uel membris.* Synecdoche quid est? *Attributio partis ad aliquod totum sub proprietate uerbi uel adiectiui: ut nuda genu: ager depastus segetes: flores inscripti nomina regum.* Quot sunt necessaria in synecdoche? *Tria. Totum, pars, proprietas, id est, uerbum uel adiectiuum.* Est ne hic synecdoche, potens diuitijs: grauis pietate: praeditus dignitate? *Minimè. Quia, ut Valla docet, hæc figura tantum ad animi & corporis qualitatem pertinet, nihil ad extrema respiciens: qualia sunt, doleo caput: doleo ilia: pulcher faciem: nuda genu: distincta sinum, &c.* Quibus licet uti synecdoche, tam in accusatiuo, quam in ablatiuo? *Maximè poëtis, proximè deinde historicis: oratoribus uix unquam: neque enim dicunt doleo caput: frigeo manus: sed dolet mihi caput: frigent mihi manus, &c.*

De opus.

Poscit opus sextum tolerans quãdoq; secundũ.
Vt mihi opus libro est. At opus dux (Tullius inquit)

Est nobis, ut opus Plautus sic utitur usus.

Opus regit ablatiuum cum datiuo intercedente uerbo substantiuo: habet quoq; sed rarissimè, genitiuum pro ablatiuo: ut

k 4 opus

opus est mihi libro, id est, indigeo libro: & , ut Barbari loquuntur, habeo ad faciendum de libro. Sic, opus est mihi armis, auxilio, &c. De genitiuo, mihi opus eius est. At opus dux, &c. Opus capitur pro necessarius interdum adiectiuè indeclinabiliter, & ita quemuis casum secum permittit: ut, Opus est mihi medicus. Intellego tibi multa esse opus. Dux nobis & autor opus est, apud Ciceronem. Vt opus Plautus, &c. vsus capitur aliquando pro opus, & regit similiter ablatiuum cum datiuo, intercedente uerbo substantiuo, præsertim apud Plautum, & quandoq; apud alios: ut, est mihi usus doctrina, consilio, uestibus, &c. pecunia usus mihi est. Dicimus etiam, hoc nobis futurum est usui, id est, utile.

De adiectiuis uerbalibus.

Actiuè signans uerbale, dabit genitiuum
Mobile; ceu quædam, quorum uix scitur origo.

Adiectiuum uerbale, actiuè significans, regit genitiuum, ut quædam adiectiua, de quibus, an uerbalia sint, ambigitur: ut amans uini: patiens frigoris: doctus pilæ: indoctus logica: consultus iuris: significatiuus belli: cupidus ludi: ferax tritici: studiosus uirtutis: nuntius ueri: sciens recti: docilis prauis: docilis dei: ignarus militiæ: ignarus uia: prodigus pecuniæ: rudis literarum: memor beneficii: immemor patriæ: compos uoti: impositus: particeps furti: dubius uitæ, &c. Cur dixisti actiuè significans? Quia aliter nunquam per regulam hanc regeret genitiuum: ut uapulans, percussus, trepidus, &c. An debeant semper ab actiuis descendere? Minimè. Quia sic doctus, consultus, &c. non pertinerent ad hanc regulam, quum descendant à doceor, consolor, &c. Ideo actiuè significare, est actiuè declarari: ut doctus, qui scit: consultus, qui alijs rectè consulit, &c.

An omnia actiuè significantia uerbalia adiectiua regunt casum huius regulæ? Non. Quia opus est, ut sint ab autoribus
non

non futilibus cum genitio inuenta. Ideo legens librorum, bibens uini, comedens nefrendis, &c. non dicemus, donec apud bonos autores inuenerimus.

Quæ regunt genitium,
uel datiuum.

Affinis, similis, communis, par, propriusq̄,
Finitimus, fidus, conterminus, atq̄ superstes,
Conscijs, & socius, cõformis, siue propinquus,
Et uicinus, amicus; habet iungi his alienus;
Hæc casum ternum donabunt, siue secundum,
Cætera queis damnus signabitur utilitas'ue,
Cum terno ponas, armis fer, & aptus ad arma.

Quædam adiectiua regunt genitium uel datiuum: ut affinis senectutis, uel senectuti. Similis patris, uel patri. Commune omnium, uel omnibus. Par tui, uel tibi. Proprius hominis, uel homini. Finitimus fluij, uel fluuij. Fidus amici, uel amico. Conterminus fontis, uel fonti. Superstes dignitatis paternæ, uel dignitati. Conscijs scelerum, uel sceleribus. Socius belli, uel bello. Conformis imaginis, uel imagini. Propinquus urbis, uel urbi. Vicinus oppidi, uel oppido. Amicus uentris, uel uentri. Alienus consilij, uel consilio, &c. Cætera queis damnus, &c. Cætera adiectiua, quibus significatur quæpiam utilitas, uel damnus, regunt datiuum: ut, album est nigro contrarium, hyems est nobis grauis, molestus omnibus. Infestus hosti, id est, ualde molestus. Infensus discipulo, id est, uehementer iratus. Dulcis amicis. Gratium opus agricolis. Iucundus omnibus, &c. Armis fer, & aptus, &c. Quædam pro datiuo possunt accusatiuum habere cum præpositione ad: ut aptus armis, & ad arma. Idoneus huic rei, & ad hanc rem. Vtilis agris, & ad agros, &c.

De partitiuis.

Partitiua uolunt genitiuū, ut signa, gradusq̄,
Pronomen, numerus duplex, aduerbia quædā.

Dictiones partitiua postulant genitiuum pluralem nominis
nō collectiui, uel singularem collectiui. Et sunt primò signa uni=
uersalia, ut quisq̄ hominum: & particularia, ut aliquis discipu=
lorum, qui uirorum, uter horum, &c. Secundò, gradus compa=
rationis: positiuus quidem, ut nigra lanarum. Comparatiuus,
ut fortior manuum est dextera. Superlatiuus, ut doctissimus
poëtarum, optimus plebis. Tertio, omne ferè pronomen, ut
hæc uolucrum, hic iuuenum, illa sororum, &c. Quarto, du=
plex numerus, Cardinalis, id est, principalis, quo uulgò numerā=
mus, duo, tres, quatuor, &c. ut duo istorum. Et numerus ordi=
nalis, quo ordinem indicamus, ut primus hominum, septimus sa=
pientum, &c. Quintò, aduerbia quædam, ut ubiq̄; locorum,
nusquam scripturarum, &c. Quid est dictio partitiua? Adie=
ctiuum, uel ex eo aduerbium, multitudinis partem indicans: ut
nullus, quicumq̄; maior, maximus, maximè, &c. Debet ne adie=
ctiuum partitiuum cum genitiuo in aliquo accidente concordare?
Etiam, quia debet esse eiusdem generis: ut unus fratrum, una
sororum: non, una fratrum, &c. Da regulam:

Sit conforme genus, partitio quando notatur.

Ni collectiuum, uel uox heteroclita detur.

Rectè etiam dices: Quid agis dulcissime rerū?

Adiectiuum partitiuum conuenit cum genitiuo in genere: ut
quisq̄; uirorum, quæq̄; fœminarum. Ni collectiuum, &c.
Ab hac regula sunt tres exceptiones. Prima in collectiuis:
ut optimus plebis, &c. Secunda in heteroclitis: ut infimum cœ=
lorum. Tertia ubi adiectiuum partitiuum respicit præcedens:
ut, Quid agis dulcissime rerum? Dulcissime respicit præce=
dens subauditum, ad quod dirigitur sermo. Item, leo est for=
tissimus

tissimus animalium, &c.

De Comparatiuis, & Superlatiuis.

Res similis generis medius grad^o, atq; suprem^o

Poscunt, ille duas, hic plures usq; duabus.

Sin minus ista aderūt, medio gradui dato sextū.

Comparatiuus & superlatiuis, ut regant genitiuum per regimen partitionis, requirunt comparationem inter res eiusdem generis uel naturæ. Comparatiuus facit comparationem inter duo: Superlatiuis inter plura duobus, ut dextera est fortior manuum, bene dicitur, quia fit comparatio inter duas res, scilicet dexteram & sinistram, & sunt eiusdem generis, uel naturæ, quia ambæ sunt manus. Dextera est fortior digitorum, malè dicitur, quia sunt plures quàm duæ res: nec sunt eiusdem generis, quia dextera non est digitus. Pollex est fortissimus digitorum, rectè dicitur, quia fit comparatio inter res plures duabus, quia inter pollicem & cæteros digitos: & hæ res sunt eiusdem generis uel naturæ: quia pollex est digitus. Ideo malè dicimus, Hector est fortissimus Græcorum: quia non fit comparatio inter ea, quæ sunt eiusdem generis, quum Hector non sit Græcus, sed Troianus. Esse eiusdem generis, ut hinc sumitur, est rem excellentem significari per casum comparatiui uel superlatiui: ut, Hector fuit Troianorum fortissimus. Ideo non est bona comparatio, Leo est fortissimus lyncum, quia leo non est lynx. Sin minus ista, &c. Vbi comparatio non fit inter duo eiusdem generis, comparatiuus habebit ablatiuum, ut doctior illo, uel illis. Et per comparatiuum cum ablatiuo. loquendum est, quoties comparatio non fit inter res eiusdem generis, uel naturæ: ut, Hector fuit fortior quouis Græco. Leo est fortior lynce. Penelope est castior sororibus suis: non autem est castissima sororum suarum: quia Penelope non est soror sua, &c.

Genitiuum

Genitiuum uel ablatiuum regentia.

Dat patrium aut sextū tibi copia, sicut egestas.
 Plen⁹, inops, saturat, cū fratrib⁹, implet, abūdat,
 Atq; egeo, careo testes: quibus adijce sanus,
 Et miser, & dignus, cū pluribus, & bene multa
 Verba: uelut crucio, cū pendeo, lætor, & ango,
 Desipio, abstineo, potior sic ponis, aloq;
 Indoleo, recreo, quæ, pluraq; glossa recludet.

Adiectiua & uerba quædam copix & egestatis cum nonnullis alijs, regunt genitiuum uel ablatiuum. Adiectiua quidem, plenus, locuples, satur, diues, abundans refertus, fecundus, egenus, immunis, pauper, inanis, truncus, oneratus, orbis, orbatus, dignus, indignus, uiduus, uacuis, contentus, saucius, lapsus, miser, sanus, & plura: ut plenus rimarum, plenus lacte, locuples pecunie, locuples metu: satur omnium rerum, & satur succo ambrosie: diues auri, & auro: abundans uerborum, & uerbis: refertus cibi, & cibo: fecundus frugum, & frugibus: egenus, auxiliij, & auxilio: indignus opis, & ope: immunis mali, & malo: pauper prædiorum, & prædijs: inanis ueri, & uero: truncus manuum, & manibus: oneratus tritici, & tritico: orbis parentis, & parente: orbatus oculi, & oculo: dignus, indignus salutis, & salute: uiduus uxoris, & uxore: uacuis rationis, uel ratione: contentus libertatis, & libertate: saucius itineris, uel itinere: lapsus animi, uel animo: miser animi, & animo: sanus mentis, & mente: & plura: ut suspensus animi, & animo: liber legum, & legibus: nimius sermonis, & sermone: onustus auri, & auro: cumulatus sceleris, & scelere: frustratus spei, & spe: copiosus rerum, & rebus: tenuis opum, & opibus, & c. Verba uerò egeo, indigeo, careo, saturo, impleo, cum fratribus completo, repleo, expleo, depleo, oppleo, & c. abundo, affluo, erucio, discrucio,

discrucio, excrucio, pendeo, lator, ango, desipio, abstineo, potior, alo, indoleo, recreo: & pauca alia: ut egeo defensionis, & defensione, indigeo pecunia, & pecunia. Reliqua sepius ablatiuum habent: careo tui, & te, saturo gregem pabuli, & pabulo, impleo granorum tritici, & tritico, compleo te metus, & metu, &c. abundo amoris, & amore, affluo frumenti, & frumento, discrucio animi, & animo, pendeo animi, & animo, lator huius rei raro, frequenter hac re, ango me animi, & animo, desipio mentis, & mente, abstineo ira, & ira, potior rerum, & potior Gallia: alo te pane, nunc tantum: olim panis dixerunt, indoleo hac re, aliquando huius rei, recreo me animi, & animo. De alijs, ut fallor animi, uel animo, participo te consilij, & consilio, scatet mendarum, & mendis, id est, affluit, & plenus est.

Dat patriū, aut quartū, fastidio, sed mage quartū.

Fastidio hanc rem per accusatiuum nunc dicimus: olim etiam fastidio huius rei.

Regentia genitiuum uel datiuum.

Dic satago rerum: patrium, aut dantē misereri,
 Sed mage uult patriū: dominor dat ritē datiuū,
 In sacris etiam patrium, uelut auxiliari.
 Grammaticæ leges plerunq; ecclesia spreuit.
 Tu uiuendo bonos, scribendo sequare peritos.

Satago regit genitiuum rerū: ut satago rerum mearum, id est, anxius, & sollicitus res meas curo. Misereor uult genitiuum, uel datiuum: sed melius genitiuum: ut, Misere mei Deus, misere nobis Christe. Dominor & auxilior datiuum ritē regunt apud omnes ecclesiasticos, qui cum genitiuo etiam cōstruunt: ut auxilior miseri: dominor uictis. In sacris in genitiuo leguntur: auxiliatus

liatus sum tui, & dominatus est bestiarum: sed non imitabimur, Ceterum, si rectè uelimus uiuere, sanctos imitabimur etiam indoctissimos. Si uenustè cupiamus scribere aut loqui, linguae Latinae doctos imitari studebimus, licet Nerone peiores.

Verba genitiuum uel ablatiuum habentia.

Accuso, damno, moneo: contraria laudo, Criminis aut poenę, uel laudis habētō secundū, Aut sextum. Sed Valla dedit tantūmodo sexto Altero, & ambob⁹, neutro, uel utro, uel utroq̃.

Verba accusandi, damnandi, monendi, laudandi, & his contraria: ut excusandi, absoluendi, uituperandi, regunt genitiuum uel ablatiuum criminis, poenę, admoniti, laudis, uituperij, ut accuso te furti, uel furto. Incuso te negligentia, uel negligentia, arguo te mendacij uel mendacio, admoneo te debiti, uel debito, laudo te uirtutis, uel uirtute, absoluo te iniuriarum, uel iniurijs, &c. Omnia penè genitiuum frequentius habent, quàm ablatiuum, demptis quinq; ablatiuis, altero, ambobus, &c. Quia per genitiuum hic loqui non licet, teste Valla, ut utro accusatus es? furti, an homicidij? non utrius: neutro accusatus sum, non neutrius, &c. Accusandi uerba sunt, accuso, incuso, ago, postulo, arcesso, insimulo, arguo, noto, alligo, astringo, corripio, reprehendo, criminor, & si qua sunt similia. His contraria, excuso, purgo, &c. Damnandi, damno, condemno, multo, admulto, punio, plecto, conuincio, redarguo. His contraria, absoluo, libero, &c. Monendi, moneo, admoneo, commoneo, commonefacio, commemoro, consulo, &c. Laudandi, laudo, miror, probor, commendo, &c.

In quo casu poni debet pretium.

Verba uolunt sexto pretium, ponas sine fixo

In

In patrio pluris, tanti, quanti, atq; minoris,
 Cum fixo in sexto. Rarò quartum ualeo uult.
 Vilius & melius, peius, uel carius emi,
 Valla negat recte dici per nomina posse.

Omne uerbum cuius actus aliquo pretio constat, potest regere post se nomen pretij, uel ualoris in ablatiuo: exceptis quatuor sine substantiuis in genitiuo semper ponendis: tanti, quanti, cum natis, tantilibet, tantidem, quantiuis, &c. & pluris atq; minoris, qui cum substantiuis in ablatiuo ponuntur ut cetera: ut, emi abs te equum decem aureis, doceo discipulum paruo, aut uili, id est, quod barbari dicunt, pro bono foro. Triticum uenditur magno, aut multo. Quanti mercatus es istum librum? non quanto, nec pro quanto: quia ablatiuo pretij nunquam additur prepositio pro. Ideo dices, quanti pransus es? aut quanto pretio? non pro quanto: quanti cupis coenare? quanti habitas? quanti portat nuntius epistolam? quanti huc aduectus es? quanti licitaris librum? quanti aestimas uirtutem? &c. non pro quanto, nec quanto: nisi addas pretio. Bene tamen dices, quantum das pro domo? quia hic pro, non additur pretio. Pluris opinione librum emi: quanticumq; comparaueris, dignus est. Emi Cicero-nem quinq; libellis: & ego tantidem. Rarò quartum, &c. Valeo huc pertinet: ut, quanti ualet hæc uacca? decem florenis: minimo ualet hæreditas: quanto pluris ualet doctrina, tanto minoris aestimatur. Aliquando hoc uerbum regit pretium in accusatiuo: ut, illud non ualet trientem nummum, &c. Idem significat, & idem ualet, &c. Vilius & melius, &c. In quibusdam solum aduerbialiter loqui licet, teste Valla: ut emo uilius, & melius uendo, id est, quod Gothicum uulgus ait, pro meliori foro. Latini, emo minoris. Emo peius aut carius, id est, emo pluris.

De

De uerbis plures genitiuos
regentibus.

Aestimo, curo, puto, facio, cum consulo, duco,
Pēdo, habeo, refert, est, inter & est bene iungo.
Antē dabūt dictos patrios, cū plurimi, & æqui,
Et parui, nihili, nauci, flocciq̄, boniq̄:
Magni, infiniti, maioris, maximi, & asis,
Et minimi, multi. Quædam bene ponito sexto.

Verba aestimandi, ut aestimo, existimo, curo, puto, facio, con-
sulo, duco, pendo, & habeo, præter genitiuos tanti, quanti, plu-
ris, minoris, regunt etiam genitiuos plurimi, æqui, parui, nihili,
nauci, flocci, & c. quibus additur pili, & forsan plures. Pro qui-
busdam possunt habere ablatiuum. Et significant omnia hæc
uerba, aestimare: ut parui te aestimo, uel etiam paruo: quid de me
fiat, parui curas: ego hanc rem nihili duco, semper te plurimi
feci, quod polliceris æqui boniq̄; facio, optimi consule, id est,
aestima, iudica, rogat ut boni consulas, æqui boniq̄; consule, id
est, in bonam partem accipe, flocci non facio, aut pendo, aut cu-
ro, ac nauci facio, id est, sperno, cōtemno, nihili aestimo. Floccus,
uernacule, ung borlion de laine. Nauci, putamen nucis, nullius
certē pretij. Item magni refert, quo loco quæq; dictio posita sit:
parui mea interest, an claris sim natalibus, an obscuro genere,
modo sim bonus & sapiens: mea nihil refert, dum modò potiar.
Refert & interest in reliquis sæpius habent uel nomina, uel ad-
uerbia multum, plus, plurimum, magis, minus, parum, maxime,
minimè, paucillulum, nihil, aliquid, quid, siquid, & siqua sunt
similia: ut multum interest unde quis gaudeat, quod mea refert
scire, sciam, & c. Pluris opes sunt nunc, quàm prisco tempo-
re, non asis faciunt, noli grammaticam parui putare. Infiniti
uirtus aestimanda est.

Que

Quæ regunt genitiuum uel
accusatiuum.

Pauca recordãdi patriũ, quartum ue requirunt.
Ut memini, memoror, sic obliuiscor habetur.

Pauca uerba recordandi: ut recordor, memini, memoror, re-
miniscor, & hoc uerbum obliuiscor, regunt genitiuum uel accu-
satiuum. De genitiuo, ut recordor pueritiã. memini nuptiarum
sororis. memoror beneficiorum. reminiscor historia. obliuiscor
carninis. De accusatiuo. Recordor pueritiã. memini lectionem
hesternã memoror nouissima mea. reminiscor acta mea. obliui-
scor historiam memoror hinc deponens est.

De refert, interest, & est.

Refert, inter, & est, est signans commoditatem,

Officiũ ue, petit quosuis patrios, nisi septem.

Refert, inter & est, nostraq; mea q; referto,

Cum reliquis, Capiet cuias uel cuius utrunq;

Est nostrũ, uestrum q;, meum q;, tuum q;, suum q;.

Hæc tria uerba, refert, interest, & est, ad alicuius rei com-
moditatem uel utilitatem, uel officium pertinentia, regunt quos-
uis genitiuos, præter septem primitiua speciei, mei, tui, sui, no-
stri, uestri, uel nostrum & uestrum. Pro quibus, refert & in-
terest regunt ablatiuos mea, tua, sua, nostra, uestra, quibus iun-
gitur cuiã. Est uerò, capit nominatiuos meum tuum, suum, no-
strum, uestrum. Exempla ut hæc uerba regunt genitiuum.
Vxor̃is refert, quid rerum gerat maritus, nosse. boni scholasti-
ci interest diligenter studere. boni præceptoris est breuem esse.
interest omnium recte agere, id est, omnium officium est, uel
ad omnes pertinet, aut utile est. Iudicis est, in causa semper ue-
rum sequi. Exempla de refert & interest cum mea, tua, sua, no-
stra, uestra, cuiã: ut, cuiã interest fures suspendere? uel cuius
l interest

interest, tua interest concionari. mea refert auscultare. nihil tua refert. id quod tua referebat, aut nostra, aut ipsorum interest. Cuius interest: mea, aut cui refert? Petri, &c. Exempla de est, cum meum, tuum, suum, &c. ut meum est, te, si quid pecces, punire. Tuum est parenti parere. uestrum est, o tyrunculi, temporis rationem habere. haud nostrum est, gula operam dare, &c.

Genitiuum cum accusatiuo
habentia.

Pœnitet, & tædet, miseret, pudet, & piget, optat
Accusatiuum patientem, cum genitiuo.

Hæc quinque impersonalia actiue uocis, pœnitet, tædet, miseret, pudet, piget, regunt accusatiuum patientis rei cum genitiuo agentis: ut pœnitet me peccati. tædet te uite. miseret Christum peccatoris. pudet te probri. piget illum laboris. Sub miseret, comprehenditur miserescit. Sub alijs, composita: ut pertædet, dispudet, &c.

De tenus, ac obiter de alijs præpositionibus.

Sæpe tenus patrium numero præeunte carente,
Aut res signatam geminas, uult Valla tenere.
Vult ad, cum socijs, quartum; uelut absq; Latinum.
Sub, super, in, subter, casu iunguntur utriq;
In uario sensu, facilis docet omnia prosa.

Tenus præpositio petit genitiuum pluralem res geminas significantem, aut numero singulari carentem: alioqui uult ablatiuum in plurali, etiam quandoq; genitiuum. Exemplum ubi res sunt geminae: ut, sto in aquis aurium tenus. sum armatus crurum tenus, id est, usq; ad aures, uel crura: nam tenus significat usque ad, aut non ultra, &c. Exemplum de singulari carentibus: ut, nuptiarum

ptiarum tenus soror mea collusit pueris. Cumarum tenus caluerunt, &c. Exemplum quando tenus habet genitiuum pluralem, nec res geminas significantem, nec singulari carentē: ut, Olympus attollitur nubium tenus. Temerarius miles solus penetrauit hostium tenus, &c. Exemplum de tenus cum ablatiuo plurali: ut, costis tenus: capillis tenus. Cum ablatiuo singulari: ut, stolidē uitam egisti senectute tenus, & uulneratus sum corde tenus. docti sunt sophistae titulo tenus. Vult ad, &c. Ad, apud, ante, &c. quae simul ponuntur in rudimentis, regunt accusatiuum casum: ut ad patrem, apud uillam, ante aedes, &c. Velut absq̄, &c. A, ab, abs, & cetera quae cum his ponuntur in rudimentis, regunt Latinū casum, qui est ablatiuus: ut à domo, ab homine, &c. Sub, super, &c. Quatuor sunt prepositiones accusatiuum uel ablatiuum regentes, in, sub, super, & subter: sed plerunque in diuerso sensu: nam motum significant: certa ratione utrunq; casum tenent: accusatiuum, cum de loco in locum motum significamus: ut uado in urbem, labor in piscinam, sub umbras succedimus, postesq; sub ipsos Nituntur gradibus, super oppidum profectus, super astra uolauit, super lodicem ingredior, desilit subter mœnia. Si autem motum, aut statum, seu quietem in loco significant, ablatiuum quaerunt: ut in agro curro, in urbe deambulo, ambulo in porticu, sum in pago, uidi te in templo. Tityrus recubat sub tegmine fagi: nos quiescimus sub tecto, dormimus super fronde uiridi, & super frondem sepius dices, nocte super media studui, & super mediam noctem, subter densa testudine situs, subter lodice reclino. Facilis docet omnia, &c. Ex longa auctoris glossa haec habes in primis scitu necessaria. Ad, & apud differunt: quòd ad tam motus, quam quietis uerbum admittit: ut uado ad Petrum: sto ad ignem. Apud, solum quietis uerbum desiderat: significat que in loco, uel persona: ut maneo apud Petrum, legi apud Vergilium. Inter apud, & penes, hoc interest, quòd apud, aut locum, aut

l 2 perso

personam innuit: ut, uidi te apud forum, fui apud patrem. Penes, potestatem significat: ut, penes te est salus mea, id est, in potestate tua. Est autem penes esse, non apud aliquem esse: sed in, & quasi in potestate alicuius esse. Ante & post contraria sunt: ut ante me, post me. Contra & erga à se inuicem dissident, quia contra in malam partem capitur: ut, arma inuenta sunt contra hostes, nisi significet è regione, ex opposito: ut habito contra Ioannem, id est, ex aduerso Ioannis. Erga in bonam sapius: ut erga parentes pius. Extra & intra aduersantur: ut Iliacos intra muros pugnatur, & extra. Infra, locum significat: ut, infra tectum, & ad dignitatem refertur: ut infra dignitatem meam est, id est, minus quàm dignitatem meam deest, & opponitur supra. Supra & super discrepant: nam supra interiectum requirit spatium: ut auis supra me uolat. Super uerò significat contiguum: ut sedeo super lapidem. Sic se habet subter: sed non infra, &c. A', ab, abs, hoc discrimine distant, quòd à, solum consonantibus iungitur: ut à Petro. Ab, uocalibus, consonantibus, l, & r, liquidis: ut ab Andrea, ab Ioanne, ab lege, ab rege, ab duce, &c. Abs tantum q, & t: ut abs Quinto, abs Tito. Coram & clam contraria sunt. Coram & ante differunt. Coram proximitatem significat: ut coram iudice causam egi. Ante significat personam, locum, aut tempus: ut ante me, ante templum, ante duos annos. Coram & palam. Id unum controuersum est, quòd coram ad certas personas pertinet, palam ad omnes: & ferè aduerbium est, pro, manifestè, siue in aperto. De, & A', hanc habent inter se differentiam, quòd De, materiam significat: ut anulus de auro factus. A' nunquàm materiam innuit, sed causam efficientem. De tamen aliquando pro A', sumitur: emi de Petro, pro à petro. E', Ex, idem sibi uolunt: sed E', consonantibus iungitur: ut è iure, è republica. Ex tam uocalibus, quàm consonantibus: ut ex arbore, & ex dignitate. Ex, A', uel Ab, hoc discrimine ponuntur

ponuntur. Ex, significat plerunque locum, in quo quis fuit: ut ex amphitheatro uenio. A, uel Ab, locum alicui proximum: ut à fonte, uel ab amphitheatro uenio. Sic Ad, & In: ut ad tribunal uenit litigator, id est, iuxta. in tribunal uenit iudex, id est, intra. In, ubicunq; significatur diuisio, mutatio, aut conuersio, accusatiuum habebit: ut uxor Loth uersa est in statuam salis. Troia uersa est in cineres. Daphne mutata est in laurum: Lycaon in lupum. Partior in socios prædam. Diuiditur nomen in duo membra, &c. Super, ablatiuum habet pro de, ubi de aliqua mentionem facimus: ut, Multa super Priamo rogans, super Hectore multa. Subtus perperam ponitur à quibusdam: quia aduerbium est, non præpositio. Etiam ineptè dicimus, de post foetantes, de sub pede, de prope fontes: licet hac parte utantur uiri doctissimi.

Regula ultima de genitiuo, & obiter de alijs casibus, pro aduerbijs loci, quam carentiam rectoris uocat

Alexander.

Quæstio si fiat per ubi, nomenq; prioris Sit numeri, & propriū seu primæ, siue secundæ, In patrio dabo, quando locū designo minorem. Militiæ, belli, atq; domi, sic ponis humiq; Addimus interdum dictis, terræq; togæq;.

Propria nomina pagorum, & oppidorum (quæ minora loca dicuntur) primæ uel secundæ declinationis, singularis numeri, cum appellatiuis militiæ, belli, domi, humi, terræ, & togæ, cum uerbo, uel participio, ubi quæstio fieret per ubi, ponentur in genitiuo pro aduerbijs loci: ut si queratur, Vbi est Papa? optimè respondebis, Papa est Romæ. Vbi studiisti? Studui Gandau, Louanij, Antuuerpiæ. Vbi est segnis? Domi. Vbi est teme-

l 3 rarius?

rarius? Militia. Sic, poma iacent humi, id est, super terram, condo corpus terræ, id est, in terra, gratus principi belli, togæq; id est, in bello, & in pace. Toga uestis erat Romanorum, qua utebantur in pace tantum: ideo pro pace capitur. Cur dixisti in regula, propria nomina? Quia appellatiua cum in, præpositione, in ablatiuo ponuntur: ut, Vbi oras? In templo. Herba hæc crescit in agro, auia mea moratur in pago, auus in oppido. Cur dixisti in regula, propria oppidorum, & pagorum? Quia propria aliorum locorum, ut regionum, &c. stabunt in ablatiuo cū præpositione in: ut, Petrus studet in Francia, bellum est in Aegypto. Cur dixisti primæ uel secundæ declinationis? Quia si essent tertiæ declinationis, ponerentur in datiuo uel in ablatiuo: ut natus Carthagini, uel Carthagine. Cur dixisti, numeri singularis? Quia si esset numeri pluralis, in datiuo, uel ablatiuo ponerentur: ut natus Athenis. studet Parrhisijs. Cur dixisti, ubi quæstio fieret per ubi? Quia si fieret quæstio per quò, quâ, uel unde, non responderetur in genitiuo: ut quò uadis? uado Româ, non Romæ, &c.

Si ternæ nomen fuerit, numeri uel secundæ,

Cum ruri dabitur terno, aut sexto, magis terno.

Nomina propria oppidorum aut pagorum tertiæ declinationis, aut pluralis numeri, ubi quæstio fieret per ubi, ponuntur pro aduerbijs loci in datiuo uel ablatiuo: elegantius autem in datiuo cum appellatiuo ruri: ut egi Auinione. Sic, moratus sum Verone, &c. Philosophatus sum Athenis. Tarquinius uixit Gabijs, &c. Ioannes est ruri, & rure.

Tu sextum casum, si quando per uiderogaris.

Aut quâ, responde. Si per quò, ponito quartum

In proprijs: quibus usq; cupit rus, cū domus addi.

Nomina propria oppidorum aut pagorum ubi quæstio fieret per unde, aut quâ, ponuntur pro aduerbijs loci in ablatiuo sine

uo sine præpositione, cum appellatiuis duobus rus & domus: ut, Vnde uenis? Venio Valentia, Tybure, Lutetia, Lugduno, rure, domo. Quâ ibis Romam? Mediolano. sed hic per accusatiuum, & per præpositionem sepius loquimur, propter amphibologiam uitandam. Si per quo, &c. Nomina propria oppidorum, & pagorum, ac castrorum, ubi quæstio fieret per quò, ponentur sine præpositione in accusatiuo, cum appellatiuis rus & domus: ut, Quò uadis? Vado Annonen, Valentia, Brugas, Belgas, Remos, Parrhisios. Cur dixisti propria oppidorum, pagorum, aut castrorum? Quia appellatiua aut propria regionum ponuntur in accusatiuo cum præpositione ad: ut concedo in urbem, ad uillam, iter est mihi ad Asiam, &c.

Barbarus haud fiet apponens præposituras.

Si quis contra regulas dictas doctissimos parcè imitetur, ubi usurpauerunt contrarium, aut præpositionem omittèdo, ubi regula exigit addi, aut addendo, ubi regula exigit, ut omittatur, non censebitur barbarus. Verbi gratia, regula exigit, uado domum, est domi, uenio domo. Aliquando tamen, teste Valla, inuenimus, uado ad domum, sum in domo, & uenio de domo. Vergilius: Italiam uenit, dixit, pro ad Italiam, &c.

Compositum nomen nolunt rectore carere:

Sed tamen ut simplex positum quâdoq; legetur.

Grammaticis negant nomen compositæ figuræ posse sine præpositione poni pro aduerbio loci: quia malè dici putant, Ioannes iuit montem Pessulanum, sanctum Chamundum, &c. Ego uerò rectissimè dici assero: quia si uera esset grammaticarum regula, non tacuisset de hac re Priscianus, Donatus, Seruius, &c. nec ipse Alexander. Præterea in Græcis manifestè hoc falsum est: ut Neapolis, Constantinopolis, &c. Præterea apud doctissimos inuenio nomina Latina compositæ figuræ, aut orationes carere rectore: ut sunt, Noua Carthago,

l 4 Theanum

Theanumfidicinum, Nouumcomum, & plura.

DATIVI REGIMEN.

Fixa dabunt ternum substantiuo mediante

Verbo: quod per habet contingit sæpe resolui.

Omne nomen substantiuum potest regere aliud substantiuum in datiuo mediante uerbo substantiuo: ut mihi liber est, tibi pecunia. & exponitur per habeo: ut, est mihi pater, id est, habeo patrem. & sunt tales orationes multò pulchriores, quàm orationes de habeo.

Ternum pro quarto, aut sexto, cū præposituris
Ponimus. it clamor cœlo, mihi filia curæ est.

Cur tibi despicior? nunc oïbus itur ad aurum.

Datiuus ponitur sæpe pro accusatiuo uel ablatiuo cum præpositione: ut, it clamor cœlo, id est, ad, uel in cœlum. Inferretq; deos Latio, id est, in Latium. Tu es mihi uisus, id est, à me, filia est mihi curæ, id est, ad curam. curritur omnibus, id est, ab omnibus. pugno tibi, id est, tecum.

Acquisitiuè si ponas uerba, datiuum

His dato, Cômunis ferme oïbus esto datiuus.

Omne uerbum acquisitiuè positum, potest regere datiuum casum rei acquirentis, aut cuius causa aliquid fit: ut doce mihi prolem, id est, ad petitionem aut fauorem meum. oro te mater, roga magistrum mihi ueniam. Hic casus communis est omnium ferè uerborum, & significat in honorem, uituperationem, utilitatem, damnum, letitiam, iucunditatem, fauorem, petitionem, similitudinem: uelut apud Vergilium: It hasta Tago per tempus utrunq; id est, in perniciem uel necem Tagi. Idem: Centum cui templa Sabæo Ture calent, id est, in cuius honorem. Idem: Cui pendere sua pateris in arbore poma, id est, cuius gratia, &c.

Verba

Verba datiuum, ut proprium
casum, regentia.

Tertius est uerbis proprius natis fore, sum, fit:
Atq; manēte facit: ab, ad, & con, sæpe: quibus do
Occurro, faueo, studeo, medeor q; & adolor,
Auxilior, famulor, noceo. Sed dat iuuo quartū,
Pareo, præfideo, pugno, cum parcere, grator:
Quæq; frequenter erunt impersonalia iunge,
Contingit, restat, placet, euenit, accidit, & fit,
Sufficit, & constat, libet, & liquet, & dolet, adde
His uacat, & conducit, & expedit, & licet atq;
Conuenit, & præstat. sed dicit, pertinet ad me,
Attinet, & spectat, rectē coniungimus isti.

Multa regunt ternū, qbus haud est regula certa.
Datiuum ut proprium casum regentia uerba sunt unde uige-
cuplicia. Primò composita à fore: ut spero hæc mihi profore.
Vtinam Pellissò adforet nobis, id est, adesset, & c. Secundo, com-
posita à sum: ut adsum pugna, præsum exercitui, desum nu-
ptijs, obsum tibi, & c. Tertio, composita à facio ubi non mu-
tant a, in i: ut satisfacio tibi, malefacio, benefacio tibi: & à fio:
ut satisfi tibi: defit mihi es, sic bene cupio uel opto tibi, &
male uolo tibi, & c. Quarto, uerba plurima cum præpositio-
ne ad composita, & aliqua cum præpositione cum, regunt da-
tiuum: ut annuo tibi: acclamo illi, sic assuesco, asto, acquiesco,
& c. condormio Petro, consonat ueritati, & c. Quintò, uer-
ba occurrendi: ut occurro tibi, sic obuio, obsto, obfisto, occur-
so, obuenio. Sextò, uerba fauendi: ut faueo amico, annuo tibi.
Sic arrideo, subscribo, consentio, assentior. Hæreo, adhæreo,
astipulor. Concino, sufragor, accedo, acquiesco. Aspiret Deus
l s cæptis

ceptis. Septimò, uerba studendi, & diligentiam adhibendi: ut studeo grammaticæ: inuigilo pecuniæ: incumbo laudi. Studendi uerba hæc sunt, studeo, incumbo, incubo, attendo, indulgeo, insisto, insto, inbio, insudo, inuigilo, indormio, innitor, uaco, inhaereo, operam do, impendo, nauo, adhibeo, &c. Octauò, medeor, & medicor, aris, & si qua sunt his significatione conformia. Vergil. Senibus medicantur anhelis. mederi uulneribus. Nonò, adulandi uerba: ut adolor diuiti, blandior matri, assentior magnatibus, palpor hero, &c. Decimò, uerba auxiliandi: ut auxilior tibi, subuenio pauperi. Sic adnucolor, opitutor, patrocinator, succurro, commodo, incommodo, id est, noceo, &c. Vndecimò, famulandi uerba: ut famulor diuiti, sic ancillor, seruiò, & inseruiò, &c. Duodecimò, nocendi uerba: ut noceo nemini: resisto potenti. Sic inimicor, reluctor, obnitor, insidiator, obloquor, detraho, succenseo, indignor, irascor, insurgo, derogo, obtrecto, incommodo, officio, renitor, aduersor, refragor, inuideo, &c. Tertiodecimò, uerba parendi, siue obediendi: ut pareo magistro, obedio patri. Sic obtempero, acquiesco, morigeror, obsequor, geniculor, id est, genu flecto: ut geniculor uictori: supplico, audio, ausculto pro obedio. Decimoquartò, uerba praesidendi: ut praesum imperio: & praesum gymnasio, &c. Decimoquintò, pugnandi uerba poëtice datiuum regunt: apud oratores & historicos, ablatiuum habent intercedente cum, praepositione, elegantissime uerò accusatiuum cum praepositione in: ut pugno tibi, uel tecum, uel in te. Sic certor, digladior, concurro, congregior. Vis'ne mecum certare literis? &c. Decimosexto, uerba parcendi, & ueniam dandi: ut parce mihi domine: ignosce mihi bone magister: stultitiæ, adulescentiæq; ignoscas. Potest habere accusatiuum: ut nunc hoc mihi ignoscas, quaeso, sicut, condona mihi hanc culpam. Decimosextimo, uerba gratulandi: ut gratulor amico: grator sorori. Grator & grator, id est, propter alterius uel meam secundam fortunam

tandem gaudere me dico, uel ostendo. Decimo octauo, quadam uerba cum infinitiuis impersonalia, sine eo personalia, sed raro aliter, quam in tertia persona, regunt datiuum: ut contingit, restat, & quae in litera sequuntur, ueluti, contingit mihi legere: restat tibi potare. De personali, contingit mihi uirtus: nescis quid mihi, obtigit. Placet mihi insanire: sic perplacet, & displicet: euenit mihi ducere uxorem, sic obuinit tibi uxor, &c. Accidit illi uiro bono esse. Fit mihi interdum magno dolore affici, id est, contingit: & sine infinito ponitur plerumque. Sufficit homini scire, quod bonum est. Constat mihi te dixisse, id est, liquet, & manifestum est. Libet uel lubet mihi scire, quid agas, id est, placet, & desidero. Collibet, idem. Libido est scire, id est, libet. Liquet mihi id est, certum est & manifestum. Dolet mihi tam inhoneste uiuere: non uacat mihi audire fabulam, id est, non est mihi otium uel tempus. Conducit tibi studere bonis literis, id est, utile est: expedit tibi uapulare: licet tibi esse sacerdoti. Conuenit tibi dicere. Praestat mihi ridere, quam flere, id est, melius est. Sed dicito, &c. Pertinet, attinet, spectat ad me, non autem mihi, dicendum est: ut liber pertinet ad Ioannem, non Ioanni. Decimo nono, multa regunt datiuum, de quibus certa non constat regula: ut sto iudicio tuo: renuncio liti: cano receptui: cano progressui, id est, ut milites a pugna redeant, uel ad pugnam progrediantur, diffido uxori, sapio mihi, praedudicat religioni, afficior tibi non uulgariter, id est, te amo: erubescit fortuna: desuescit honori. Regunt etiam datiuum obumbro, moderor, domitor, & multa alia.

ACCVSATIVI REGIMEN.

Ante uolunt quartum uerba infinita: suorum
 Post casum. Prae nulla supina, gerundia nulla
 Dant casum. Dabitur recte post casus agentis,
 Ni sit i u. Post nil capit hoc: uult mobile praese.
 Post

Post etiam sequitur sua participās bene uerba.
Nam regimen fit idem, si significatio par sit.

Omne uerbum personale infinitiui modi regit ante se accusatiuum, post se autē casum uerbi à quo descendit: ut hominem parēre deo, æquum est: hic infinitiuus parēre, ante se accusatiuum hominem regit, post se, datiuum deo, ut pareo. Cur dixisti personale? Quia impersonale ante se accusatiuum non habebit: ut interesse, federi, &c. Præ nulla supīna, gerundia, &c. Nec supinum nec gerundium regit ante se ullum casum, sed post se regit casum agentis, hoc est, quemcunque regit uerbum: præter casum patientis, uidelicet ablatiuum cum præpositione à, uel ab. Supinum tamen in u, ne post se quidem ullum habet casum, sed ante se recipit adiectiuum, ut non dicimus, Scribentem habendum est pennam, Tempus est Petrum legendi historiam, &c. sed Scribenti habenda est penna, Tempus est Petrum legere historiam. Exemplum de casu à tergo recto: ut sicut dicimus, lego historiam, ita, ueni huc causa legendi historiam: uado lectum historiam. Cur dixisti casum agentis? Quia gerundium, & supinum, teste Valla, non regunt, ubi passiuè capiuntur, ablatiuum cum præpositiōne à, uel ab: quia malè dicitur, iste liber est difficilis ad intelligendum à nobis: non uenio uapulatum à te. Cur sic non loquimur? Quia non est doctissimorum usus, quia semper ablatiuum talem subicitent. Vergilius: Alitur uitium, crescitq; tegendo. Idem: Aegrescitq; mendendo. sic, Memoria excolendo augetur, id est, dum excolitur. Itaque supinum in u, quia passiuè semper significat, absolute ponitur, nec ullum regit casum, adhæret tamen ubicunque adiectiuus, ut rarus inuentu, miserabile uisu, dignum auditu, difficile dictu: id est, ut inueniatur, uideatur, audiatur. Post etiam sequitur, &c. Omne participium regit post se casum uerbi sui, ut sicut dicimus, amo Deum, ita amans, & amaturus Deum: sicut amor à Deo, ita amatus, & amandus à Deo: sic seruiens

uens Deo: uapulans à magistro, &c. Osculans te, non à te: quia à communibus participia in ans, & in ens, & in rus, solū acti- uè significant: in dus, solum passiue: in tus, utroq; modo: de qua re sunt uersiculi:

Verbum commune quamuis agat & patiatur,
Sola per ans, ens, rus, tamen actio significatur.

Dus solum patitur: sed præteritum dat utrunq;

Quæ est ratio cur infinita, gerundia, supina, participia, re- gant casus uerborum à quibus descendunt? Quia est nobis re- gula: Nam regimen fit, &c. Vbi significatio est eadem, regimen erit idem: ut amo regit accusatiuum, ergo etiam ardeo pro uehemèter amo, regit accusatiuum: ut ardeo CHRISTVM. Vergilius: Corydon ardebat Alexim. Sic rideo te, pro derideo. Vergilius: Nec uox hominem sonat, id est, sono indicat. Oles ceruissiam, id est, odore representas. Et ubicunq; neutrum pro actiuo capitur: ut, exultabit lingua mea iustitiam tuam. Obuiam tibi, similiter illi, ut obuius, similis: doctior pilæ, ut doctus, &c.

Omne dat actiuum (tolle interdicerè) quartum,
Hoc uerbum sextum pro quarto sæpius optat.

Omne uerbum actiuum uel actionem significans, regit post se accusatiuum rei patientis, qui in oratione passiuua fit nomi- natiuus: ut amo Deum, Deus amatur à me: cædo hostem, hostis ceditur à me: aro terram, terra aratur à me: puer osculatur ma- trem, mater osculatur à puero. Si actiuum passiuo careat, ad synonymum, aut significatione proximum recurrendum est: ut loquor uerum, uerum dicitur à me: furaris aurum, aurum surripitur à te, &c. Dixi actiuum uel actionem significans: ut comprehendam uerba actiua actiui generis, id est, desinen- tia in o, & habentia passiuua in or: & uerba neutri generis pro actiuis sumpta: ut quiesco, requiesco, pro requietum facio: cœo, duro, &c. Deponentia & Communia, ea quæ significant actionem

actionem. Tolle interdicere, &c. A regula excipitur interdico, quia pro accusatiuo, saepius ablatiuum habet: ut interdico tibi domo mea: domus mea interdicitur tibi: aliquando etiã interdico tibi domum meam, &c.

Celo, rogo, doceo, geminant ut uestio, quãtos Diuerfos, dices ueniam bene poscimus abs te. Induo ueste Petrum dic, aut uestẽ induo Petro, Rem tibi, uel de re te celo, dicimus apte. Te doceo de grammatica, tu dicito parce.

Celo cum uerbis rogandi, docendi, uestiendi, regit duos accusatiuos pro diuersis acceptos: ut, celo te arcana mea: doceo discipulos poësin: rogo magistrum ueniam: uestio te subuculam: induo te tunicam. Cur dixisti duos accusatiuos pro diuersis acceptos? Quia duos accusatiuos ad eandem rem pertinentes, aut qui significatur ad eandem rem pertinere, bene regunt alia uerba: ut uoco te hominem: facio te sacerdotem: uoco te asinum, &c. Rogandi uerba, rogo, oro, precor, posco, postulo, obsecro, flagito, exigo, peto, interrogo, percontor, moneo, admonco, &c. quæ pro altero accusatiuo significante animal rationale, possunt ferè habere ablatiuum intercedente præpositione: ut ueniam poscimus abs te: exigo à te uel de te pecuniam: peto à te, uel ex te, uel de te hanc rem. Item quære ab illo, &c. Docendi uerba, doceo, dedoceo, perdoceo, erudio, instruo, instituo, &c. Vestiendi uerba, uestio, induo, cingo. Sic, exuo, &c. Hæc pro altero accusatiuo rei animatæ regunt etiam datiuum: ut, induo tibi tunicam: cingo mihi zonam: Et ablatiuum: ut, induo te tunica: exuo te castris, id est, spolio, &c. Celo triplicem constructionem habet: Dicimus enim, celo te hanc rem: celo tibi hanc rem, & celo te de hac re. Doceo etiam, pro accusatiuo significante rem, habet interdum ablatiuum

tiuum cum de, apud clasticos. Sallust. Qui Senatum docerent de cæde fratris. Non tamen libenter dicerem, doceo te de grammatica: pro doceo te grammaticam.

Delectat, decet, atq; iuuat, da quarto, & oportet.

Hæc quatuor uerba, delectat, decet, iuuat, oportet, accusatiuum post se cupiunt: & cum infinitiuo impersonalia dicuntur: cum nominatiuo ante se, personalia: ut, delectat me studere, aut delectat me studium: decet, te castè uiuere, aut te decet casta uita: iuuat nos aspicere arua, aut iuuat nos aspectus aruorum, id est, delectat. Oportet te ire. Inuenitur hoc uerbum personale interdum, sed sine ullo casu post se. Terentius: Quæq; assolent, quæq; oportent, &c.

Compositum quandoq; dabit sibi præposituræ Casum. Quocirca quartum, sextumq; dat Exit. Sæpe quidē docti repetunt bene præpositurā.

Verbum compositæ figuræ regit aliquando casum præpositionis, cum qua componitur: ut Exeo, ab extra, regit accusatiuum: Exeo, ab ex, regit ablatiuum. Sic egredior, ut exeo: Egredior domum, uel domo: Adeo Petrum: Circumsistimus magistrū, &c. Cur dixisti in regula, Quandoq; id est, aliquando? Quia sæpe uerbum non regit casum præpositionis suæ: ut arrideo tibi: applico littori: intersum lectioni, &c. Ideo autorum usus magis considerandus est, quàm regula. Sæpe quidem, &c. Sæpe præpositio repetitur: ut apud Ciceronem, Extra cancellos egredi conabor. Accedo ad ignem: adeo ad urbem, &c.

Quàm poscendo diu, quartū, uel ponito sextū Cum quouis uerbo. Secus ablatiuus adesto.

Omne uerbum regere potest accusatiuum, uel ablatiuum temporis, sine præpositione, aut accusatiuum cum præpositione
per

per ubi, fieret questio per quandiu, aut quādudum. At questio-
ne facta per quando, aut quanto tempore, pro intra quantum
tempus, solus ablatiuus datur: ut, *Quandiu habitasti Lutetia?*
Tres annos, uel tribus annis, uel per tres annos. *Quandudum*
obiit pater tuus? Ab hinc tres menses, uel tribus mensibus: & se-
pius quidem hoc per accusatiuum dicitur. Quandudum, &
quampridē, id est, quod rustice dicitur, quandiu praterijt quōd.
Sed quandudum, querit de re non adeo diu praterita. Quampri-
dem, de re ante multos etiam annos facta. Quando uenisti? Ho-
ra tertia. Quanto tempore hæc scripsisti? Tribus horis.

**Aequiualens geminis, harum si iungitur uni
Dictio, pro reliqua tantummodo debet haberi.**

Quoties dictio æquiualeat duabus dictionibus in significando,
si ipsi altera illarū iungatur, capietur solū pro reliqua: ut, *egre-*
dior domum, id est, gradior extra: egredior extra domum, id est,
gradior. Cedo, id est, do locum: cedo locum, id est, do, &c.

**Quantum sit spatium, quarto, uel dicitur sexto.
Ast ubi quid factum, sexto tantūmodo prome.**

Verbum eundi uel distandi regit accusatiuum uel ablatiuum
distantiæ aut spatij: ut, *ambulauī septem milia, uel milibus. Lute-*
tia abest hinc iter, uel itinere decem dierum, &c. **Ast ubi**
quid, &c. Si ubi quid factum sit, queratur, respondetur abla-
tiuus, ut *capitulus est latro sexto ab urbe lapide, non sextum lapi-*
dem, &c. Sed opus est, ut nomen distantie sit, alioqui præpositio
adderetur: ut, *Petrus mortuus est in carcere.*

REGIMEN ABLATIVI.

Natura faciens regitur sine præpositura
In sexto, à uerbis permultis, mobilibusq̃.
Sic dabis efficiēs quodcuncq̃; modo bene possit

Hoc

Hoc per, præ, ppter, referare: pudore tacemus;

Te uirtute colo; tardus senio; grauis ære;

Rex dono Christi; diuino numine præsul.

Omne ferè uerbum, & plurima adiectiua regere possunt ablatiuum causæ efficiētis, præcipuè naturalis, sine præpositione: qui ablatiuus declaratur per præpositionem per, præ, uel propter. De uerbis, ut taceo pudore: rubesco ignorātia: tremo metu: eiulo dolore: baccharis ebriitate: id est, propter pudorem, ignorantiam, &c. aut præ pudore, &c. Sic expergiscor clamore: hic stupet uitio: lamentor tristitia: pinguescit glis sopno: a groto labore: fatigor itinere: amo te uirtute: fulges claritudine natalium: uapulas à præceptore petulantia. Feci amore tui, causa efficiens est, non finalis: sic, ieiuno Dei amore: ueni gratia tui uidendi: gratia dei sum, quod sum: auxilio tuo euasi, id est, per auxilium tuū: consumor cura: dolore maceror. De adiectiuis, pallidus mortē: albus frigore: tardus senio: grauis ære: superbus honore, &c. id est, propter mortem, frigus, &c. Rex dono, &c. Quædam substantiua dignitatum nomina, regunt ablatiuum causæ efficiētis, ut dei gratia rex: diuino auxilio Papa, &c. Loquimur sic Christiani, scientes omnem potestatem esse à Deo.

Materies ex qua, raro sine præpositura

Ponitur: ut, fuluo nummos cudit faber auro.

Materia ex qua aliquid fit, in ablatiuo exprimitur sapius, cum præpositione de, è, uel ex: ut, facit faber ex auro calicem: homo factus est de limo terræ. Aliquando præpositio subauditur, sed ferè apud poëtas. Vergilius: Sectaq; intexunt abiete costas, &c.

Materiam circa quam proprietas habet esse,
Mobile, cum uerbo, sexto capit: auctus honore.
Lacteq; distentus: sic adiectiua dabuntur.

m

Pluri

Plurima, cū uerbis fungor, uescor, fruor, uitor.
 Uicito, fraudo, beo, dono, afficio, colo, sterno
 Cum multis iunges, quę proſa recludet abūdē.

Plurima adiectiua, & uerba regunt materiam circa quam proprietas uersatur, in ablatiuo. Exempla de adiectiuis: ut, auctus honore, muneribus: uber distentum lacte: duplex auro: uir duplex animo: fecundus prole: foetus armis: loca foeta furentibus Austris, id est, plena, ac referta: dignus & indignus laude: immunis crimine: uacuus culpa, & à curis: mundus uita: orbis liberis: nudus uestibus. Sic certa adiectiua carentia, cassus lumine: extorris patria: liber peccato: exul natali solo, &c. Exempla de uerbis, fungor magistratu: uescor carne: fruor amici aspectu: uitor nummo: uicito lacte: fraudo te iure: beo te diuitijs: dono te equo: afficio te honore: colo te modico munere: sterno lectum tapetis: libero te curis: spolio te ueste, &c. Ex proſa, muneror deponens: uel munero actiuum, id est, dono: ut te muneror dono: dignor te laude, id est, dignum iudico: sic indignor, id est, indignum iudico: exonerō te fasce: expedio te solitudine: impleo nauem frumento: abundo, affluo omnibus rebus: magnifico te uerbis: delibuo te unguentis, id est, ungo: potant me aceto: oblecto te carmine: comunico te consilijs meis: instruo te armis: infamo te opere: euacuō animam uitijs: purgo me obiectis, &c.

Forma modus ue datur per casum ritè Latinū.

Nomen formæ, uel modi, regitur in ablatiuo sine præpositione, à uerbo, & adiectiuo nomine, aliquando etiam à substantiuo, quotiescūq; apte fieret interrogatio per quomodo: ut canto alta uoce: aspicio te toruis oculis: facies miris modis pallida. Ecce si quis quærat: Quomodo cantas? aptè respondebis, Submissa uoce: graui accentu. Quomodo hic est magister? nomine, & titulo, non re: nomine Petrus: Ioannes, cognomine Pellisso: sum tibi natura pater, præceptor consilijs: Troianus origine

origine Caesar: spe diues: re pauper: more meo doceo.

Mobile, uel uerbū, mensuram dat sibi quarto,
Vel sexto: longus treis ulnas, uel tribus ulnis.

Adiectiuum uel uerbum regit mensurae nomen in accusatiuo, uel in ablatiuo: ut hic pannus est longus tres ulnas, uel tribus ulnis: muri ducentos pedes alti, quinquagenos lati: Niniue magna itinere trium dierum.

Mensuram excessus uerbum, uel mobile, sexto
Optat: ut excedo digito: pede longior uno.

Dictio significans excessum regit ablatiuum, qui significat quantitatem excessus certam, uel incertam: ut sum te longior capite: hoc lignum excedit illud digito: sum te modico doctior: multo fortior, &c. annosior me es duobus annis, sum te iunior octiduo, aut nouendio, non ultra, nec septiduo, sexduo, quinduo: sed bene quadriduo, triduo, biduo.

Passiuis sextum dabimus cum prepositura
A uel ab. Accipēs sic do, Distans, Remouēsq;
Sic Alius ponas: & quæ conformia noris.

Omne uerbum passiuum potest regere post se ablatiuum mediante prepositione à, uel ab: ut, amor à Petro: liber legitur à magistro: uapulas à præceptore: infans osculatur à matre. Per passiuum, intellige id omne quod pati, uel tanquam pati significat, siue in o, siue in or, desinat: ut audior, uapulo, fio, nascor, &c. Accipiens sic do, &c. Verba accipiendi, Distandi, & Remouendi, regunt ablatiuum cum prepositione à uel ab: ut accepi literas à Petro: habui à Paulo: audiui à nuntio: didici à monitore: conduxì domum à Paulo: intellexi à matre, &c. Longè distat à nobis India: absum ab Italia: non abhorret à ueritate, id est, non alienum est: non secus abhorres à literis, quàm Satanas à signo crucis: discedite à me: homo differt

m 2 à brui

à bruto: discordat, discrepat à tuo sermone: dissident à se inuicem: facesse à me, &c. Remoue à me lapidem: aufer à me aurum: summouit omnes philosophos ab urbe: arce felem à butyro: auerte iram tuam à nobis: à morte perpetua libera nos dominas, &c. Sic alius ponas, &c. Quaedam adiectiua regunt ablatiuum cum à uel ab: ut alius ab ipso, sic alter, diuersus, &c. Primus à rege: secundus à principe: integer à uitijs: castus à uenereis: oriundus à Troia: uacius à curis: immunis à peccato, &c.

Instrumenta dabis sextis, sine præpositura.

Quod uis uerbum potest regere instrumentum in ablatiuo, cui nullo modo addi potest præpositio: licet in uernacula lingua audiatur cum: ut aro equo: sciindo panem cultro: pugno gladio: nitor baculo: scribo calamo, &c.

**Abscq; regente duos sextos bene pone sequelæ,
Discunt discipuli me præceptore docente.**

Quoties duæ orationes nominatiui & uerbi, sic se habent, ut alteri apponatur talis particula, dum, quando, postquam, &c. lepidè priorem mutamus in duos ablatiuos, qui non reguntur, sed absolute ponuntur in designatione sequelæ: ut pro, dum magister legit, discipuli scribunt, eleganter dicitur, magistro legente, discipuli scribunt. Sic, Magi apertis thesauris suis obtulerunt munera, id est, postquam aperuerunt,

&c. lectis sacris, reuertor ad poëtas: cœna facta, cantamus: magistro recituro,

Petrus iuit in forum, id est,

dum magister paratus

est legere,

&c.

DE

DE ORDINE

DECLARATIONIS GRAMMATICÆ
 cæ, & de Syntaxi reciprocorum, lib. IX.

Prædī debēt aduerbia, siue uocādi,
 Sumere principium, uelut interie-
 ctio saepe.

Ecce, agē, & heus, post hæc casum
 decet addere quintum.

Hinc rectum sequitur uerbū, Tibi sit generalis
 Regula: Quæ à tergo regitur, uult dictio cuncta
 Postponi. Siquid declarat, iuris idem sit.
 Si quid sit tacitè positum, supplere iubebo.

Regulæ ordinis grammaticæ declarationis, sunt septem. Pri-
 ma regula, Excitandi particule, ut aduerbia optandi, uocandi,
 demonstrandi, hortandi, & respondendi, & interiectiones, ple-
 runq; sumunt principium in ordine grammaticæ declarationis.

Secunda regula, Post hæc sequitur uocatiuus. Tertia, Post
 uocatiuum, sequitur nominatiuus à fronte uerbi rectus.

Quarta regula, Post nominatiuum, sequitur uerbum persona-
 le finiti modi. Semper intelligo, si sit in oratione: nam si hæc
 absuerint, ab impersonali inciperemus: ut, tædet animam meam
 uitæ meæ. Quinta, Dictio recta à tergo, sequitur dictionem
 regentem. Itaq; post uerbum personale aliquando sequitur no-
 minatiuus: ut, sum homo: aut genitiuus: ut, miserere mei: aut da-
 tiuus: ut, seruo Deo: aut accusatiuus: ut, amo deum: aut abla-
 tiuus: ut, careo nummis. Propter eandem regulam, aliquādo an-
 te nominatiuum ponitur obliquus: ut, hei mihi, amore pereo: &
 ante uerbum obliquus: ut, studens uirtuti laudatur. Ideo diligen-

ter considerandum, quem quæq; dictio casum regat. Sexta regula, Declarans declarato postponitur, ut adiectiuum substantiuo: aduerbium uerbo: infinitiuus finito. Item infinitiuus & supinum, & gerundium, postponitur adiectiuo, ut certus mori, aut moriendi, turpe dictu, &c. Ideo ante uerbum finiti modi aliquando ponitur infinitiuus. Accusatiuus præponitur infinitiuo, si à fronte regitur. Præpositio semper regit casum à tergo, ideo in declaratione præcedit. Præpositio, cum suo casu, postponitur uerbo, per hanc regulam: quia ipsa, cum casu, declarat significationem uerbi: ut uado ad forum. Septima, In declaratione orationis diligenter uidendum est, an aliquid subaudiatur: quia hoc suppleri debet: ut, miseram me, uereor, subauditur, o, uel heu. unde mihi lapidem? Hebræi sunt, & ego, &c. Quid est declaratio grammaticæ? Ordo quidam, quo singulæ dictiones ad suam naturam, propriumq; regimen reducuntur clarioris intelligentiæ gratia. Hanc uocat Alexander constructionem, non satis propriè: quia Construere propriè, est aliquid debite componere. Qui autem orationem pueris declarat, nõ construit, sed ab alio constructam resoluit, aut destruit, aut ordinat, ut à pueris intelligatur. Quocirca rectius dixeris ordinem, aut destructionem, aut resolutionem, aut declarationem.

Exceptiones à præmissis regulis.

Qd' rogat, atq; refert, & habet qd' uim referētis
(Vt quod uerba petit semp duo, dñ, ga, donec)
Atq; negans præit: ob logicā mutabitur ordo.
Præcedens semper præponitur & referenti.

Prima exceptio, Interrogatiuum semper præcedit: ideo ab obliquo, uel aduerbio sæpe inchoamus ordinem: ut, Quem quæritis? Vbi uidistis hominem? Quem tædet uitij? &c. Secunda exceptio, Nomen relatiuum, & hinc aduerbiū, præcedit dictionem, à qua regitur: ut, hic est, quem uidere diu cupiui; uidi campum

pum ubi Adam habitauit. Relatiuum pronomen non præcedet: ut dedit amicus ad me carmen, ego misi ei aurum. Cur magis præcedit relatiuum nomen, quam relatiuum pronomen? Quia qui, qualis, quantus, &c. exponuntur per cõiunctionem &, quæ uult præponi: illam nunquam includit pronomen: ideo etiã tantus, talis, non præcedent, quia non includunt eam coniuñtionẽ. Tertia exceptio est, Dictiones uim relatiuam habentes, ut quæ ad sensus perfectionem plura uerba petunt, debent in declaratione grammatica præcedere. Quæ sunt tales dictiones? Nomina, uel aduerbia infinita, cum, deinde, deinceps, sic, sicut, sicuti, dum, quum, quando, quia, quoniam, licet, postquam, quam, quamuis, & similia his plurima. Quarta, Dictio negatiua debet præcedere: ut ne utiquam faciam: neminem uideo. Aduerbium prohibendi, etiam negandi uim habet, ergo præcedit: ut, ne feceris. Quinta exceptio, Propter logicorum regulas oportet interdum contra dictas regulas partes orationis ordinare: ut, cuique homini anima est: aliquo homine sum doctior, &c. Sonorum, alius uox, alius non uox, &c. Sexta exceptio, Relatiuum necessariò postponitur antecedenti, ideo obliquus contra dictas regulas aliquãdo præponitur nominatiuo, aut uerbo: ut, Cicero nec diligit filius suus. Defendite Cesarem ò sui milites. A Cicero diligitur filius suus. Piget Ciceronis suum filium. Fratrem iam pigere incipit uxoris suæ.

DE RECIPROCIS.

Reciprocum est relatiuum reflexiuum, quod ad id, unde prodit, reuertitur: ut primitiuum sui, & deriuatiuum suus: uelut iste amat se, ecce hic amor reflectitur ad amantem. Sic iste diligit filium suum, hic dilectio tendit in rem diligentis. Sic spiritus reciprocatur, cum recipitur. Similiter & unda uicissim alluens littus reciprocatur. Euripus etiam fluius, ad pristinum subinde cursum rediens reciprocus est. Ut autem facile pateat ad reciprocorum notitiam iter, ante omnia diligenter

m 4 conside

considerandum est principale suppositum, ad quod fieri debet reciprocatio: ut, Superbus est sui laudator: Ioannes amat patrem suum: expectat te Ioannes, ut se iuues: principale suppositum est Ioannes. Sic in omnibus orationibus de ut, & ne, principale suppositum, est suppositum prioris orationis: ueluti, magister præcepit, ut ad se uenirem. Ioannes timet, ne sibi noceam. Ioannes diligit Petrum & fratrem suum, de fratre Ioannis intelligitur. Ioannes diligit Petrum, & fratrem eius, de fratre Petri intelligitur: quia hic ad obliquum, illic ad principale suppositum fit relatio. Ideo in euangelio bene dicitur, Iacob genuit Iudam, & fratres eius. Qui surgens accepit puerum, & matrem eius de nocte. Et uocabis nomen eius IESVM: ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum: eorum dixit, non suis, ne de peccatis IESV, quæ nulla fuere, loqui uideatur. Misertus est dominus timentibus se. Quæsiuit dominus ex Petro, an se diligeret. Intercedente coniunctione, non reciproco utimur, ut dictum est. Terentius: Pamphilus dat fidem uxorem fore sibi hanc: nam pater aliam ei desponderat. Antecedenti non erit annexum reciprocum: quia nollem dicere, filium suum diligit pater suus. Quamuis autem interdum communiter per reciprocum, ac non reciprocum loqui liceat, non tamen id semper licere putabimus. Verbi gratia, Indifferenter dicere licet, Omnes optant, quod sibi utile est, & quod eis uel ipsis utile est. Non tamen dicam, Omnes optant quod eis utile putant, sed quod sibi, &c. Item quando per reciprocum generatur amphibologia in alio relatiuo, ut is & ille sine amphibologia uti licet, uitabimus dubietatem, ut apud Cicronem in Brut. Præsertim cum ille Quintum Scauolam sibi minorem natu generum prætulisset. Dubium an, sibi, ad socerum, an ad Fannium referatur: & si dixisset ei, de Fannio utique loquutus intelligeretur. Item non dicemus, suus est illius seruus, aut doceo suum solius seruum, more Prisciani, quem præter eum nullus obseruat.

Neq̄

Neq; per solum nominatiuum, sed etiam per alios casus loquimur, quando ad possessorem possessio transitionem facit, & non ad alium: ut, Ciceronis suum filium piget. Præterea, quoties nomen proprium, pronomen, aut aliud ad quod fiat reciprocatio, præponitur cum uerbo, & sequitur aliud suppositum cum uerbo, licet supposito addere suus propter reciprocationem factam ad priorem sermonem, aut pronomen non reciprocum, propter respectum ad secundum. Quando uerò tantum unus casus sine uerbo præcedit, si ad ipsum fieri potest reciprocatio, non ponetur aliud pronomen. Exemplum prioris: ut, ille aut Ioannes, aut seruus tuus rogat te, ut suus, aut eius apud te cœnet filius. Exemplum secundi: ut, Pythagoram uenerabantur sui discipuli, non discipuli eius. Præterea, quando ablatiui absolute cum reciproco præcedunt, non habet aliud pronomen locum, ut non dicam, Tradito ei, sed sibi puero, uir dicendi peritus ingenium eius perspiciat. Præterea in construendo, ubi suus præponitur, utemur interdum resolutione in non reciprocum, ut illud Senecæ, Sæpe in magistrum scelera redierunt sua. Sic ordinabitur, scelera magistri sæpe redierunt in ipsum, aut in eum. Difficilis tamen est resolutio, ubi suum est substantiuum: ut hic, Suum cuique persoluatur: nisi dicatur, Quod cuiusq; est, id ei persoluatur: & similiter ubi suus pro proprio ponitur: ut, Sunt & sua dona parenti: sua, id est, propria dona. Præterea, bona censetur reciprocatio, quando pronomen reciprocum ad principale suppositum refertur: quod fit quando loco reciproci poni potest in uero sensu ipsemet, aut ipse idem cum dicto supposito. Verbi gratia in illo Terent. Orare iussit, si se amas, heras, iam ut ad se uenias: si se, scilicet ipsam heram: ad se, id est, ad semetipsam. Non tamen licet dicere, Petrus non adest, sed filius suus, imò filius eius: bene autem dicitur, Petrus filium suum misit. Præterea, ubi principale suppositum est quisque aut unusquisq; serè locum habet reciprocatio, si tamen superior

seruetur regula: ut, Quisque sui memor est. Vnusquisq; ad proximum suum respicit: non tamen dicas, Ioannem nemo diligit, sed unusquisq; liberos suos fouet, si de liberis Ioannis loquere: dicendum est enim liberos eius. Præterea, quoties suus ponitur pro debito aut proprio, aut substantiuum est, ferè locum habet: nec eo facile quis abutetur: ut, Suis horis id facit, sua & suos conseruat diligens paterfamiliàs. Præterea, quoties gemina est locutio, ita ut bina complectatur supposita, licet ad prius dare reciprocum, aut ad posterius non reciprocum, ut quisque uult quod sibi, aut ei expedit: iuuenis non petit, ut illum aut se miserum putetis. Præterea, quoties sic ante hanc præpositionem inter, ponitur genitiuus, datiuus, aut ablatiuus, licet non reciprocum, & reciprocum subdere: ut, grammaticorum inter se uel inter ipsos, grammaticis inter se uel inter ipsos: sed grammatici inter se, & scio grammaticos inter se dissentire, &c. non inter ipsos. Ad hoc, quando uerba singula sunt, sed duplex respectus, alter ad suppositum, alter ad obliquum, si pronomen respicit suppositum, erit reciprocum: sin obliquum, potius non reciprocum: reperitur tamen & reciprocum. Exemplum prioris: ut, tueatur nos Deus propter bonitatem suam, non eius. Secundi: ut, cepi columbam in nido suo, & eius: quia resoluitur, columba capta est in nido suo. Si uerò dixero, Ioannes cepit columbam, addam, in nido eius. Si tamen obliquo addatur uerbum, uel aduerbium, ad quod reciprocatio fieri debeat, erit ei locus: ut, Inueni leonem iratum ob amissam prædam suam, non eius. Est enim idem quod irascebatur. Postremo, quoties inter aliquos interuenit coniunctio, non est reciproco locus: unde non dicam, cepi leonem, & catulos suos, sed & catulos eius. In reciprocis multi errauerunt, aut ipsis ex industria abusi sunt, ut Valla ostendit: sed ut bene cum Valla dixit doctissimus Badius, cautè uidendum, ad quid fit relatio: ne non illi, sed nos erremus censura. Hactenus in genere.

ARS

ARS VERSIFI

C A T O R I A .

L I B . X .

Carminis & metri, seu uersus
definitio.

QUID est carmen? Oratio strictiori pedum lege coërcita, & ornatissimum dicendi genus. Vnde dicitur carmen? A canendo, quod sit aptum cantibus: non quod lenocinio uocis cantanda sint carmina, sed cum quadam grauitate pronuntianda. Nam autore Cesare, Qui bene legit carmina, bene cantat: qui uerò bene cantat, malè legit. Quomodo aliter dicitur carmen? Metrum, ex eo quod certa pedum mensura carmen metiri soleamus. Quomodo aliter? Versus, quod tandiu uerti debeat, quo ad rectè constituatur: uel quia uno uersu finito ad principium alterius uertamur.

D E P E D E .

Quid est pes? Metrica syllabarum constitutio. Dicti autem sunt pedes, quia quemadmodum pedibus ambulamus, sic carmina quibusdam quasi pedibus incedere uidentur: uel quia per eos ueluti scalarum gradus, carmina scandimus. Quid est scansio? Legitima metri in singulos pedes distinctio. Dic aliquot ex uulgatioribus carmina: Hexametrum, Pentametrum, Sapphicum, Asclepiadæum, Phaleucium. Habes ne super his regulas? Habeo. Ostende.

Hexametrum carmen, eiusq;
compositio.

Hexametrum senis carmen pedibus fit, & usq;
Dactylus

Dactylus est quintus, sextam sibi uult regionē
Spondeus, reliquisq; locis sit uterlibet horum.

Dic sensum. Carmen hexametrum sex pedibus cōstat: quorum quatuor primi sunt dactyli uel spondei: quintus tantum dactylus: sextus uerò spondeus. Quid est dactylus? Est pes constans tribus syllabis, quarum prima est longa, & duæ ultima breues: ut Scribit̄ cārminā. Quid est spondeus? Est pes constans duabus syllabis longis: ut Dōrēs scribunt. Affer exemplū carminis hexametri. Arma, uirumq; cano, Troiæ qui primus ab oris. Scande. Armā uī, dactyl. r̄umquē cū, dactyl. nō Trō, spon. iæ quī, spond. primū ab, dactyl. ōris, spond. Scande, id est, distinguē pedes, metire carmen, &c. Cur dicitur hexametrum? Quia sex pedum ictibus ipsum metimur, ab hex, id est, sex, & metrum, id est, mensura. Quid in id annotari præcipit Despauterius? Hæc sequenti litera contenta.

Pedes nothi siue illegitimi in
hexametro.

Hæc te legitimè docui; nam sæpe poëtæ
Ipsa minus seruant, tu quanta licentia cautus
Est permiffa, uide, ne quando turpiter erres.
Nanq; rei grauitas quinta in regione locauit
Spondeum, ueluti, Magnū Iouis incrementum.
Datq; pedes alios Maro, tu puer elige legem.

Explica. Heroici uersus pedes legitimi, id est, ex carminis lege debiti, sunt dactylus & spondeus. Admittuntur tamen nothi, id est, illegitimi per poëticam licentiam, quam cauebis, quia rara occurrit: nec nisi in magnis operibus eorum poëtarum, qui extra omnem inuidiæ aleam positi sunt. Poëtæ itaq; in quinta regione sæpe spondeum locant, ubi rei grauitas & maiestas significatur, aut mœror & languor, tamen id rarò est faciendum

ciendum. Verg. Chara deūm soboles magnum Iouis incremen-
tum. Idem: Tu'ne ille Aeneas quem Dardanio Anchise? Et
iterum de Sinone maximam tristitiam languoremq; simulante:
Constitit, atq; oculis Phrygia agmina circumspexit. Hi uersus
spondaici dicuntur. Quandoq; sexto loco est dactylus, sed uix
nisi hypermeter locum habeat. Verg. At tuba terribilem soni-
tum procul excitat horrida. Ob eam rem tales uersus dactylici
appellantur. Reperiuntur & alij pedes in diuersis locis hexame-
tri, qui sunt Iambus, Anapæstus, Proceleumaticus, nisi cæsura li-
centiam esse uelis. Tu licentiâ cauebis, nisi tantus fueris, quan-
ti hi apud quos ea licentia reperitur, & tum ita cautè, & ita
parcè utèris, ut ueteres. Qui sunt hi pedes, quorum modò meni-
nistis? Iambus, est pes constans ex duabus syllabis, priore breui,
altera longa, ut dôcēs. Anapæstus, pes constans tribus syllabis,
quarum duæ primæ sunt breues, & ultima longa: ut, ânîmās,
Proceleumaticus, pes qui constat quatuor syllabis breuibus, ut,
ârîetē, & uertitur in dactylum per synæresin, quasi i, uocalis
fiat cōsonans. Est autem synæresis duarum syllabarum in unam
propter uersum contractio. Subijce reliqua.

Ultima uersus anceps.

Ultima cuiuscq; est communis syllaba uersus.

Ne credas esse in sexta regione trochæum.

Ultima syllaba cuiuscunq; uersus est anceps, id est, communis,
siue ad placitum, quod dixit Alexander.

Pentemimeris cum alijs cæsuris.

Per pentemimerim breuis est producta licèter.

Pentemimeris est, ubi post duos pedes manet syllaba partem
orationis finiens: ueluti, Omnia uincit amor, hîc post duos pe-
des omniâ uincit â, manet syllaba mōr, finiens hanc orationis
partem amor: cuiusmodi syllaba inuenitur licenter produci, si
naturaliter sit breuis, ne dicatur tertio loco esse Iambus, quem
non

non recipit heroicum, teste Quintiliano. Alibi, At tibi Tym-
bre caput Euandrius abstulit ensis.

Pentametrum carmen.

Pentametrum uult quinque pedes, pes tertius esse
Semp spondeus; quartus, quintusque anapaestus:
In reliquis spondeus erit, uel dactylus, ut uis.

Pentameter uersus constat quinque pedibus, quorum tertius
semper spondeus est: quartus et quintus anapaesti: reliqui
spondei, aut dactyli: uel hi mixti, ut uis. Semper autem adsit pen-
temimeris, siue caesura. Exemplum, Omnibus inuideas liuide, ne-
mo tibi. Metire, omnibus, dactyl. inuide, dactyl. as li, spond.
uide ne, anapaest. mo tibi, anapaest. Alij scandendo post
duos primos pedes faciunt caesuram: deinde duos dactylos su-
munt cum altera caesura, sic, Arte leuis currus, arte regendus
amor, arte le. dactyl, uis cur, spond. rus, caesura. arte re, dactyl.
gendus a, dactyl. mor, caesura. Vnde dicitur pentameter? A
penta, id est, quinque, et metron, mensura: quia quinque habet
mensuras, seu pedes. Pentameter uersus cum hexametro iunctus,
facit carmen elegiacum, miseris, alijs etiam rebus scribendis aptum,
quale est, Fortunam reuerenter habe quicumque repente Diues
ab exili progredire loco. Et debet cum eo sensum concludere,
aut suspendere, ita ut in sequentibus duobus penitus absol-
uatur.

Asclepiadæum carmen.

Vult Asclepiadis uersus spondeon habere
Principio, binos hinc rite capit choriambos:
Pyrrhichius sequitur, quo non uelocior alter.

Asclepiadæus uersus constat spondeo, duobus choriambis,
et pyrrhichio: ut, Sanctorum meritis inclyta gaudia. Distin-
gue pedes, Sancto, spond. rum meritis, choriamb. inclyta gau,
choriamb.

choriamb. dīa, pyrrhic. *Quis pes choriambus? Qui constat quatuor syllabis, quarum prima est longa, secunda breuis, tertia breuis, quarta longa, ut nobilitas. Quis pyrrhichius? Qui ex duabus breuibus conficitur. Vnde dicitur uersus Asclepiadeus? Ab Asclepiade inuentore.*

Sapphicum carmen.

Quinq; pedes Sapph^o carmē capit; esse trocheus
Vult primus, quartusq; & quintus; tertius autē
Dactylus, ipse locum sumes spondees secundū.
Hoc car mē, post tres uersus, sibi iūgit Adonis
Metrum, quod sic fit, spondeū dactylus anteit.

Carmen sapphicum constat trocheo, spondeo, dactylo, duobus trochæis: ueluti, Vt queant laxis resonare fibris. Metire, ut que, trochæus, ant la, spondeus, xis resō, dactylus, nārē, trochæus, fibris, trochæus. Huic carmini, post tres uersus, subditur Adonium siue Adonicum, sic dictum ab Adone puero, uel ab Adone inuentore, dactylo & spondeo constans, ut nubibus atris, conditā nullūm, &c. Nomen habet à Sappho puella, prima hoc apud Græcos usa. Quid est trochæus? Pes qui ex longa, & breui cōstituitur: ut solūc.

Phaleucium carmen.

Quū facies carmen, quod cōposuisse Phaleucus
Dicitur, in prima spondeus erit regione:
Dactylus inde datur, triplicē cui iunge trocheū.

Phaleucium constat spondeo, dactylo, & tribus trochæis: ut, Passer delitiæ meæ puellæ. Scande. Pāsēr, spond. delici, dactyl. æ mē, trochæ. æ pū, troch. ellæ, troch. Nomen accipit à Phaleuco inuēto: & dicitur aliàs hendecasyllabum, quod sine synalœpha, & ellipsi undecim est syllabarum. Quæ sunt scansioni figuræ potissimum deseruientes? Synalœpha, Ellipsis, Synæresis

næresis, Diæresis. Profer de his regulas.

M, necat ellipsis, ceu uocalem synalœpha,

Dictio dum sequitur, quæ à uocali incipiatur.

Ellipsis, est m, literæ cum sua uocali detractio, absumptio, uel interemptio, quoties dictio aliqua in m, literam desinit, & dictio sequens à uocali inchoatur: ut in hoc uersu: Virtutem primam esse puta, compscere linguam. Scande. Virtū, spond. tēm pri, spond. mēscē pū, dactyl. m, & a, absumpta, tā cōm, spond. pēscērē, dactyl. linguām, spond. Item, Multum ille & terris, &c. Scanditur sic, Mūlt il, lēt tēr, &c. Aliquando tamen non interimitur. Ennius: Insignita ferè tum milia nūlitum octo. Priscianus: Et formam contrapositionum imagine conii. S, quoque sola aliquando interimitur. Lucretius, Arboribus ueteres decēdere falcibus ramos. Aliquando cum uocali præcedenti. Vergilius: Aut ouium scetus, aut urentes culta capellæ. Sic scanditur: Aūt ouī, dactyl. ūm scē, spond. tāut ū, spond. rēntēs, spond. cūltā cā, dactyl. pēllæ, spond. Synalœpha, est uocalis detractio, quoties in eam dictio desinit, & sequens à uocali exordium sumit: ut, Sera nimis uita est crastina, uiue hodie. Scande, Sērā nī, mīs uī, tēst crā, sīnā uī, uōdiē. Quod si uersus finiatur in m, uel in uocalem, & sequens à uocali incipiatur, nulla erit ellipsis, aut synalœpha, præter quàm in paucis uersibus, qui dicuntur hypermetri, ubi in uersu finito manet syllaba, in m, uel in uocalem desinens, quæ à principio alterius uersus absumitur. Vergilius: Sternitur infelix alieno uulnere, cœlumq; Aspicit, & terras, &c.

Vocalis non absumpta, sed correpta tantum.

Non perimens longam raro breuiare poeta

Consueuit, ueluti, Sunt insulæ ore canendæ.

vocalis ante uocalem non semper absumitur, sed aliquando longa

longa solum corripitur: quod notandum magis, quam imitandum censeo. Vergilius: Et longū formose uale, uale inquit Iola. Idem: Credimus: an qui amant ipsi sibi sopnia fingunt? Priscianus: Nunc magno nobis sunt insulæ ore canendæ.

Vocalis ante uocalem immutata.

Id mirare magis: uocalem nil uariatam
Interdum cernes: uelut, Ionio immenso.

Aliquando uocalis manet inuariata, sed id quoq; magis notandum, quam imitandum. Ouidius: Iactari quos cernis in Ionio immenso: uersus est spondaicus. Vergilius: Et succus pecori, & lac subducitur agnis, &c.

O, ET HEU.

Heu, ò non perimes: at ò interdum breuiabis.

O, & heu, ante uocales, integræ manent. Ouidius: O utinam tunc cum Lacedæmona classe petebat. Vergilius: Te Corydon ò Alexi, trahit sua quenq; uoluptas. Ouidius: Heu ubi pacta fides: ubi quæ iurare solebas? &c.

Vocalis ante uocalem in eadem
dictione absumpta.

Vocalem perimunt plerūq; in nomine eodem,
Sic Maro docte refers, aluearia uimine texta.

Synalopha fit nonnunquã in eadẽ dictione. Verg. Seu lento fuerint aluearia uimine texta. Scande, aluaria. Propert. Eosdem habuit secum, quibus est elata, capillos. Scande, osdabu, it se, &c.

Synæresis nulli uitanda.

Omnibus ista licent, huic, cui, dñj, dñjs quoque,
dehinc, dein,
Proin, deest, semianimis, prout, deorsum, præ
hendere, seorsum,
Sic ñ, sic ñdem, Quædam diuisa leguntur.

n Synæ

Syneresis duarū uocaliū naturaliter diuersarū, in unam contractionem, ut *Thesi*, pro *Thesēi*: *Phêton*, pro *Phaëton*: *auris*, pro *aureis*: ut, *Atria* dependūt *lychni laquearibus auris*. In sequentibus solet esse licita in carmine, huic, cui, *dij*, *dijis*, dehinc, *dein*, *proin*, *deest*, *semianimis*, *semiustus*, *semihomo*, *prout*, *deorsum*, *seorsum*, *præbēdo*, *ij*, *isdē*: ut, *Huic cōiux Sicheus erat*. Cui pendere sua patereris, &c. *Quædā diuisa*, &c. Nam huic interdum disyllabū est. *Sidonius*: *Affurrexit huic*, *coxit quot torridus Auster*. *Albinus*: *Ille cui ternis Capitolia celsa triumphis*.

Diæresis.

Scandere si bene uis, tu nosce diæresin aptè.

Ex una per quam duplex fit syllaba semper:

Sic syluæ uates lyricus trisyllabon effert.

Diæresis est unius syllabe in duas diuisio, ut *syluæ* disyllabum est: sed uates lyricus Horatius per tres syllabas *syluæ* dixit: ideo notitia huius figuræ ad scanfionem necessaria est. *Diæresis*, id est, diuisio. *Diæreo*, id est, diuido.

I, uocalis ubi malè putatur esse consonans.

Nominibus Græcis non cōsonat I, uel Hebræis:

Quapropter dices *Iacobus*, *Iambus*, *Iaspix*:

Profer *Iulus*, *Iaspis*, *Ioannes*, & *Iesse*,

Suaueq; ab indoctis laniatum nomen **I E S V S**.

I, litera neque in Græcis, neq; in Hebræis unquam est consonans: unde *Iacobus* quatuor syllabarum est, non trium: *iambus*, *iaspix*, *Iulus*, *Iaspis*, *Iesse*, *Iason*, *Ioseph*, *Iacob*, *Ionas*, &c. triū. *Iob* duarum. **I E S V S** autem semper trisyllabum est: in quo bis peccauit *Alexander ibi*, **Dat I E S V S um** quarto, &c. quòd **I E S V S** bisyllabum protulerit, ut *i*, sit consonans: & e, ante *s*, producendum, breuiauerit.

QVOT

QVOT SVNT REGVLAE generales quã
titatis syllabariã: Duodecim. Planum fac.

Prima de positione.

Dum postponuntur uocali consona bina,
Aut duplex, lõga est positu. Qd si duo subsint
Finali, rarò positu producitur illa.

Vocalis naturaliter breuis, quam duæ consonantes cotinuò
sequuntur, ita ut una consonantium in eadem dictione cum uo-
cali ponatur: aut quam in eadẽ dictione sequitur duplex, id est,
x, & z: uel i, consonans in medio dictionis non compositæ, in-
ter duas uocales posita, ut Maia, producitur ea uocalis positio-
ne, siue positu consonantium uel duplicis. Cur dixisti uocalis?
Quia omnis syllaba, gratia uocalis, quanta dicitur. Cur dixi-
sti, ita ut una consonantium? &c. Quia non oportet utranq; in
eadem syllaba locari: uerbi gratia, a, in at, corripitur: eadem, si
consonans in principio sequẽtis dictionis ponatur, producetur.
Vergilius: At regina graui, &c. Exempla regula sunt, tempus,
annus, lustrum, dixerunt, azymus, aio, &c. Consonans bis po-
sita, pro duabus habetur, ut prima in annis, &c.

Regula secunda de liquescentia,

Cum muta liquidam scribens in syllaba eadem,
Ancipitem ponas uocalem, quæ breuis esset:
Hanc tamẽ in prosa semper breuiare iubemus.
Sunt l, & r, liquidæ: queis rarò iungimus n, m.

Quando uocalem natura breuem sequuntur muta & liqui-
da, eandem cum sequente uocali constituentes syllabam, ita ta-
men ut præcedens uocalis in eadem dictione ponatur, ipsa est
anceps in uersu: in prosa uerò semper correpta. Mute sunt
b, c, d, f, g, k, p, q, t: Liquida, l, & r, & aliquando n, m. Qui-
dius: Et primo uolucris similis, mox uera uolucris. Vergilius:

n z Albaniq;

Albaniq; patres, &c. Ouidius: Tempus Atla ueniet. Sic ibidem: Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas, &c. De n, & m, rariora sunt exempla, ut arithmos, id est, numerus, & cygnus, quæ corripuntur. Cur dixisti in regula, uocalem natura breuem? Quia quæ sine positione producitur, nulla liquefcētia potest corripī, ut prima in matrimōnium, &c. Cur dixisti eandem cum sequente? &c. Quia alioqui liquefcētia locum non haberet: ut abnuo, obruo, &c.

Regula tertia de diphthongis.

Diphthongum produc in Græcis, atq; Latinis:
In Græcis semper; uerum subeunte Latina
Vocali, breuius; ueluti præit, atq; præuſtus.

Omnis diphthongus naturaliter producitur tam in Græcis, quàm in Latinis: ut musæ, cœna, audio, euge. In Græcis quidem etiam subeunte uocali, ut Aeacus: Oeagrus, &c. In Latinis uerò tum corripitur sapius, ut præesse, præhendo: & omnia à præ composita, sequente uocali. Vergilius: Stipitibus duris agitur, sudibus uel præuſtis. Ouidius: Raptaturq; comis per uim noua nupta præhensis. Quid est diphthongus? Duarum uocalium uim suam retinentium in eadem syllaba complexio. Vnde dicitur: A dis, id est, bis, & phthongos, sonus, quasi duarum uocalium sonus. Quot sunt diphthongi? Sex, æ, œ, au, eu, ei, yi, ut sæpe, scœnum, aula, Euterpe, treis, Harpyia.

Regula quarta de uocali
ante uocalem.

Vocalis breuis ante aliam manet usq; Latinis.

Vocalis ante uocalem in Latinis dictionibus corripitur: ut Marius, Maria: Lucius, Lucia.

Quinq; exceptiones.

Ni capit r fio, produc; & nomina quintæ

E, seruant

E, seruant longum, si præsit i, ceu speciēi.
 Anceps ius erit patrio; dic semper aliū;
 Alterius breuiō, tantum commune sit ohē,
 Caius & Cai produc, conformia iunge.

Exceptiones sunt quinque. Prima, Fio producitur, ubi abest r, ut fiebam, fiam: ubi uerò adest r, corripitur, ut fieri, fierem. Secunda, Nomina quintæ declinationis produciunt e, ante i, in genitiuis, datiuisq; si præcedat i, sicut speciēi: secus corripunt, ut fidēi, rēi. Tertia, Pronomina secundæ declinationis, & nomina habentia secundam declinationem pronominum, uariant i, ante us, ut unius, illius, quæ in prosa tantum produciuntur. Alius in genitiuo tantum producitur, Alterius solum corripitur. Quarta, Ohē interiectio exclamantis & satiati, uariatur, & ubicunq; i, consonans in uocalem uertitur, ut fit in Caius trisyllabo.

De uocali ante uocalem
 in Græcis.

Hic Græci uariant, nec certa lege tenentur.

Græcorum quædam produciunt uocalem ante uocalem, ut ær, latrīa: quædam corripunt, ut sophīa: de quibus non potest dari certa regula.

Regula quinta de Deriuatis.

Deriuata patris seruabit dictio normam,
 Consona si patris maneat: docet istud aratrum,
 Multa tamen tolles post declarata, uel antè.

Syllaba tanta est in deriuatiuo, quanta fuit in ea primitiui parte, unde immediatè deriuabatur, si consonans primitiui maneat in deriuato: ut legi præteritum, priorem producit, ergo

n 3 etiam

etiam legerem, legerim, legissem, legero, legisse, quia à legi formantur. Lego autem priorem corripit, ergo etiam legebam, legam legerem, &c. Item supinum aratum producitur, ideo etiam quod ab illo fit aratrum, non positu tantum, sed natura ipsa, &c. Ceterum multa contra primitiuorum regulas, aut producuntur, aut corripiuntur, quorum nonnulla iam dicta sunt, plura declarabuntur.

Regula sexta de compositione.

Simplicis obseruat mensuram compositiuum,
 Quamuis diphthongus uel uocalis uarietur.
 Hanc legē spernunt, dīcus à dico: innubus, atq;
 Pronubus, ambitus, nihilū, cum semisopitus,
 Peierat à iuro, tum deierat, agnītus, & cog.
 Connubium uaries: ab itum comitīa dicas.

Compositum sequitur simplicis regulam, & contra, etiam diphthongo, aut uocali mutata: ubique tamen sunt regule obseruandæ positionum, & uocalium ante uocales, ut ludo, collūdo: ludo, illido: amīcus, inimīcus: tābeo, intābeo: taceo, reticeo: facio, reficio, &c. Per hanc regulam præpositiones in compositione quantitatem priorem seruant, ut ábeo ádamo, sūbeo, éuoco, dedūco, amoueo, &c. Hanc legem, &c. Ab hac regula demuntur, A dico, nomina in dīcus, ut causidīcus, maleadīcus, &c. A nūbo, pronūba, innūba. Connubium uariatur. Ambītus, tantum, participium ab ambio, ambis, producitur: Ambītus nomen, semper corripitur. Nihilum à ni, id est, non & hīlum, res nullius pretij, utpote, fābe nigrum, quod producitur: nihilum autē corripitur. Persius: De nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti. Sōpio primam producit: at semisōpītus eandem corripit. Cætera satis patent, præter comitium, quod à simul itando dictum uolunt, & producit primam etiam, &c.

SE,

SE, ET DI.

Se, produc, & di: præter dirimo, atq; disertus.

Se, & Di, præpositiones Latine inseparabiles producuntur: ut sēgrego, dīduco, &c. Corripiuntur tamen Dirimo, Disertus.

RE.

Est re breue: at refert à res producere debes:

Reijcit, & reicit. Nam quæ iacio tibi format,

I, prius interdum tollunt, ut corripiantur.

Addit uel demit metri grauitate poëta.

Re præpositio inseparabilis corripitur, ut rēdeo, rēditus, pro annuo prouentu, rēnuo, &c. At refert, &c. Rēfert à res compositum, producitur, alioqui corripitur. Reijcio à re & iacio producitur positu, quia in eo uerbo i, duplex efficitur, ubi autem corripitur, i, consonans abiicitur: quod etiam contingit in alijs compositis à iacio, ut adijcio, uel adicio: abijcio, uel abijcio: subijcio, uel subicio, &c. Ea obiectio, in prosa barbarissimum facit: in carmine in his compositis à iacio omnibus licet. Poëta profectò plerunq; metri gratia aliquid addunt, aut demunt. Id in prosa esset barbarissimum, præter quàm fortè in paucis iam olim in prosa admissis.

PRO.

Est pro, breue in Græcis: pro, lōgū ritè Latinis.

Prò Græca præpositio, pro ante semper corripitur, ut prōleptis, prōlogus, prōpheta, &c. Prò Latina præpositio produciuntur, ut prōdo, prōficio, &c.

Prò correptum.

Corripias p̄nepos, p̄fugāt, p̄fugit, p̄fificor,

Et procio peto significans: cui iunge procello,

Atq; profana, professa, profunda, p̄festa, p̄fari.

Propino uario, procuro, iungo profundo,
Sic bene docte locas propello ppago, Lucreti.

Dictiones literæ insertæ corripunt præ. Inter quas propino, procuro, profundo, propello, propago propagas uerbum, uariant. Propello quidem & propago, apud Lucretium potissimum.

I, & O, in compositis.

Pars si componens, fini prior i, uel o, donat,
Sit breue; cuncti potēs, & Timotheus manifestāt,
Quod si nō semper manet i, productio semper.

Habet hæc regula partes duas, quarum prior est, Dictiones compositæ, siue Latine, siue Græcæ terminantes in i, primam partem compositionis, breuiant i, bifidus, trifidus, sesquipes, semiuir, uisitor, &c. Posterior, dictiones Græcæ terminantes in o, primam partem compositionis, breuiant illud ö, ut Doröthea, Samöthracia, Timötheus, &c. Quod si non, &c. Hoc si ex declinatione tantum proueniret, produceretur, ut tantidem, tanticumq; quanticumq; &c.

Exceptio.

A quotus atq; dies, rectè uariato; at ibidem
Et tibicen erit longum, cui iungis ubique,
Protrahit Aufonius matricidam grauitate,
Lagopus, geolophus, atq; Theophila produc
Cum Leucopetra, Geometra iungitur apte.
Quod medius facit atq; dies, productio semper.

A quotus & dies fit quotidie, & hinc quotidianus, & uariari potest utrunque. At ibidem, tibicen, ubique, produciunt i, scilicet secundo loco positum. Aufonius metri grauitate producit matricida in Monostichis Caesarum, Matricida Nero proprium pertulit ensis. Lagopus, auis leporino uillo pedes habens

bens. Geolophus, id est, terræ tumulus. Theophilus, Theophila, propria. Leucopetra, loci nomen, & interpretatur alba petra. Geometra, notæ significationis, producunt o. Meridies, quasi medius dies, producitur semper.

Regula septima de præteritis disyllabis.

Præteritiua tenent primam disyllaba longam.
Tolle bibit, scidit, & fidit, ac tulit, orta & do, sto,

Præterita disyllaba producunt priorem, ut ueni, feci, uidi, & c. Tolluntur sex, bibi, scidi, fidi, tūli, dēdi, stēti, quæ breuiant.

Regula octaua de geminatis præteritis.

Corripiunt binas geminantia, ceu ceciderunt.
Tolle ceciderunt à cædo: à pedo, pepēdi.

Præterita geminantia principium, primam & secundam syllabas corripiunt, nisi positio impediatur, ut tetigi, pepererit, pepuli, tutudi. In cecidi uerò à cædo, & pepēdi, prima tantum corripitur, ideo excipiuntur.

Regula nona de supino disyllabo.

Cuncta supina tenent primam disyllaba longam:
Præter nata sero, cieo, lino, sto, sino, sisto,
Do, ruo, cū queo, eo, reor. At staturus à tum dat.

Supina disyllaba producunt priorem syllabam: ut uisum, lusum, & c. Præter nata, & c. Eximuntur, satum à sero: citum à cieo: litum à lino: statum à sto & sisto, situm à sino: datum à do, ritum à ruo: quitum à queo: itum ab eo: ratum à reor. Staturus contra primitiui naturam, primam producit.

Regula decima.

Præ, tum uocalem de ui, reliquis dabo longam.

n 5

Omne

Omne supinum nō dictum, mutans ui, syllabam in tum, producit uocalem ante tum: ut expeditum, petatum, &c.

Regula undecima de uerborum cremen-
tis.

A, in cremen-
tis uerborum.

A, crescens produc. nisi cremento dare primo.

Crementum uerbi est, ubi exceditur secunda persona singularis numeri, presentis temporis, indicatiui modi, actiuae uocis: quæ si defuerit, qualis foret, ostenditur: ut amamus crescit, quia excedit hanc personam amas. Oscularis crescit, quia si secunda persona actiuae uocis foret, ipsa esset osculas. Vocalis in primo cremento est, quæ erat secundæ personæ ultima: Reliquæ in secundo cremento esse dicuntur. A, igitur in omni cremento producit: ut amāmus, legebāmus. Excipitur in primo cremento do, das, dare: cum primæ coniugationis compositis: ut uenundābam, pesundābam, &c.

E, in cremen-
tis.

Ni subit r, produc e, semper: quum, subit r, do

Cū socio ternæ breue præsens: protrahe reris.

Semper e, corripit præ ram, rim, ro, beris, adde.

In reliquis produc, quāuis steterūt Maro dicat.

E, in utroq; cremento producit, ut amēmus, amarēmus docēmus, legēbam, nisi postponatur r: nam tunc corripitur omne præsens tertie coniugationis, ut legor, légeris, légere, legerēmus, légerem: cum socio, id est, præterito imperfecto subiunctiui modi. Re, ante re, uel ris producit, ut legerēris. E, ante ram, rim, ro, semper corripitur, ut légeram, légerim, légero. Sic amāueram, &c. Beris, uel bere, corripitur, ut amāberis, amābere. Cætera produciuntur, ut steterunt, legērunt, qualia Vergilius, & plures licenter corripere: nos non imitabimur.

I, O,

I, O, & V, in cremen^{tis} uerborum.

I, producit primo cremen^{to}, dummodo quartæ
Est uerbum; debet semper produci^{er} iui.
Corripe præteritis imus undiq; uenimus edit.
In subiunctiuo rimus, ritiscq; licenter
Inuenies; nolito, uelito, uelimus, & itis,
Et simus, sitis, producit. Erít u breue, non o.

I, in primo cremen^{to} uerbi quartæ cõiugationis semper pro-
ducitur, ut audimus, auditis, audire, audirẽ, &c. Ibam, ibo, &c.
Item præteritum in iui producit ubiq; i, ante ui, ut petiui, peti-
ueram. Imus in omni præterito corripitur, ut uenimus, audiui-
mus; nisi in subiunctiuo præterito, in quo rimus & ritis licenter
producentur, &c. O, in cremen^{to} producit: ut amatote: V,
uerò corripitur, ut uolumus. Cætera nota sunt.

Regula duodecima de nomi-
num cremen^{tis}.

Cremen^{um} nominis, pronominis, & participij, est excessus
obliqui, in syllaba uel syllabis, supra nominatiuum eiusdem nu-
meri, ut puer pueri: qui quorum. In cremen^{to} autem plurali,
a, e, & o, producentur, ut harum, rerum, horum. I, & u, corripit
tur, ut artibus, artubus. Prima declinatio in singulari non cre-
scit, nisi pro æ, dicatur ai, de quo satis dictum est. Nec quarta,
nisi in datiuo, ubi est uocalis ante uocalem: ut dictum est. Ergo
à secunda auspicabimur.

Cremen^{um} secundæ declinationis.

Quæ sequitur primam, tantum producit ibëri.

In secunda declinatione unicum producit penultimam geni-
tium, Iber ibëri, & eius compositum Celtiber, Celtibëri.

Tertiæ cremen^{um} A, & O.

Dicãtis; õnis ab o fer; inis breue; ptrahis ênis.

On si

On, si uertis in o, mensus sit qui fuit antè.

A, corripitur, ut pœma pœmâtis. Ab o, producuntur ònis & ênis: ut Cato Catônis, Anio Antônis. Inis ab o, corripitur, ut uirginis, & c. Si Græca in on, amittant n, seruant in obliquis quantitatem, quam habuerunt, ut Agamemno Agamemnônis: Briton Britônis, sic Brito Britônis: Saxo Saxônis: Macedo Macedônis, & c. quæ corripiuntur.

C

Dices halêcis: nec spernes Melchisedêcis.

Halec halêcis: Melchisedec Melchisedêcis producunt penultimam genitiui.

D

Dauid Dauîdis dices. Bogûdis Bogud optat.

Producitur etiam Dauîdis. Bogud Bogûdis corripitur.

L

Masculèum dat âlis: neutrû formatur ab âlis.
Elis cum sôlis produc: reliquis breuiatis.

Al, âlis masculini generis corripit penultimam, ut sal sâlis: Annibal Annibâlis: & c. Neutra producuntur, ut capital capitâlis, & c. Sic, Michaëlis, Daniëlis, & c. & Sol, sôlis. Reliqua corripiuntur.

N

On, nimis incertû est. En ïnis dat. cætera pduc.

En, ïnis corripitur, ut nomînis. Cætera producuntur, ut Pæânis: Damênis, & c. Delphînis. De on non potest tradi certa regula: nam multa producuntur, ut Babylon, Babylônis: multa corripiuntur, ut canon, canônis, & c.

R

Arîs produco neutrîs, Nectar, iubar, aufer.

Protrahe nar narîs, furîs, uerîs, Ricimerîs,

Byzer

Byzer, Ser, & Iber: in ter, Græcū, æthere dēpto.
Oris ab or, produc. Cum neutrīs corripe Græca.
Arboris, & memoris breuies, indictaꝫ cuncta.

Aris, ab ar, neutri generis, producitur, ut laque ris, & c. Tol-
luntur nectāris, iubaris, & quedam propria, ut Hamilcar Ha-
milcāris, & c. Protrahē nar, & c. Porriguntur, quæ sequun-
tur in litera, Nar Nāris, fluuij nomen: Fur fūris, uer uēris: Ri-
cimer Ricimēris, uiri proprium: Byzer Byzēris, populus: Ser
Sēris, populus, à Sera urbe, apud quam sunt lanigeræ arbores,
unde serica uestimenta conficiuntur. Iber Ibēri, Hispanus.
In ter, Græcum, & c. Græca in ter, producunt penultimā
genitiui, ut crater cratēris: character charactēris. Excipiuntur,
Aether, æthēris. Oris, ab or, produc, & c. Produc oris ab
or, ut amoris, & c. Sed corripe neutra, ut marmoris, & c. Et
Græca, ut Castōris, Hectōris, cum memoris, arboris, & cū omni-
bus non dictis, ut muliēris, guttiūris, martīris, & c.

A S.

Atis, ab as, produc. Ab anas anatis breuiato.
Cætera corripies, nisi uasis: dico uadis uas.

As, atis porrigit, ut pietas, pietātis, & c. Demuntur anas,
anātis, auis, & c. ut mas, māris: uas uadis, & Græca mittentia ge-
nitium in ādis, ut Pallas Pallādis, & c.

E S.

Es, breuiat: nisi cū locuples, mercesꝫ, quiesꝫ,
Sichæres: Græcum iungo, quod præbuit etis.

Es, breuiat penultimam genitiui, ut miles millētis, interpres
interpretis, Ceres Cerēris, & c. Producentur uerò locuples lo-
cuplētis, merces mercēdis, quies quiētis, heres herēdis, & Græ-
ca, quæ habent in genitiuo etis, ut magnes magnētis, tapes tapē-
tis, lebes lebētis, & c.

I S

I S.

Is, breuiat. Tollo glis, gliris. Quodq̄ dat itis:

Et Psophis, Crenis, Nesis: Græcū quod in n, fit,

In is corripunt penultimam genitiui, ut lapidis, Isidis, cineris, &c. Sed porrigunt Glis gliris: & quæ habent itis, ut Dis Ditis. Sic Samnis, Quiris, lis, & Psophis idis urbs: Crenis idis, nymphae nomen: Nesis idis, insula adiacens Campaniæ. Adde Græca in is, quæ per n, etiam finiuntur, ut Salamis salaminis: Thracis Thracinis, &c.

O S.

Protrahit os. tria corripit bos, cōpos & impos.

Os in obliquis penultimam producit, ut Rhinoceros, Rhinocerōtis: custos custōdis: flos flōris: tros Trōis: Minos Minōis: Heros Herōis. Tria, bos bōuis, compos compōtis, impos impōtis corripunt.

V S.

Vs, breuiat. Tollas præ dis, ris, tis, qd̄ habebit

V. Præter pecūdis, Ligūrisq̄, intercūtis, addo,

At melius meliōris habet, conformia iunge.

Vs, penultimam genitiui corripit, ut corpōris, uellēris, tripōdis, œdipōdis, &c. Producunt, quæ habent utis, udis, aut uris, uirtūtis, subscūdis, iūris, sic incūdis. Corripuntur, pecūdis, Ligūris, à Ligus: & intercus intercūtis. Comparatiua producuntur, ut meliōris, &c.

B S, P S, M S.

Consona cū præit s, patrij penultima curta est.

Hinc cyclops, seps, gryps, conops, cercops, remoueto,

Atque Eūrops, hydrops, Fuge cyclōpis atque Dolōpis.

Nomen

Nomen in s, præcedente consonante, ut B S, M S, P S, penultimam genitiui corripit: ut Lelaps Leläpis, nomen canis, &c. Producentur Cyclops cyclöpis, gigas unoculus. Dolöpis fuge, id est, caue producere, contra Sulpit. Sepes sëpis, serpens: gryps grypis, animal: conops conöpis, id est culex: Europs Euröpis, proprium regis: hydrops hydröpis, aqua intercus. Fuge cyclöpis, &c. Cyclöpis producitur tantum, contra Sulpitium: Dolöpis uerò corripitur.

X.

Prægis uocalem breuio. Producito lex, rex.
 Ex, icis abbreviat: Vibex nisi. Cætera produc.
 Præter abax, similax, atrax cū dropace, candax,
 Fax & atax, pharnaxç, panaxç, storaxç, colaxç,
 Pix & onyx, illix, histrix, cum mastiche, uarix,
 Coxendix, & eryx, fornixç, calixç, cilixç,
 Dic salicem, salicem, laricē, natricemç, niuēç,
 Cappadöcem, celöcem, cū præcöce. lungitur istis
 Dux, trux, nux, crux, atq; uolux. Variabo Syphacē
 Et bebricem, rarò nomen producimus istud.

Vocalis ante g, corripitur, ut remex remigis: grex grëgis, Phryx Phr'gis, &c. Sed producentur lex lëgis: rex rëgis. Corripit item icis ab ex, ut uertex uerticis, &c. Vnum producitur, uibicis. Cætera producentur in obliquis: ut myrmex myrmëcis, halex halëcis, pax pãcis, &c. Quæ sequuntur in textu breuiantur, abax abäcis mensula numeratorum, similax simlâcis, species bederæ, Atrax Atrâcis, fluuius. Dropax dropâcis, unguenti genus. Candax, insula, uulgò Candia. fax fâcis. Atax Atâcis, fluuius. Pharnax uiri proprium, panax panâcis, herba, storax storâcis, genus aromatis. Colax colâcis, parasti nomen

nomen pix picis: onyx onychis, unguis & lapillus pretiosus, illix illicis, id est, fraudulentus: histrix histricis, herinaceus: mastix mastichis, resina lentisci arboris: mastix mastigis, uel mastigos, flagellum: hinc mastigia, id est, uerbero uerberonis: uarix uaricis, plus aequo intumescens uena: coxendix coxendicis, coxa: Eryx Erycis, urbis, montisq; nomen, fornix fornicis, arcus lapideus: Calix, notum: Cilix, icis, populus: filix, herba: salix, larix, icis, arbor: natix, icis, serpens: nix niuis: Cappadox Cappadocis, quispiam in Cappadocia natus: praecox, praecocis, praematurus: dux, trux, cis, crudelis: nux, crux, uolux. Syphax, proprium uiri uariatur, & Bebrix, populus, raro producitur. **EX PLES** animum, sed non omnino: nam supersunt plura multo, sine quibus dissyllabaria quantitas non sit futura in promptu. Generalia percurri, specialia de finalibus potissimum subiecturus. His aut illis si non satisfacero, ubi minus satiaris, Despauterij commentarios legito diffusiores: qui si nequibunt explere, nunquam expleberis. Omittant istud: Generatim de singulis differis. Sit ita sane de dictis. Quid de primis & medijs adeo uarijs & incertis, generatim ne? maxime ex sequentibus Badianis uersibus deprome.

De primis regulæ generales.

A, solū trahit l, quodq; & dissyllaba mamnas.

E, dissyllaba d, simul l, tardant, sed & n, s,

Tq; uel u, conso. Cætera corripunt.

I, tardant d, uel l, n, s, ceu consonitans u,

M, uel r, in dissyl. Cætera corripunt.

O bogomoso dissyllaba d, modo tardant.

V, rapiunt b, l, p, polysyllaba t, neq; solum u.

A, in primis, corripitur ante omnes consonantes simplices: præterquam ante l, & dissyllaba mamnas, id est, ante m, n, s,

E, cor

E, corripitur ante omnes consonantes simplices in primis, præter dissyllaba d, & l, & præterquàm ante n, s, t, & u consonantem. I, quoq; corripitur: præterquàm ante d, l, n, s, & u consonantem, & præter dissyllaba in m, & r. O, corripitur, nisi ante b, g, m, s, & dissyllaba ante d. V, uerò producitur, nisi ante b, l, p, & polysyllaba in t, & ante u, cum alia litera, ut pluuia: nam si sola sit, producitur, ut una.

De medijs.

A, tardat g, uel u, medijs: sed cætera curtant.

E, c, d, tardant l, m, n, t, uel u, mihi sola.

I nisi sit super u, uel q, poscit breuiari.

O, medio tardant s, t: sed cætera curtant.

V curtant b, uel f, l, p, ceu consonitans u,

Dum subsunt medijs: cætera longa dabis.

Excipienda suæ ponuntur in ordine normæ:

Nunc satis est primam significasse usam.

A, in medijs producitur ante g, & u consonantem: ante cæteras corripitur. E, producitur in medijs ante e, d, l, m, n, t, u consonantem: ante cæteras corripitur. I, corripitur in medijs ante omnes: præterquàm ante q, & u. O, producitur in medijs ante s, & t: ante cæteras corripitur. V corripitur ante b, f, l, p, & u consonantem, ante cæteras producitur. Exceptiones quærendæ sunt in codice Despauteriano maiore: ubi omnia fusiſsimè explicantur. Hic enim satis est uelut quoquo modo uiam indicasse.

De ultimis, A terminale.

A, declinatum breuia, sed protrahe sextum,

Et quintum, cuius rectus producitur: & mna.

Producunt nostri quædam muliebria Græca

In recto, ut tegea: sine teste nihil uolo tale.

o

Non

Non declinatū produc: ita, cum quia, demptis,
Et puta non uerbo. Ginta melius loco longum.
Postea, & ultra, leges cum contra, curta licenter.
Eia breue est Flacco.

Vltima syllaba noscitur positu: ut post, ast, est, amant. Di-
phthongo, ut heu, musæ. Regula, ut A declinatum corripitur, ut
musæ, Anna, nominatiui & uocatiui casus. Loquimur de decli-
natis per casus, non per tempora. Sed protrahe, &c. Ab
hac regula tolluntur ablatiui, quia producuntur, ut musâ, meâ,
lectâ: & uocatiui à nominatiuis productis, ueluti Aeneâ, Anchi-
sâ, Atlâ. Mnâ monosyllabum cuiuscūq; casus producitur. Pro-
ducunt, &c. A in nominatiuo Græco fæminini generis, à
nostris corripitur: licet illi producant, ueluti Syllâ, Medeâ, Ler-
nâ, &c. Quosdâ tamen nominatiuos nostri produxerunt ad imi-
tationem Græcorum, sic tamen ut aliqua casurarum locum ha-
beat: ideo nihil tale producemus sine autoritate, idq; faciemus
rarissimè, quia poterūt in e, terminari, ut Tegea uel Tegee, &c.
Non declinatū, &c. A in omnibus per casum non declina-
tis producitur, ut clamâ, frustrâ, prætereâ, suprâ, &c. Corripiun-
tur autem itâ, quia, & putâ aduerbium. Numeralia in ginta re-
ctius producuntur: ut trigintâ, quadragintâ, &c. Produc quoq;
prætereâ, intereâ, anteâ, posteâ, contrâ, ultrâ, quæ interim corri-
piuntur. Eia Valerius Flaccus corripit: & alleluiâ Sidonius.

E, in ultimis.

E breuiâ. Primæ produc, & nomina quintæ
Cum natis, addes pluralia cuncta. Secundæ
Iūge doce, & socias. Monosyllaba lōga repono,
Inclinatiuas præter. Maië cum benë dempto,
Omnia produces aduerbia, siqua secunda

Præst

Præstiterit, summiq; gradus aduerbia quæuis.
Sunt fermē, atq; ferē, pducta, quibus dabis ohē.

E corripitur, ut docerē, Ganimedē, Herculē, Achillē, & similes uocatiui, & ablatiui tertiæ. Primæ, &c. E in prima, & quinta declinatione, in quocunq; casu reperitur, producitur: ut, parasceuē, Anchisē, &c. uocatiui, & ablatiui. speciē, diē, rē: hinc hodiē, pridē, postridē, quotidē, quarē. Produc quoq; pluralia in e, ut cetē, tempē. Secundæ, &c. Producitur omnis secunda persona uocis actiue, singularis numeri, præsentis temporis, secundæ coniugationis, imperatiui modi, ut doce, mone. Monosyllaba producantur, ut mē, tē, sē, dē. Hinc demuntur coniunctiones encliticæ, quæ, uē, nē: & in compositis quisquē, non' nē. &c. Producantur aduerbia in e, ab adiectiuis secundæ declinationis, siue comparantur, siue non, ut piē, egregiē, equē, doctē, &c. Corripiuntur tamen benē & malē, atq; magē, pro magis. Aduerbia superlatiui undecunq; sunt, producantur: ut maximē, minimē, &c. Produc etiam ferē fermē, & ohē.

I finale.

I, longum pono. uocitantem contraho ternæ.
Sæpeq; Græcorum ternum, Minoidi testis.
Sed nisi, siue quasi, mihi, ibi, sibi, ubi, uariabis,
Et tibi, iunge cui: tantum breue moly locatur.

I producitur. Corripitur uerò cunctus tertiæ uocatiuus, ut Alexi, Amarylli, Phylli, &c. Datiuus quoq; tertiæ Græcus corripitur inuenitur: ut Palladi, Minoidi, &c. Sed nisi, &c. Variabis in litera posita, inter quæ nisi, & quasi rectius corripiuntur. Cui sæpius est monosyllabū. Moly tantum breue, herbæ nomen.

O, in fine.

O, cōmune datur: produc monosyllaba iungens

o 2 Cum

Cum terno sextum; atq; aduerbia nomine nata:
 At uariabo cito, cum sedulo, mutuo, crebro,
 Seroq; sit curtum modò solum; sed breuiari
 Ergò pro causa non uult. produco quaterno
 In casu nomen fit cuius in us genitiuus.
 O, patrij produc: uariacq; gerundia uerba.

O, uariatur, ut Cato, leo, Apollo, &c. Producentur tantum
 monosyllaba, ut stò, dō, flō, prō, &c. Producentur tantum da-
 tiui, & ablatiui, ut dominō, medi, anatō, &c. Producentur tan-
 tum & aduerbia ex nominibus ducta, ut tantō, quantō, falsō,
 primō, &c. Variantur autem cito, sedulo, mutuo, crebro, se-
 ro. Ergò pro causa producitur. Produco Græcum in o, faciens
 genitiuum in us, in nominatiuo, datiuo, accusatiuo, & ablatiuo,
 ut Didō, Clothō, Argō, Cliō, Sapphō, &c. Genitiuus in o, pro-
 ducitur tantum, ut Apollos Apollō, Androgeos Androgeō, &c.
 Varia gerundia uerba: ut, Pluribus hic æger moritur uigilando,
 sed illum.

V, E T B.

V semper produc. B contrahe. Barbara deme.

V produc, ut I E S V. B corripitur, ut ab, ob. Demuntur bar-
 bara in b, quia producentur, ut Iob, Aminadab, Iacob, &c.

C in ultimis.

C produc: Præter nec, donec. Sed uariabis
 Hic bene pronomen, fac uerbum iungimus isti.

C producitur, ut sic. Corripiuntur nec, donec. Hic aduerbiū,
 producitur: pronomen uariatur, & fac uerbum.

D, E T T.

D breue ponatur, ceu t, nisi syncopa fiat.

D corripitur, ut apūd, Bogūd. Sic nomina in t, ut capūt,
 amat,

amāt, docēt: nisi aliquando per syncopen producatur, ut fumāt
pro fumauit: obīt, pro obiuit.

L.

L breue sit. Cum sōl, sāl, nil, tolluntur Hebræa.

L corripitur: ut Annibāl, Hiempsāl, mēl, fēl. Producuntur
sōl, nīl, & sāl. Hebræa quoque producuntur, ut Michaēl, Ra-
phaēl, &c.

N.

N produc. Demas ān, in, & prolem, tamēn, atq;
For sitān, & forsān, uidēn' huic cōformia iūges.
Qd' dat inis curtū est, uelut on, qd' tertiā nescit.
Corripit' quartus. quādo breuis ultima recti est.

N producitur, ut Hymēn, Titān, delphīn. Et omnia nomina
tertiæ in on, ut Agamemnōn. Tolluntur à regula ān, in, cum
prole deīn, exīn, subīn, proīn, tamēn, attamēn, forsān, forsitān, ui-
dēn', & quæcunq; per apocopen n habent, ut mēn', pro me'ne:
tēn', te'ne: egōn', ego'ne, &c. Quod dat, &c. Corripe en ha-
bens inis in genitiuo, ut peccēn, crimēn, &c. Corripitur quo-
que in on secundæ declinationis, quod Latini in um uertere
solent, ut Iliōn, Peliōn, &c. Corripitur similiter accusatiuus
cuius nominatiui ultima corripitur, ut Medeān, Maiān, &c.
Accusatiui à longis nominatiuis producuntur tantum, ut Aea-
neān, Anchisēn.

R.

R breuiēs. Produc cuius dat patrius eris:

Addito iber, aēr, æther. Sit Celtiber anceps.

Vt cor, non longum melius. Producito tantum

Cūr, fār, lār, fūr, nār, pār: uix prolem breuiabo.

R corripitur, ut muliēr, pater, mater, &c. Producuntur no-

o 3 mina

mina in *er*, habetia *eris* penultima longa in genituo, ut *cratēr*, *charactēr*, *chlystēr*, &c. *Vēr*, *ibēr*, *aēr*, *æthēr*, adduntur. Celtiber uariatur & *cor*: quod tamen melius corripitur. Producutur tantum *cūr*, *fūr*, &c. & *pār* cum compositis impar, &c. quæ non omnino rectè breuiantur quandoq;

A S.

As produc. Sed adis quæ dant patrio, breuiant,
Et ternæ quarto: uates, bonus Helias inquit.

As producitur, ut *foras*, &c. Corripiuntur tamē omnia nomina tertiæ, quorum genitiuus in adis uel ados desinit, ut *Archās*, &c. Corripit quoque accusatiuum pluralem tertiæ in *as*, ut *rhetorās*, &c.

E S.

Ponitur *es*, longum. Pluralia corripit Græca,
Quæ crescūt, uelut *ēs* de *sum*, *penēs*, *ingēs* adde
Cum neutris; & si patrio est penultima curta
Ternæ. Tolle *Cerēs*, *ariēs*, *pariēs*, *abiēs*, *pēs*.

Es producitur, ut *Anchisēs*, *Darēs*, &c. Corripiuntur autem omnia Græca pluralis numeri, tertiæ declinationis, crescentia in singulari, ueluti *Dæmonēs*, *Vasconēs*, *Britonēs*, *Pæanēs*, *delphinēs*, *craterēs*, *castorēs*, *gigantēs*, *Pyxidēs*, & quàm plurima alia. *Es* à *sum*, corripitur: ab *edo* producitur. *Penēs* item præpositio, & *inquies* nomen corripiuntur: quemadmodum & nomina neutri generis, ut *hyppomanēs*, *cacoëthēs*, &c. Corripiuntur & nomina tertiæ in *es*, penultimam genitiui breuiantia, utpote quæ *itis*, *ëtis*, aut *idis*, penultima breui obtinent, ut *milēs*, *terēs*, *desēs*, &c. Produciuntur solum *Cerēs*, *ariēs*, &c.

I S.

Is, breuius: uerum plurales protraho casus:

Isq;

Isq̄ quod in patrio mutatur in itis, & inis,
Aut entis. Thetis uario. Glis, Vis quoq̄ nomē,
Cum uerbo, longum est: ueluti persona secūda
Protrahit is, quoties itis plurale reponit.

Is, corripitur, ut inquis, quis, bis, &c. Producito omnem casum pluralem in is, ut queis plurale, dominis, &c. Item treis, omnibus, &c. Produc etiam nomina in is, quæ penultima longa faciunt genitiuum crescentem in itis uel inis, ut līs, Dīs, Sannīs, Salamīs. Aut in entis, ut Simoīs, Pyroīs, &c. Thetis uariatur. Produc ad hæc glis, uis, siue nomē siue uerbum, cum suis, ut sis, pro si uis: quamuis, uteruis, &c. Producentur etiam secundæ personæ singulares, quando plurales habent itis, penultima longa, ut uelīs, nescīs, &c.

O S.

Os, pduc. patrius breuis est: & cōpos & impos,
Osq̄ oſis præbens. rectos breuiato secundæ.
Os, recti produc, quoties tibi patruus o, dat.

Os, producitur, ut flōs, nepōs, &c. Corripitur quicumq̄ genitiuus in os, ut Palladōs, Tydeōs, &c. Et cōpos, & impos, & os oſis breuiantur. Os oris producitur. Omne nomen in os secundæ declinationis, ut Samōs, synodōs, &c. corripitur. Producentur & nomina, quæ per tertiam declinationem Atticam faciunt genitiuum in o, ut Athōs, Androgeōs, &c.

V S.

Vs correpta datur. Monosyllaba, cū genitiuus
Terne uel quartæ produc, numeriq̄ secundi
In quarta primū, quartū, quintumq̄, & in uris,
Dūq̄ utis patrius, uel in udis, & untis, odis ue:

O 4

Aut

Aut quintus fit in u, longus tū rectus habetur.
Ergo produces uenerabile nomen I E S V S.

Us corripitur, ut tempūs, pecūs, &c. Producuntur uerò mo-
nosyllaba, ut rūs, tūs, iūs, &c. & genitiui tertiæ, ut Cliūs, Di-
dūs, &c. & genitiui quartæ, & in plurali eiusdem declinationis
nominatiui, accusatiui, & uocatiui, ut uisūs, manūs, &c. Et in
uris, &c. Producitur us in nominatiuo singulari, ubi geniti-
uus terminatur in uris, in utis, uel iudis: tellūs, uirtūs, palūs. Si-
mile est ubi genitiuus desinit in untis: ut Cerasūs Cerasuntis,
Opus, &c. Græca quoq; à πός producuntur: ut Sciopūs, Me-
lampūs, &c. Produc quoque ubi uocatiuus in u desinit, ut Pan-
thūs, quia uocatiuus est Panthu. Sic, quia per ou diphthongon
scribitur, doctissimi produci testantur dulcissimum domini & dei
nostri nomen I E S V S.

DE DECEM VITIIS IN
carmine uitandis.

Barbara nulla incrit uox, aut incongrua metro.
Nulla redundabit: nulla integritate carebit:
Nil transponetur: nil confundet male sensum.
Nec rapies longam: nec produces breuiandam.
Nec post uocalem, nec post m, uersu in eodem,
Partibus à uarijs uocalis ritè sequetur,
Syllaba ne pereat præcedens, ut modò dixi.
Nec succussantes, nec pones molle crepantes.
Nec paucis numeris tibi multa licere putabis.
Nec tibi propones nisi summos quosque imi-
tandos.

Mone

Monemur uulgata decem uitia in carminibus contexendis uitare. Primo, ne barbarum aut incongruum quicquam admisceamus. Secundo, ne quid redundans aut deficiens sit, ut quicquid, aut alias particulas, propter metrum duntaxat, ingeramus. Qui pedum nimis aut non satis ponunt, qui sensum non explent, aut frustra repetunt. Tertio, ne quid male transponatur. Quarto, ne sensus confundatur. Quinto, syllabarum quantitas non uiolabitur. Sexto, nec post uocalem, nec post m, ponetur in eodem uersu dictio incepta à uocali, nisi fiat ellipsis, aut synalœpha. Septimo, non ponemus succussantes literas, aut pedes: ut, O Tite tute Tati tibi tanta tyrâne tulisti. Octauo, ne quid sit affectatè nimis, turgidè aut molliter sonans. Nono, uitabitur in paruo poëmate magna licentia. Et decimo, cauebimus, ne non probati autoris carmina imitemur. Sed finem facio. Si preceptores hæc diligenter declarabunt, multum iuuerit rudes adolescentulos.

IOANNIS PEL

LISSONIS CONDRIEN.

Appendix ad quantitates syllabarum de accentibus.

ACCENTVS, est certa & legitima pronuntiandi ratio. Et est triplex, Acutus, Circumflexus, Grauis.

Acutus est, quo syllaba attollitur, ut prima à genitiuo carminis, & insignitur hac nota [^].

Circumflexus, quo syllaba & attollitur pariter & demittitur, ut prior à røre, & notatur hoc insigni [^].

Grauis, quo syllaba deprimitur, ut duæ postremæ à dominus, & figuratur hoc signo [˘], ut falsò, hic, Sororem falsò creditam

o 3

ditam

ditam, &c. Nam propter consequentiam partium orationis, id est, quod in contextu orationis partes aliæ alias consequentur, acutus transit in grauem.

Notarum accentuum usus.

Huiusmodi notulis Græci passim utuntur, raro Latini, nisi sicubi hæreret possit, utri accentuum principum sit locus, uel quia anceps sit dictio, ut una nomen, una aduerbium, plura nomen, plura aduerbium: *ā, ē*, uocales literæ, *à, è*, præpositiones: quod extra notam accentus nomen, cum accentus nota coniunctio, &c. uel quia sit ita, ut tametsi in promptu sit uidere germanum accentum, tamen eum plerumque non nisi exercitatus statim uideat, ut scripsêrunt, non scripsêrunt. Rursum scripsêre, non scripsêre, cum prolatione nihil hæc interesse uideatur: certè ut hodie proferimus.

Quomodo fiant accentus.

Accentus ita fiunt. Nam proferenda dictione qualibet, in ea attollimus certam quandam syllabam, atque ita fit accentus, aut acutus, aut circumflexus: & reliquas deprimimus, id est, æquali sono, ac ueluti uno uocis tenore proferimus. Atque hoc ipsum est grauis accentus. Differunt quidem ipsa re acutus, & circumflexus, ac diuersæ sunt naturæ, sed hoc nos quidem sono & uoce non interno scimus: utrobique enim syllabam pronuntians attollimus. Porro acutus & circumflexus sunt principes accentus, ut de illis tantum laborandum sit: nam grauis uel non querentibus obuius est. Quod nunc ita interpretari libet. Quot quot syllabæ sunt in dictione, una tantum attollitur, id est (ut nunc accipimus) acuto aut circumflexo accentu effertur, reliquæ omnes syllabæ grauantur seu demittuntur, etiam si mille essent, ut grauis accentus iure dicatur syllabicus, quod sit in omni syllaba dictionis, præterquam in illa una, quæ attollitur, ut Gratianopolitanorum. Itaque quæ de accètu cuiuspiam dictionis loquimur, tantum de horum altero, qui sunt eximij, hoc est, de acu

de acuto aut circumflexo intelligimus, unde de his tantum præcipi solet. Nam gravis nihil habet, quod regulis egere possit.

Accentuum sedes.

Ante tres syllabas nulla in dictione syllaba potest attolli: ergo acutus accentus in antepenultima tantum, id est, tertia à fine, aut in penultima, aut in ultima ponendus est. Nam circumflexus apud Latinos in penultimam tantum cadit. Neq; enim si qua monosyllaba circumflexum habent, ideo in ultima habere censerì possunt. Exempla de acuto, ut omnia, fácit, recté. De circumflexo ut máter, spês.

Accentuum regulæ.

Accentuum autem huiusmodi ut tibi ratio constet, prius noscenda penitus, ac memoriter complectenda est syllabaria quantitas: nam apud Latinos pendet accentus præsertim ex penultima syllabæ seu tempore, seu quantitate, id quod è sequentibus regulis colligas, facile licebit.

Omnis dictio monosyllaba, natura brevis, licet positione producat, acuitur, ut sum, ès, ést, núx, nix, fáx.

Monosyllaba dictio natura producta, circumflestitur, ut dôs, rôs, spês, rês. Vbi eam natura produci non consiterit, ad acutum confugito: nunquam enim circumflexus ponitur super syllabam natura breuem, aut tantum positione productam: id est, quæ nisi obstaret positio, brevis esset.

Disyllaba dictio priorem natura producens, & posteriorem corripuens, illam circumflestit, ut máter, Rôma. Aliàs acuit, ut páter, népos.

Polysyllaba dictio penultimam producens, & ultimam corripuens, circumflestit penultimam, ut Románus, equitáre: ultimam uerò producens acuit penultimam, ut poténtes, amauerút: nunquam enim longa ante longam circumflestitur.

Dictio polysyllaba penultimam corripuens, acuit antepenultimam: ut dominus, áffatim, mulieris, scátebra, uóluces, sóphia,
philo

philosophia, quanquam in his duobus postremis seruari poterit, autore Quintiliano, Græcicus accentus, philosophia, sophia, non Latine id quidem, sed tamen citra reprehensionem.

Exceptiones.

Ab his canonibus exceptiones sunt numero sex. Prima, Interrogatio accentum mutat: quia ultima interrogationis semper acuitur, ut *egone?* *Quis furor ò ciuēs?* Secunda, Distinctionis, & differentiae gratia mutatur accentus, ut uná aduerbium ultimam acuit, ne uideatur esse nomen. Sic poné præpositio uel aduerbium: sic *cò*, *aliquò*, *illò*, *falsò*, *sedulò*, *repenté*, *palám*, *forté*, *eá*, *aliquá*, &c. ultimam acuit, dum aduerbia sunt, ne putentur esse nomina, uel uerba, uel pronomina, uel participia. Tertia, Concisio accentum mutat: ideo nomina tertiæ in *as*, quæ in *atis* olim desinebant, ultimam circumflectunt, ut olim penultimam, *Aquinás*, *Arpinás*, *nostrás*, *cuiás*. Olim dicebant *cuiás*, pro *cuias*, &c. *Cõcisa* sunt quoq; *donéc*, pro *donécum*, quod in Plauto legitur: *adhuc*, *illuc*, *istuc*, *hic*, &c. *díc*, *dúc*, *fác*, &c. pro *adhucce*, *illucce*, &c. *dice*, *duce face*, &c. item *petit*, pro *petiuit*: *sumát*, pro *sumauit*. Quarta, Accentum transpositio mutat, ueluti omnes præpositionum, coniunctionumq; syllaba, dum præponuntur, grauantur, ut de qua re. Postpositiæ autem acuantur, ut qua de re, &c. Cum præpositio, que, ne, ue, enclitica coniunctiones, præcedentem syllabam acuant, ut *quicum*, *mécum*, &c. *Casar papaq;*: *homines'ne feré'ne*, &c. Quinta, Compositio quandoq; accentum uariat, ut compositio noscatur esse, non oratio. Itaque hæc exceptio particula est secunda exceptionis: unde tertia à fine acuitur in sequentibus, *Súbinde*, *éxinde*, *déinde*, *próinde*, *périnde*, aliquando, *né* quando, *húcusq;*, *álonge*, *délonge*, *déinceps*, *dúntaxat*, *sinístrorsum*, *déorsum*, *quápropter*, *enimvero*, *quinimo*, *nimurum*, *nihilominus* pro tamen: *paulominus* pro *ferè*: *quómodo* pro *qualiter*: *insuper*, *désuper*, *intérea*, *postea*, *ueruntamen*, *háctenus*, *quátenus*.

Vbi

Vbi autem diuersæ essent dictiones, diuersos haberent accentus. Sexta, Idioma, id est, linguæ proprietas, accentum mutat, cum unaquæq; lingua habeat accentum sibi peculiarem, ac propriū. Nam secundum Latinorum regulas ἀνωτον, & ἠνωτον, penultimam acuerent, quia producitur: hanc tamen apud Græcos grauem habent. E diuerso Simōis: quia penultimam corripit, apud Græcos grauem habet, acuta penultima. Item & paracletus contra usum linguæ nostræ in antepenultima habet accentū, quum penultima eius sit longa, ut fit in agāpetus, & eléeson, quæ Græcè per ἄ scribuntur. Ex his patet in Græcis accentum quantitati plerunq; esse contrarium. Sed hæcenus.

DE FIGVRIS

LIBER XI.

Figuræ definitio.

Rte nouata aliqua dicēdi forma, figura est.

Sūt eius species, Metaplasmus, Schema, Tropusq;.

Quas, manifestatis uitijis, reserabimus amplè.

Figura est arte aliqua nouata forma dicēdi. Figurarū notitia, est poëtis, oratoribusq; necessaria. Figuræ species sunt tres, Metaplasmus, Schema, & Tropus. Caterum fuerit operæpretiū uitiōrū naturā antè manifestare, ut ea à figuris separare sciamus.

De uitijis.

Vitia orationis generalia sunt tria: obscurum, inordinatum, barbarum. Obscuritatis species sunt octo: Acyrologia, Pleonasmus, Perissologia, Amphibologia, Tautologia, Eclipsiscum Apopsiopefi, Aenigma, Macrologia. Inordinatæ orationis

nis species sunt quinque: Tapinosis, Cacophaton, Cacosyntheton, Aeschrologia, Cacozelia. Barbaræ orationis species sunt due: Barbarismus, & Solæcismus. Eiusmodi uitia, utpote in primis uitanda, declarabuntur.

Barbarus est quisquis scribendo, siue loquendo Verbum corrūpit: peregrinū est barbaralexis.

Barbarismus est unius dictionis corruptio scribendo, aut loquendo cōmissa: ut tollero cum duobus ll, Busiris penultima correpta. Barbaralexis est dictio peregrina, guerra, bladum, stussa, fardellus, charrerria, &c. Barbarismus dicitur à barbarus, id est, dissonās: quia à uera Latinitate dissonat, & disidet. Barbarismus in prosa nomen suum retinet: apud poëtas Metaplasmus & Penthos nuncupatur. Ideo licet ex poëtis depromantur Barbarismi exempla, ne credas ipsos loquitos esse barbarè, siue (ut ueteres sepius dicebant) rustice: sed intelligas Barbarismum fore, si quis ita loqueretur in prosa. Itidem censendum est de solæcismo, cui, Schemati apud poëtas nomen est.

Esto solæcismus uitiosa oratio quæuis.

Solæcismus est impar, & inconueniens compositura partium orationis, ut acuta gladius: saluete reuerende magister. Veteres solæcum dixerunt potius, à quo solæcisso solæcissas, id est, incongruè loquor.

Obscuræ species ignobilisq;
orationis.

Impropriè sumptum uerbum dicatur Acyron.

Acyrologia est impropria dictionis usurpatio, ut spero, pro timeo: accede ad hunc ignem, id est, ad hanc meretricem. Acyrorologia interpretatur impropria loquutio, ab ἀκρῶς, id est, improprius, & λογία, id est, loquutio.

Omne superuacuum Pleonasmus ritè uocatur.

Pleonasmus est adiectio superuacua ad plenā significationem:
ut, Sic

ut, Sic ore loquuta est, uidi his oculis. Et interpretatur *superabundantia*, à πλεονάζω, id est, plusquam oportet, facio, aut dico.

Esto Perissologus tibi sermo superfluus omnis.

Perissologia est adiectio uerborum superflua sine ulla ui rerum: ut ibant, quā poterant: quā nō poterant, nō ibant: uiuat rex, & nō moriatur. Transfertur autē *Perissologia*, superflua loquitio, à περισσός, id est, superfluus: & est penē eadem quæ *Pleonasmos*.

Amphibolon dubius Romanis sermo feretur.

Amphibologia est uitio compositionis ambigua, posita sententia: ut, Aio te *Aeacida* Romanos uincere posse: & fit ab ἀμφίβολος, id est, dubius.

Tautologos uerbis uarijs rem signat eandem.

Tautologia est diuersorum uerborum aut orationum eadem rem significantium inculcatio: ut, Ipse egomet uenio, exultans re-
deo, gaudensq; reuertor. *Tautologia* dicitur à ταυτοτης, id est, identitas, &λογία loquitio. Est enim eadem loquitio.

Macrologos sermo nimium prolixus habetur.

Macrologia est longa sententia res nō necessarias cōprehensens. *Vergil.* Postera lux summo spargebat lumine terras Orta dies: quum primū alto se gurgite tollunt Solis equi, lucemq; clatis naribus efflāt. Satis fuerat dixisse, orta dies. *Macrologia* tra-
ducitur longus sermo sine necessitate, à μακρός, id est, longus.

Eclipsis uerbum, Reticentia uerba subaudit.

Eclipsis, unicum uerbum, id est, dictionem subaudit. *Reticentia* uerō, id est, aposiopesis plures dictiones suppressit. *Eclipsis*, id est, defectus seu defectio. *Aposiopesis* Latine dicitur *reticentia*.

Est ænigma grauis nimium tibi sermo solutus.

Ænigma est obscura sententia per obscurā similitudinē rerum: ut, Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me. signi-
ficatur

ficatur enim aquam in niuem conuerti, & ex eadem rursus effluere. Aenigma dicitur ab ἀνιθύω, id est, obscure loquor.

Inordinatæ orationis species.

Inordinatæ orationis species sunt quinque, Tapinosis, Aeschrologia, Cacephaton, Cacozelia, Cacosyntheton.

Magna Tapinosis tenui sermone recludit.

Tapinosis est humilitas magnæ rei, non id agente sententia quod demonstrat, ut apud Vergilium: Dulichias uexasse rates, pro atrocissimè raptasse, ac laniasse. Tapinosis à τῆπινοῖς, id est, humilis.

Aeschrologos nobis obscœna oratio fertur.

Aeschrologia, est uitio compositionis inuerecunda oratio, ut compositio uerborum obscœnæ significationis: quale est, furtuo, cunnus, &c. aut obscœna pronuntiatio, ab αἰσχρῶς, id est, turpitudine.

Est Caco ritè phatō q̄q̄d sonat haud bñ nobis.

Cacophaton, aut cacephaton est obscœna pronuntiatio, uel in compositione, uel in uno uerbo: ut, arrige aures Pamphile. κακὸν, id est, malum: φᾶτον, dictum, hoc est malè sonans dictum.

Esto Cacozelon praua affectatio nobis.

Cacozelia est per affectationem decoris corrupta sententia, cum eo ipso dedecoretur oratio, quo illā uoluit autor ornare: ut, Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ Curuatura rotæ, radiorum argenteus ordo, &c. Cacozelon, id est, mala affectatio.

Haud bene cōpositū cacosynthetō esto Latinis.

Cacosyntheton est uitiosa dictionum compositio, uel indecens scriptura: ut, terga fatigamus hasta. Cacosyntheton, transfertur malè compositum.

DE METAPLASMO.

Dictio transformata poëtæ fit Metaplasmus.

Metaplasmus

Metaplasmsus est transformatio quædam recti solitiq; sermo-
nis in alteram speciem, metri ornatus, necessitatis uel causa, ut
cœlicolum, induperator, dicier. à μετὰ, id est, trans, & πλάσμα
id est, figmentum. Metaplasmi species sunt quatuordecim: Pro-
thesis, epenthesis, paragoge, apheresis, syncope, ectasis, systole,
apocope, diarexis, synæresis, synalœphe, œthlipsis, antithesis,
metathesis.

Adijce principio quicquã, sic Prothesin edes.

Prothesis est appositio quædam ad principium dictionis lite-
ræ uel syllabæ, ut, Gnate, pro nate: tetulit, pro tulit: astat, pro
stat. Dicitur à πρόσ, id est, ad, & θέσις, positio, hoc est, appositio.

Adijce quid medio: sic fiet Epenthesis aptè.

Epenthesis est appositio quædam ad mediam dictionem lite-
ræ uel syllabæ: ut reliquias genuino ll, pro reliquias: alituum pro
alutum. Epenthesis dicitur ab ἐπι & ἔψ, quæ coniuncta signifi-
cant inter, & θέσις, positio, ut sit interpositio. Eandem significa-
tionem habet parenthesis.

Adijce quid fini, pulchram facies Paragogen.

Paragoge est appositio quædam ad finem dictionis, ut pote-
stur, pro potest. à παρά, id est, ad, & ὄρω, id est, ductio, hoc est,
adductio.

Aufert quid capiti uates, ut Aphæresin edat.

Apheresis est ablatio de principio dictionis literæ uel syllabæ:
contraria Prothesi: ut, Pone metum, pro depone. ἄφα-
ρέω, id est, aufero.

E medio quicquam tollas, ita Syncopa fiet.

Syncopa est ablatio de media dictione, literæ uel syllabæ: con-
traria Epenthesi, ut audacter pro audaciter. à σύν, id est, con, &
κόπτω incido. Est enim concisio, ut dixti, commorat, pro dixisti,
& commouerat, &c.

p De fine

De fini demens nostris haud uersibus apta est.

Apocope est ablatio de fine dictionis, literæ uel syllabæ, contraria Paragoge: ut, Achilli, pro Achillis: ex ἀπὸ, id est, ab, & κόπῃ, scindo.

Ectasis extendit tibi iure puer breuiandam.

Ectasis est extensio syllabæ contra naturam uerbi, ut naufræga media longa, quæ breuis est, & Italia prima producta, quæ natura alioqui corripitur. Dicitur ab ἐκτείνω, id est, produco. Eadem, Diastole uocatur.

Producenda foret, quam Systola corripit ipsa.

Systole est correptio syllabæ contra naturam uerbi facta, contraria Ectasi, ut aquosus orion, pro orion productæ: à συστίνω, id est, corripio.

Syllaba per binas diuisa Diæresis esto.

Diæresis est diuisio unius syllabæ in duas, ut aulai, pro aula: à διαίρω, id est, diuido.

Syllaba de binis est facta Synæresis una.

Synæresis est conglutinatio duarum syllabarum in unam, contraria Diæresi: ut, Phaëton dissyllabum, pro trissyllabo: à σύνω, id est, con, & αἰσῶς, diuisio, quasi diuisorum coniunctio.

M, necat Ellipsis: ceu uocalem Synalœpha.

Ellipsis uel Ectblypsis est m, literæ cum sua uocali ante uocalem elisio. Synalœpha est uocalis ante uocalem interemptio in diuersis dictionibus: ut, O curuæ in terras animæ, & coelestium inanes. Ellipsis ab ἐκ, & λείπω, id est, deficio: & interpretatur elisio. Synalœphe, id est, collisio: à συναλέγω, id est, coniungo.

Antithesis fiet tibi, littera si uarietur.

Antithesis est literæ pro litera positio, ut olli, pro illi: ab ἀντί, id est, pro, & θέσις, positio, quasi alius pro alia positio.

Est Meta nempe thesis, si trāsponas elementum.

Meta

Metathesis est literarum in alium locum transformatio, nulla litera è dictione sublata: ut, Euädre, Tymbre, pro Euäder, Tymber: à $\nu\epsilon\tau\theta$, id est, trans, & $\epsilon\lambda\omicron\sigma$, positio, quasi transpositio.

Præpositura quidem mutata Parallaga fiet.

Protheseon parallaga, aut parallage est præpositionum mutatio, cum altera pro altera ponitur: ut, Cui de te tantum licuit, pro in te. Protheseon parallage transfertur præpositionum mutatio: à $\nu\epsilon\theta$, id est, præ & ante: & $\epsilon\lambda\omicron\sigma$, positio.

DE SCHEMATE.

Schemata dant species tibi Lexeos & Dianœas.

Schema est quicquid à simplici atque in promptu posito dicendi modo uel poëtice uel oratorie mutatur. Schematis species sunt due, Dianœas, id est, mentis, uel sensus, uel sententiarum. Lexeos, id est, dictionis, uerborum, sermonis, orationum. Schematis autem Lexeos species multæ sunt, sed necessariae traduntur, per quas similes colliguntur: Prolepsis, Zeugma, Hypozeusis, Syllepsis, Asyntheton, Dialyton, Polysyntheton, Anadiplosis, Anaphora, Epanalepsis, Epizeuxis, Paranomasia, Schesisonomaton, Paromœon, Homœoteleuton, Homœoptotum, Polyptoton, Hirmos, Climax. Schema transfertur cultus, figura, habitus. Dianœa dianœas, id est, sententia: Lexis dictio.

Per partes totū, aut referat post facta Prolepsis.

Prolepsis est præsumptio rerum ordine secularum, uel quum numerus ante uerbo redditur, quàm personæ definiantur: ut, Interea reges: ingenti mole Latinus, Quadrijugo uehitur curru: bigis it Turnus in albis: Tum pater Aeneas Romana stirpis origo, Et iuxta Ascanius magnæ spes altera Romæ, Procedunt castris, &c. Et dicitur Prolepsis à $\nu\epsilon\theta$, id est, ante, & $\lambda\eta\psi$ sumptio.

Verbo uno plureis sensus per Zeugma recludo.

p 2 Zeugma

Zeugma est unius uerbi conclusio diuersis clausulis aptè coniuncta: ut, *Aduersatur libidini castitas, auaritia liberalitas, mediocritati luxuria, modestiæ superbia, strenuitati acedia.* Zeugma interpretatur adiunctio, à *ζεύγω*.

lunge Hypozeusis sua rebus uerba quibusq̃.

Hypozeusis est figura zeugmati contraria: ubi suum cuiq̃ clausula redditur uerbum. Verg. *Regem adit, & regi memorat nomenq̃, genusq̃, Quid ue petat, quid ue ipse ferat, &c.* ab ὑπὸ id est, sub, & *ζεύω*, coniunctio.

Verbo uno uaria est Syllepsis clausula nexa.

Syllepsis est diuersarum clausularum per unum uerbum conglutinata conceptio: ueluti, *Hic illius arma, Hic currus fuit.* à *σύν*, id est, con, & *λήψις*, captio, ut sit conceptio.

Copula supprimitur, quò fiat **Asynthetō** aptè.

Asyntheton est oratio sine coniunctionibus necessariò subauditis, ut, *Dum atas, metus, magister prohibebant.* ab ἀ *priuatiua* particula, & *σύν*, id est, con, & *θερ*, id est, positum, quasi in-compositum.

Copula multiplicata facit **Polyyntheton** usq̃.

Polyyntheton est oratio multis nexa coniunctionibus. Vergilius, *Athamasq̃, Thoasq̃, Pelidesq̃, Neoptolemus, primusq̃ Machaon.* à *πολύ*, id est, multum, & *σύνθεσις*, id est, compositum, quasi multipliciter compositum.

Finem principio repetens **Anadiplosin** edes.

Anadiplosis est uersus finis in principio alterius repetitio: ut, *Sequitur pulcherrimus Astur, Astur equo fidens, &c.* ab ἀνά, id est, re, & *ἀπᾶσις*, duplicatio.

Principium fit idem nonnunquā uersibus aptè.

Anaphora est relatio uerbi eiusdem, aut similis per principia complurium uersuum: ut, *Nate meæ uires, mea magna potètia solus,*

lus, Nate patris summi, &c. ab ἀνδρ, id est, re, & ποσὸς, latio.

Principio & fini reperitur uersus eodem.

Epianalepsis est, quum eadem dictio & principium uersus, & clausulam tenet: ut, Multa super Priamo rogitans, super Hectorre multa. Et interpretatur reacceptio siue replicatio, ab ἐπι, & ἀνδρ, quae coniuncta significant re, & ἀνδρ, acceptio.

Dictio format Epizeuxin cum uī geminata.

Epizeuxis est eiusdem dictionis sine medio geminatio cū impetu pronuntiationis, ut, Meme adsum, qui feci: in me conuertite ferrum, O Rutuli, &c. Interpretatur coniunctio, aut combinatio.

In simili uerbo ludit quandoq; poeta.

Paronomasia est ueluti quaedam denominatio, uel quoties aliud nomen efficitur de alio: ut, Nam isthæc inceptio est amantium haud amantium. πρὸς, id est, iuxta, & διόμασις, nominatio.

Mobile cuique suum fixo connectitur apte.

Schesisonomaton est quum singulis nominibus epitheta connectuntur: ut, Marsa manus, Peligna cohors, festina uirum uis. Componitur ex nominatiuo ἕξις, id est, habitus, & genitiuo διοματων, id est, nominum, quasi habitus uel habitudo nominum.

Principijs eadem est Paromœon littera multis.

Peromœon est quando ab eisdem literis diuersæ dictiones sumunt initium: ut, Machina multa minax minatur maxima muris. Paromœon, id est, simile, ἀπὸς, id est, iuxta, & ὁμοιος, id est, similis.

Verborum similis sit finis Homœoteleuton.

Homœoteleuton est, quum simili modo plurimæ dictiones finiuntur: ut, Bella horrida bella. ab ὁμοιο, id est, similis, & τελειωσις, id est, finitum.

Casus Homœoptoton erit similis tibi multus.

Homœoptoton est oratio uno similiq; casu compacta, & excurrans in eodẽ & similes casus. Ennius: Mœrentes, flentes, lachrymantes, ac miserentes: ab ὁμοίῳ, id est, similis, & ἁΐστος, casus.

Bella Polyptoton uarij sit clausula casus.

Polyptoton est oratio casuum uarietate distincta, aut clausula uarios casus retinens: ut, Littora littoribus contraria, fluctibus undas: & dicitur à πολλῷ, id est, multus, & ἁΐστος, casus.

Sermonis series prælonga uocabitur Hyrmos.

Hyrmos est series aut constructio orationis continua, tenorem suum in multos uersus protendens. Verg. Principio cœlum ac terras, camposq; liquentes, Lucentemq; globum Luna, Titaniaq; astra, &c. Et dicitur Hyrmos, quasi syrmos, id est, trahens, à σύρω, id est, traho.

E' uerbo in uerbum Climax it pulchra figura.

Climax est de uerbo in uerbum gradatio, quæ dicta repetit: & prius quàm ad aliud descēdat, in prioribus resistit: ut, Aphricano uirtutem industria, uirtus gloriam, gloria amulos comparauit. Interpretatur scala uel gradatio.

DE TROPIS.

Vertit ad improprium Tropus oĩa significatũ.

Tropus est uerbi uel sermonis à propria significatione in aliam cum uirtute mutatio, ut uulpes pro astuto. Bacchus pro uino. Dicitur à τροπή, id est, uersio uel mutatio. Tropi species sunt tredecim: Metaphora, Catachresis, Metalepsis, Metonymia, Antonomasia, Epitheton, Synecdoche, Onomatopœia, Periphrasis, Hyperbaton, Hyperbole, Allegoria, Homœosis. Ceteri omnes, huius species uidentur.

Propter rem simillẽ pro uerbis uerba repones.

Metaphora est rerum uerborumq; per similitudinem translatio: ut

tio: ut, *Rident prata. à μεταφίσεως, id est, transferre.*

Esto Catachresis bona uocis abusio nobis.

Catachresis est usurpatio nominis alieni, ut *parricidam, matris quoque, aut fratris interfectorem dicimus. à κατά, id est, contra, & ἕκτος, id est, usus, quasi contra usum.*

At Metalepsis erit transumptio facta gradatim.

Metalepsis est transumptio gradatim facta, quum dictio aliud à sua propria significatione, ex his quæ præcesserunt, denotat: ut, *Post aliquot mea regna uident mirabor aristas. Post aliquot aristas, ergo post segetes, & sic post aestates, & proinde post aliquot annos. à μετα, id est, trans, & λήψις, id est, sumptio uel acceptio.*

Dico Metonymiã, Bacchũ bibo, uina coronant.

Metonymia est nominis transmutatio, quoties pro inuento= re inuentum, pro continente contentum, pro efficiente effectum, pro possessore possessorem, aut contra, capimus. Metonymia transfertur nominis transmutatio: à μετα, id est, trans, & ἑνοια, id est, nomen.

Appellatiuum proprii uice sæpe locatur.

Antonomasia est uocabulum, quod sine nomine positum proprio, eius loco fungitur: ut, *magnanimus Anchisiades, pro Aenea. Saturnia pro Iunone. Transfertur, pronominatio, aut pro nomine, ab ἀντι, id est, pro, & ἑνοια, id est, nomen.*

Exornat carmen fixo bene mobile quadrans.

Epitheton est appositum nomini adiectiuum perpetuam ferme naturam rei indicans: ut, *Alma Ceres, pulchra Venus, tristitia bella. ab ἐπι, id est, ad, & σύνθεσις, compositum, quasi appositum.*

Pro nauis puppis, cõtra ue, Synecdoche habetur.

Synecdoche est figura, cum à parte totum intelligitur, aut contra, numerus ue pro numero sumitur: ut, *Da requiem puppi, ueniet cum frigidus annus: pro nauis, & hyeme. Interpretatur*

comprehensio.

Sæpe sonus causam fingendi nomina præstat.

Onomatopœia est dictionis ex sono confictio, ut mugio, hinc nio, pipio. ab *ωνομα*, at *ωνομα*, id est, nomen, et *ωνομα*, fictio, inde est nominis fictio.

Rē circūloquimur, fit quando Periphrasis apta.

Periphrasis est circumlocutio quædam, quum id quod uno aut paucioribus uerbis dici potest, pluribus explicatur. Verg. Et iam prima nouo spargebat lumine terras Tithoni croceum linquens Aurora cubile: id est, dies oriebatur. dicitur à *περι*, id est, circum, et *φρασις*, locutio, ut fit circumlocutio.

Valde turbatus uocum fit Hyperbaton ordo.

Hyperbaton est transcensio quædam, uerborum ordinem perturbans. Verg. Interea reges: ingenti mole Latinus,

Quadijugo uehitur curru, cui tempora circum

Aurati bis sex radij fulgentia cingunt,

Solis aui specimen: bigis it Turnus in albis,

Bina manu lato crispans hastilia ferro:

Hinc pater Aeneas, Romana stirpis origo,

Sydereo flagrans clypeo, et cœlestibus armis:

Et iuxta Ascanius, magnæ spes altera Romæ:

Procedunt castris.

Hyperbaton, uerbi transgressio interpretatur: ab *ὑπερβαίνω*, id est, transcendo. Cuius species sunt quinque: hystero-logia, siue hysteron proteron, anastrophe, parenthesis, synchysis, tmesis.

Hysteron est pteron, post ponas si antè locanda.

Hysteron proteron, est sententiæ cum uerbis ordo mutatus. Verg. Et torrere parant flammis, et frangere saxo. Prius enim frangunt saxo, quàm torrent. Hysteron, id est, ultimum uel postremum. Proteron, id est, prius. Hystero-logia, præposita locutio

Ordo

Ordo iuerfus erit tibi Anastropha prepositurę.

Anastrophe est uerborum tantum ordo preposterus: ut, Italicam contra. Maria omnia circum. Anastrophe est reuersio uel inuersio, ab ἀναστροφή.

Interiecta, Parenthesis est, sententia quæuis.

Parenthesis est interposita formatio diuersę sententię: ut, Aeneas (neq; enim patrius consistere mētem Passus amor) rapidum ad naues præmittit Achaten. Interpretatur interpositio.

Synchesis est prorsum, uocū aut cōfusio sensus.

Synchesis est hyperbaton obscurum, & omni parte confusum: ut, Treis Notus abreptas in saxa latentia torquet: Saxa uocant Itali medijs quę in fluctibus aras, &c. Synchesis, id est, confusio. à σύν, id est, con, & χέσις fusio.

Quocūq; interposito per Tmesim uerbula scindo.

Tmesis est unius compositi uel simplicis sectio, una dictio ne, uel pluribus interiectis: ueluti, Est Borea regio septem subiecta trioni. Tmesis, dissyllaba dictio est, idem significans quod sectio: à τμήσις, id est, scindo. eadem uocatur diacope, id est, intercisio.

Excessus fidei manifestus Hyperbola fertur.

Hyperbole est oratio excedens fidem, augendi uel minuendi causa. Augendi, ut niue candidior: minuendi, ut, uix osibus hærent. ab ὑπέρ, id est, super: & βολή uel βολή, id est, iactus.

Dic Allegoriam, sensu si uerba repugnent.

Allegoria est tropus, quo aliud significatur, aliud dicitur: & ita uerba sensu, id est, sensui repugnant. Vergilius: Sed nos immensum spatio confecimus æquor: Et iam tempus equūm sumantia soluere colla, id est, quę tractanda fuerant, affatim explicuimus. Dicitur ab ἄλλο & ἀγορεύειν, id est, ab aliud agendo.

Illudens sermo recte Ironia feretur.

p 5 Ironia

Ironia est dissimulatio aut illusio qua contraria ostenduntur sensui, quem uerba prae se ferunt: ut, Egregiam uero laudem, & spolia ampla refertis Tuq; puerq; tuus, &c. Et dicitur ab ἰρωνία, quod est dissimulo, & cauellatorie decipio.

Antiphrasis uerbum sit per contraria dictum.

Antiphrasis est unius uerbi ironia: ut bellum, quod minime bellum sit: & lucus, quod minime luceat. Antiphrasis est per contrarium locutio, ab ἀντι, id est, contra, & φράσις, locutio.

At Charientismos tibi molliet aspera dictu.

Charientismos est tropus quo dura dictu gratius proferuntur, ut si interroganti, Num me quasiuit quispiam? responderis, Buona fortuna, id est, nemo. Chariētismos, id est, gratificatio, & urbanitas.

Sermo procul notus festiua Parcemia fertur.

Parcemia est accommodatum rebus, & temporibus prouerbium: ut, Lupus est in fabula, id est, adest is, cuius praesentia loqui uetamur. ἀπαρξία, id est, iuxta, & ὄμιον, id est, cantus uel cantilena, quasi iuxta olim cantilenam.

Hoslicus irrisus nobis Sarcasmos habetur.

Sarcasmos est plena odio, atque hostilis derisio: ut Pyrrhus ad Priamum, Refres ergo haec, & nuntius ibis Pellidae genitori, illi mea tristitia facta, Degeneremq; Neoptolemū narrare memento.

Simplicitas, Asteismos erit, si rustica desit.

Asteismos est tropus multiplex, numerosaq; uirtutis. Nam est quicquid rustica simplicitate caret, & faceta satis urbanitate exprimitur: ut apud Vergilium in Bucco. Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui, Atq; idem iungat uulpes, & mulgeat hircos. Dicitur ab ἀστία, id est, urbanus.

Nota parū demonstrat Homœosis mage notis.

Homœo

Homœosis est minus notæ rei per similitudinem eius, quæ magis nota est, demonstratio: ab ὁμοίος, id est, similis, quod sit similitudo.

Est Icon quoties formæ bene confero formam.

Icon est personarum inter se, uel eorum quæ personis accidunt, comparatio: ut, Os, humerosq; deo similis. Icon iconos, imago uel similitudo.

Iure disertus erit, quisquis rem comparat apte.

Parabola est rerum genere dissimilium comparatio: ut, Qualis mugitus, fugit cum saucius aram Taurus, & incertam excussit ceruice securim. Parabola dicitur adiectio: à παρὰ, id est, iuxta, & βολή, iactus: βάλω, iacio, ut sit adiecta cuique rei comparatio.

Exemplum facti uel dicti sit Paradigma.

Paradigma est exempli hortantis uel dehortantis enarratio, Hortantis, Antenor potuit medijs elapsus Achius, Illyricos penetrare sinus, &c. Dehortantis, At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor, Ledæamq; Helenam Troianas uexit ad urbes, &c. Paradigma est exemplum, παραδειγμα, id est, exemplifico, à παρὰ, id est, iuxta, & δῆγμα, id est, signum.

Miscellanía reliquarum figurarum declaratio,

Multi figurarum descriptio nomina sumit.

Figurarum descriptiones uarijs è rebus uaria sortiuntur nomina, ut descriptio temporis, Chronographia. Loci, Topographia. Natalis, Genethliacon. Pugna: ut Monomachia, duorum singulare certamen. Naumachia, pugna naualis.

Inuenies uersum repetitum sæpe decenter.

Epimone est eiusdem uersus frequens repetitio, ut in ludicro Verg. Incipe Mænalios mecum mea tibia uersus, &c. Interpretatur

tatur perseverantia, & infistētia, ab ἐπιμονῆς, id est, constanter.
Respondere solent scriptores obijciendis.

Antipophora est ad obijcienda responsio: ut, Sum pius, heu doleo: nam mihi sæpe nocet. Posset quæri, cur doles te pium esse: huic tacite quæstioni sic occurritur: nam mihi sæpe nocet. Antipophora est solutio. Hypophora nanq; obiectio dicitur. ab ὑπο, id est, contra.

Quas tibi declarat Syntaxis non repetemus.

De appositione, euocatione, conceptione, prolepsis, zeugmate, antiptosi, synthesi & synecdoche, &c. quæ in Syntaxi dicta sunt, haud operæpretium fuerit hîc repetere: itaq; illis supersedendum censeo.

Rem nimis ut notam ferimus nos sæpe tacere.

Parastopesis est quum aliquid nos reticere dicimus, utpote omnibus notum: aut cum suspicionem excitare maiorem reticendo possumus, quale est illud, In præsentia iudices, iniussu populi, quæ improbissimè gesserit, reticebo. Dicitur à παρὰ, id est, apud, ab, præter, & σιωπῆς, id est, silentium.

Fingere personam res est percrebra poëtæ.

Prosopopœia est personæ fictio, quoties inanimatum ad animatum loquitur, aut contra, animatum ad inanimatum: ut Ouid. Parue, nec inuideo, sine me liber ibis in urbem. Et apud eundem in Metamorph. ubi terra loquitur. Dicitur à προσωπων, id est, persona: & ποιῶ, id est, facio uel fingo.

Laudatur uerbi repetitio facta decenter.

Epanodos est cum decore dictionis repetitio, siue regressio: plerunq; cum negatione, & interdum sine ea: ut principatus bonus est, &c. non bonus autem qui in tyrannidem conuertitur. Fit ex ἐπί & ἀνά, quæ coniuncta, iterum uel retrò indicant: & ἔδος uia, quasi in priorem uiam regressio.

Virtutum

Virtutum vitij inter dum nomina dantur.

Paradiastole est cum rem nostram dilatamus per interpretationes: ut quum astutum, sapientem uocamus: prodigum, liberalem: temerarium, fortem. Componitur ex $\pi\rho\epsilon\alpha$, id est, iuxta, & $\delta\iota\alpha\sigma\theta\lambda\iota$, id est, dilatio.

Hendiadym facies soluens in mobile fixum.

Hendiadys figura est, quum resoluitur substantiuum in adiectiuum: ut, Chalybē frēnosq; momordit, pro Chalybeos frēnos. ab $\epsilon\upsilon$, id est unum: & $\delta\iota\alpha$, id est, per: & $\delta\iota\omega$, id est, duo: quando unum per duo dicitur.

Quando pati quod agit fero, contra ue, Hypallage habetur.

Hypallage est figura quum uerba per aduersum intelliguntur: quum quod patimur, agere dicimur: aut contra: ut, Trade rati uentos, pro trade ratem uentis. ex $\upsilon\pi\delta$, id est, sub, & $\alpha\lambda\lambda\alpha\gamma\iota\varsigma$ id est, mutatio.

Liptote erit quoties plus significās minus aīo.

Liptote figura est, qua minus dicimus, quā significamus: ut, Haud parum doctus, id est, multum. à $\lambda\epsilon\iota\omega\upsilon\alpha\iota$, id est, deficio.

Antitheton fiet, quoties contraria nectes.

Antitheton est figura qua contraria contrarijs opponuntur: ut, Frigida pugnabant calidis, humentia siccis, Mollia cum duris, &c. Antitheton, id est, cōtrā positum. ab $\alpha\upsilon\tau\iota$, id est, contra, & $\theta\epsilon\tau\iota\varsigma$, positum.

Quæstio Erotema est inter numerata figuras.

Erotema est interrogatio: ut, Quis furor, o ciues? quæ tanta licentia ferri: ab $\epsilon\rho\tau\iota\omega$, id est, interrogo.

Dicta prius declarat Epexegetis apertè.

Epexegetis est antè dictorum expositio uel declaratio: ut, Tolle fuga Turnum, atq; instantibus eripe fatis. Dicitur ab $\epsilon\pi\iota$, supra

supra, & ἔξήρως id est, expositio.

Emphasis est sensus maior quæ uerba recludant.

Emphasis est figura altiore præbens intellectum, quàm quæ uerba per seipsa declarant: ut, Semper ego auditor tantum? in ego, est emphasis apud Iuuenalem. Emphasis interpretatur significatio, ab ἐμφάσις id est, demonstro.

Quod nihil ad sensum facit, esto Parelcon ubiq;

Parelcon est dictionis aut syllabæ nihil ad sensum facientis adiectio: ut, Adesdum, paucis te uolo. dum, Parelcon est, syllabica adiectio. Dicitur à παραλέγω, id est, produco.

Ob pulchrâ uocem quid factû Euphonia fertur.

Euphonia est mutatio quædam uenustioris gratia soni: ut, re= deo, pro reco. ab εὖ, id est, bene, & φωνή, uox, quasi bona uox.

Versus ad absentē dicetur Apostropha sermo.

Apostrophe est ad absentem sermonis conuersio: ut, Te nunc appello Aphricane, &c. ab ἀποστροφή, id est, auerto.

Dic Alloethetam cōtra artem quid uariatum.

Alloetheta est accidentium contra artem mutatio: ut, Pars in frustra secant, &c. continet enim sub se antiptofin, synthesin, & plures alias figuras. Et interpretatur aliter posita, ab ἄλλοιός, id est, alius, & uarius, & θέσις, id est, positum. Thesis, positio.

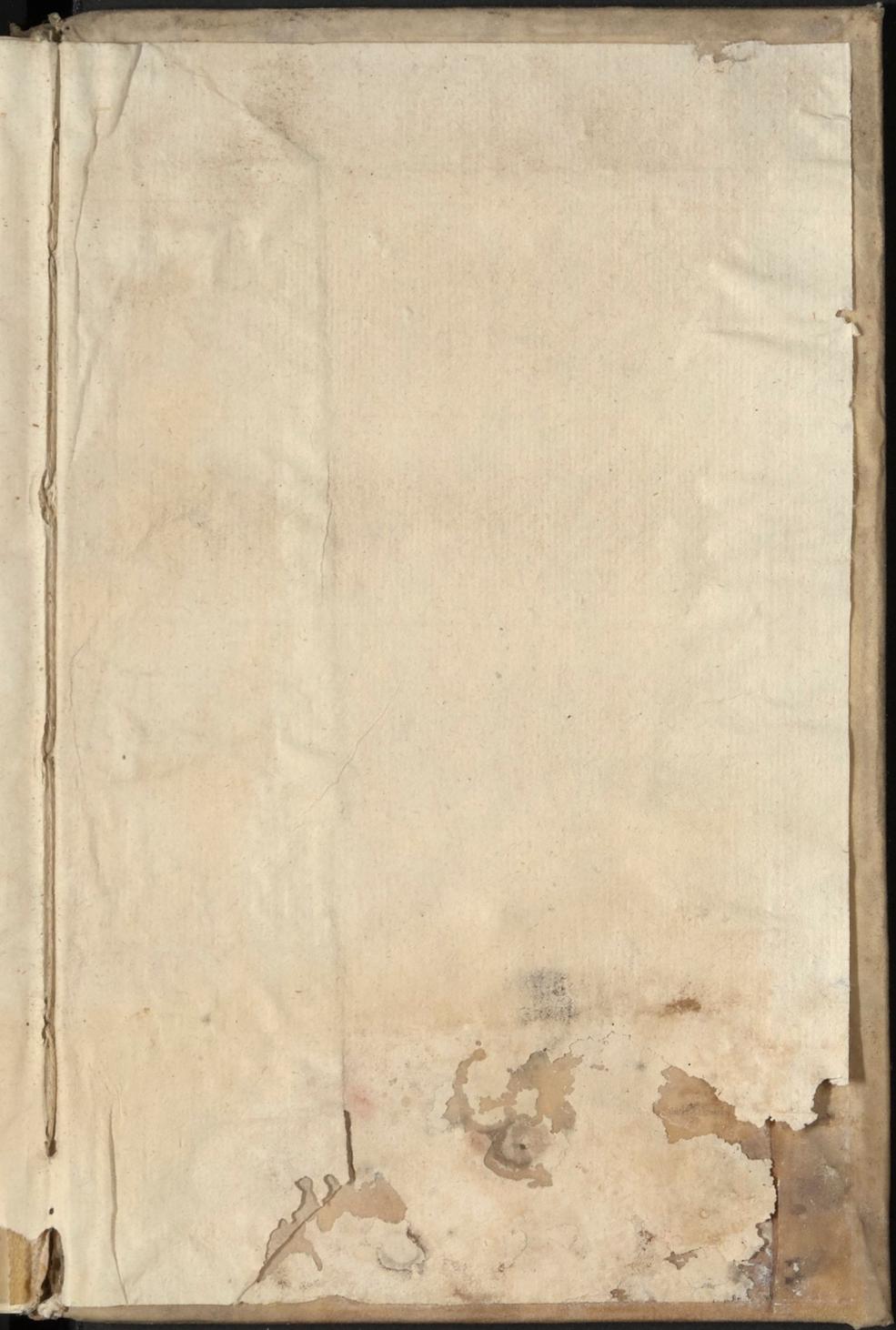
F I N I S.

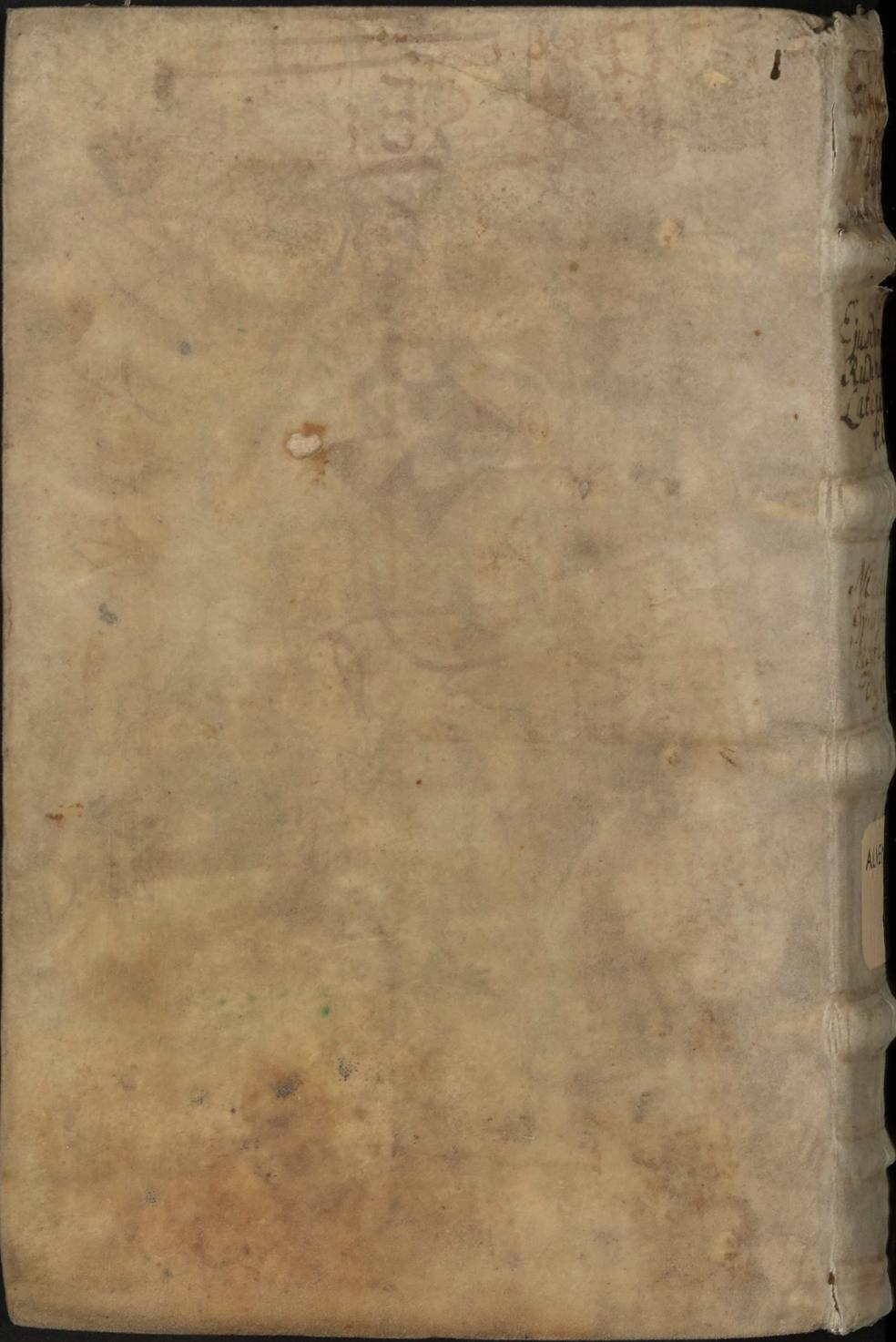
L V G D V N I A P V D
G R Y P H I V M,
A N N O
M, D, XXXVIII.

Jean Pellisson

E. M.
L.

M.

AUS

*Ejusdem Pelissonis
Rudimentis prima
Latinae Gramma-
ticae.*

*Nicolaus Perotti
Grammatica cum
libris Perotti De
Dialecticis.*

ALVENSLEBEN

Cb

183

Jean Pellisson

CONTEX-
TVS VNIVERSAE
GRAMMATICES DE-
SPA VTERIANAE,

Primæ partis, Syntaxeos, Artis uersificatoriæ,
& Figurarum; cum suorum commentariorum
Epitome, quam fieri potuit breuif-
simè concinnata,

per
IOANNEM PELLISSONEM
CONDRIENSEM.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1538.

